

AHMET REFİK

HİCRÎ ON İKİNCİ ASIRDA
İSTANBUL HAYATI

(1100 – 1200)

Istanbul'un fikrî, içtimâî, iktisadî ve ticarî ahvalile evkaf, belediye, iaşe ve gümrük işlerine dair Hazinesi Evrak'ın gayri matbu' vesikalarını havidir.

Enderun Kitabevi
İstanbul 1988

Enderun Yayınları: 21

**Enderun Kitabevi
Beyazsaray No: 46
Beyazıt - İSTANBUL
Tel: 522 40 51
512 45 60**

**Baskı: Toprak Ofset
Tel: 575 94 29**

MUKADDİME

Hicrî on ikinci asırda İstanbul hayatına dair tertib edilen bu eser, Divanı hümayun'un resmî vesikalarını muhtevidir. Bu vesikalar saray idaresine, fikrî ve ilmi hayata, kadın hayatına, gayri müslimlere, kiliselere, belediye işlerine, ahvali sıhhiyye ve umraniyyeye, meskûkât ve ücretlere, iâşe ve erzak, ticaret ve sanayi, ve gümrük işleriyle umumî hayata mütealliktir. Gerek lisanımızda ve gerek Avrupa lisanlarında yazılan Türkiye tarihlerinde Türklerin içtimâî hayatına ve İstanbul'un iktisadî ve ticarî faaliyetine dair hemen hiç malûmat verilmemiş bulunduğ u cihetle tarihimizin bu karanlık ve bununla beraber fevkalâde ehemmiyeti haiz olan noktasını aydınlatmak için bu vesikaların büyük bir kıymeti vardır.

Hicrî onuncu asıra ait olan vesikalar 961 tarihinden başlar. Binaenaleyh bu asıra dair kırk senelik resmî malûmat Hazinei Evrak'ta mevcut değildir. On birinci asıra gelince, bu asıra teallük eden mühimme defterlerinden de 59 senelik vukuatın mukayyed bulunduğu defterler mevcut değildir. Hicrî on ikinci asıra ait mühimme defterleri arasında ise hiç eksik yoktur. Hattâ vak'a nüvislerin kayıd etmedikleri 1142 senesinin vukuatını bile bu defterleri tedkik ederek yazmak kabildir.

Hicrî on ikinci asır, Türklerin garp medeniyetini idrak ve kabule temayül gösterdikleri bir asırdır. Bu asırda, Avrupa elçileriyle diplomatik müzakereler yapılmış, garbe yaklaşmak ve garbin ilim ve medeniyetinden istifade etmek fikirleri Türkiye'de uyanmaya başlamaştır. İstanbul'da matbaa açılması, Yalova'da kâğıt fabrikası yapılması, İstanbul'da sık sık vukua gelen müthiş yangınların önünü almak için itfaiyye teşkilâtı vücude getirilmesi şehrin tezyin ve imarı, arabî ve farisî en kıymetli eserlerin türkçeye nakli için ilmi encümenler te'sisi, İznik'teki meşhur çini fabrikasının ihyasile beraber, İstanbul'da Tekfursaray civarında da yeniden bir çini fabrikası açılması hep bu asırda vukua gelmiştir.

Bu asır, bilhassa inşaat ve imarat hususunda, on birinci asıra nisbetle, oldukça zengindir. İstanbul'da saad âbâd kasrıları, Babı Hümayun önünde üçüncü Ahmet çeşmesi, Ayasofya'da Birinci Mahmud'un kütüphanesi, Topkapu kasrı, Nuri Osmanî ve Lâleli camileri, zelzeleden harab olan Fatih camii, hep bu asırda inşa edilen binalardır. Bu inşaat vücude getirildiği zaman binaya lüzumu olan malezimenin nasıl ve nerelerden teda-

IV

rik olunduğunu bu vesikalardan temamlle anlıyoruz. Bunlardan başka, sayayı ve ticarete, gümrük işlerine dair de oldukça kıymetli vesikalar mevcuttur. Vesikalar, Divan'dan çıkan hükümlerin kayıtlarıdır. Bunun için tairhleri de Divan usulüne göre yazılmıştır. Onuncu asıra ait vesikalarda arabî ayların isimleri aynen yazılırdı. On ikinci asırda ise ihtisar tarykına gidilerek her ayın ilk veya son harfleri yazılmaya başlanmıştır. Binaenaleyh her arabî ayını gösteren harfler şu tarzda intihap edilmiştir:

M = Muharrem.	B = Receb.
S = Sefer.	Ş = Şaban.
Ra = Rabiülevyel.	N = Ramazan.
R = Rabiülâhir.	L = Şevval.
Ca = Cemaziyelevvel.	Za = Zilka'de.
C = Cemaziyelâhir.	Z = Zilhicce.

Hicrî on ikinci asırda İstanbul hayatına ait malûmat, yalnız bu vesikalar mündericatından ibaret değildir. Bu hükümler ancak ticarî ve iktisadî hayatta, ve şehrin umumî hayatında nizam ve kanunlara mugayir bir hareket vukua geldiği zaman yazılmıştır. İhtiva eyledikleri malûmat henüz bilinmiyen şeyler olmakla beraber, sair vesikalarla da ikmal olunmak iktiza eder. Bununla beraber Divanı hümayun'un içtimaî ve iktisadî hayata teallük eden bu kayıtları tarihle iştigal eden zevat için kıymetli bir menba' teşkil edebilir.

Vesikalar, bittabi, arap harflerile yazılmış olduğu cihetle, yeni türk harflerine çevrilirken imlâ ve telâffuzlarının muhafazası nazarı dikkate alınmış, ve vesikalardaki imlâ yanlışları aynen muhafaza dılmıştır. Vesikalar tarih sırasile yazılmıştır; fakat her hangi bir mes'eleye dair vesikayı kolayca bulabilmek için kitabın başına bir fihrist ve sonuna da alfabe tertibile diğeri bir fihrist ilâve edilmiştir.

Büyükada. 25 mayıs 1930

Ahmet Refik

KİTAPTAKİ VESİKALAR

Mukaddime	Sahife 11
---------------------	--------------

1. SARAY İDARESİ

1. Divanı hümeyun teşrifatçalarına verilecek avaide dair . .	1
2. Valde Turhan sultan'ın kardeşi Yusuf Ağa'nın mirası Sarayı hümeyuna alınmasına dair	1
13. Üçüncü Süleyman'ın öldüğüne dair	7
14. Üçüncü Süleyman'ın tedfin masarifinin mirîden tesviye edilmesine dair	7
24. İkinci Ahmed'in vefatına ve cenazesinin İstanbul'a gönderildiğine dair	16
25. Saray tabiblerinin avarızı divaniyyeden ve saireden muafiyetlerine dair	16
27. Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'ye saray verildiğine dair .	17
30. Saraya mensup olup vefat eden cariyelerin mülk hanelerini izinsiz hibe etmemelerine dair	20
33. Divanı hümeyun tercemanı Aleksandri Mavrokordato'ya Fener'de verilen evin kimseye verilmemesine dair . . .	21
45. İşkembecilerin haftalık akçeden af edilerek Saray zağarlarına işkembe vermelerine dair	32
67. Divanı hümeyun kâtiblerine dair	44
68. Bostancı neferlerinin nizamlarına dair	45
69. Mazul kızlarağası Süleyman Ağa'dan imdadı seferiye alınmasına dair	46
73. Mısır'a sürülen kızlar ağası Süleyman Ağa'nın katlile cariyeleri üzerindeki elbise ve mücevheratın gönderilmesine dair	51
74. Sabık veziri âzam maktul Yusuf Paşa'nın zevcesine verdiği cevahir kuşakların müsaderesine dair	51
82. Hassa bostancı hasekilerinin nizamlarına dair	59

89. Veziri âzam Nevşehirli İbrahim Paşa'nın Beşiktaş'taki yalısında yapılacak havuz için mermer getirilmesine dair 64
91. İbrahim Paşa'nın yalısı için Marmara'dan söğе taşları getirilmesine dair 66
99. Ziamet ve timar erbabından mahlûl kalan ziamet ve timarların varislerine ne suretle verileceğine dair . . . 71
104. Venedik'ten Üçüncü Ahmed'e gelecek eşyaya dair . . 76
105. Üçüncü Ahmed için Ankara'dan sof getirilmesine dair . 77
108. Vüzeradan biri bir tarafa me'mur olduğu zaman yazılacak elkaba dair 80
111. Fatma sultan'ın baş ağasının İstanbul'da ikametine dair 82
117. Saraya Raka'dan at getirilmesine dair 86
119. Hırkai şerife odası için Uşak'ta halı dokutturulduğuna dair 88
141. Patrona vak'asından sonra Buğdan'a kaçan kürkçübaşı Manol'un tevkif edilmesine dair 109
161. Saray bahçelerine ağaç getirilmesine dair. 133
166. İstanbul'dan Edirne'ye kadar bütün sarayların tamir edilmesine dair 137
167. Mısır'dan saraya tavaşı getirilmesine dair 138
170. Edirne sarayındaki çinilerin İstanbul'a getirilmesine dair 139
183. Saraya alınacak ve hariçte satılacak bamyalara dair . . 153
184. Saraya alınacak kuzulara dair 154
185. Yeni Saray'da Topkapı kasrının inşasına dair 154
193. Kara Ağaç bahçesi için İzmit'ten ağaç fidanı getirilmesine dair 160
206. Yeni Saray'da ağa bahçesinde yapılacak kasır için mermer getirilmesine dair 172
209. Padişaha mahsus narlar toplanmadan Gemlik'te nar bahçelerinin bozulmamasına dair 174
215. Beşiktaş sarayının binası için oymacı tedarikine dair. . 177
219. Yeni Saray'da Orta kapının tamirine dair 181
233. Üçüncü Mustafa'nın çocuğu yakında doğacağı cihetle Sultanın korkmaması için İstanbul'da top atılmamasına dair 193
239. İşî için Divan'a müracaat idenlerden para alınarak oluyacak işler hakkında ferman yazılmamasına dair . . . 197
252. İstanbul'da vukua gelen zelzeleden Yeni ve Eski Sarayların harab olan yerlerinin tamiri için Kara Mürsel'den taş getirilmesine dair 208

253. Divanı hümayun kâtiblerinin terfihine dair 209
 263. Saray için Katırlı dağına kar ve buz getirmeye gidenleri
 Arnavut eşkıyasının esir ederek beş bin gurus istedikle-
 rine dair 219

2. EVKAF MUAMELÂTI, CAMİ VE ÇEŞMELER

15. Ayasofya camii evkafından Yedikule haricindeki mezbe-
 halara dair 7
 17. Üsküdar'da Valdei Atiyk Camii evkafından olan dibagha-
 nelere dair 9
 63. Üçüncü Ahmed'in anası Gülnuş sultan'ın Üsküdar'da
 yaptırdığı camiye dair 42
 100. Şehzadebaşı'nda İbrahim Paşa ile Fatma sultan Darülha-
 disinin evkafına dair 72
 126. İstanbul'daki sarayı civarına Fatma sultan tarafından
 yaptırılan camiye vakfedilecek yerlere dair 97
 129. Yeni Saray önünde yapılan üçüncü Ahmet çeşmesine
 dair 101
 143. Okmeydanına bağ ve bahçe yapılmamasına dair . . 112
 181. Dolmabahçede yapılan çeşmeye mermer getirilmesine
 dair 152
 201. Nuri Osmanî Camii'nin inşası için mermer tedarikine
 dair 168
 216. Bayezid Camii kubbesinin tamirine dair 178
 217. Mahmud Paşa civarında yapılan cami ile kütüphane ve
 medresenin inşasına lüzumu olan demirin tedarikine dair 178
 231. İstanbul'da Lâleli Camii'nin inşası için Samakov'dan demir
 getirilmesine dair 191
 243. Lâleli Camii'ni tezyin için Bandırma'dan renkli taşlar ge-
 tirilmesine dair 200
 248. Defteri hakanî kâtiblerinin kazançlarına dair 204
 259. Yalova'da Karbuz deresi civarında bulunan sütunların
 İstanbul'a nakline dair 215
 260. Zelzeleden harab olan Fatih Camii'nin yeniden inşası için
 Marmara'dan mermer getirilmesine dair 215
 269. Yedikule salhaneleri uzak olmak hasebile İstanbul ve
 Eyub salhanelerinde de koyun kesilmesine dair . . . 230

270. Yedikule dibaghanelerinde eski nizama riayet edilmesine ve İstanbul'da mevcut dibaghanelere dair 230
271. Fatih Camii'nin tamiri için Marmara'dan mermer getirilmesine dair 232

3. FİKRÎ VE İLMÎ HAYAT, SAN'AT, MEDRESELER, KÜTÜPHANELER

3. Ulemadan Mirza Mustafa Efendi'nin Midilli'ye sürülmesine dair 2
16. Divanı hümayun'a ait tezhib işlerinin harîçte gördürülmesine dair 9
26. Harîçte tuğra tezhip eden müzehhiplerin bilimtihan-hassa nakkaşları meyanına ithaline dair 17
38. Darülhadis medresesinde monla Mehmed'in kalebent edilmesine dair 27
40. İstanbul'da bulunan tabibler ile cerrahların isimleri ve dükkânları 28
46. Ermenilerin Valdehanı'ndaki matbaalarına dair 32
57. Firenk tabiblerin yeni ilâç kullandıklarına ve İstanbul civarındaki naehil tabiblerin dükkâuları kapatılmasına dair 37
71. Tezkere sahibi Mirza zade Salim'in Selânik kadılığı esnasındaki sui haline dair 47
75. Şeyhülislâm Mirza Mustafa Efendi'nin Trabzon'a sürülmesine dair 52
76. Vak'a nüvis Naimâ Efendi'nin vefatile yerine başkasının defter emini tayin olunduğuna dair 52
80. Şehit Ali Paşa'nın felsefe, nücüm, divan ve tarihe müteallik kitaplarını zabt etmek için onların vakf edilemeyeceğine dair 56
81. Şehit Ali Paşa'nın kitapları sarayı hümayun'a gönderilmesine dair 57
87. İznik'deki çini fabrikalarının ihyasına dair 63
88. Yeni Saray'da inşa edilecek kitaphanei hümayun için Marmara'dan mermer celbine dair 64
90. İstanbul'da Tek'fur Sarayı'nda yapılacak çini fabrikası için İznik fabrikasındaki ustaların ve furun plânlarının celbine dair 65
71. İstanbul'da işlenecek çiniler için Selânik'ten malezime celbine dair 71

115. Aynı tarihinin İstanbul'a getirilmesine dair 84
121. İstanbul'da ilk türk matbaasının açılmasına dair 89
122. Müteferrika İbrahim'in battalda hıfz olunan kamesi 91
123. İstanbul'da lâle merakı arttığı için lâleye nerh konulmasına dair 94
124. Lâlelerin envarı 96
128. Basılması biten Vankulu lûgatine otuz beş gurus fiat konulmasına dair 100
130. Şair Seyyid Vehbi'nin İstanbul'a celbine dair 101
137. İmtihan olmıyan etıbbanın san'atten men' edilmelerine dair 106
165. Hastahanelerde ilâçların israf edilmemesine dair 136
173. İstanbul'da inşa edilen Ayasofya kütüphanesine vakfedilecek araziye dair 142
174. Ayksofya kütüphanesine vakıf olmak üzere yapılan çifte hamam için mermer tedarikine dair 145
175. Ayasofya kütüphanesine vakfedilecek kariyyelerin tespiti dair 145
176. Ayasofya kütüphanesinin vakfı olan çifte hamamın inşası için mermer tedarikine dair 147
179. Ayasofya kütüphanesine vakıf olmak üzere yapılan hama ma su getirilmesine dair 150
180. Çifte hamamlara mermer tedarikine dair 151
182. Tabı'ları hitam bulan Raşit ve Çelebizade tarihlerine konulacak fiata dair 152
187. Ayasofya kütüphanesine Vidin ve Semendire'den vakıf arazi tayinine dair 156
200. İbrahim Müteferrika'nın vefatına dair 168
212. Saraydan kaçan hattat Abdullah'ın tevkıyf edilmesine dair. 175
213. Hattat Abdullah'ın Üsküdar'da yakalandığına dair 176
236. Şair Haşmet'in bervechi malikâne mutasarrıf olduğu mukataa reayasının yerlerine iskân edilmelerine dair 195
237. Meraş valisi Sait Mehmed Paşa'nın vefatına dair 196
242. Koca Ragıp Paşa'nın vefatına ve Halep'teki emvalinin tahsiline dair 199
255. Üçüncü Mustafa'nın yaptıracığı kütüphaneye lüzumu olan mermerin tedarikine dair 212
257. Merhum Ragıp Paşa'nın sarraflarında kalan paraların tesviyesine dair 214
258. Cahil tabiplerin dükkânlarının kapatılmasına dair 214

4. KADIN HAYATI, KADINLAR HAKKINDA TEKAYYÜDAT

118. İstanbul kadınlarının kıyafetlerine dair 86
 210. Kadınların seyir yerlerinde açık saçık gezmelerine dair 174

5. GAYRİ MÜSLİMLER VE KİLİSELER

10. Eflak voyvodası olanların İstanbul'da bir hane ve saireleri olduğuna dair 5
 18. Muhtelif Yahudi cemaatlerinin yanan kiliselerinin tamirine dair 10
 19. Balat'ta Ermenilerin Aya Sıratı kilisesinin tamirine dair . 10
 20. Galata'da oturan Firenklerin islâm mahalleleri civarında ne şartla oturabileceklerine dair 10
 21. Yahdilerin kiliselerinde ibadet etmelerine dair 11
 22. Kanunî zamanından elinde fermanı olan bir Yahudinin avarızı divaniyyeden muafiyetine dair 13
 31. Etıbbadan Mosi'nin samur kalpak giymesine dair . . . 20
 34. İstanbul Ermenilerinden bir kısmının katolik mezhebini kabul eylediklerine dair 21
 36. İngiliz tacirlerine kimsenin tecavüz etmemesine dair . . 26
 27. İstanbul'da ecnebi tüccar, elçilerinin arzları ile müracaat idüb te'sen müracaat edememelerine dair.
 39. İstanbul'daki gayri müslimlerin meratip silsilesine dair. . 28
 32. Galata'da cami civarında hristiyanların oturmamalarına dair. 30
 43. İstanbul'da oturan Tököli İmre ailesine Fener'de veya Balat'da bir ev tedarikine dair 31
 47. Ermenileri katolikleştirmek isteyen Ermeni rahiblerinin tevkıyfine ve Ermeni matbaalarının kapatılmasına dair (V.46) 32
 48. İstanbul Ermeni patrikinin hapsine dair 33
 54. Ermeniler arasında katolik propagandasına mani olunmasına dair 35
 54. Türkiye'de muhariblere barut ve gülle satılmamasına dair. 37
 65. İstanbul patrikinin recası üzerine bazı rahiplerin sürülmesine dair 44
 66. Aynoroz'da oturan sabık İstanbul patrikinin ifsadatta bulunması hasebile fimabaat Aynoroz'dan başka yere hareket etmemesine dair. 44
 72. Hristiyanların nezdinde bulunan esirlerden dolayı alınan ve İstanbul gümrüğüne ait esârâ resmine dair 50

103. Ecnebi elçiler maiyetinde bulunan hristiyan ve yahudi terceman ve hizmetkârlara dair 74
110. Fener'de kilise ittihaz olunan kilisenin yıkılmasına dair 81
114. Sabık Kırım hanının tabibine verilen müsaadeye dair 84
120. İstanbul'da Yeni Cami civarındaki Yahudilerin çıkarılmasına dair 88
131. Donanma mimar başısı Dimitri'nin cizyeden afvine dair 101
135. İstanbul'da müslümanların ellerinde bulunan evlerin hristiyanlara satılmamasına dair 105
163. Divanı hümayun tercemanı Aleksandri'ya şarap verilmesine dair 134
163. Rakoçi'nin Galata'da oturan adanlarına şarap verilmesine dair 138
171. Fener'deki Rum patrikhanesinin yanan yerlerinin kat'iyen yapılmamasına dair 139
177. İstanbul'da mevcut Rus esirlerinin toplattırılmasına dair 148
190. Ortaköy Camii civarında muhterik olan Yahudi evlerinin tekrar yapılmamasına dair 157
194. Ermenilerin katolikleştirilmelerine dair 160
204. Devlet ricalinin Ermeni ve Rum hizmetkâr kullanmamalarına dair 170
214. Rumeli ve Anadolu'ya tayin olunan metropolitlerin yerlerine vekil tayin etmeyüp vazifelerine bizzat gitmelerine ve ahaliden fazla para almamalarına dair 176
222. Hristiyanların kıyafetlerine dair 182
223. Metropolitler hakkında evvelce yazılmış olan hükmün kayıdı terkıyn olunmasına dair 183
224. Legofetlerin rütbelerine ve keşişhanedeki mevkilerine dair 184
227. İstanbul'da oturan elçilerin maiyyetindeki tercemanlara dair 186
228. Ecnebi devletlerin elçileri maiyyetlerindeki tercemanların tekâlîfe tâbi olduklarına dair 188
249. İstanbul'daki Rumların sahtekârlıklarına dair 205
256. Sur haricinde hristiyanlar tarafından yeniden bina inşa edilmemesine dair 213
264. İstanbul'da Rum cemaat'nin idaresine dair 219
265. Kaynarca muahedesinden sonra Ruslardan alınan esirlerin salıverilmesine dair 222
298. Venedik' te oturan Rumlara İstanbul patriki tarafından öteden beri tayin olunan metropolitlerin tekrar tayinine dair 227

6. BELEDİYE İŞLERİ, AHVALİ SİHHİYYE, EVLER, SOKAKLAR

32.	Istanbul ve tevabiinde evlerin ve dükkânların kârgir yapılmasına dair	21
41.	Istanbul sokaklarındaki kaldırımların tamirine dair	30
44.	Istanbul'da kiremitlerin sureti imaline dair	31
49.	Ehliyeti olmıyanlara mimarbaşılık tarafından tezkere verilmemesine dair	33
53.	Istanbul evleri kârgir inşa olunacağı için ahaliye tuğla, kiremit ve kirecin ne suretle tedarik edileceğine dair	35
92.	Istanbul evlerinin tarzı mimarîsine ve sureti inşasına dair	66
93.	Istanbul surları civarına yapılacak evlere dair	67
106.	Istanbul'da su mes'elesine dair	77
107.	Istanbul'da kiremit imaline dair	79
109.	Edirne'den İstanbul'a göç edilmemesine dair	80
112.	Istanbul'da yapılacak islâm ve hıristiyan evlerinin irtifasına dair	83
113.	Afyon içilmemesine dair	83
116.	Istanbul sularına dair	85
125.	Istanbul'a odun getirilmesine dair	97
136.	Istanbul'a Anadolu'dan ve Rumeli'den göç gelmemesine dair	105
188.	Tophanei âmirenin tamirine dair	157
189.	Saad'âbâd'daki çağhıyanlara mermer getirilmesine dair	157
191.	Evlerin üzerine tahtapuş yapılmamasına dair	158
195.	Istanbul'da müskiratın yasak olduğuna dair	163
202.	Istanbul'da kullanılacak kiremitlere dair	169
211.	İzmit davalisinde kirazların kemale gelmeden toplanmasına dair	175
226.	Atpazarı'nda yanan canbaz ahırlar ile dükkânların ne suretle inşa edileceklerine dair	185
229.	Sabanca gölünü Sakarya nehrine isale etmek için yapılan keşif masarısına dair	189
261.	Istanbul'da suyun ve odunun azalmaması için yeniden hamam yaptırılmamasına dair	217

7. MESKUKÂT VE ÜCRETLER

4.	Mangırların bir akça hesab ile alınmasına dair	2
5.	Kesilecek mangır için Enderun'daki bakır mahzeninden bakır çıkarılmasına dair	3

6.	Basılan mangırların behemehal alınmasına dair	3
7.	Mangır kesildiği için tüccarın zahire getirmediğine dair .	3
11.	Darbhanende bakır kalmadığı için saraydan bakır çıkarılmasına dair	6
35.	Yeni sikke darbına dair	22
58.	Ziyuf ve maksus paraların geçmemesine dair	38
59.	Harice para çıkarılmamasına dair	39
60.	Şerefi altının etrafı kırıldığına dair	40
77.	Kalpazarlık eden bir cami hatibinin hacca giderken derdestine dair	53
83.	Mısır'da kesilecek paraların ne şekilde olacağına dair .	59
84.	Meskûkâtın eksik kat' edildiğine dair	60
85.	İran'a Türkiye'den altın ve gümüş çıkarılmamasına dair .	62
86.	Altına ve gümüşe fiat konulmasına dair	63
94.	Eskişehir'de define bulunduğuna dair	68
95.	Gümüşhane madeninden çıkan gümüşün harice satılmasına dair	69
96.	Istanbul'da işleyen amelenin ücretlerine dair	70
101.	Taşoz adasında gümüş madeni çıktığına dair	73
127.	Kırkık ve kesik paraların geçmemesine dair	98
138.	Istanbul'da ve eyaletlerde eski sağ paranın da geçmesine dair	107
140.	Istanbul'da hamal ücretleriyle hamal beygirlerine dair . .	108
186.	Istanbul'da amele ücretlerine dair	155
225.	Paraların üzerinden Kostantıniye lâfzının kaldırılmasına dair	185
234.	Istanbul'da gedikli sarraflarla gümüşçülere dair	193

8 İAŞE VE ERZAK

8.	Furunlarda pişirilen ekmeklerin noksan olduğuna dair .	4
9.	Yedikule haricindeki furunda has ekmek pişirilmemesine dair	5
56.	Börekçilerin nizama muğayir ekmek çıkardıklarına dair .	37
139.	Istanbul'a Rumeli'den yağ getirilmesine dair	108
160.	Istanbul'daki çeyrekci kasaplara Yedikule kasaplarının müdahale etmemelerine dair	132
172.	Istanbul'da koyum emanetinin kaldırıldığına dair . . .	141
205.	Istanbul'da yağ sıkıntısı çekilmemek için kayıkların don yağıyla yağlanmamasına dair	171

9. TİCARET, SANAYİ, GÜMRÜK MUAMELELERİ

23. Gümrük tarifesi hakkında	13
28. Gümrüklerde eşyadan alınacak resimlere dair	17
29. İstanbul'da kürklerin nasıl yapıldığına dair	19
50. Levendlerin nizama mugayir et sattıklarına dair	34
51. İstanbul, Selânik ve Bura'dan başka yerlerde açılan sır- makeşhanelerin kapatılmasına dair	34
55. İstanbul kurşuncu esnafına dair	36
61. Kasabların et satabilmek için kefil vermelerine dair	40
62. Saraçlığa ait mamulâtın sarachaneden başka yerde satılmamasına dair	41
64. İngiltere'den Türkiye'ye gelecek çuhalardan alınacak gümrük resmine dair	42
70. Bazirgânların saray eşyası arasında gümrüksüz mal ka- çırdıklarına dair	46
78. Harp dolayısıyla Vendik emtiasının İstanbul'a sokulma- masına dair	53
79. İstanbul'da ipekli ve sırmalı kumaşların sattırılmamasına dair	54
97. Mısır'dan gelen pirincin gümrük önünde sergi edilerek satılmasına dair	70
102. Selânik baruthanesinde barutun ne suretle imal oluna- cağına dair	73
132. Akdeniz'e buğday ihraç edilmemesine dair	102
133. İstanbul'da giyilen kavukların nizam altına alınmasına dair	103
134. İstanbul basmacı esnafına dair	104
157. İstanbul'da kömür fiyatlarına dair	129
169. İstanbul'da tüfeklerin nasıl muayene olunduğuna dair	138
178. Yeniçeri çuhalarının Selânik'te imal olunduğuna dair	149
192. Yalova'da yapılacak kâğıt fabrikasına dair	159
196. Yalova'da kâğıt fabrikası açılacağına dair	164
197. Yalova'daki derenin mecrasını tanzim ve muhafaza ide- cek olan zimmîlerin avarızı divaniyyeden muaf tutul- masına dair	165
198. Kâğıthaneye ait Saruhanlı kariyesinin hissesine isabet eden hazariyye ve seferiyyeye dair	167
199. Kâğıthaneyi işleten derenin suyundan kasaba ahalisinin istifade etmemelerine dair	167
207. İstanbul'da kireç imaline ve kireç fiyatına dair	172

208. Üzümün manavlara satılıp rakı yapmak için Rumlara ve Yahudilere satılmamasına dair 173
218. İstanbul'da kürklerin nasıl yapıldığına dair 179
220. İstanbul'a lüzumu olan çivinin nereden tedarik edildiğine dair 181
221. İstanbul'a Beç canibinden çini getirildiğine dair 182
230. Yalova'da açılmış olan kâğıthanede hâlâ kâğıt yapılıp yapılmadığına dair 190
232. Muhasım devletlerin birbirinden zabt ederek Türkiye limanlarına getirdikleri eşyadan gümrük resmi alınacağına dair. 191
238. İstanbul'da vukua gelen yangından dolayı yapılacak binalara lâzım olan kireçin tedarikine dair 197
244. Lâleli Camii'ne serilecek halıların Uşak'ta dokutulub gönderilmesine dair 201
245. Lâleli Camii'ne serilecek halıların bir an evvel gönderilmesine dair 201
246. İstanbul'a getirilecek ziytin yağlarına dair 202
247. İstanbul'a zeytin yağı gelebilmek için zeytin yağı mukataasının nizam altına alınmasına dair 203
251. Yeniçeri çuhalarının imali için harice yapağı satılmasına dair 208
254. İstanbul'da enfiye ticaretine dair 211
262. Kuyumcular tarafından yapılacak altın eşyanın yirmi kırat ayarından aşağı olmamasına ve bir kırat altının yirmi beş akça bir pula satılmasına dair 218
266. Gümrüklerde alınan tütün resimlerine dair 223
267. Rusya'dan gelecek tuzlu balık ve havyar gibi me'külâttan gümrük resminin yalnız müşterisinden alınmasına dair . 225

10. UMUMÎ HAYAT VE ZABITA VUKUATI

12. İstanbul'da müskiratın men'ine ve alenen içilmemesine dair 6
142. İstanbul'da isyan çıkaran Arnavutların kovulmalarına ve vilâyetlere kaçanların tecziyesine dair 110
158. İstanbul'a gelen kiracı taifesinin şehre girmeyüb Kara gümrük'te mekkâri başı hanında oturmalarına dair . . . 131
159. Üsküdar ve Kartal taraflarındaki bağlarda serseri gezen Arnavutların memleketlerine gönderilmelerine dair . . 131
162. Yeniçeri ortalarından otuz üç seğban bülüğünün her sene Istranca taraflarında dolaşması usul olduğuna dair . . 133

XVI

Hicri on ikinci asırda

164. Lehistanla akdi sulh ve tahdidi hudud için gönderilen mektübii sadrı âzamî Mehmed Ragıp Efendi'nin eşyasına yolda eşkıya tarafından tecavüz edildiğine dair 135
 203. Boğaziçi korularında firenklerin avlanmamalarına dair . 170
 235. İstanbul'daki dilencilerin toplattırılıp işde kullanılmak üzere İzmir'de gönderilmelerine dair 194
 240. Fatih civarındaki çingenelerin Edirne kapısı'nda eskiden oturdukları yerlere nakil ve iskân edilmelerine dair . . 198
 241. İstanbul'da oturan işsiz güçsüz kimslerin memleketlerine gönderilmelerine dair 199
 250. İstanbul'da arzuhalcıların usul ve nizamlarına dair . . . 207
 - Alfabe tertibi fihrist 233
-

HİCRÎ ON İKİNCİ ASIRDA İSTANBUL HAYATI

(1100 — 1200)

1

Divanı hümayun teşrifatçalarına verilecek avaide dair.

Teşrifatî Ahmed zide kadrihuya hüküm ki

Kidvetü erbabüttahriri vettazim divanı hümayunumda devettar ve teşrifatî olan Ahmed zide kadrihu dergâhı muallâma arzuhal sonup tarafı hümayunumdan ibtida miri miran olanlara miri alem yedile sâncağı şerif verildikde teşrifatî olanlara bir sevb kuşaklık sade hil'at ve yalnız yirmi aded altun ve üç tuğ ile şerefyab olan vüzerayı izâmıma bilfiil tuğrayı şerifim hizmetinde olan nişancı paşa tuğrayı şerif tâlimi için vardıkda divanı hümayunumda devetdar olanlar yüz elli esedî gurus nakid ve bir sevb hil'ati has ve bir donluk çuka ve kumaş verilmek kanunu kadim iken hâliyâ vüzerayı izam ve miri miranı feham olanlar kanunu kadim olan avayidin virmeüyü olbabda hükmü hümayunum reca itmeğin hazinei âmirende mahfuz olan teşrifat defterlerine müracaat olunmadukda müceddeden üzerlerine ihsanım olanlar tarafından devatdara bir hil'ati has ve yalnız yüz elli esedî gurus nakid ve bir hil'at kuşaklık verile geldüğü mastur ve mukayyed bulunmağla veçhi meşruh üzere amel olunup hizmeti mezburda olanlara düsturülamel ve yedinde ibka olunmak üzere hüküm yazılmışdır Fi evasıtı s 1100

2

Valde Turhan sultan'ın kardeşi Yusuf Ağa'nın mirası Sarayı Hümayuna alınmasına dair.

Âsitanei saadetde veziri mükerrerrem kaymakam Ömer Paşa'ya hüküm ki

Merhum ve mağfurun leha Valde sultan tabet serahanın karındaşı olup İstanbul sakinlerinden Yusuf Ağa bilâvaris fevt olmağla hanesi mühürlen-

Istanbul Hayatı - 1

diği stima ve ilâm olunmağla imdi senki veziri müşarünileyhsin İstanbul'da defterdar vekili ve Sarayı Atik ağası ve zenan ile kalkup müteveffayı mezburun hanesine varub gerek nükud ve gerek eşya ve emtia ve esb makulesinden ve emlâk ve erzak cüz'i ve külli ehemmi mal itlak olunan her nesi var ise ve zimemde dahi nesi zahir olur ise gereği gibi tecessüs ve tefahhus ve marifeti şer'ile defter ve tahrir eyledikten sonra mahalli münasip olan yerde hıfz ve memhur defterin rikâbı hümayunuma irsal eylemen babında hattı hümayunu şevket makrunumlia farmanı âlişan sadır olmuştur Fi evaili r 1100

3

Ulemadan Mirza Mustafa Efendi'nin Midilli'ye sürülmesine dair.

Istanbul kaymakamına hüküm ki

Sabıka İstanbul kadısı olan Mirza Mustafa'nın[1] vaz'ı nahemvarı sudur eylediği sem'i hümayunuma ilka olunmağla imdi emri şerifim vardığı gibi aslâ teahhür ve tevakkuf itdirilmeyüb İstanbul'dan Midilli ceziresine naklül irsal eylesin deyu yazılmışdır Fi evaili r 1100 [2]

4

Mangırların bir akça hesabına alınmasına dair.

Istanbul kaymakamı Ömer Paşa'ya ve İstanbul kadısına ve ikinci defterdar Ali dame ulüvvühuya hüküm ki

İşbu senei mubarekede seferi hümayunum mühimmatıyçüm avarız hanelerinden tahsili fermanım olan akçenin edasında gurus ve esedî ve tamül vezin ve sahihül ayar altın bulub virmekde fukaranın kemali mertebe aczi olduğundan maada tahsilinde üsret çekildiği ilâm olunmağla imdi senki veziri müşarünileyh ve mevlânayı mumaileyhsin fukaranın hallerine merhameten gurus ve esedî ve tamül vezin altın ve hâlâ rayic olan meskûk mankırnın her birin bir akçeye alınub virilmek babında hüküm yazılmışdır Fi evaili ra 1100 [3]

[1] Mirza Mustafa Efendi sudurdan Abdürreuf Efendi'nin oğludur. 1040 ta doğdu. 1126 da şehislâm oldu, ve bir sene sonra azil edildi. Vefatı 1135 tedir. İlmî ve fazlile temeyyüz etmiş bir zattı.

[2] "Âsitane'de mesned nişini şeriatî garrâ olan Mirza Mustafa Efendi ile Âsitane'de sadareti uzma kaimkamı Ömer Paşa'nın beyinlerinde vaki olan bürudet iktizasile birbirlerin süddei saadete arz itmelerile mumaileyh Mirza Mustafa Efendi azil Midilli'ye nefyi ferman...., Raşid, c II, s 69.

[3] "Seferi hümayunların imtidadı takribile mesarife medar olmak için ibtida ikisi bir akçeye geçmek üzere kat'ı ferman olunan mankırnın mirîye ziyade faide iradesile her biri bir

5

Kesilecek mangır için Enderundaki bakır mahzeninden bakır çıkarılmasına dair.

Istanbul kaymakamı veziri mükerrerem Ömer Paşa'ya hüküm ki

Darbhanei âmiremde kat'olunması fermanım olan mangır için ziyade nūhas iktiza etmegın Enderunu hūmayunumda vaki bakır mahzeninden bin kantar bakır ihrac ve fermanım olduđu vech űzre magır kat'olunmak için Darbhanei âmireme teslim ve teslim olunduđuna temessük alub irsal olunmak babında iftiharűl űmerail ekâbir bilfiil bař defterdarım Ali dame ulűvvűhu tarafından ilâm olunmagın vechi meřruh űzre amel olunmak babında yazılmıřdır Fi evasıtı ra 1100

6

Basılan mangırların behemehal alınmasına dair.

Istanbul kaymakamı olan veziri mükerrerem Ömer Paşa'ya hüküm ki

Sen ki veziri müşarűnileyhsin hattı hūmayunu saadet makrunumla müceddeden kat'olunan mangır hazinei âmireme alınub virilmekle tařradan gelân bazırgân almakda teallűl űzre oldukları sem'i hūmayunuma ilka olunmađla imdi İstanbul'da ve her tarafda műnadiler nida itdirűb sadır olan fermanı âliřanım mucibince bař alınmasına ve rayic olan alınub ve virilűb fermanıma mugayir almakda teallűl idenlerin műhkem haklarından gelűb sayire mucibi ibret eylemek babında buyurdum ki (yazılmıřdır) Fi evahiri r 1100

7

Mangır kesildiđi için tűccarın zahire getirmediyelerine dair.

Istanbul kaimakamına ve monlasına hüküm ki

Beynennas beyiű řerada ve ahzű itada bilcűmle mangır virilűb ahndugundan et ve etmek ve sair zahayir tűccarı zahire getűrmeyűb getűrdűkleri halde dahi killet űzre getűrűb kahtu galâya baıs ve ibadullaha zaruret ve cevru eziyet olmađla imdi beyiű řerada cűmle mangır virilme-yűb sűlűs sűlűsan űzre ki ű akçenin bir akçesi mangır ve iki akçesi gűműř virilűrse et ve etmek ve sair zahairin kesretini mucib ve ibadul-

akçeye rayic olmak űzre ferman olunmađla desti teaműlűnde ziyadece mankır mevcut olan kimselere nef'i kűlli hasıl olub lâkin bin vakıyye nuhası halisden sekiz yűz meskűk mankır kat'olunmađla bir vakıyye bakırı sekiz yűz akçeye almak ticaret erbabım műbtelâyi elemű ekdar eyledi., Rasid, c III, s 61.

Mankır Saray Bosna'da da kesilmiřdir, Raşid, c II, s 80. —Silâhdar tarihi, c II, s 406.

lahın zaruretleri mündefi olacağı mukarrer olduğu sem'i hümayunuma ilka olmağın Âsitaneyi saadetimde olan korucu ve oturak ve sair kapu kullarının bin yüz iki reşen [1] mevaciclerinin sülüsünü altın ve gümüş ve para ve sülüsünü mankur olmak üzere ihrac olunmuşdur Ve bundan maada İstanbul gümrüğü ve sair mukataatdan olan mütekaidin ve duagûyan ulûfeleri ve evkafı selâtini izam ve sair bilcümle evfakaf mürtezikalının vazifeleri bin yüz iki zilhiccesinin gürüşünden sülüsünü altın ve gürüş ve para ve sülüsü mankur virilüp ve zikrolunan evkaf mütevellileri dahi gerek kura ve mezari âşarından ve gerek musakkafat icarelerinden aldıkları evkaf mahsulünden sülüs sülüsünü üzere tahsil idilüb ve bundan sonra... dahi beyiü şera ve ahzü ita et ve etmek ve sair zahire ve emtia beharlarıdır külli ve cüz'i bilcümle sülüs sülüsünü üzere ki üç akçenin bir akçesi mangır ve iki akçesi gümüş virilüb bu emrim hilâfına kimesneye vaz'u hareket itdirilmeyüb ve eğer buna mugayir kimesneden amel sadır olur ise muhkem hakkından gelinmek üzere işbu emri şerifim varduğu saat cümleye ilân ve içeri bezazistan ve sayir mecmai nas olan mahallerde dellâllar nida itdirüb ve minvali meşruh üzere tüccarın mürur ve ubur eylediği iskelelere ve mahallere evamiri şerife gönderüb dellâllar nida ve muhkem tenbih ve te'kid itdiridesiz ki minvali muharrer üzere rayic ve cümle malûmu olub hilâfı bir dürlü vaz'u harekete cevaz gösterilmeye Ve şöyle ki bu emre mugayir kimesneden amel sadır olur ise muhkem hakkından gelinüb def'i zaruret ve muzayekada kemali dikkat ve ihtimam eyleyesiz deyu fermanı âlişanım sadır olmuşdur Evahiri z 1100

8

Furunlarda pişirilen ekmeklerin noksan olduğuna dair.

Istanbul kaymakamına ve kadısına hüküm ki

Mahmiyei İstanbul'da harcî etmekci taifesi arzual idüp onar dirhem noksanile has etmek tabheylemek üzere kadimden beş aded furun olmak için mukaddemâ hattı hümayun ile emri şerif virilmegin hâlâ beş aded has etmek furunu harcî etmekden ve kadime muhalif kırkar dirhem noksan işlediklerinden gayri ihrak olunan furunlar buğdayın kilesin yirmişer akçe izdiyad ile alup bunlara gadir ve ihtilâle bais oldukların bildirüb olbabda hükmü hümayunum reca eyledikleri ecilden ahkâm kaydına müracaat olundukda harcî etmekden onar dirhem noksan has etmek tabh etmek üzere ibka ve işledikleri etmeğin v... nin ve vezni noksan olmak üzere tekayyüd ve ihtimam idüp hilâf hareketden hazer olunmak için sene hamse ve tis'in ve elf cemadel evvelinin evahirinde hudavendigârı

[1] Reşen mevajibi: Receb, şaban, ramazan.

sabık hattı mücibince emri şerifim Divan'da mastur ve mukayyed bulun-
manın mukaddemâ yedlerine virilân emri şerif mucibince amel olunup
ziyade ve noksana ruhsat virilmemek üzere hüküm virilmiştir Fi evaili s 1100

9

Yedikule haricindeki furunda has ekmek pişirilmesine dair.

Istanbul kadısına hüküm ki

Mahmiyei İstanbul'da yedikule haricinde malûmül hudud furunda et-
mekci olan Kosta [1] nam zimmî gelüp zikrolunan furunda kadimden
has etmek işlene gelüp harci etmekte onar dirhem noksan işlenme-
sin mukaddemâ deri devletmedara arzuhal eyledikte vechi meşruh üzere
has etmek işlenüp ziyade ve noksan işlenmeye deyu fermanı şerif sadır
ve mucibince canibi şeriden hücceti şer'iyye mucibince amel olunmak
babında emri şerif reca etmeğin hücceti şer'iyye mucibince amel olunmak
üzere yazılmışdır Evasıtı s 1100

10

*Eflak voyvodası olanların İstanbul'da bir hane ve saireleri olduğuna
dair.*

Istanbul kaimmekamı Ömer Paşay'a ve İstanbul kadısına hüküm ki

Eflak voyvodası olan Kostantin gelüp Eflak voyvodası olanların
mahrusei İstanbul'da meks idecek bir hane ve alâkai sairesi ola gelüp
ve lâkin voyvodai mezbur ademi kudretinden naşi henüz meks idecek
bir hane ve alâkaya eşeddi ihtiyac ile muhtac olub mahrusei İstanbul'da
Edirne kapusu dahilinde haneye ve Rumilihisarı tarafında Kuruçeşme'de
yalıya mutasarrıf olup Eflak voyvodası iken mürd olan Şerban nam voy-
vodanın zikrolunan hane ve yalısı irsi şer'ile oğluna ve kızına intikal ey-
leyüp mezbur Nemçe [2] keferesine firar ve isyan idüp zikrolunan hane
ve yalı canibi mirîye ayid olup voyvodai mezbura mahalli münasib ol-
mağla kendüye miriden inayet ve ihsan olunmak babında inayet reca
etmeğin mezkûr Kostantin voyvoda devleti aliyyem tarafına kemali sada-
kat ile ubudiyeti olup istikamet ile hizmeti mukabelesinde mürd olan Şer-
ban'ın mirîye kalan hane ve yalısı kendüye in'am olunub badelyevm
mülkiyet üzere mutasarrıf olup sicilin kayıd ve zabtına kimesne mani olmamak
içün Maliye tarafından virilân emrim mucibince Divanı hümayun'um tarafın-

[1] Kosti.

[2] Avusturya.

dan virilân emir mucibince Divanı hümayun'um tarafından dahi emri şerifim reca etmeğin Maliye tarafından virilân emrim mucibince amel olunmak için emri şerif yazılmışdır Evasıtı s 1101

11

Darbhanede bakır kalmadığı için saraydan bakır çıkarılmasına dair.

Istanbul kaymakamı vezir Ömer Paşa'ya ve Sarayı Cedid ağasına hüküm ki

Hâlâ Âsitanei saadetde Darb hanei âmirede mankır kat'ı için virilân iki bin kantar bakır şey'i kalil kalmagla iki bin kantar bakır dahi virilmek babında kıdvetül emasilü vel âyan Darb hanei âmirem nazırı Mustafa ve sahibi ayar Yusuf zide mecdihu ilâm itmelerile Âsitanei saadetimde Sarayı Cedidi âmire'de has oda önünde olan hakır mahzeninden bu defa dahi iki bin kantar bakır ihrac ve teslim olunmak üzere baş defterdar vekili olan kıdvetül emacidü vel âyan İsmail zide mecdihu arz ve telhis itmekle vechi meşruh üzere ihrac ve teslim olunmak babında hattı hümayunu saadet makrunumla fermanı âlişanım sadır olmuştur deyu hüküm yazılmışdır Fi evahiri s 1101

12

Istanbul'da müskiratın men'ine ve alenen içilmemesine dair.

Istanbul kaymakamına ve İstanbul ve Haslar ve Galata ve Üsküdar kadılarına ve Âsitane'de hassa bostancı başıya ve sekban başıya hüküm ki

Memaliki islâmiyyei mahrusede ihdas olunan hamiri mekir seb'yü ref olunub mahalli icrayi ahkâm olan emsarı müsliminde sair hasaisi küfrün ilân ve izharı cayiz olmadığı gibi hamirin dahi âmmei ehli ilmin icmaile emsarı müslimine celb ve mürur etdirilmek ve şürbünde temkin ve izhar ve ilân olunmak caiz olmayub izhar ve ifşasına müsamaha ve tehavün biemrillâh olduğuna binaen İstanbul ve Eba Eyyubu Ensarî ve Galata ve Üsküdar ve bunların üzerine ve rabtına... hamir ve sair eşribei habaseti mahrimeyi celb ve mürur ve izhar ve ilân itdirilmesinden nehyü tehdid ve teşdid idüb müstevcibülhad ve ya müstehakküt tazir olanların ukubatı meşruasın ve hududu malûmesin ikametle menahiden zecrü tenkil eyleyüb mevaznı icrayi şeyayirden olan mevaznı habasetten tathir eyleyesin deyu yazılmışdır Fi evasıtı s 1101

13

Üçüncü Süleyman'ın öldüğüne dair.

Istanbul kaymakamına hüküm ki

Biraderi sa'd ahterim sultan Süleyman han aleyhi rahmeti velgufran dari fenadan dari bekaya irtihal ve cesedi şerifleri defn olunmak için Âsitanei saadetimde hassa bostancı başı olan dame mecdihuya tenbih idüb alelâcele mükemmel sandal ile Silivri menziline dahil olmazdan mukaddem varub müterakkıb ve alub sandal ile mahalline nakleyemeğe ziyade tekayyüd ve ihtimam olunmak babında yazılmışdır Fi evahiri n 1102

14

Üçüncü Süleyman'ın tedfin masarifinin mirîden tesviye edilmesine dair.

Istanbul kaymakamı'na ve baş defterdar vekiline hüküm ki

Hudavendigârı sabık biraderi ekremim sultan Süleyman aleyhi rahmeti velgufran hazretlerinin cesedi şerifleri vardıkda defn olunmaya lâzım gelen mesarif ve mühimmat akçesi Sarayı Atik ağası marifetile tarafı mirîden edâ ve teslim ve mu'tad üzre tekml idüb noksan ve muzayekadan ihtiraz olunmak babında yazılmışdır Fi evahiri n 1102

15

Ayasofya camii evkafından Yedikule haricindeki mezbahalara dair.

Istanbul kadısına hüküm ki

Mahrusei İstanbul'da vaki merhum ve mağfurun leh ceddim Ebülfetih sultan Mehmed han gazi tabe serahünün Ayasofyai Kebir camii şerifi evkafından Yedikule haricinde vaki debbag taifesinin ihtiyarları rikâbı hümayunuma arzuhal sonub merhumu müşarünileyh İstanbul'u fethü teshir itdıkde mahmiyei mezburede Yedikule haricinde bina ve Ayasofyai Kebir camii şerifine vakf eyledüğü otuz üç bab selhhane ve üçyüz altmış bab debağhane icarei muaccele ve müeccele ile debbaglara icar olunub fethi hakanîden beru zikrolunan otuz üç bab selhhanelerde sekiz yeniçeri meydanı ve Sarayı Atik ve Cedid tayinatı saire için bilcümle kasab tayifesinin zebh eyledikleri hayvanat derileriyle ahâr diyardan gelân su sığırı derisi yüz yirmişer ve öküz derisi yüz onar ve inek derisi seksener ve keçi derisi yirmişer ve koyun derisi onar ve kuzu derisi üçer akçeye beyi olunub kasab tayifesi ve etraf ve cevanibden getürenlerden ber vechi mübeyyen iştira olunca... tâbir olunur mevaşi cem olundıkda

kadimül eyyamdan oligeldiği üzre ihtiyar ve üstad ve kethudaları marifetile su sığırı derisi hırfetleri beyninde göncü dükkânına mutasarrıf ve tekneleri ve kazan âlâtı olub... ve kasab ve tüccardan beyiü şera ve sümnünü teslim kadir müstehakkıyne cümle ihtiyarları re'yle hisse virilmek üzre taksim ve anlar dahi alub gön dibagat ve keçi derileri dahi kasab beyninde kuyulu ve sulu sahtiyar dibagat olunur dükkâna mutasarrıf ve başka tekne ve kazan destigâh âlâtı olub alınub virilmeğe kadir erhâbı ve müstahakkı olan kimesnelerin gerek ihtiyarları marifetile hisse olmak üzre virilüb anlar dahi kösele dibagat ve tathir ve koyun ve kuzu ve keçi derileri dahi âlâtı olub vakfı mezbura mah bemaah icar virilân ber mucibi öşür ve dahi muhtasar binalı ve binasız dükkana mutasarrıf olanlara adedi dekâkin üzre hisse ve taksim ve anlar dahi meşin ve tirşe ve sahtiyar dibagat ve tathir eyleyüb ve gön ve sahtiyar ve kösele işleyen dekâkin başka ve işçileri dahi başka olub cümle bir yerde işlenmekle kalp ve amelimande olmgın taifei mezbureden birer dükkâna mutasarrıf olanlar kadimül eyyamdan oligelene muhalif kendü hissesine kanaat itmeyüb cümlesin bir dükkânda işleriz ve deriler alesseviyye üstad başına iksam ve tevzi idüb binasız debbaglık işlenmiyan dükkana hisse virmeyüz deyu hilâfı inha bir tarikile emri şerif ihrac ve hüccet itdirüb nizaa mütesaddı ve intizamı hallerin bilkülliyye hâle ve vakfı mezburun yevmi dörtyüz akçe icaresine zarar terettüb etmekle mukaddemâ bin on altı ve kırk dört ve altmış beş ve yetmiş sekiz ve doksan beş ve doksan dokuz senelerinde olan mezbur nazırları olub Darüssaade ağaları olan Mustafa ve Behram ve Vasil ve Yusuf ve Elhac Mustafa'nın arz ve inahaları ile selâtini maziyyeden hattı şerif saadet makrun ile müteaddid evamiri şerife ve hattı hümayunu şevketmakrunla muanven hükmü hümayun ve sabika Rum İli kadıaskeri Mustafa ve Hâmid ve Mehmed ve İstanbul kadıları Bali ve hâlâ Rum İli kadıaskeri mevlâna Yahya ve Seyyid Osman ve İbrahim ve Mustafa ve Ali ve müfettişi evkaf Mehmed ve Seyyid Ali ve Abdullah ve Ali'nin imzalarile mümza ve hatemlerle mahtum hücceti şer'iyeleri mucibince amel olunub her biri ahari taciz itmameğe ikdam ve zikrolunan ittifaqlarına mugayir vaz'u hareket idenler gerek beyinlerinde cari olduğu üzre te'dib ve mütenebbih olmiyanları hâkimüşşer'e ilâm ve haklarında lâzım gelen icra olunmak için teahhüd ve ittifaq ve fimabaad kadime muhalif vaz'u hareket olunmayub nizâmı hallerine ihtilâl virilmemek üzre ahdü misakları sicil ve hüccet olunduğun bildirüb mucibince amel olunmak babında hükmü hümayunum reca eyledikleri ecilden hücceti şer'iyeleri mucibince kadimden oligeldüğü üzre amel olunub kadime mugayir bir ferde teallül itdirilmemek babında yazılmışdır Fi evaili n 1102

16

Divanı hümayuna ait tezhib işlerinin hariçte gördürülmemesine dair.

Istanbul ve Edirne kadılarına hüküm ki

Kıdvetül emasili vel akran bilfiil hassa nakkaş başı olan Hacı Hasan zide kadrihu orduyu hümayunuma arzuhal idüb Âsitanei saadetimde tahrir olunan berevat ve vüzera ve miri miran ve ümera ve kuzzat ve müderrisini devleti aliyyme müteallik namei hümayun ve evamiri şerife- nin tuğraları tezhib olunması def'i ihtilâl için kârhanede hassa nakkaş olanlara mahsus olup ahar yerlerde ve sair mahallerde müzehhib dük- kanlarında tezhib ve tahrir olunmamak için mukaddemâ muteaddid ah- kâmı şerifeler virilüp hâlâ müzehhib ve mücellid vekili Ahmed nam ki- mesne ile Edirne sahrasında orduyu hümanuyumda vezirîâzamı sabık müteveffa Mustafa Paşa huzurunda mürafaa olunduklarında mürafaadan cevab ve men'i için emri şerifim verilmişiken tekrar niza'dan hâli olma- dıkların mukaddemâ virilân emri şerifim mucibince men'ü def' olunmak babında hükmü hümayunum reca itmeğin ahkâm kaydına müracaat olun- dukda veçhi meşruh üzre emri şerifim virildüğü mastur ve mukayyed bulunmağın mukaddemâ verilen emri şerifim mucibince bivecih muaraza olunmamak için yazılmışdır Fi evaili za 1104

17

Üsküdar'da Valdei Atik camii evkafından olan dabakhanelere dair.

Üsküdar mollasına hüküm ki

Üsküdar'da vaki merhume Valde sultanı atik tabe serahanın camii şerifi ve imareti âmiresi evkafından yevmî yüz yirmi akçe icaresi olan on iki bab debaghane müste'cirleri debbag tayifesinin Ahi babaları ve ihtiyarları Elhac Ali ve Hacı Mehmed ve diğer Hacı Mehmed ve Hacı Ah- med ve Hacı Hüsnî ve Abdurrahman ve Mustafa ve Mehmed ve diğer Hacı Ali ve Ali ve Halil ve diğer Ali ve Yusuf ve Mehmed ve Mustafa ve Mehmed ve diğer Mustafa ve sairleri arzuhal idüb medinei Üsküdar ve nevahisinde zebh olunan koyun derilerin kadimden nerhi cari üzre bunlar işтира idüb aharden müdahale olunmıyup ve zikrolunan vakıf debaghanelerden gayri yerde dibagat olunmamak üzre mukaddemâ hücceti şer'iyye ve evamiri şerife varid olmagın ana mugayir medinei merkume tâbi İstavroz nam kariyyede vaki Kabakulakzade Efendi yalı- smda Yedikule işçilerinden Mehmed ve şeriki Tosyalı diğer Mehmed nam kimesneler fuzuli debaghane ihdas ve zikrolunan mahallâtda zebh

olunan koyun derilerin nerhi cariden ziyade beha ile hafiyeten iştira etmelerile nizamlarına halel ve kârü kisiblerine kesad ve dükkânları muattal ve bunlara ve vakfa gadir olunduğun bildirüb hükmü hümayunum reca ve senki mevlânayı mumaileyhsin tarafı şeri'den âdem tayin ve mahalli nizam üzerinde dahi muvacehesinde mürafaai şer'i şerif ve tefahus olundukda bilâ temessük mahalli mezburda debaghane ihdas ve vakfı mezburun debaghanesine mahsus olan koyun derilerin ziyade beha ile iştira eylediklerin ikrar ve hilâfı ferman mahalli mezkûrda dibagat etmamek için canibi şeri'den tenbih olunduğun ilâm eyledüğün ecilden vakfa zararı şer'isi olmağla ilâmın mucibince amel olunup men'ü def'olunmak babında yazılmışdır Evasıtı m 1104

18

Muhtelif Yahudi cemaatlerinin yanarı kiliselerinin tamirine dair.

Istanbul kaimakamına ve kadısına hüküm ki

Mahrusei İstanbul'da sakın Yahudi taifesi dergâhı muallâma arzuhal idüb kablelfetih yedlerinde terk olunub Hacı İsâ mahallesinde vaki Uhri cemaatlerinin üç aded kiliseleri ki birisi Uhri ve birisi Karaferiye ve birisi Yanbolu cemaatlerinin ve Tahta minaresi mahallesinde vaki Cakacı cemaatlerinin kiliseleri muhterik olub marifeti şer'ile keşif olunub yedlerinde olan fetvayı şerife ve ahidnamei hümayun mucibince vaz'ı kadimî üzere termimine kimesne mani olmamak için yazılmışdır Fi evasıtı n 1104

19

Balat'ta Ermenilerin Aya Sıratı kilisesinin tamirine dair.

Istanbul kaymakamına ve kadısına hüküm ki

Mahrusei İstanbul'da Balat'da sakın Ermeni taifesi dergâhı muallâma arzuhal idüb taifei mezburenin Balat'da vaki kablelfetih yedlerinde terk olunan Aya Sıratı demekle maruf kadimî kiliseleri muhterik olub emri şerifimle şer' ile keşif ve hüccet olunmağla yedlerinde olan fetvayı şerife mucibince vaz'ı kadimîsi üzere termimine kimesne mani olmamak babında hükmü hümayunum reca eyledikleri ecilden sen ki veziri müşarünileyh ve mevlânayı mumaileyhsiz yedlerinde olan fetvayı şerife mucibince vaz'ı kadimî üzere tamir olunmasına kimesne mani olmamak için yazılmışdır Fi evasıtı ca 1104

20

Galata'da oturan Firenklerin islâm mahalleleri civarında ne şartla oturabileceklerine dair.

Istanbul kaymakamı Paşa'ya ve Galata kadısına hüküm ki
 Âsitanei saadetimde mukıym Franca Padişahının elçisi olan baron
 dö Şatnöf [1] arzuhal gönderüb nefsi Galata'da kadimül eyyamdan beru
 sakın birkaç Firenk reayalarına bazı kimesneler mücerred ahzü celb
 için Firenk taifesin civarımızda istemeziz Bizim hüccetimiz vardır deyu
 taifei mezbureyi bi vecihi şer'i rencideden hâli olmadıkların ve mukad-
 demâ ahvalleri bir kaç defa şer'ile görüldükde mezburların ihracı nameş-
 rudur deyu canibi şer'i'den ilâm ve sen ki veziri müşarünileyhsin hususu
 merkum sabık Galata kadısı olan mevlâna Mehmed zidet fezailühu
 zamanında vaki olmağla ilâmı evvelden taleb olundukda bu husus selefi
 olan mevlâna Ali Türk (mecdihu) zidet fezailühu zamanında dahi zuhur
 itmekle keyfiyeti hâlin ilâmı andan matlub oldukda mumaileyh dahi
 Keferenin müslimîn beyinlerinde süknaları hakkında fukaha ihtilâf etmiş-
 lerdir Mu'temed olan süknalarının cevazıdır Lâkin süknaları killet ve
 ta'tili cemaati müslimîne bais olmamağla mukayyedir Ve reayayı mezkûr-
 dan sakın oldukları menzillerin camii şerifden bu'du olub süknaları taklil
 ve ta'tili cemaati müslimîne bais değıldir deyu derkenar etmekle menazili
 mezbure eshabının bazı kadimî tarihi mukaddemle tasarrufa izin temessük-
 lerin ibraz etdiklerinden sonra yine ahali mahallei mezbure ve sayirden
 bu maddeye mübaderet ve mübaşeret idenler ancak ahzü celb garazile
 müsaraat itdikleri mesmu'dur deyu mevlânayı mumailey arz etmekle sen ki
 veziri müşarünileyh ve mevlânayı mumaileyhsin vechi meşruh üzre amel
 olunmak emrim olmuşdur Buyurdum ki... vusul buldukda sadır olan
 emrim üzre amel idüb dahi hususu mezbura tamam mukayyed olub
 göresin arz olunduğu üzre ise olbabda muktezayı şer'i kavimle amel
 idüb fibaad şer'i şerife ve emri hümayunuma muhalif kimesneye iş itdir-
 miyesin Şöyle billesin Fi evahiri ca 1104

21

Yahudilerin kiliselerinde ibadet etmelerine dair.

Rum İli ve Anadolu kazıaskerlerine ve İstanbul kadısına hüküm ki
 Mahmiyei İstanbul'da sakın Yahudiler tarafından dergâhı muallâma
 arzuhal sonluh merhum ve mağfurun leh ceddım Ebülfetih sultan Mehmed
 han gazi tabe serahü mahmiyei Kostantaniye'yi anveten fethü teshir
 eyledikleri esnada içinde sakın olan Yahudiler kablelfetih İstanbul tekfuruna
 imdad ve nusret itmameği teahhüd idüb cedit emcedim merhumu müşa-
 rünileyh dahi mezburlar sebyolonmayub kadimi üzre keniseleri halleri

[1] Baron de Châteauneuf.

üzre kalub kendülere ve cümle keniselerine dahlolunmamak ve evlerinde suret ve mihrab olmadıkça Tevrat okuyub âyinleri üzre ibadetlerine kimesne mani olmayub ehli ırz tayife kal'etdirdikleri takdirce dahi şer'an yine bina etmeğe kadir olurlar deyu şeyhülislâm Mehmed Fenari merhumun fetvası olmağla fetvayı şerife mugayir bir ferd dahleylememek babında fermanı hümayunları sadır olmağla badelfetih minvali merkurum üzre ibka ve mukarrer olunub olvechile amel olunurken hicreti nebeviyyei aliyye ve alâ alihi efdalüttahiyyenin dokuz yüz kırk beş senesinde yüz on yedi ve yüz on beş yaşında iki nefer müslümanlar ol tarihte hayatda bulunub hususu mezburun istimana me'mur olan müfettiş huzurunda husema müvacehesinde mahmiyei mezbure vechi meşruh ve şurutu merkurum üzre fethü teshir ve ahdi mezbur ibka olunduğuna edâi şehadet idüb riayeten şerayitül kabul şehadetleri hayzı kabule mevzul olmağın hali üzre ibka olunub ve ecdadı izamımdan merhum ve mağfurun leh sultan Süleyman ve sultan Selim han tabe serahüma zamanı bi emanlarında dahi mazmunu meşruh üzre muanven evamiri aliyye ve mukaddemâ şeyhül islâm merhum Mehmed Fenari ve Ebüssüud ve Çivizade rahimehümullahü tealâ dahi fetvayı şerife virüb mucibince amel oluna gelmiş iken büradetillahi tealâ harik vaki oldukda zikrolunan kenaisi kadime dahi maan muhterik olmağla vaz'ı kadimi üzre tecdid ve tamirine bazı kimesneler mari olup celbü ahz için kadimi olan keniseleri vaz'ı kadimi üzre tecdid ve tamir olunmak meşru, idüğine badehu şüyühül islâmdan Çivizade ve Bostanzade ve gayrihim aleyhim fatvayı şerife virmelerile evamiri şerifei sabık mucibince vaz'ı kadimi üzre tecdid ve tamir eylemişler iken giru muhterik oldukta tamir ve tecdidine ve suret ve mihrab olmadıkça evlerinde âyinleri üzre kıraati Tevrat ve ibadetlerine bazı kimesneler mani oldukların bildirüb ellerinde olan fetvayı şerife ile âbâi kiramım enarallahü tealâ berahinühüm virdikleri evamiri şerifeyi ibraz ve merhum ve mağfurun leh hudavendigâr tabe serahünün payei seriri âlâlarına arz oldukda Ellerinde olan ahkâmı şerife ve fetvalar mucibince amel olunsun deyu fermanı âlileri sadır olmağla olbabda gereği gibi mukayyed olub anın gibi zikrolunan kadimi keniseleri iradeti hakla muhterik oldukda fetvaları ve hükümleri mucibince vaz'ı kadimi üzre tecdid ve tamirine kimesne mani ve dafi olmayub ve evlerinde suret ve mihrap olmadıkça âyinleri üzre Tevrat okuyub ibadet eylemelerine bir ferd müzahim ve dafi olmayub dahlidenler men'olunub badettebih mütenebbih olmayub dahlü taaruz iderler ise arz oluna ki imtisal eylemedikleriyçün cezaları virile Ammâ vaz'ı kadiminden ziyade nesne ihdas itdirmekden ihtiraz eylesiz deyu bin on bir şevvali evahirinde virilân emri şerif mucibince merhum ve mağfurun leh sultan Ahmed han ve sultan Osman han tabet

serahüma zamanlarında tecdid ve bin otuz dört senesinde merhum ve ve mağfurun leh ammi büzürkvarım sultan Murad han tabe serahü zamanında ellerinde olan evamiri şerife ve fetvayı münife mucibince amel olunmak üzere emri şerif virildüğin bildirüb müceddeden hükmü hümayunum reca eyledikleri ecilden vechi meşruh üzere amel olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur deyu yazılmışdır Fi. evahiri c 1104[1]

22

Kanunî zamanında elinde fermanı olan bir Yahudinin avarızı divaniyyeden muafiyetine dair.

Istanbul kaymakamına ve kadısına hüküm ki

Yasef nam Yahudi dergâhı muallâma arzihal idüb... Alaman dinmekle maruf İsrafil veledi Yasef nam Yahudi Bedon fethinde kal'ayı mezbure miftahların getirüp teslim eyledikde merhum ve mağfurun leh sultan Süleyman han tabe serahü mesfuru karnen bade karnin zükür ve inasdan olan evladları avarızı divaniyye ve tekâlifi örfiyyeden muaf ve müsellemler idüb rencide ve remide olunmak icab eylemez iken yedinde olan muafnamei hümayuna mugayir avarız ve kürekci akçesi tekâlifi talebile rencide idenleri men'ü def' olunmak babında emri şerifim reca eyledüğü ecilden ceddüm müşarünileyh vechi meşruh üzere Bedon...[2].

23

Kümrük tarifesi hakkında

Istanbul kaimakamına ve İstanbul ve Galata kadılarına hüküm ki

İftiharül havassı vel mukarribin mu'temedül mülükü vesselâtin bilfiil Darüssaadetim ağası olan Nezir ağa dame ulüvvühu dergâhı muallâma arz gönderüp iftiharî ümarail izamül iseviyye muhtarı küberail fehâmı filmilletil mesihîyye muslihi mesalihi cemahiri tayifetül nesraniyye İngiltere kralı hutimet avakıbihu bilhayri verreşad devleti aliyyem ile kadimül eyyamdan beri ahdü misak ve sulhü vifak üzere olup dostlukda sabit kadem ve rasihdem olmağla memaliki mahruseme gelüp giden bazirgânları ahid namei hümayun mucibince asude hâl ticaret idüp her vechile himayet ve sıyanet olunu gelmeğle Galata'ya getürdükleri ve alub götürdükleri çuha ve kumaş ve kantara gelen eşya ve emtianın resmi masdariyelerin tahriri atik defteri mucibince virmeğe iktidarları olmamağla sabıka kazıasker olan İbrahim Efendi mukaddemâ muharrir tayin ve tah-

[1] Bu hüküm 1154 ve 1168 de de tecdit edilmiştir.

[2] Budin, Buda. Alt tarafı yok.

rir Haremeyni Şerifeyin muhasebesi defterlerine kayıd ve bu ane gelince resmi masdariyelerin tahrir cedid defteri mucibince edâ ederler iken sairlerden resmi masdariye tahriri atik defteri mucibince alınması ferman olunmağla taifei merkumeden dahi masdariyeciler tahriri atik defteri mucibince olmağa yedimizde fermanımız vardır deyu mutalebe ile rencide ve remide itmelerile müste'men tayifesinin getürdükleri ve alup götürdükleri emtiadan resmi masdariye alınan gelen eşyanın resmi masdariyelerin ellerinde olan tahriri cedid defteri mucibince edâ eylediklerinden sonra tahrir atik defteri mucibince alınur deyu masdariyecilere rencide ve remide itdirilmeyüp sıyanet ve himayet olunmak babında hükmü hūmayunum reca itmeğin Haremeyni Şerifeyin muhasebesinde yedlerine virilen mühürlü ve nişanlı tahriri cedid defterlerine nazar olundukda Galata ve tevabiinde müslümandan gayri bazirgân beyiü şera eyledikleri âlâ ve evsat ve edna iskarlat ve saya ve londrina ve londra her nevi çuka olur ise olsun beher pastav çuka elli zira' olmak üzere yedlerinde olan tahriri cedid defterinde tafsil olunan şurut ve kuyud üzere her pastavından yirmi akçe resmi masdariye alınur *Resmi masdariyei kumaş ve bez ve atlas ve dibâ ve kemhâ ve sib* Her nevi kumaş olur ise olsun ve sofdan ve altunlu bezden ve ibrişimli bezden ve keten bezinden ve ibrişimden yüz akçede bir akçe resmi masdariye alınur *Resmi masdariyei kantar* Kantar lie veznolunub fūruht olunan me'kûl ve gayri me'kûl her ne olur ise olsun yirmi sekizden ziyadesi vakıf canibinden vazolunan kantar ile veznolunub her bir kantarından bir buçuk akçe resmi kantar alınur Ve alınan resmin nısfı bayi'den nısfı müşteriden alınur *Resmi masdariyei cildi camus ve bakar* Eğer Efrence ve France İngiltere ve Felemenk ve Ceneviz getürürler ise her bir cildi bakardan ikişer akçe resim ve her camus gönünden altışar akçe resim alınur *Resmi masdariyei yapağı* Galata ve tevabiinde sefinelere tahmil olunub Akdeniz canibine giden yapağıdan çuval başına kırk beş akçe resim alınur Her ne şekil çuval olur ise olsun *Resmi masdariyei meşin* Galata ve tevabii iskelelerinde sefinelere tahmil idüb ahar diyara götürdükleri şem'i aselin her bir vakıyyesinden yalnız bir buçuk akçe resmi masdariye alınur *Resmi masdariyei çimşir* Etraftan Galata'ya gelen ve badehu Galata ve tevabii iskelelerinde sefinelere tahmil idüb ahar diyare götürdükleri çimşir ağacının her bir kantarından birer buçuk akçe resmi masdariye alınur *Resmi masdariyei cam* Galata ve tevabiinde fūruht olunan billur cam sanduğunun âlâ ve evsat ve edna her ne nevi olur ise olsun her bir sanduğundan altmış akçe resim alınur *Resmi masdariyei beyaz teneke* Galata ve tevabiinde fūruht olunan beyaz tenekenin her bir varilinden kırk akçe resmi masdariye alınur Her bir varili altı yüz teneke olur *Resmi masdariyei ayna* Galata ve tevabiinde fūruht olunan ayna

sanduklarından ki her bir sanduğu yüz ve seksen ve doksan ayna alır Her bir sanduğundan kırk akçe resim alınır *Resmi masdariyei isfidaç* Galata ve tevabiinde fûruht olunan *isfidaç* sandıklarından ki yirmi dört ve yirmi beş vakıyye gelür Her bir sanduğundan on beş akçe resim alınır *Resmi masdariye kâğıd Yazı* kâğıdının her bir külçesi yirmi deste gelür Bir gülçesinden ikişer akçe ve büyük İstanbul kâğıdının her külçesinden yedişer akçe ve orta İstanbul kâğıdının her külçesinden dörder akçe ve çerçeve kâğıdının her denginden ikişer akçe resmi masdariye alınır *Resmi masdariyei kenevir bezi* Karadeniz'den gelen kenevir bezi ki kanavitse tabir olunur âlâ ve evsat ve ednanın her bir topundan ikişer akçe resmi masdariye alınır *Resmi masdariyei ırbaç* Payzenlerin giydikleri abaya ırbaç tabir ederler Etrafdan gelib Galata'da beyi olundukda âlâ ve evsat ve ednasının her bir topundan beşer akçe resmi masdariye alınır *Resmi masdariyei sicim* Etrafdan gelüb Galata ve tevabiinde fûruht olunan sicimin âlâ ve evsat ve ednasının her bir çuvalından otuz akçe resmi masdariye alınır *Resmi masdariyei balık Variller* ile taşradan gelân tuzlu balıktan gerek müslim ve gerek kâfir her kim işтира ider ise su varili tabir olunur bir varil tuzlu balıktan müşteriden yirmi beş akçe masdariyeci ve yirmi beş akçe dahi İstanbul balık emini tarafından alınır Ve omuz varili tabir olunur bir varil tuzlu balıktan kırk akçe resmi masdariyeci ve kırk akçe balık emini alır ve okka varilinden yüz yirmi akçe alınır Bunun nısfını dahi masdariyeci ve nısfı ahari balık emini alır *Resmi masdariyei sefine* İstanbul ve Galata ve Üsküdar ve Eyub ve sair Akdeniz ve Karadeniz'de vaki iskelelerde sefineler fûruht olundukda her niceye fûruht olunur ise bin akçeden kırk akçe resmi masdariye alınır Bayi ve müşteri gerek müslim ve gerek kefare olsun her ne-kardar resmi masdariye alınır ise nısfı bayiden ve nısfı ahari müşteriden alınır Ve Tekfurdağı kasbasının masdariyesi Galata masdariyesine tâbidir Galata'da ne minval üzere masdariye alınır ise anda dahi olveç üzere masdariye alınır Ve bu mevadı merkume veçhi meşruh üzere mastur ve mu'teber bulunmağla yedlerinde olan tahriri cedid defteri mucibince amel olunmak emrim olmuştur Buyurdum ki... vusul buldukda bu babda sadır olan ferman celilülkadrım mucibince amel idüb dahi sen ki veziri müşarünileyh ve mevlânayı mumaileyhımasız ancak tayifei merkumenin getürdükleri ve alub götürdükleri emtiadan masdariye alına gelen eşyanın resmi masdariyelerin ellerinde olan tahriri cedid defteri mucibince edâ eylediklerinden sonra tahriri atik defteri mucibince aluruz deyu masdariyecilere mezburları rencide ve remjde etdirmiyesiz İngiltere kiralı babı saadetimiz ile sadakat ve ihlâsda sabit kadem ve rasihdem olmağla Âsitanei saadetimde mukıym olan elçisinin şükürü şikâyeti müsmir ve mü-

essirdir Tayifei mezbureyi her veçhile himayet ve sıyanet eylesiz
Şöyle bilesiz Ve badennazar bu hükmü hümayunumu yedlerinde ibka
idüb alâmeti şerife itimad kılaz Fi evsati n 1104

24

İkinci Ahmed'in vefatına ve cenazesinin İstanbul'a gönderildiğine dair.

Âsitane kaimakamına ve kadısına ve hassa bostancı başıya hüküm ki
Elmelikü lillahil vahidül kahhar merhum ve mağfurun leh ammi büzürk-
varım sultan Ahmed han tabe serahü ارجى الى ربك davetine icabet ve
dari gururdan sarayı sürura rihlet itmeğin siz ki veziri müşarünileyh ve
mevlânayı mumaileyh ve bostancı başısız emri şerifim vardığı eibi na'şi
şeriflerin Silivri'den iktiza ider ise Âsitaneye nakil için alelacele Silivri
menziline bir mükemmel donanmış sandal gönderilüp merhumu mağfired
penah için bir merkad hafir ve ne minval üzere iktiza ider ise hazır ve
âmade idüb naişleri varub vasıl oldukda tazim ve tebcil ile sahnı bihişt
âsâlarına tevdi ve lâzım gelen mesarif ve mühimmat akçenin sarayağası
marifetile tarafı miriden edâ ve teslim ve her hususda ve kat'â taksir
olunmalı eylemeyüp iktizasına göre tekayyüd ve ihtimam eylemeniz
babında fermanı âlişanım sadır olmuştur deyu yazılmışdır Fi evahiri c 1106

25

Saray tabiplerinin avarızı divaniyyeden ve saireden muafiyetlerine dair.

Istanbul ve Edirne kadılarına ve ... kadılarına hüküm ki

Edirne sarayında hassa tabib olan Levi orduyu hümayunuma gelüb
mezkûr hassa tabiblerden olmağla mukabelesinde cizye ve ispençe ve
avarızı divaniyye ve kazma ve kürek ve aylak ve masdariye ve resmî
esarâ ve sair tekâlifi örfiyyeden muaf olduğu yedine virilân beratı
şerifimde mastur ve mukayyed olub olvehile dahlolunmamak icab
eylemiş iken bazı mesalih için ahar yerlere gitdikde esnayı tarikde
bostancılar ve yuvacılar[1] ve kura vayvodaları ve zabitleri ve su başıları
ve yeniçeri serdari ve sipah ve yeniçeri ve sairî tarafından kendünün ve
yanında olan iki üç nefer huddamının giydikleri esvabına ve eşkiya
havfinden taşıdıkları âlâtı harblerine celbi mal için dahlü taarruz olun-
mamak babında merhum ve mağfurun leh ammim sultan Süleyman
hân tabe serahü zamanında emri şerif virildüğün bildirüb müceddeden

[1] Gaib olan malı arayanlar.

hüküm reca etmeğin vechi meşruh üzre amel oluna deyu yazılmışdır
Fi evasıtı za 1106

26

Hariçte tuğra tezhip eden müzehhiplerin bilimtihan hassa nakkaşları meyanına ithaline dair.

Istanbul ve Edirne kadılarına hüyük ki

Müzehhip taifesinden Mehmed ve diğer Mehmed ve Ali ve Abdülbaki nam kimesneler arzuhal idüb mezkûrlar müzehhiblik san'atinde mahirler olmağla vaki olan hattı hümayun ve berevat ve evamir ve tuğraları tezhib idüb kârı kisb etmek istediklerinde hassa nakkaşları olan Hasan işletmam yedimde fermanın vardır deyu mümanaat itmekle teaddi olunduğün bildirüb olbabda hükmü hümayunum reca eyledikleri ecilden mezburün Mehmed ve diğer Mehmed ve Ali ve Abdülbaki imtihan olmalarile dört nefer mezburlar nakkaş başı mezkûr ile maan işleyüb maada müzehhibler müdahale eylememek üzre yazılmışdır Fi evasıtı l 1106

27

Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'ye saray verildiğine dair.

Istanbul kaymakamına ve monlasına ve bostancı başıya hüküm ki

Mahrusei Eyub'da vaki merhum ve mağfurun leha Rukiye sultan tabet serahanın hali hayatında mutasarrıfa olub ba'de vefatiha sayir emlâki hümayunuma mülhak olan yalı bilfiil şeyhülislâm ve müftiyyül enam olan a'lemül ulemaül mutebahhirin efzalül füzelâil müteverriin mevlâna esseyid Feyzullah edamallahü tealâ fezailühuya avatısı aliyyei husrevanemden hattı hümayunu şevketmakrunumla hibe ve temlik olunmağla imdi sen ki veziri müşarünileyhsin ve mevlânayı mumaileyhsin ve bostancı başısın emri şerifim vardığı gibi zikrolunan yalı müştemil olduğı büyük ve bilcümle mülhakat ve munzammatile hüccet idüb müşarünileyhin tarafından varan âdemisine teslim ve zabt etdirmeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdum ki Evaili ra 1106

28

Kümrüklerde eşyadan alınacak resimlere dair

Âsitane kayim makamı vezir Mustafa Paşa'ya ve Istanbul kadısına ve Âsitane gümrüğü mülhakatından olan iskelelerde vaki kadılara hüküm ki

Sefine tüccarı dergâhı muallâma arzuhal idüb Mısır'a ve Akdeniz'e

ve Karadeniz taraflarına işleyüb tüccar emtiasını yükledüb navul ve kirasile İstanbul'a getürdüklerinde masdariyeciler hilâfî şer' ve hilâfî kanun ve defter aldıkları kira akçelerinden masdariye aluruz deyu gerek nefsi gümrük ve gerek Galata ve gerek kara gümrüklerinde rencide ve teaddi idüb ve bundan maada gümrük huddamı hilâfî şer'ü kanun ve defter pişkeş namile eşyaların alup külli zulüm ve cevrü teaddi idüb ve sefineleri boşaldıkda tezkere akçesi namile yirmişer guruş alub gadri külli itdiklerin bildirüb zulüm ve teaddileri üzerlerinden def' ve min baad dahi rencide ve teaddi olunmayub ve ferman dahi sadır olur ise amel olunmamak babında emri şerifim reca eyledikleri ecilden Hazinei âmiremde mahfuz olan mevred mukataası defterlerine nazar olundukda İstanbul gümrüğü inukataatı mülhakatından olub masdariye ve dellâlik mukataasının şartı iltizamı kadimi üzre İstanbul ve Galata ve tevabiinde müslümandan gayri bazirgân ki dellâliye ile sata hem satan ve hem alan dellâliye rüsumu vire Ve eğer alıcı müslüman dahi olur ise Ammâ müslümandan gayri her bazirgân ki dellâllu satdığı için hem kendünün ve hem alanın rüsumunu vire Ve her pastav çukanın âdeti elli arşun ola Ve her pastavdan on akçe alandan ve on akçe satandan ala Ve gönnden ve kurşun ve londra çukadan dahi her ne dürlü olur ise olsun on akçe satandan ve on akçe alandan ala Ve bunlara benzer çukalardan satandan üç akçe ve alandan dahi üç akça alına Ve altunlu bezden ve ibrişimli bezden ve ketan bezinden dahi üç akçe alına Ve altunlu bezden ve ketan bezinden ve pamuk ve ibrişimden ve kükürtden ve baldan ve şekerden ve sade yağdan ve gayri yağlardan ve fülfulden ve zencebilden ve aşu otlardan ve civid ve kırmız ve ... ve bahar âlâtından ve ne dürlü boya olur ise yüz akçede satandan buçuk ve alandan buçuk akçe alına Ve hamirden ve sirkeden her fuçudan satandan dörder akçe alına Ve sabundan her sandukdan bir akçe alandan ve bir akçe satandan ala Ve havyardan ve kızıl tinden satandan dörder akçe alına Ve varilden satandan iki akçe ve alandan iki akçe alına Ve bir nesne ki tartı ile ola bu zikrolunanlardan satandan buçuk akçe ve alandan dahi buçuk akçe alına Ve ıgırbırlardan ve kimin her nice gerekse olsun şöyle ki Tulon ve İskerce Totlu müslümandan gayri kâfir ve yeni haracgüzar olsun olmasın gerek yukarı gitsün ve gerek aşağı gitsün içeruden taşra ve taşradan içeru gelsün eğer aralarında dellâl var ise bazirgânlardan yüzde iki akçe alub ve gemicilerden dahi iki akçe alına Eğer aralarında dellâl yogise heman gemicilerden cümlesin ala Ve içlerinde huddamı müslüman ise kezalik reisinden ala Ve bir hamlu ki virilür gerek karadan ve gerek deryadan gerek dellâl ile ve gerek dellâlsız olsun yüz akçede satandan iki pul ve alandan iki pul alına Gemiler ve ıgırbırlar ve sandallar büyük olsun

küçük olsun müslümandan ve kâfirlerden mezad ile satsun ve gerek mezadsız satsun her yüzde sâtandan iki akçe ve alandan iki akçe alına deyu vechi meşruh üzere masdariye mukataasının şartı iltizamı mahallinde defterde mastur olub derunu arzuhalde olan mevadın tasrihan mahallî kaydı bulunmadığı derkenar olunup derunu arzuhalde niza' eyledikleri navlu sefineden başka masdariye ve pişkeş ve sefineler boşaldıkta yirmişer guruş tezkere harcı namına resim alınmak için tasrihan kaydı bulunmayub şartı iltizamında musarrah olan rüsumatdan maada hilâfî şer'ü kanun ve mugayiri berat olmakule resim talebile rencide itdirilmemek için emri şerif virilmek babında hazanei âmiremin sabıka baş defderdarı olan emirül ümerail kiram İsmail Paşa damet maalihü arz ve telhis itmek ile telhise derkenar olunduğu şurutdan maada hilâfî şer'ü kanun ve mugayiri emri hümayun müdahale olunmayub vechi meşruh üzere niza eyledikleri navlu sefineden başka masdariye ve pişkeş ve sefineler boşaldıkda yirmi guruş tezkere harcı namile resim alınmak üzere tasrihan kaydı bulunmamakla gümrükü mezbur ümenasının şartı iltizamında musarrah olan rüsumatdan maada hilâfî şer'ü kanun ve mugayiri beratı âlişan ve emri hümayun mezburlardan defterden haric masdariye ve pişkeş harcı talebile ve tezkere harcı namile rencide itdirmeyüb men'ü def' oluna deyu yedlerine Maliye tarafından emri şerif verilmekle hâlâ virilân emri şerifim mucibince Divanı hümayunum tarafından dahi emri şerifim reca etmelerile vechi meşruh üzere amel olunmak emrim olmuştur deyu yazılmışdır Fi evasıtı n 1106

29

Istanbul'da kürklerin nasıl yapıldığına dair.

Istanbul ve Edirne kadılarına hüküm ki

Hassa kürkci başı vekili Mehmed zide kadrihu gelüb mahruise Istanbul ve Edirne'de olan kürkci tayifesinin kadimden işliye geldikleri kürkler seksen samurdan bir kürk ve yetmiş dane vaşak nefesinden bir kürk ve yüz elli dane kakumdan bir kürk ve doksandan dane samur parçasından bir kürk ve iki yüz dane mosko boğazından bir kürk ve iki yüz dane sincabdan bir kürk ve sayir kürkler dahi ecnasile beyinlerinde olan adedi malûm ile bu babda işlene gelmişken hâlâ tavayifi mezbureden bazıları kadime muhalif yetmiş dane samurdan bir kürk ve altmış dane vaşak nefesinden bir kürk ve yüz elli dane kakumdan bir kürk ve yetmiş dane samur parçasından bir kürk ve yüz altmış dane mosko boğazından bir kürk ve yüz doksandan dane sincabdan bir kürk ve sairlerin dahi mu'taddan

nakıs işlediklerinden maada eski samur kürkleri dahi tekrar tahtaya ceküb ibadullaha zarar olduğun bildirüb kadimden oligeldüğü üzre amel olunub hilâfından ihtiraz olunmak babında hükmü hümayunum reca itmeğin hassa kürkci başı ve ehli hibre ve yiğit başları marifetile kadimi üzre işlenüb kadime muhalif işlenmeyüb ve eski samur kürk tekrar tahta olmayub kemayenbegi nizam virilüb hilâfından begayet ihtiraz olunmak üzre yazılmışdır Fi evahiri ş 1106

30

Saraya mensup olup vefat eden cariyelerin mülk hanelerini izinsiz hibe etmemelerine dair.

Istanbul kadısına hüküm ki

Sarayı Atik'de olan... dame ulüvvühu süddei saadetime arzuhal idüb sarayı âmiremden çıkan mu'tika cariyeler mutasarrıfa oldukları zıkiymet eşyaların zevcelerine ve saire hibe eylemek murad ile kadimisi üzre Sarayı Atik ağaları marifetile oluna deyu hattı hümayunu şevket-makrun sadır olmuş iken mezburlardan bazıları hasta olduklarında zıkiymet eşyaların ve mutasarrıfe oldukları mülk hanelerin bilâ izin hibe ve vakf itmelerile bundan akdem men'olunub ve müteveftiye olanlarının ahar diyardan varisleri zuhur ider ise kendüleri gelüp isbatı veraset itmedikce nakli hüccet ile davaları istima olunmamak üzre merhum ve magfurun leh ammim cennetmekân sultan Ahmed'i sani tabe serahü zamanında hattı hümayunu şevket makrunlarile muanven emri şerif virilmekle mucibince müceddeden hüküm yazılmışdır Fi evasıtı 1107

31

Etibbadan Mosi'nin samur kalpak giymesine dair.

Istanbul kadısına hüküm ki

Etibbadan Mosi veledi Nesim nam tabib arzuhal idüb mahruise mezburede merezayi müslimîne hidmet idüb hilâfı şeri'şerif kimesneye dahlü teaddisi yogiken bazı kimesneler Sen samur kalpak giyersin ve bargire binersin deyu rencide itmekle giyüğü samur kalpak ve sayir esvabına taaruz olunmayub ve bargire binersin deyu hilâfı şer'i şerif dahlü rencide olunmamak için merhum ammim sultan Ahmed han tabe serahü zamanında virilân emri şerif mucibince müceddeden hükmü hümayunum reca etmeğin vechi meşruh üzre amel olunmak için yazılmışdır Fi evaili ca 1107

32

Istanbul ve tevabiinde evlerin ve dükkânların kâgir yapılmasına dair.

Istanbul kaimakamı Osman Paşa'ya hüküm ki

Istanbul tevabiinde vaki büyütl ve dekâkin ve sair ebniye müstaidi afeti harik olan elvah ve ahşap ve pedavra ile bina olunduğundan nâşi bika-zailahi tealâ defa bedefa ekseri muhterik olmağla badelyevm İstanbul'da müstaidi harik olan ecza ile hane ve dekâkin bina olunduğuna rızayi hümayunum olmayub Haleb ve Şam ve sair Anadolu'da olan ebniye gibi taş ve kireç ve çamur ile bina olunmasına fermanım olmagin imdi sen ki veziri müşarünileyhsin gerek bu defa Galata'da muhterik olan arsalar üzerinde ve gerek İstanbul'da badelyevm müceddeden hane ve dükkân ve sair ebniye murad idenlerden bir ferde elvah ve pedavra ile binaya ruhsat virilmeyüb afeti harikden mahfuz olmak için veçhi meşruh üzere diyari Haleb ve Şam ve sair Anadolu'da olan ebniye gibi her kes haline göre kâşi ve kireç ve çamur ile bina eyleyüb ve kirpi saçak yapub hasılı bina hususunda vukuf ve şuru olanlar ile söleşilüb bihfızih tealâ afeti harikden masun olacak bir vechi ma'kule ifrag eyleyüb bu emirde kemayenbegi tekayyüdü tam ve sa'yü ihtimam eylemen babında hattı hümayunu şevketmakrunumla fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evaili za1107

33

Divanı Hümayun tercemanı Aleksandri Mavrokordito'ya Fener'de ve rilen evin kimseye verilmemesine dair.

Istanbul kadısına hüküm ki

Divanı Hümayunumda tercemanlık hidmetinde olan Aleksendire veldi İskerlet orduyu hümayunuma arzuhal idüb İstanbul'da vaki Fenerkapası haricinde tarafı hümayunumdan kenduye inayet ve ihsan olunan kendü mülk menzili kendü hayatında ve fevtinden sonra konak olmayub konak olmak üzere bir ferde virilmemek üzere sultan Mehmed zamanında virilân emir mucibince yazılmışdır Fi availi z 1108

34

Istanbul Ermenilerinden bir kısmının katolik mezhebini kabul eylediklerine dair.

Âsitane kaimekamına ve monlasına hüküm ki

Mahmiyei İstanbul'da sakin Ermeni taifesi orduyu hümayunuma arzuhal idüb bunlar kadimül eyyamdan beru beyinlerinde cari olan âyinlerin

icra iderler iken yine mahruşei mezburede Seştemur oğlu Argir ve Tüter oğlu Ariton ve Mihalim oğlu Karabet nam zimmiler kadimî âyinlerin terk idüb papa milletine mütabaat eylediklerinden gayri bazılarını dahi idlâl ve ifsad idüb gerek nikâh ve gerek sair kavillerinde aksin etdirüb idlâle bais olmalarile bundan akdem Sakız ceziresinde papaya müntesib olan Firenklerin külli ihanet ve fesadları zahir olub ve bundan maada papadan gönderilân bazı Firenk ruhbanları dahi birer tarikile emir alub tebdili came idüb vilâyet vilâyet gezüb gerek Rum ve kerek Ermeni ve gerek sair milleti nesarayı idlâl ve ifsad ile kadimî âyinlerinden döndürüb firenk mezhebine mütabaat itdirüb ehli zimmet reaya beyninde fasad ve ihtilâle bais ve bâdi olduklarından bu makule kazıyyei namarziyenin hudusune rızayı hümayun olmamağla sadır olan hattı hümayunu şevket-makrunum mucibince men'ü def' olunmaşı için Trabulus Şam valisine ve kadısına ve eyaleti mezkûrede vaki kadılara ve kura zabitlerine ve âyanı vilâyet ve iş erlerine hitaben eyaleti merkumenin ehli zimmet reayası kadimî hallerinde ve âyinlerinde olub vechi meşruh üzre idlâl ve ifsad ile papa dinine dönmüş var ise yine evvelki gibi âyinlerinde olmak üzre muhkem tenbih ve te'kid eylesin ve badelyevm olmakule idlâl ve ifsada cesaret idenler dahi ele getirilüb haklarında şer'an lâzım gelen cezaları virilüb şerrü fesadları def' ü ref' olunmakda tekayyüd ve ihtimam ve bu takrib ile kendü halinde olanlara taarruzdan ve akçe ve pul alınub celbi mal olunmakdan begayet ihtiraz olunmak için emri şerif virildüğün bildirüb eyaleti merkumeye virildüğü üzre dahi emri şerifim virilmek babında istidayı inayet eyledikleri ecilden ahkâm kaydına müracaat olundukta vechi meşruh üzre emri şerifim virildiği mastur ve mukayyed bulunmağın vechi meşruh üzre amel olunmak üzre yazılmışdır Fi evaili za 1108

35

Yeni sikke darbına dair.

Mısır muhafızına ve kadı ve defterdarına ve ümerai Mısır ve yedi ocak zabitleri ve sair âyanı vilâyeti Mısır Kahire'ye hüküm ki

Hükmü şer'i şerif ile derahim ve denanir mevzunatdan olmağla sadrı evvelde beyiü şerada bilâ sıkşe vezn ile teati olunub badehu ahdi hulefada bivecih hazayin ve emvaldan naşi ayarı derahim ve denanirde giş zuhur itmeğün muhafazai ayarı derahim ve denanir için sikke ihtiyar olunub vezn mahsus ve ayarı mahsusunda kat' ile idii müfsidin kat' ve tariki giş sed olunub memaliki mahruşemde mülükü salife dahi müt-tehidül veznü vel ayar zeheb ü fidda kat' ve şerefü itibarlarına göre kıymet takdir ve namı şeriflerle meskûk idüb علی و ترة احد cümleinin ma-

lümü olduğu vech üzere teamül ve noksanı veznü ayar ve kıymet ki gıışşı mahzdır bu emri mahzur irtikâbile من غش فأيسه من hadisi şerifinin vaidine mazhar olmakdan tevakki ve muamelâtı nas neski vahid üzere min gayri takrir tevzin olunmuş iken sabıkda olan Mısır valileri ve Mısır ocakları tarafından Darbhane nazırı olanların ademi tekay-yüdüleri sebebile Mısır'da kat'olunan altunun yüz danesi ve yüz yedi ve yüz sekiz dirhemi rumî belki dahi ziyade nakıs olduğundan maada ayarında dahi İstanbul altununundan on dirhemden ziyadeligi cihe-tinden her kes ihfa idüb ve tüccar taifesi celbi menfaat için vilâyeti Mısır'a gönderüb tekrar ayar zammile altun kat'itdirüb hilâfı şerî'şerif hile ile intifa sadedinde olduklarından beynennas sikkei hümayunum teksir ve terfi bulmayub ve teamülü nasda dahi nice dürlü ihtilâl ve ihtilâf nümayan olmağla memaliki mahrusemde rayic olan fidda ve zeheb vechi şer'i üzere veznü ayarda müttehid ve müsavi olması lâzimei dinü devlet ve beraati tekmi il irzu namusu saltanat ve devaii emrû rahatı kâffei ümmetden olmağla bilcümle hayırhahanı devleti alıyyem olan vüzera ve ulema ve âyan ve esnaf ve ehli suk ve tüccar ve Darbhanei âmirem huddamı ve sair ehli vukuf beyninde sikkei hümayunumun tashih ve intizamı hususu müşavere, olundukda hâlâ Âsitanei saadetimde kat'olunan eşrefinin her yüz danesi yüz on dirhemi rumî olmak üzere yüz yüz altı dirhem halis altuna dört dirhem ayar zam ve sikkei hümayunumla meskûk olmağın eydii nasda mütedavil olan mahlût atik İstanbul ve Mısır ve Tunus ve Trablus ve Cezayir ve Macar altununun her yüz danesi yüz on dirhemi rumî olmak ve Âsitane'de kat'olunan altunun veznü ayarı üzere kat' ve toğrayı hümayunumla sikkelenüb ikişer buçuk guruşa rayic olmak ferman olunur ise bu veçh üzere olan yüz aded altından toğrayı hümayunumla meskûk olan ayar ve vezn üzere doksan aded altun hasil olur ki iki yüz yirmi beş gurusu ider Bu takdirce nasın dahi dirhem kesrinden gayri zararı olmaz ve keferesikle rayic olan yüz on dirhem yaldız altununun üzerine altı buçuk dirhem ayar zam olunub her yüz altunda bir dirhem harcı darbhane ve bir dirhem resmi nazır ihrac olundukdan sonra toğrayı hümayunumla meskûk yüz dört altun hasil olur İzdıyad olan dört altunun ikisi dahi miriye alınub ve ikişeri eshabına virilür Bu suretde nasın beyiü şerada olan ihtilâl ve ihtilâfı münkati ve arasai ibadullaha min küllül vücuh evlâ ve enfa olur deyu ittifaqları rikâbı hümayunu şevketmakrunuma arz olundukda ما راه المؤمنون حسنا فهو عند الله حسن mazmunu şerefmakrununa imtisalen vechi meşruh üzere fermanı hümayunum şerefyafeti sudur olub ve bu hususda muradı hümayunum teksiri hazine ve nef'i miri olmayub üç aya değin nizam bulunca resmi miri alınmayub ve halkın muamelesine halel tetarukundan ve malı mürettebin tahsili ta'tilinden ihtiraz olunmak üzere

eski sikke ile meskûk olan mağşuş şerifi altun ve kefere sikkesile olan firengî ve macar altunu ve sair ecnası nükud balâda zikrolunan hesab ve vezn üzere bir seneye değin ya dahi ziyade hasılı sikkei cedidei hümayunum teksir ve tevfir bulunca kemafilevvel rayiç olmağa imhal ile sikkei cedidei hümayunum hususuna nizam virilüb hâlâ İstanbul ve Edirne ve İzmir ve Erzurum'da olan Darbhanei âmirelerimde ve orduyu hümayunum Darbhanesinde bu güne gelince âhâdi nas ve ümera ve mültezimin yedlerle nice kere yüzbin altun gelüb kat' ve sikkelenüb beynennas teksir ve tevfir bulmağla ibadullahın umuru teamülleri nizam bulmağın binaen alâ zalik Mısır darbhanesinde dahi her yüz altun yüz on beş dirhemi mısri ki yüz on dirhemi rumî ider veznü ayarında kat'â mugayeret olmamak üzere kat' için Âsitanei saadetimde kat'olunan altunun tuğralu çaşni sebikesi irsal ve fimabaad kat'olunacak altun gönderilân nümuneye göre kat' ve nizam virilmek babında bundan akdem muassal ve meşruh suret ve kuyudu müştemil hattı hümayunu şevketkarmunumla muanven emri şerifi cihanmutam sadır olmuşiken bundan akdem gönderdiğiniz arzı mahzarda sikkei cedidei hümayunumun tariki teşşiyetinde bilâdi Mısıryye ahalisine tevzi ve taksim için altı yedi bin kişelik meskûkü cedide muhtacdır deyu ta'lil olunub ve bu defa dergâhı muallâm kapucı başlarından Karakaşzade İsmail dame mecdihu ile gönderilân hüccetde sikkei cedidenin vücude gelmesine tekrar te'kit olunur ise Mısır ve irsaliye hazinesi ve belki umuru vilâyet katubeten halel pezir olur deyu takrir ve tahrir itdirdüb fermanım olan sikkei hümayunum nizamı henüz bir kalıba ifrag olunmadığı malûmu hümayunum olmağın imdi sen ki veziri müşarünileyh ve kadı ve defterdar ve ümerai Mısır ve yedi ocak zabitleri ve sair âyanı vilâyeti mısıryyesiz zikrolunan şurut ve kuyud ile sikkei hümayunumun kat'u revacının nef'ü zarri zahir olduktan sonra *تماووا على البرواتقوى* emri celilül kadri ile amel ve refahı ibad ile tekmili namusu saltanatımı müstetbi böyle bir emri müstahsenenin teşşiyetine cümleliz kemerbestei vifak olmak vacib iken â'zarı vahiy ve zaife iradile hâlâ meinaliki mahresemde nizam bulan emri celilin tatil ve ihtilâline bais olduğunuz tab'ı hümayunu mülükânemde tegayyür ve tekeddüre bâdi olmuşdur Tashihi sikkei hümayununun vechi meşruh üzere tecdidi esbabı islahı ahvali müsliminden olmağla aksayi muradı hümayunum olmağın bu husus için hassa serahorlarımından Muslu zide mecdihu tayin ve irsal ve bunun sureti husulü cilveker olması memaliki mahresemde eydii nasda rayic olan derahim ve denanirin cümlesi veznü ayarda müttehid ve müsavi olmasına mevkuf olub ve teamülü nas için sikkei cedide ile meskûk olmakdar akçe iktizasısı ise sikkei atika ile meskûk akçe ve altunun def'aten ilgası murad ol-

maduğu suretde varid olub balâda tafsil olunduğu üzere sikkei cedidei hümayunumun günde mıkdarı tevafür ve tekâsürüne değin eski akçe ve altunun dahi kemafilevvel revacına imhal olunmagla bu hususda vücuhu mevani bilcümle mürtefi oldigundan gayri ecdadı izamımdan sul an Süleyman han ibni sultan Selim han ve sultan Murad ibni sultan Selim han ve Eğri fatihi sultan Mehmed han neverrallahü mesabihum zamanı saadet iktiranlarında Mısır'da kat'olunub hâlâ Hazinei âmiremde mevcut olan altunlardan üç aded altun ile yine cedit emcedim merhum ve meğfurun leh müşarünileyh sultan Süleyman han hazretlerinin Âsitanei saadetde kesilen altunun ayarları yoklandıkda cümlesi yek vezin ve yekayar ve hâlâ Âsitanei saadetimde kat'olunan altun ile cümlesinin vezni ve ayarı mutabık ve müsavi olmagla hâlâ ve sabıka Mısır ile bu tarafın ayar ve evzanda tefavütü olmadığın izhar ve ilân için zikrolanen dört aded altun dahi mübaşiri mumaileyh yedile gönderilmiştir Bu takdirce Mısır'ın derahim ve ayar ve evzanı cemii ezmanda bilâdı saireye muhalifdir ve kadimül eyyamdan beru Mısır altunu hâlâ Mısır'da kat'olunan veznü ayar üzere kesilegemiştir deyu özür ve illet olmak üzere irad olunan kelâm kabulü sikke zımında âtil bir kelâmı bilâ tail idüğü aşıkâr olmagın mukaddemâ ve hâlâ varid olan evamiri şerifem meşrutu üzere fimabaad Mısır'da her yüz altı dirhem altuna dört dirhem ayar zammı ile yüz danesi yüz on dirhemî rumî gelüp ve her bir altun ikişer buçuk esedî rayic olub ve kadimî olan keşufiyesinden maada valiler tarafından izdiyad bir akçe ve bir habbe mutalebe olunmayub ve kat'ı için nasın Darbhaneye getürdüğü altundan dahi atik sikke ile olan altın Darbhaned. kat' ve bir gün devir edince harcı Darbhaneden gayri resmi mirî ve fayız namile bir akçe ve bir habbe alınmamak üzere bir gün ve bir saat mukaddem sikkei cedidei hümayunumun kat'ına mübaşeret eyleyüb ve camii emval olan muhassılın ve mültezimîn tuğrayı hümayunum ile meskûk olan cedit eşrefî altunu ikişer guruşa alalar ve mahlût atik şerifi ve Cezayir ve Tunus ve Trabulus altunu virenlerden yüz danesi yüz on dirhem olmak üzere alub ancak ayarı tashihi ve harcı Darbhanesi için her bir altundan yedişer pare dahi alub ikişer buçuk guruş hesabına mahsub eyleyeler ve yüz danesi yüz on dirhemî rumî gelmek üzere mahlût nısfı atik şerifi ve nısfı yaldız altunu getirenlerden atik şerifi altunu kadimî üzere ikişer guruş ile bir rub'a ve yaldız altununu ikişer buçuk kuruşa alalar Yaldız ile mahlût olub birinin ayarı fazlası bunun kesrine mukabil olmagla şerifi ayarı için başka akçe taleb eylemiyeler Ve yalnız yaldız altunu aldıktalarında ikişer buçuk guruş ile ikişer para izdiyadı ketm ile eshabına teaddi etmiyeler Ve Haremeyni Şerifeyin ahalisine irsalı mu'tad olan sürrenin ve Mısır kulu mevacinin vaktile irsal ve tevziinin dahi te'hir ve ta'vikına kat'â rızayı

hümayunum yoktur Eğer sürre ve mevacic ihracı mahalline değin cedid eşrefî altun kat'ı ve tekmi mümkün olmaz ise atik sikke ile mevcud olan Mısır altununun tamülvezin ve kâmilül ayar olub her yüz danesi yüz on dirhemi rumî olmak üzere tekmi ve vaktile irsal ve tevzi oluna Kezalik rikâbı hümayunuma mu'tadül irsal olan hazine dahi vaktine değin bilcümle cedid eşrefî olmak üzere irişdirilmek mümkün olmadığı halde anındahi kusuru yine düsturu mastur üzere her yüz danesi yüz on dirhem gelmek şartile sahihül ayar atik şerifi altundan tekmi ve irsal idüb Hazinei âmireme dahi bu vech üzere alınmakta tereddüd olunmamağla sikkei hümayununum cediden kat'ı hususunda bir tarikile illet ve behane eylemeyüb ve cevabı ahare tesaddi ile bu emri lâzımül ihtimamın ta'vikına bais olur vaz'u hareketden begayet tevakki ve tehaşı eylesiz deyu Maliye tarafından emri şerifim virilmekle mucibince yazılmışdır Fi evahiri z 1108 [1]

36

İngiliz tacirlerine kimsenin tecavüz etmemesine dair.

Istanbul kaymakamına Kapudan Paşa'ya hüküm ki

İftihari ümerail izamül iseviyye İngiltere kralı Vilyemi Salis [1] hutimet avakıbihu bilhayri verreşad devlet aliyemin kadimül eyyamdan beru hulûs ve sadakat üzere dostu olub memalki mahrusemde olan tüccar ve âdemlerinin himayet ve sıyanetleri lâzım ve zimmeti cihanbanîden olub bir vechile rencide olunmak icab itmez iken Galata'da İngilterelüden bazı bazirgânları levendat tayifesi rencide eylediklerinden maada zabitle-rine hilâf... ümena ile iki nefer hidmetkârlar ahidnamei hümayuna muhalif darbı şedid ile darb olundukları mesmuu hümayunum olmağla bu fesadı idenler eşeddi ukubete müstahak olmuştur Kralı müşarünileyhin kadimden babı saadetimize olan sadakat ve ihlâsına binaen tüccar ve âdemlerinin hilâfı ahidnamei hümayun rencide olunduğuna kat'â rızayı hümayunum olmamağla imdi siz ki veziri müşarünileyhimsiz emri şerifim vardığı gibi bu hususda kemayenbegi tekayyüd ve ihtimam ve bundan esbak levendatdan bu fesadı idenler her kimler ise bieyyihalin ahiz ve saire mucibi ibret için haklarından gelüb ve bundan sonra dahi İngiltere bazirgânları ve teallukatı her vechile himayet ve sıyanet olunub fi baad hilâfı şer'i şerif ve mugayiri ahidnamei hümayun nüfus ve erzak ve emvalle-rine bir ferd taaruz eylememek üzere muhkem tenbih ve te'kid eylesiz Şöyle ki badettenbih mütenebbih olmayub tayifei merkume bir defa

[1] Raşid, c II, s 383.

[1] Üçüncü Vilhelm (1650 - 1702). 1689 da İngiltere kralı olmuştur.

dahi şikâyet eylemek ihtimali olur ise mütenebbih ve ... olmyanların haklarından gelinmek için isim ve resimlerle deri devletmedarına arz ve ilâm eylemeniz üzre yazılmışdır Fi evaili b 1109

37

Istanbul'da ecnebi tüccar, elçilerinin arzlarla müracaat idüb re'sen müracaat edememelerine dair.

Istanbul kaimekamına ve İstanbul ve Galata kadılarına ve gümrük eminine ve sair ummale hüküm ki

Devleti aliyem ile dostluk üzre olan kıralların tüccar ve reayası memaliki ummahrsemde emniyet ile berren ve bahren kendü hallerinde gelüb gidüb ve ahidnamei . . . mucibince ticaret eyleyüb vaki olan ahvalleri ahidnamei hümayuna takbik olunub bir halle taciz ve tazyik ve ticaretlerine mümanaat olunmayub lâkin içlerinde bazısının arızıyyesi zuhur eyledikte mesalihlerin görmeğiçün Âsitanei saadetimde mukıym olan elçilerinin reyü marifeti ve memhur arzlarla görilegelüb elçilerinin marifeti ve memhur arzları yogiken beyinlerinde cari olan resmü kaideye mugayir kendi arzuhallerile iş görmek karardade olan nizamların muhil olmagla imdi sen ki veziri müşarünileyh ve siz ki mu-maileyhimsiz devleti aliyem ile dostluk üzre olan kralların tüccar ve reayası kemafissabık memaliki mahruseme berren ve bahren gelüb gidüb kendu hallerinde ahidnamei hümayun mucibince ticaret idüb vaki olan ahvalleri ahidnamei hümayuna tatbik olunub hilâfi ahidnamei hümayun taciz ve tazyik ve ticaretlerine mümanaat olunmayub ammâ bir vakitte elçilerden sual ve cevab iktiza idecek arızalarda kadime mugayir ve beyinlerinde cari olan resme muhalif madam ki elçilerinin rey'ü marifetleri ve memhur arzuhalleri olmadıkca mücerred kendülerinin arzuhallerine itibar olunmayub bu ane gelince beyinlerinde düsturül amel olan resmü kaide üzre elçilerine ve vekillerinin arz ve ilâmlarına havale olunup beyinlerinde kararde olan nizama hael virecek vaz'u haletden tevakki eyleyesin deyu yazılmışdır Fi evahiri ca 1110

38

Darülhadis medresesinde monla Mehmed'in kalebend edilmesine dair.

Istanbul kadısına ve Molva kalesi dizdarına hüküm ki

Süleymaniye'de Darülhadis medresesinde sakin monla Mehmed bazı müneccim geçinen müfsidlere mülâzimet idüb her sene ratbü yabis haltı

kelâm ile ahkâm peyda idüb nice kılükale bais olmagla mezbur Molva kal'asında kal'abend olunub min baad itlak olunmıya deyu yazılmışdır Fi evaili ra 1111

39

Istanbul'daki gayri müslimlerin meratip silsilesine dair.

Istanbul kadısına ve bezazistanı atık kethudasına hüküm ki

Istanbul Rum patriki ve metrepelidler ve sair ehli zimmet Rum reayası gelüb ecdadı izamım ve âbâi kiramım enarallahü tealâ berahinühüm hazarâti Edirne'den hareket ve Darüssaltanatüs seniyye mahmiyei Kostantaniye'ye dahil oldukları gün evvelâ ehli isâlm ve badehu ehli zimmet Rum tayifesi patrik ve metrepelidler ile istikbal idegelüb ve resmi kadim bu minval üzere iken bir kaç müzevvir Yahudiler üç sene mukaddem muaraza idüb Biz sizden mukaddem dururuz deyu mücadele eylediklerinde Istanbul kadısı huzurunda mürafaa olduklarında Rumiyan mukaddem ve Yehudiyan Rumiyan sonra durmak üzere hüküm birle yedlerine hücceti şer'iyye ve mucibince fermanı şerif virilüb olvakit Yehudiler üzerlerine durmuş iken şimdi kanaat etmeyüb bir kaç şerir Yahudiler bir tarikle teşrifatdan tezkere ve mucibince emri şerif almalarile ihaneten biz mukaddem dururuz deyu mücadele ve muaraza itdiklerin bildirüb yedlerinde olan hücceti şer'iyye mucibince kadimden olıgeldüğü minval üzere Rumiyan fukarası metrepelitler ve patriklerle mukaddem durub Yehudi tayifesine hilâfi mu'tad olvehile muaraza ve mücadele itdirilmemek babında emri şerifim reca eyledikleri ecilden düsturülamel olmak üzere vechi meşruh üzere amel olunmak için yazılmışdır Evaili ra 1111

40

Istanbul'da bulunan tabibler ile cerrahların isimleri ve dükkânları.

İmtihan olub yedlerine izin tezkeresi virilen etibbanın esamileridir ki zikrolunur

Hocapaşa'da han hazretlerinin hekimbaşısı Mehmed Efendinin dükkânı
Divanyolu'nda acem Ahmed Efendi'nin dükkânı
Eskiodalar yanında Süleyman Çelebinin dükkânı
Tahtelkaede Seyid Yasin'in dükkânı
Hocapaşa'da Hayon oğlu tabibin dükkânı
Yine Hocapaşa'da Mosodok tabibin dükkânı
Balat kurbinde Yanaki Melayim tabibin dükkânı
Fenerkapusunda Beri tabibin dükkânı

Yenikapu haricinde Dodoraki Antuvan tabibin dükkânı
 Galata'da Felemenk Yako tabibin dükkânı
 Darbhane başında Elviz tabibin dükkânı
 Valde camii şerifi kurbinde sakızlı Mane tabibin dükkânı
 Bağçekapusunda Naço tabibin dükkânı
 Hocapaşa'da Aleksandra tabibin dükkânı
 Hocapaşa'da Abroz tabibin dükkânı
 Sultan Selim'de Manol tabibin dükkânı
 Galata'da Paandu tabibin dükkânı
 Eskisaray kurbinde Timon oğlu tabibin dükkânı
 Unkapanında Arslan oğlu tabibin dükkânı
 Karaman'da Henna tabibin dükkânı
 Galata'da venedikli Yasefko yehudi tabibin dükkânı
 Çiçekli oğlu tabib
 Haron tabib
 Karakaş tabib
 Prahya tabib
 İmtihan olup intihap olunan cerrahların esamileri ki izin virilmiştir
 beyan olunur
 Küçük Mustafapaşa'da cerrah Hacı Mahmud'un dükkânı
 Çukurçeşme'de tersane cerrahı Hasan'ın dükkânı
 Divanyolu'nda cerrah Cane Lotiye'nin dükkânı
 Balkapanında cerrah Cuvan'ın dükkânı
 Sarachane başında Erskayno'nun dükkânı
 Unkapanında cerrah Mosocan'ın dükkânı
 Galata'da Mikel cerrahın dükkânı
 Galata'da cerrah Nikola'nın dükkânı
 Galata'da Anton'un dükkânı
 Yine Galata'da cerrah Cerci'nin dükkânı
 Yine Galata'da Dimitri'nin dükkânı
 Halıcılar köşkünde Anton Kreto cerrahın dükkânı
 Divanyolu'nda cerrah Yanaki'nin dükkânı
 Acıhamamında cerrah Corci'nin dükkânı
 Eskisaray kurbinde cerrah Anton'un dükkânı
 Galata'da cerrah Çaper'in dükkânı
 Tophane'de cerrah Abdullah'ın dükkânı
 Sultan Bayezid'de cerrah Paskal'ın dükkânı
 Mahmudpaşa'da Cantil'in dükkânı
 Unkapanında cerrah Mosocandardi'nin dükkânı
 Tophane'de Pervin Çon'un dükkânı

Kasımpaşa'da cerrah Yorgaki'nin dükkânı
 Piştahtacılar içinde cerrah Cuan'ın dükkânı
 Darbhanebaşı'nda Merkenkon cerrahın dükkânı
 Odunkapısı'nda İstamat cerrahın dükkânı
 Eskisaray kurbinde Haron cerrahın dükkânı
 Cerrah Doşen
 Divanyolu'nda Yasef cerrahın dükkânı

Istanbul'da ve Üsküdar'da ve Galata'da ve Tophane'de ve Kasım-
 paşa'da ve Kadıköyü'nde olan etibba ve cerrahın badelimitihan intihab
 olunub izin tezkeresi virilân etibba ve cerrahinin defteridir Fi evahiri
 z 1111

41

Istanbul sokaklarındaki kaldırımların tamirine dair.

Istanbul kaymakamına ve kadısına hüküm ki
 İstanbul sokaklarının bazı kaldırımları bozulub mürur ve uburda üsret
 çekildiği istima olunmağla olmakule bozuk olan kaldırımlar ne vechile
 tamir olunmaludur Kimin hanesi ve dükkânı hizasında ise büyü ve de-
 kâkin sahibleri mi tamir ederler Nice olur Bu hususda tamam tefekkür ve
 tedbir idüb her ne vechile münasib ise muaccelen deri devletmedarıma
 arz u ilâm eylemen babında yazılmışdır Fi evsatı s 1111

42

Galata'da cami civarında hıristiyanların oturmamalarına dair.

Galata kadısına ve voyvodasına ve hassa mimar başıya hüküm ki
 Seyyidetül muhadderat ikliletül muhsinat tacül mesturat zatül ulâ ves-
 saadat valdem sultan damet ismetühanın kethudalığı hizmetinde olan
 iftihraül emacidi velmekârim Elhac Mehmed dame mecdihu süddei saade-
 time arzuhal sonub müşarünileyhanın mahmiyei Galata'da bina ve ihya
 eyledikleri camii şerif etrafında bazı kefer e menzil iştira idüb ve bazı
 kimesneler dahi camii şerif kurbinde olan odaların kefereye icar idüb
 taklili cemaate sebep olmaları hususu mezkûr istifta olundukda Zeyd
 zimmî bir beldede müslimîn mahallesinde menzil iştira eylese hâkim
 Zeyd menzili bir müslime beyi eyleye deyu haber değdikde Zeyd bir
 beldede camii şerif kurbinde olan odaların kefereye icar edüb taklili
 cemaate sebep olsa hâkim kefereyi ol odalardan ihrac idüb badelyevm
 müslimîne icar eyleye dimeğe kadir olur deyu fetvayı şerife virilmeğle

camii şerif kurbinde olub mukaddemâ vaki olan harikde muhterik olan ebniyelerin arsalarından hâlâ keferenin tasarrufunda olanlar badelyevm yedlerinde kalmayub sümnü misli ile müslimîne beyi ve ehli islâm dahi olmakule arsalarla malik olduklarından sonra min baad firenkhaneye ve yehudihane bina itdirilmeyüb olmakule camii şerife karip olan arsalarda ehli islâm mütemekkin olmak üzre büyüdü müslimin bina ve cemaati müsliminin tevfir ve teksirine kemayenbegi tekayyüd ve ihtimam olunmak babında hükmü hümayunum reca itmeğin vechi meşruh üzre amel oluna deyu yazılmışdır Fi evahiri s 1112

43

Istanbul'da oturan Tököli İmre ailesine Fener'de veya Balat'ta bir ev tedarikine dair.

Âsitane kaymakamına hüküm ki

Tököli İmre hutimet avakıbihu bilhayrın zevcesi olan Zirin İlone[1] arzuhal gönderüb bundan akdem mahruşei İstanbul'da sakine olduğu haneden fermanı şerifimle Erdel kapu kethudaları hanesine girüb lâkin hanej mezbur harab ve ziyk olub derununda sakin olmak mümkün olmamağla Fener'de ve yahud Balat'da bir münasib konak tayin olunmak babında hükmü hümayunum reca itmeğin sen ki veziri müşarünileyhsin sahibinin rızasile ücreti kendü tarafmdan virilmek üzre bir münasib hane tedarik olunmak babında deyu yazılmışdır Fi evaili 1112 .

44

Istanbul'da kiremitlerin sureti imalin edair.

Hore'den[2] İstanbul'a gelen kiremidlerin nizamına halel gelüb zamanı kalilde fena bulmağla ümmeti Muhammede gadir ve nizam verilmesi muktazi olduğundan fimabaad her bir kiremidin danesinin kadimî mimar arşunu ile on sekiz parmak bir başının arzı sekiz bir başının yedi parmak olub ve bir hoş tabh olunması için mimar tarafından gönderilân çap mucibince nizam virilüb ve hâlâ kârhanelerinde mevcut olan kalp kiremidleri tayin olunan mübaşir marifetile tahrir ve hurde olunmak üzre yazılmışdır Fi evaili 1112

[1] Zrini İlona.

[2] Makri Horyo, Makriköy.

45

İşkembecilerin haftalık akçeden afedilerek Saray zağarlarına işkembe vermelerine dair.

Edirne monlasına hüküm ki

Dergâhı muallâm yeniçerileri ocağında altmış dördüncü zağarcılar neferatı dergâhı muallâma gelüb bunlar besledikleri mirî zağar ve sansonların gıdaları mıkdar işkembeyi İstanbul'da vaki işkembeci tayfesi meccanen virüb mukabelesinde muhtesib ve kul oğlanları ve yasakçı tayfesi tarafından haftalık namile akçeleri alınmamak üzere mukaddemâ yedlerine dıvanı hümayunum tarafından emri şerifim verililüb lâkin cenabi hilâfet-meabım Edirne'de oldukça cemaati mezbure neferatının besledikleri mirî zağar ve sansonların gıdaları mıkdar işkembeyi dahi minvali meşruh üzere Edirne'de vaki işkembeci tayfesi meccanen virüb olmuksabelede muhtesib ve kul oğlanları ve yasakçı tayfesi haftalık namile akçelerin almamak için emri şerifim verilmek babında istidayi inayet eyledikleri bifiil baş defterdarım olan Mehmed dame ulüvvühu ilâm itmekle vechi meşruh üzere amel olunmak için yazılmışdır Fi evahiri r 1113

46

Ermenilerin Valdehani'ndeki matbaalarına dair.

Âsitane kaymakamına hüküm ki

İstanbul'da Galata'da iki mahalde ve Valdehani'nde bazı müfsidler yeni basma peyda ve Ermeni taifesinin kitabların tağyir ve yeniden bazı ilhak ile basma peyda idüb Ermeni tayifesinin arasına yayub ihtilâl ve tefrikaya bais fesad ve habasetleri zahir olmgla sen ki veziri müşürunileyhsin emri şerifim vusulünde bu fesada cesaret iden habisleri alâ eyyi halin ele getürüb ahzü habs ve vaki hali deri devletmedarım arz ve ilâm eylesin ki badehu haklarında emri şerifim ne vechile sadır olur ise mazmunu münifi ile amel olunmak babında deyu yazılmışdır Fi evastı s1113

47

Ermenileri katolikleştirmek isteyen Ermeni rahiblerinin tevkıfıne ve Ermeni matbaalarının kapatılmasına dair.

İstanbul kaymakamına hüküm ki

İstanbul'da Sulumanastır'da Ermeni rahiblerinden Ermeni taifesini

mezahibi efrenciyyeye terğib ve igva ve ifsad iden Haçador nam rahib ahiz ve kürek çekmek üzre Tersanei âmirem zindanına vaz'u habsi fermanım olub ve Ermeni kitabların tagyir ve yeniden bazı ilhak ile basma idüb Ermeni taifesinin arasına yayub fesad iden habisler dahi alâ eyyihalin el getürilüb ahzû kabs ve vakıi hali deri devletmedarıma arzu ilâm eylemen fermanım olmuş idi Sen ki veziri müşarünil eyhsin tarafından sırran ve alenen tefahhus olundukda mesfur Haçador firar idüb kitab basmacıları dahi teftiş olundukda Valde ve Vezir hanlarında olduğu muhakkak olub ancak kadimden beyinlerinde mütedavil olan kitab basmacılığı olduğundan muahaze olunmamışdır Ve muharref basma kitaplar Firengistan'dan gelüp anlara mütabaat iden habisler vesatetile fûruht olunub mucibin icra itmek üzre oldukların müteayyen olduğun ilâm eylemişsin İmdi emri şerifim vusulünde bundan sonra dahi mesfur Haçador'u teftiş ve tefahhus ile alâ eyyi halin ahiz ve mukaddemâ fermanım olduğü üzre müebbed kürek çekmek üyre Tersanei âmirem zindanına vaz'u habs eyleyüb ve bu misillü basmacılık bir muhdes ve fasid şey olmağla gerek Valide ve Vezir hanlarında ve gerek sair yerlerde her nerede bu misillü kitab basmacıları var ise tecessüs ve tefahhus ile buldurub bilkülliye âlâtların ihrakı binnar ve kârhanelerin ibtal eyleyüb badelyevm bir ferd basma itmamek üzre muhkem tenbih ve te'kid eylesin Şöyle ki bundan sonra dahi mütenebbih olmayub kitab basmanu ictra iderler ise ahzû habs ve isim ve resimlerle deri devletmedarıma arzu ilâm eylesin ki ne yüzden fermanı hümayunum sadır olur ise mazmunu münifi üzre amel olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur deyu yazılmışdır Fi evaili ra 1113

48

İstanbul Ermeni patrikînin hapsine dair.

İstanbul'da Ermeni patriki olan Sahak mülhidin tayifei mezburenin ahar âyine intihallerine müsamaha ve taksiri nümayan olmağla sen ki veziri müşarünileyhsin emri şerifim vusulünde mezbur Tersanei âmirem zindanında habs olunub fermanı hümayunum sadır olmadıkca itlak olunmamak babında deyu yazılmışdır Fi evasıtı ra 1113

49

Ehliyeti olmıyanlara mimarbaşılık tarafından tezkere verilmemesine dair.

İstanbul kaymakamına ve kadısına hüküm ki

İstanbul'da hassa mimar başı olan kıdvetül emacidi vel âyan İsmail

zide mecdihu dergâhı muallâma arzuhal idüb mahruise İstanbul'da vaki mimarlığa müteallik esnafın kethudahlıkları kadimül eyyamdan beru müstahikıyne mimar başların tezkeresi ile virilügelmişiken ba'zı naehil ve namüstahik kimesneler Biz ulûfe bırğub(!) ve rüus itdirdik deyu bazı kalp eşya fûruht idüb teaddi üzre oldukların bildirüb olbabda hükmü hümayunum reca etmeğın kadimden olıgeldüğü üzre amel olunmak için yazılmışdır Fi evasıtı n 1113

50

Levendlerin nizama mugayir et sattıklarına dair.

Kaymakam Paşa'ya ve Kapudan Paşa'ya hüküm ki

Mahruise İstanbul'da vaki kasap taifesi gelüb mahruise mezbureye taşradan gelân koyun ve sığırı kadimül eyyamdan beru bunlar akçelerile alub yaz ve kış ibadullaha lâhim bulunur iken hâlâ levend tayifesinden bazıları Tersanei âmirem kurbinde selhhaneler ihdas ve gelân sürüleri karşulayub kendüler alub ve getürüb Tersanede muhdes selhhanelerde zebh ve nerhi cariden ziyadeye fûruht itmelerile ahalinin muzayekalarına ve Yedikule haricinde olan kadimî selhhanelerin ibtaline bais oldukların bildirüb muhdes selhhaneleri ve tayifei mezburenin teaddileri men'olunmak babında hükmü hümayunum reca eyledikleri ecilden kadime muhalif teaddileri men'oluna deyu yazılmışdır Fi evasıtı l 1113

51

İstanbul, Selânik ve Bursa'dan başka yerlerde açılan sirmakeşhanelerin kapatılmasına dair.

Âsitane kaimakamına hüküm ki

Memaliki mahruiseinde sirmakeşhane için İstanbul ve Selânik ve Brusa'da olub ahar mahalde işlenmamek üzre bundan akdem hattı hümayunu saadet makrunum mucibince varid olan fermanı hümayunumla men' olunmuşiken mukaddemâ koltukcılık ile müttehem olan Eli büyük karındaşı Yasef ve oğlu Mosı ve Firenk oğlu Pişva nam Yehudiler bir kaç defa bu töhmet ile ahz olunub hücceti şer'iyye virilmişiken mütenebbih olmayub mali mukataaya külli gadir ve zararları terettüb idüb ihanetleri zahir ve nümayan olduğun simkeşhane emini Mehmed zide kadrihu ilâm itmekle sen ki veziri müşarünileyhsin mesfur Yehudiler hafıyyeten simkeşlik eyledikleri bi garaz müslimîn muvacehesinde sabit ve zahir olub hücceti şer'iyye olunmuş ise mukaddemâ varid olan fermanı hümayunuma ademi

itaat eyledikleriçün saire mucibi ibret olmak üzere Selânik'e nefyolunmalarıçün emri şerifim recasına baş defterdarım olan Mehmed dame ulüvvühu ilâm etmelerile vechi meşruh üzere nefyolunmaları babında deyu yazılmışdır Fi evasıtı r 1113

52

Ermeniler arasında katolik propogandasına mani olunmasına dair.

Âsitane kaymakamına ve Tersane kethudası vekiline hüküm ki Memaliki mahrusetül mesalikiimde Rin papaya müntesib bazı ruhbanlar zuhur idüb kasdı fasid ve niyyeti kâsid ile devri bilâd ü emsar idüb Rum ve Ermeni ve Süryanî ve sayir bunlara tâbi ehli zimmet nesarayı mezahibi efrençiyeye davet ve nicelrin âyini kadimlerinden döndürüb kendi mezheblerine mütabaat itdirmekle memaliki mahrusemde bessi iştidadı mekâzidü ihtilâl ve deşsi zamiri mayei mefasidü ihtilâl itmelerile ehli zimmet reaya Divanı hümayun'uma gelüb şikâyet itmeğin mezburların zecrü men'i ve nice fitne ü rişe indişelerinin kal'ü kam'ı için tenbih ve te'kidi müşt Emil bundan akdem emri şerifim şerefyaftei sudur olmuşiken Ermeni taifesinden Mircan ve Asador ve Boğos ve Nuri nam dört nefer zimmîler ahar millete dühul murad ve ihtilâle bais olmalarile islahı nefsinde değin küreğe vaz' olunmalarıçün yazılmışdır Fi evasıtı ca 1114

53

Istanbul evleri kârgir inşa olunacağı için ahaliye tuğla, kiremit ve kireçin ne suretle tedarik edileceğine dair.

Istanbul kaimakamına ve hassa botancı başıya hüküm ki İstanbul bezazistanı etrafında ve sayir mahallerde müceddeden bina olunan dekâkin ve ebniye kârgir olmak üzere binası fermanın olub lâkin bazı mahallerde işlenen kireç furunları ve tuğla ve kiremidhaneleri muattal olduğundan kireç ve tuğla ve kiremide zaruret ve muzayeka çekilüb ebniye eshabının üsretlerine bais olmağla bu makule furun ve kârhanelerin imar ve ihyası mühim ve muktazi olmağın sen ki veziri müşarünileyh ve bostancı başı mumâileyhsin emri şerifim vardığı gibi Makre horiy [1] ve Yalive [2] ve Darice ve İznikmid körfezi içinde ve sair mahallerde olan kireç furunları ve tuğla ve kiremidhaneleri eshabına furun kârhanelerin

[1] Bakırköy.

[2] Yalova.

müceddeden ihya eylemek üzere tenbih ve te'kid eylesin Şöyle ki bir vechile furunları olmadığı suretde bi eyyi halin ricalini buldurub onlara işletdirüb eshabı ebniyeye muzayeka çekdirmeyüb gerek tuğla ve kiremid ve kireç hususunda ve gerek sayır levazımları tedarikinde gereği gibi kıyam ile ibadullahın teshili ümurunda ikdam ve mukaddemâ fermanın olduğu üzere bezazistan etrafında mübaşeret olunan ebniyenin kemali metanet ve istihkâm üzere itmamına ikdamı tam eyleyüb bu emri mühimmi terk ve ihmalde begayet itina eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evasılı ra 1114

54

Türkiye'de muhariblere barut ve gülle satılmamasına dair.

Âsitane kaymakamına ve bostancı başıya hüküm ki .
Memaliki mahruseden muharibine barut ve gülle ve yay ve ok ve sair âlâtı harb beyi olunmamak üzere menolunub bu makule nesnelere bir şey taşra gitmeme üzere bundan akdem defatile evamiri şerifem gönderilüb tenibihi hümayunum olmuş idi Hususu mezburda tekâsül ve taksiriniz istima olunmağla imdi emri şerifim vusulünde bu husus saire kıyas olunmayub ihtimam olunacak ümuru mühimmeden olmağla minbaad memnatdan olan âlâtı harb makulesinden bir nesne Boğazhisarları'ndan taşra çıkmamak üzere ihtimam idüb hilâfından begayet ihtiraz eylesesiz Ve bundan maada İstanbul'dan Akdeniz tarafına buğday ve arpa ve darı gitmek dahi mukaddemâ men'olunan mevaddan olmağla deri devletmedarından mahsus tuğralı emri şerifim sadır olmadıkca bir kil buğday ve arpa ve darı çıkmamak üzere tekayyüdü tam ve basiret ü intibah üzere hareket eylemeniz babında yazılmışdır evahiri c 1114

55

İstanbul kurşuncu esnafına dair.

İstanbul kadısına hüküm ki
Kıdvetül emacidü vel âyan hassa mimarbaşı Hüseyin zide mecdihu süddei saadetime mektub gönderüb mahmiyei İstanbul'da kadimi beş aded kurşuncu esnafı tayifesine mahsus kârhaneler olub fethi hakanîden beru mahmiyei mezbureye gelân kurşunlar ol kârhanelerde tahta dökile gelüb ve tayifei mezbure dahi üstada varub hizmet idüb kurşunculuk badehu kethuda ve yiğit başı ve sair ihtiyarları marifetile usta çıkub

mut'emed olduklarına bir birlerine kefil olmalarile badehu Sarayı âmirem ve bağçei hassam ve selâtini izam enarallahü berahinühüm ve sair cevami şeriflerin kurşunların işleyegelüb ecanibden olub üstada varub hizmet itmiyan kimesneler san'at mezbura karışdırılmayub men'olunmuşlar iken aharden bazı kimesneler hafiyeten kurşun işin işleyüb ham dest ve sirkaları zahir ve hilâfi mu'tad nalbur ve hurdecıyan dükkânlarında dahi tahta kurşun ve işlenmiş atik kurşun nalbur ve hurdacı dükkânlarında beyüü şera olunmayub ve üstada varub hizmet idüb kurşuncılık san'atında mehareti olmiyan bilâkefil kimesneler marifeti şer'ile men'ü ref' olunmak babında hükmü hümayunum verilmek recasına ilhah eylediklerin arz eyledüğün ecilden vechi meşruh üzre teaddileri men'olunmak için yazılmışdır Fi evahiri za 1114

56

Börekçilerin nizama muğayir ekmek çıkardıklarına dair.

Âsitane kayımmekamına ve kadısına hüküm ki

Mahrusei Istanbul'da vaki has ve harci etmekci tayifesi dergâhı muallâma gelüb mahrusei mezburede vaki börekci tayifesi kadimül eyyamdan beru çörek ve halka ve gâhi gevrek işleyüb kat'â nan tabh ide gelmiş değiller iken kadime muğayir ikişerlik ve dörderlik nan tabh idüb fırınlarının tatiline ve kâr ü kisiblerinin noksani tertibine bais olmalarile yedlerinde olan hücceti şer'iyye mucibince muhdes olanları men' ve çörekci tayifesi fırınlarında kadimi üzre çörek ve gâhi halka ve gevrek tabh idüb minbaad nan taph etmiyeler ve itdirilmemek üzre bundan akdem tenbih ve te'kidi müştemil sadır olan emri şerifim mucibince men'olunub ahvallerine nizam verilmiş iken hâlâ kanaat etmeyüb mukaddemâ virilân hücceti şer'iyye ve emri şerifim mucibince vechi meşruh üzre olan teaddileri men'olunmak babında hükmü hümayunum reca etmele riile sen ki veziri müşarünileyh ve mevlânayı mumaileyhsin ahvallerine nizam virilüb ilâm eylemeniz için yazılmışdır Fi evasıtı s 1115

57

Firenk tabiblerin yeni ilâc kullanmamalarına ve Istanbul civarındaki na ehil tabiblerin dükkânları kapatılmasına dair.

Âsitane kaımakamına ve mollasına ve sekban başıya hüküm ki

Firenk taifesinden bazı mütetabbib etibbai kadime tarihını terk ve tıbbı cedid namile eczayı âde istimalile ilâc eyledikleri kimesneler mutazarır

olmalarile olmakule Firenk tabiblerinden Edirne'de dükkân açan mühtedi Mehmed ile şeriki ve bir firenk tabibi dahi Edirne'den iclâ olunub İstanbul ve etrafı dahi yoklanub bu ma'kule Firenk tabibleri var ise men'ü ref' olmak babında hattı hümayunu saadet makrunum sadır olmagin imdi emri şerifim vusulüde bu husus gereği gibi tekayyüd ve ihtimam ile teftiş ve tefahhus ve bundan akdem devleti aliyem İstanbul'da iken eğer mahmiyei mezburede eğer etrafında olan etibba zümresi bir defa yoklanub na ehil olanları ref' ve dükkânları kapatdırılıb hazakat ve istihkakı zahir olanlar a'lemül ulemail mütebahhirin Rum İli kadıaskerliği payesile hekimbaşı olan Nuh edamallahü tealâ fezailühu tarafından memhur temessük virilmeğle vechi meşruh üzere mevlânayı müşarünileyhin tarafından yoklanub yedlerine memhur temessük virilenlerden maada bu makule Firenk taifesinden gelüb bir tarik ile hekim dükkânı açmış var ise dükkânları kapatdırılıb men'ü ref' ve mukaddemâ yoklanub yedlerine temessük virilenler dahi dükkânlarında kendü hallerinde yalnız bir şakirdlerle oturub şerik namile ve gayri vechile dükkânlarında kimesne olmak üzere tenbih ve te'kid ve bu vechile nizam virdikden sonra keyfiyeti deri devletmedarıma ilâm eylemeniz babında hattı hümayunu şevketmakrunumla fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evahiri m 1116

58

Ziyuf ve maksus paraların geçmemesine dair.

Edirne kadısına ve Edirne bostancı başısına hüküm ki

Hâlâ Darb hanei âmiremde sikkei hümayunumla meskûk cedit para ve sağ ve sahih ve atik para rayic olub ziyuf ve kırkık para eshabı olmakule paraların rızalarile Darb hanei âmireme getürüb tebdilin murad eylediklerinde yüz dirhemi kal olunub caşni tutuldukda yetmiş ayarından nakıs olan ziyuf ve maksus para Darb hanei âmirem hesabına münakıs olmağla nasın yedinde bulunub rızalarile getürdükleri ziyuf ve kesik para vezn alunub yüz dirhemden caşni tutulub yetmiş ayarı bulunan paranın her on buçuk dirhemi için on dirhem cedit para virilüb yetmiş ayarından noksan olur ise ayarı tekmil ve yetmiş ayarından hesabınca on buçuk dirhemine on dirhem virilüb fibaad ziyuf ve maksus para geçmamek üzere Âsitanei saadetimde nizam virilmekle mahmiyei Edirne'de dahi nasın malûmu olub cümleye ilân ve işaat olunmagıçün Darb hanei âmiremde cediden kat'olunan paradan bundan akdem on beş kise cedit para irsal ve minvali meşruh üzere Maliye tarafından emri şerifim tenbih olunmuşiken hâliyâ Edirne ve etraf ve enhasında ziyuf ve maksus para

geçdüğü istima olunmağla siz ki mumaileyhimasız tehavün ve tekâsülünüze haml olunub mes'ul ve muateb olmus suzdur Emri şerifim vusulünde mukaddemâ fermanım olduğu üzere sikkei hümayunumla meskûk cedit para ve sahihül ayar ve tamül vezin atik sağ para rayic olub ve maksus para fibaad rayic olmamak üzere ziyade tekayyüd ve ihtimam ve esnaf kethudalarına tenbih ve te'kid ve teşdid ve tehdid olunub ve badet-tenbih mütenebbih olmayub yedlerinde ziyuf ve maksus para bulunanlar her kim olur ise ahzû habs ve cezaları tertib olunmagıçün deri devletmedarım isim ve resimlerle ilâm eyleyesiz Şöyle ki bundan sonra emri şerifime muhalif eğer Edirne ve eğer etraf ve enhasında ziyuf ve maksus geçdiği istima olunur ise bu hususda sizin tesamüh ve tehavünütüz mukarrer ve muhakkak olmağla azil ile iktifa olunmayub ikabı şedid ile muateb olacağınızı mukarrer bilüb ana göre ziyade basiret ve intibah ile hareket ve beynennas fibaad ziyuf ve maksus para geçmemek üzere gereği gibi ihtimam ve dikkat eylemeniz babında fermanı âlişan yazmışdır Fi evahiri n 1118

59

Harice para çıkarılmamasına dair.

Kavak ustasına hüküm ki

Sikkei hümayunumla meskûk olan altın ve cedit zolata ve para ve çil akçenin Karadeniz tarafına müruruna mümanaat olunmayub ancak keferesikle meskûk olan altın ve guruş ve rubu' mangır ve sayir akçe ve altın ve gümüş külçelerinin Karadeniz canibine müruruna kat'â rızayi hümayunum olmamağla imdi sen ki ustai merkumsun bu hususa ziyade tekayyüd ve ihtimam ile kıyam ve Karadeniz tarafına giden sefineleri gereği gibi tecessüs ve tafahhus ile yoklayub eğer rüesayi sefayin ve eshabı merakib ve eğer tayifei tüccar ve sairlerinden her kimin yedinde keferesikle altın ve guruş ve rubu' ve mangır ve sayir akçe altın ve gümüş külçeleri bulunur ise bilâ tereddüd ahiz ve deri devletmedarım ihzar eyleyüb ve lâkin sikkei hümayunum ile meskûk altın ve cedit zolata ve para ve çil akçenin Karadeniz tarafına müruruna mümanaat eylemiyesin Şöyle ki bu behane ile keferesikle meskûk altın ve guruş ve rubu' ve mangır ve sayir akçe ve altın ve gümüş külçeleri bulunmıyanlar rencide olunub ve yahud keferesikkelerile meskûk altın ve guruş ve rubu' ve mangır ve sayir akçe ve altın ve gümüş külçeleri geçüb gitdiği istima olunur ise azil ile iktifa olunmayub muhkem hakkından gelinür Bilmiş olub ana göre ziyade basiret ve intibah ile hareket eylemen babında yazılmışdır Fi evaili ra 1119

60

Şerifi altının etrafı kırıldığına dair.

Edirne monlasına ve Edirne bostancı başısına hüküm ki

Sikkei hümayunum ile meskûk olan mısırî şerifi altun kat'olundukda tamül vezin ve sahihül ayar iken zaman mürurile bazı hile ve hud'a eshabının yedlerine düşdiğinden sahihül ayar olan şerifi altunun etrafı kırılıub elhaleti hazihi eydii nasda olan şerifi altunun ekseri vezin ve ayarda nakıs olub tamül vezin ve sahihül ayar şerifi altun bulunmadığından eğer mirî için alınması ve eğer ibadullahın yedinde rayic olması muamelâtı nasda kesadı ve nice ihtilâl ve fesadı müstetbi olmağla Edirne'de dahi minvali meşruh üzere şerifi altun beynennas rayic olmamak üzere ilân ve işaati lâzım olmağın siz ki mumailyhimasız işbu emri vacibül imtisalim vusulünde mahmiyei Edirne'de dahi eğer tamül vezin ve sahihül ayar ve eğer vezin ve ayarda noksan her ne şekilde olur ise olsun şerifi altun min baad mirî için alınmayub ve beynennas beyiü şerada ahzü ita olunmayub bir vechile rayic olmamak üzere esvakda ve mecmai nas olan mahallerde münadilere nida ve cümleye ilân ve işaat eyleyesiz Şöyle ki badet tenbih mütenebbih olmyub beyiü şerada ve sair muamelâtda fermanı hümayunuma mugayir her kim şerifi altunun ahzü itasına cesaret ider ise ukubeti şedid ile hakkından gelineceğinden her kes habir ve agâh olmak üzere gereği gibi tenbih ve te'kid ve işbu emri şerifim vusulünden sonra ol tarafda şerifi altun geçdüğü istima olunur ise sizin dahi ahzü celb için müsamahanıza hamlonulub mes'ul ve muateb olacağınızı mukarrer bilüb ana göre bu hususa basireti tam ile ziyade tekayyüd ve ihtimam eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur buyurdum ki Fi evasıtı ra 1119

61

Kasabların et satabilmek için kefil vermelerine dair.

Istanbul ve haslar kadılarına hüküm ki

Mahrusei İstanbul'da vaki ceyrekci tayifesi gelüb taifei mezbur kadimden olgeldüğü üzere merhuman ve mağfuran sultan Bayezidi Veli ve sultan Mehmed han tabe serahüma camii şerifelerinde ve Yeni Cami ve kadimden olgelân cevamii şerife önlerinde ve sair münasib olan mahallerde ve Haslar kazasında dahi münasib olan yerlerde kasabların furuht eyledikleri lâhimlerin ıslah ve nerhlerinden birer akçe noksanına furuht ve yaz ve kış ibadullaha zaruret ve muzayeka etdirmemek üzere her

bir ceyrekci zikrolunan şurut üzre kendüye mülûmül ahval mütemevvil kavi kefil virüb kefaletleri marifeti şer'ile hüccet olunub ve cümleye dahi... Mahrusei mezburede Akseki mahallesinde sakin Balkabanı bazirgünlarından Hacı İbrahim oğlu Mehmed ve mahallei mezbure mescidinin müezzini olup seksen sekizin Ahmed nam yeniçeri kefiller olup şurutu mezkûre hüccet virüb bunların marifeti ile her birine yarar kefil alındıktan sonra kefilsiz bir kimesne ceyrekçilik itmeyüb kefilsiz ahz olundukda muhkem hakkından gelinmek şartile izin ve ruhsat talebinde olduklarından gerek yaz ve kış kasabların fûruht eyledikleri lâhmeden eslâh ve tamül vezin lâhmin vakıyyesin on iki akçeden ziyade fûruht eyledikleri ve teaddi ve tecavüz eylemeyüb yaz ve kış bir vechile zaruret ve muzayeka çekdirmemek üzre teahhüd ve ittifakları üzerine tarafı şer'iden kefilleri alınub hücceti şer'iyeye virildüğün bildirüb mucibince amel olunmak babında hükmü hümayunum reca eyledikleri ecilden hüccet şer'iyeleri mucibince amel olunmak üzre yazılmışdır Fi evasıtı n 1119

62

Saraçlığa ait mamulâtın saraçhaneden başka yerde satılmamasına dair.

Istanbul kadısına hüküm ki

Mahrusei İstanbul'da vakı sarachanede olan sarac tayifesi süddei saadetime arzuhal idüb sarac metaı sarachaneden gayri mahalde beyiü-şera olunmamak üzre müteaddid evamiri şerife virilmiş iken sipahi çarşusu ahali Bizimdahi köhne meta beyiü şera itmek üzre yedimizde hüccetlerimiz vardır deyu niza itmelerile ahvalleri şer'ile görüldükde sarac tayifesi fethi hakaniden beru sarac metaı sarachaden gayri mahalde beyiü şera olunmıya deyu yedlerinde müteaddid evamiri şerife olub sipahi çarşusu ahali bundan akdem cedid meta' beyi etmeyüb köhne beyiü şera eylemek üzre yedimize müteaddid hüccetler virilmişdir deyüb sarac taifesi dahi minvali meşruh üzre olduğımı ikrar idüb badelyevm cedid meta'beyi itmeyüb köhne beyi idelim didiklerinde sarachane tayifesi dahi Yedimizde olan evamiri şerifede mutlak sarac metaı ahar yerde beyiü ş-ra olunmıya deyu tasrih olunmagla cedid ve köhne metaı sarachaneden gayri mahalde beyiü şera olunmasın iltimas eylediklerinde Haremeyni Şerifeyn evkaf müfettişi olan mevlâna Mehmed zide ilmühu ilâm itmeğin ilâmı mucibince amel olunub gayri mahalde beyiü şera olunmıya deyu yazılmışdır Fi evahiri r 1119

63

Uçüncü Ahmed'in anası Gülnuş sultan'ın Üsküdar'da yaptırdığı camiye dair.

Edirne bostancı başısına hüküm ki

Valde sultan kethudası gelüb müşarünileyhanın Üsküdar'da müceddeden bina ve ihya eyledikleri camii şeriflerine iktiza iden mermer taşı Marmara adası'ndan kat'olunmak lâzım gelüb adai mezburda mermer kat' idenler kalil olmağla kifayet mıkdarı mermer kat' idüb yetişdirmeye bir vechile iktidarları olmyub binayı mezkûrun meksine bais olduğunu bildirüb Edirne havalisinde Dimetoka ve Çirmen kazalarında mermer Kat' iden taşçılardan kırk nefer taşçı tedarik olunub Rodoscuk [1] iskelesinden karşı Marmara adasına irsal ve kethudalarına teslim olunmak babında emri şerifim reca itmeğın sen ki bostancı başı mumailayhin ücretlerle tedarik ve mahalli mezbura irsal eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evahiri za 1120

64

İngiltere'den Türkiye'ye gelecek çuhalardan alınacak gümrük resmine dair.

İzmir mollasına hüküm ki

Kıdvetül emacidü vel âyan İstanbul gümrük emini olan Mustafa zide mecdihu süddei saadetime arzuhal sonub hâlâ tahtı iltizamında olan İstanbul ve İzmir iskelelerine İngiltere tüccarı getürdükleri emtia ve eşyalarından yedlerinde olan ahidnamei hümayun mucibince yüzde üç gümrük alınub lâkin merhum ve mağfurun leh sultan İbrahim han aleyhirrahmeti vel rıdvan hazretlerinin zamanı saadet iktiranlarında ancak londra çuka getürüb ve getürdükleri çukanın her pastavı [2] elli guruş itmekle yüzde üç hesabı üzerine her pastavından iki guruş gümrük alınub ve beher guruşu yetmiş akçeye mahsub olmak üzre müceddeden ahidnamei hümayuna kayıd olunub ammâ tayifei mezbure zamanı karibde nim mahud ve çaryek mahud çuka peyda idüb her pastavı kırk beşer zira' gelüb ve hâlâ getürdükleri londra çukalarının her pastavı doksan guruş ve nim mahudları yüz elli guruş ve çaryek mahudları iki yüz guruş itmekle tayifei mezkûre olmakule çukalarının dahi her pastavından londra çuka gümrüğü hesabı üzerine ikişer yüz guruş gümrük virüb bu

[1] Tekirdağı.

[2] Top

takdirce her pastav çukalarından virdikleri gümrük yüzde bir ve bir buçuk gurus olub mali miriye ve şartı iltizamına gadir ve noksan terettüb itdüğün bildirüb tayifei merkume vechi meşruh üzre getürdükleri çukaların yüzde üç gümrükleri kıymetinde niza iderler ise ahidnamei hümayun mucibince yüzde üç aynı çuka alınub hilâfı ahidnamei hümayun tegallüb ve niza itdirilmemek babında hükmü hümayunum reca itmeğün İngilterelüye virilân ahidnamei hümayuna müracaat olundukda İngiltere tüccarı getürdükleri ve alub götürdükleri meta'larından yüzde üç gümrük virüb ziyade akçe virmiyeler deyu mastur iken ümena tafesi ile niza'ları vaki olmağla yine yüzde üç hesabı üzre olub noksan ve ziyade olmamak İstanbul ve Galata iskelelerine getürdükleri londra ve İngiltere'de işlenen çukalar gerek âlâ ve gerek edna her ne behada olursa olsun kanunu kadim ve viregeldikleri üzre her pastavından riyal gurus seksener ve esedî gurus yetmiş akçeye olmak üzre yüz kırk dört sağ akçe alınub ziyade alınmıya Ammâ Felemenk ve sayir vilâyetlerin çukaların ki saya ve londrin ve iskarlat ve sair çukalardır kadimden ne minval üzre gümrük alınagelmış ise olminval üzre vireler Ve İzmir'de kadimden viregeldikleri üzre yine riyal ve esedî sağ hesabınca gerek âlâ ve gerek edna her pastav londra ve sair İngiltere çukasından yüz yirmişer akçe alınub ziyade bir akçe ve bir habbe taleb olunmıya ve bid'at ihdas olunmıya Ve gümrük emînleri İngiltere tüccarının emtialarına değer behasından ziyade tahmin idüb âdet yüzde üç olmak iken bu tarikle yüzde altı akçe alub ve gerek hidmetkârları dahi hurde namında niçe akçelerin alub ve gemilerinde dahi âdetden ziyade beki namında ziyade âdem koyub harclarm bazirgânlar ve gemi reisleri çekmekle bazirgânlara gadir ve hayfıdır Bu babda def'i zulüm olunub ve meta'larına değerinden ziyade beha tahmin itmek istediklerinde bazirgânlar yüzde üç hesabı üzre gümrük için esbabın aynen gümrük emini almayub muhalefet eylediklerin bildirüb men' olunması ve ahidnamei hümayun mucibince amel oluna deyu mastur ve mukayyed bulunmagin sen ki mevlânayı mumaileyhsin zamanı sabıkda İngiltere'den gelân çukalar ancak londra ve nim londra olmağla olvakit londra çukanın rayic olduğu behasına göre yüzde üç hesabınca her pastavdan esedî gurus yetmişer akçe olmak üzre yüz kırk dört akçe gümrük alınmak üzre ahidnamei hümayuna derc olunub lâkin ba'de zamanın İngilterelü mahud ve nim mahud çukalar getürmeğe başlayub ve bu iki nevi çukanın behaları londradan ez'afı muzaaf ziyade iken londra çuka için ahidnamei hümayuna derc itdikleri akçeyi virüb ziyade virmeziz deyu iddiaları lâğıv ve bu takdirce gümrük mahsulüne gadi külli olduğu muayyen olmağla hâlâ İngilterelünün getürdükleri mahud ve nim mahud çukalarının behaları elyevm rayic

olduğu üzere takvim olunub kıymetinden yüzde üç gümrükleri tahsil ve teallül iderler ise ahidnamei hümayun mucibince yüzde üç arşun aynı çuka alvirilüb teallül itdirilmiye deyu yazılmışdır Fi evaili ş 1120

65

Istanbul patrikinin recası üzerine bazı rahiplerin sürülmelerine dair.

Bozca ada[1] kadısma hüküm ki

Istanbul'da Rum patriki olan Tanaş nam patrik arzuhal idüb keşiş taifesi mücerred olaglmış iken tayifei mezbureden ... nam keşişler kendü hallerinde olmayub âyin ve âdetlerine mugayir hareket ve mesfur ... müteehhil olduğundan maada Efrenc iddiasında olub daima şekavet ve âyinlerine muhalif hareket ve ehli zimmet reaya beyinde ihtilâle bais olmalarile bir mahalle nefyolunmaları babında emri şerifim reca eyledüğü ecilden mesfurlar Bozca ada ceziresine nefyolunmalariyçün yazılmışdır Fi evaili z 1121

66

Aynoroz'da oturan sabık İstanbul patrikinin ifsadatta bulunması hasebile fimabaat Aynoroz'dan başka yere hareket etmemesine dair.

Bostanî hasekilerinden Selânik kazasında vaki Aynaroz zabiti olan zide kadrihuya

Beratı şerifimle İstanbul'da Rum patriki olan Tanaş nam patrik arzuhal idüb bundan akdem Istanbul'da patrik olan Kıryakos nam patrik azil olundukda rızasile varub Aynaroz'da mütemekkin olmağın hâlâ olta-rafda kendü halinde olmayub gâh Âsitane'ye ve gâh ahar mahallere gitmek murad idüb ihtilâle bais olmağın beyinlerinde ihtilâf vaki olmamak için patriki mesfur fimabaad emri şerif sadır olmadıkca Aynaroz'dan ahar mahalle gitmamek üzere emri şerifim reca etmeğın vechi meşruh üzere amel olunmak için yazılmışdır Fi evasıtı za 1121

67

Divanı hümayun kâtiblerine dair.

İzzetlû re'isülküttab Efendi

Divanı hümayun kâtibleri ve şakirdlerinin yedlerinde olan beratların-

[1] Tenedos.

da aleddevam Divanı hümayun'da kitabet hizmetinde istihdam olunmak musarrah iken kitabetde alâkası olmıyan bazı kimesneler mücerred alay-beği bayrağı altında sefere eşmamek için birer tarikıyla kitabet ve şakirdlik gedüğünü ziametlerine ilhak ve bazıları dahi ademi rağbetlerinden naşi hizmetlerine müdavemet itmeyüb olvehcile gedikleri muattal kalmağla imdi o makule kitabetde alâkası olmayub bir takrib ile zümrei mezbureye dahil olanlara mahlûl düşen çavuşluk gedüğü virilmek üzere kitabet ve şakirdlik gedüğü üzerlerinden ref' ve erbabı kalemden müstaid olub lâkin kitabete ademi rağbet ve kaleme müdavemet eylemiyanlere fimabaad hitmedlerinde mevcut bulunmalarıçün tenbih ve te'kid ve mütenebbih olmıyanların gedikleri üzerlerinden ref' ve bu kaide Divanı hümayun kaleminde alâ vechi istimrar mer'i kınub hilâfına vaz'u hareket olunmıyub düsturül amel ve mahaliine kayıd ve hıfz olunmak için defterin huzurumuza arz eylesesiz Fi 15 z 1125

68

Bostancı neferlerinin nizamlarına dair

Hassa bostancı başıya hüküm ki

Bağcei hassa ve bağcehayi saire neferatı mücerred olub kadimden mahsus kisve var iken hâlâ istimal etmeyüb mu'tadı kadime mugayir vaz'u hareketleri istima olunmağla imdi badelyevm neferatı mezkûre kadimden ne makule kisve giyegelmişler ise kadimi üzere giyüb bundan sonra altı yaprak şalvar ve deyimi ve timur koparan giyüb mu'tadı kadime mugayir v'azu hareket idenlerin muhkem hakkından gelinüb ve bostancı neferatından kimesne teehhül itmeyüb ve elyevm müteehhül bulunanlar defter ve iktiza eyledikce içlerinden ref' olunmak üzere huzurumuza arz olunub ve bilcümle neferat gicelerde odalarında ve ocaklarında ve bağçelerinde kalub aslâ bir nefer taşrada kalmayub eslemiyanlerin haklarından gelinüb ve evkatı hamseyi cemaat ile edâ ve leilü nihar muallimhanelerinde talimi ulûma ihtimam eylemeleriyçün muhkem tenbih ve te'kid ve ahyanen içlerinden birinin taşrada bir hususu vaki oldukda zabıtlarından izin ve murahhas olmadıkca taşra gitmeyüb hevaü heveslerinde olmayub gereği gibi zabtu rabt olunub ve ocaklarının hasekileri dahi intihab ve hidematı şehriyarîde istihdama istihkakı olmıyanlara hasekilik virilmeyüb ve hâlâ ol makule na müstahak olanlar kezalik defter ve iktiza eyledikce içlerinden ref' olunmak üzere huzurumuza arz ve fimabaad tekaüdlük ve tarikleri üzere eskilikleri vaki oldukca şefaât ile ve ahar vechile bir ferde himayet ile kimesneye gadir

olunmayub kanunu kadime ve tariklerinin iktizası üzre virilüb ve zikri mürur iden şurut düsturül amel ve cümlelerin malûmu olmak için bilcümle ocak iskelelerine ilân ve işaat ve daima mazmunu münifi ile amel ve hilâfından hazer oluna deyu yazılmışdır Fi evaili z 1125

69

Mazul kızlarağası Süleyman Ağa'don imdadı seferiye alınmasına dair.

Sabıka Darüssaadetim ağası olan Süleyman Ağa'ya hüküm ki

Sen ki mumaileyhsin bundan akdem bir kaç seneden beru sen emvali vafire idhar itdüğün emri meczum olmağla imdadı seferiye için bin kisei rumî akçe İstanbul'da defterdar vekili İsmail dame ulüvvühaya tamamen edâ ve teslim itmedikce Mısır'a gitmeyüb elbette bittemam edâ eylemen babında hattı hümayunu şevketmakrunum sadır olub ve hususu merkurum için dergâhı muallâm kapucı başlarından ... dame mecdihu mübaşeretile düsturu mükerremü müfahham nizamül alem hâlâ Âsitanei saadetimde sadareti uzmâ ve vekâleti kübrâ kaymakamı olan vezirim Elhac Ahmed Paşa edamallahü tealâ iolâlihuya dahi emri şerifimle tenbihi hümayunum olmağın imdi işbu emri şerifi vacibül imtisalim vusulünde vechi meşruh üzre imdadı seferiye için senden matlub olan bin kisei rumî akçeyi veziri müşarünileyhin marifeti ve kapucı başii mumaileyhin mübaşeretile İstanbul'da defterdar vekili olan mumaileyhe bittemam edâ ve teslim etmedikce Mısır'a gitmeyüb elbette bir gün evvel bittemam edâ ve ibrayi zimmet eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki Evaili ra 1125

70

Bezîrgânların saray eşyası arasında gümrüksüz mal kaçırdıklarına dair.

Dergâhı âli kapucı başılardan Derviş Mehmed'e hüküm ki

Bu defa Edirne'den arabalar ile Tekfurdağı'na naklonuan dairei hümayunum eşyası içine gümrükden eşya kaçırmak için bazı bazîrgânlar gümrüğe müteallik emtia ve eşyaların vaz' eyledikleri yekıynen haber alınmağla sen ki kapucı başii mumaileyhsin olmakule bazîrgânların emtia ve eşyasının yoklanması için sen bilfiil me'mur olmuştundur İmdi me'mur olduğun üzre kalkub bervechi ta'cil aletta'cil Tekfurdağı'na varub dairei hümayunum eşyasını binnefis kendim yoklayub olmisillü gümrüğü alınmak icab iden bazîrgân emtia ve eşyası her kimin eşyası arasında bulunur ise ahz ve marifeti şer' ile gümrüğe vaz' ve gerği gibi hıfz itdirüb ve

eşyayı merkume her kimin eşyası içinde bulunur ise bazirgân emtiası bulunan eşya kimin ağırlığında bulunduğun ve üzerlerine tayin olunan kimler ise isim ve resimlerle tahrir ve bulunan bazirgân eşyasın dahi müfredat üzre marifeti ser'ile tahrir ve deri devletmedarına arzu ilâm eylesin Fi evahiri l 1135

71

Tezkere sahibi Mirzazade Salim'in [1] Selânik kadılığı esnasındaki sui haline dair.

Dergâhı muallâm kapucu başlarından olub sabıka Selânik kadısı olan Mehmed Salim ile Selânik ehalesinin davaları için mübaşir tayin olunan Dayezade Mustafa dame mecdihuya ve davete tayin olunan Rados kazası muvakkiti mevlâna Hüseyin zide fazlühuya hüküm ki

Bundan akdem Selânik kadısı olan Mırza Mustöfa Efendi zade mezkûr Mehmed Salim beş aydan beru Medinei mezburede bazı kimesnelerden bicürüm hilâfı şer'i şerif otuz beş kise mıkdarı akçe alub ve nahiyelerde zabitleri ve reayayı min küllül vücutta rencide ve tecrim ve kurayı tahrik eyledüğünden maada kendüsi derunu mahkemeyi hâşâ sümme hâşâ meyhaneye döndürüb gece ile keferelerine varub nisfülleyle değin şürbü hamir ve ayanen meclisde hem fail ve hem me'ul olub ve balyosu ve metrepelidi ve birkaç kefereyi cem idüb hemmeclis olduğundan gayri sefayine hinta virüb vafir akçe alub badehu kendüyi setir için ehli islâmdan bazı kimesnelere üfkü iftira ve tecrim ve birunu şehirde keferelerine bağlarına ve mesirelere çıkub feseka ve kefereler ile horos depüb ve İngiliz ve Felemenk sefinelerine varub surna ve nakkare ile meclis kurub dört beş saat Firenkler ile şürbü hamir ve merreten ba'de uhra bi vakit nisvan hamamına varub etbânı üzerine taslit ve nisvanı cebren ihrac ve kendüsi ve etbâi saz ve hamir ile girüb ve bilcümle itdüğü fiskü fücür ve ef'ali kabihanın haddü hasrı olmayub ekser kabayihinin tabirine hicab olunb ve medinei mezburenin derunu birunde bir ferdin rahatı kalmamağla tarafı devleti aliyyeden eshabına red itdirilüb İhyayı dini müslimine inayet ve sukkânı kazanın cümlesine merhamet olunur ise febihâ İllâ cümlemiz şeyyien alelvücutta sümme seniyyeye varub badehu evlâdü ayalimiz ile perakende ve perişan olmamız mukarrerdir deyu merhamet ve inayet ve hakkı dini mübine riayet niyazile mukaddemâ medinei mezburede me'zunu bil üfta olan Süleyman Mahmud zide şerefühu ile medinei mezburede sakin ulema ve suleha ve meşayih

[1] Mirza zade Salim Efendi, şehislâm Mirza mustafa Efendi'nin oğludur. Nevşirhirlî İbrahim Paşa zamanında İstanbul kadılığı etmiştir. Âlim ve şair bir zattı. Tezkerettüşşuarası تذكرة لشعرا meşhurdur. Vefatı 1156 dadır.

ve eimme ve hutebâ ve âyan ve sair fukara taraflarından mahzar birle vakii hali alâ vukuihi ilâm ve mahzarı mezkûru Selânik mütesellimi Hasan ve sabika baruthane nazırı olan İbrahim zide kadrihüma memhur mektublarile tasdik idüb ve anlardan maada hâlâ Selânik'de yeniçeri zabiti olan haseki Yusuf zide mecdihu dahi sabika Selânik kadısı Mehmed Salim için derunu mahkemede leylü nihar mestü müdam ve kola binüb çarşu ve bazar içinde eylediği fesadatin haddü hasrı olmayub ez-cümle perdei hafadan sefinelere buğday izin virüb ve sureti zahirde Buğday fûruhtuna kim izin virir deyu hasekii mumaileyhe Elbette kayıklar ile neferat gönder Sefineleri zapt eylesün deyu ikdam eyledikte bizzarur kayıklar ile neferat göndrilüb ammâ ruyi deryadan sefine üzerine varılmasının imkânı ve bunun emsali ef'ali kabihasının nihayeti olmayub ve mest oldukca hatırına ve hutor ider ise anı işleyüb ve Kelemeriye kulesinde olan bir kaç mahbusları kulenin üst tabakasına çıkarmak üzere dizdarına tenbih ve dizdar dahi Mürasele olmadıkca çıkarmam didikde mezbur Mehmed Salim Mürasele benim kelâmımdır deyu ibram itmekle dizdar dahi mahbusları kulei mezburenin üst katına çıkarub ve bir kaç gün mürurunda bir canbaz zuhur etmekle âlâtını kulei mezbureye rabt ve oynamak için izin ve mürasele virdiği günün akşamında mahbuslar kulei mezburdan firar idüb ve irtesi mesti lâya'kal canbazın seyrine varub ve mahbusların firarı haberine muttali oldukda Dizdar bozması değil midir Getürün cambazın ipine salb iderim deyüb hasekii mumaileyh dahi kelâmını ahsen vech üzere def ile mukabele eyledikte Sen heman benim işime muaraza idersin deyu şütumu galiza ile setm idüb ve Selânik sancağının taşrasında gezen hayduklar üzerine giderim deyu yeniçeri neferatı taleb ve tekazada olduğun oldahi ilâm sen ki Rados kazası muvakkıti mevlânayı mumaileyhsin seni müteahhid olduğun üzere mezkûr Mehmed Salim'i ahali vilâyet ile olan davaları için ahadi tarafeyne meyl eylemeyüb icrayi şer'i şerif ve müraatı dini münif itmek üzere müteveli tayin ve ba'de tamamüddeavi şiarı salâh olunca mezbur Mehmed Salim'i Şiroz kazasında meks eylemek üzere emeri şerifim virilmek babında a'lemülulemaül mütebahhirin efdalül fudalâül müteverriin bilfiil şeyhülislâm ve müftiyül enam olan mevlâna Mahmud edamallahü tealâ fezailühü iş'ar itmeleriyle mevlânayı müşarülileyhin işaretleri mucibince hususu mezbur için sen müteveli ve senki kapucı başii mumaileyhsin sendahi mübaşir tayin olunmuşsun Hâlâ deri devletmedarıma gönderdiğin mezbur kaimenin mefhumunda mezkûr Mehmed Salim'in her ahvali sırran ve alenen tefahhus olundukda mukaddemâ derunu mahzarda tahrir olunanlardan ziyade olub ve itdiği kabayih ve mefasid kabili tahrir olmayub ve andan maada ve yine tarafınızdan gelân memhur defterde mezkûr Mehmed Salim'in

ahali vilâyetden bazı kimesnelerden bigayri hakkın aldığı on bin iki yüz otuz altı buçuk kuruş ve istidane ve iştirâ itdiği eşya behasından dahi temessükleri mucibince teslimatından maada zimmetinde beş bin dokuz yüz on sekiz guruş deyni zuhur eylediği ilâm olunmağla defteri mezkûr natık olduğu üzere mezkûr Mehmed Salim'in eğer şer'an sübutile ve eğer memhur temessüklerle deyni olan akçelerin küllisi fermanım olan mahalde taksit ve tedriciyle eshabına edâ itmesinin vechi şer'isini a'lemül ulema-ül mütebahhirin bilfiil Rum İli kadıaskeri olan mevlâna Ahmed edamalla-hü tealâ fezailühudan istilâm olundukda Medyunun edâyi deyne iktidarı olduğu suretde eshabı hukukun rızalarile taskit emri meşru'dur Mali olmyub iflâsı zahir oldukda انظر على ميسرة nassı kerimi ile amel emri mukarrer idüğün arzu ilâm etmekle mevlânayı müşarünileyhin ilâmı mucibince amel ve mezkûr Mehmed Salim mukaddemâ fermanım olduğu üzere Şiroz kazasında meks üzere bir gün evvel kazai mezbura nakl ü isaline ihtimamı tam eyleyüb ve bundan maada Selânik sükkânından hâlâ Sidre kapsi [1] nazırı olan Küçük Ahmed nam şakıy dahi merkum Mehmed Salim'e mukarin ve leylü nihar şürbü hamir ve itdüği fesadatda müttahid olub mezbur Mehmed Seilm'den zuhur iden'zulmü teaddi ve nası tecrim bilcümle merkum Küçük Ahmed'in marifet ve ilkasile olduğu sükkatı sahihatül kelimat haber virmelerile tekrar bilcümle ahali vilâyetden dahi süal oldukda filhakıyka Küçük Ahmed şirretü fesad üzere olub hükkâma nası tecrim itdirmek ve rahı nasevaba delâlet itmek âdeti müstemiresi olduğun haber virüb merkum Küçük Ahmed'in şerrü fesadı üzerlerinden def'ü ref'içün Limni ceziresine nefyü iclâ olunması babında istid'ayı inayet eyledikleri kaimei merkumede ilâm olunub ve maden mukataası defterlerine nazar olundukda Selânik nezdinde vaki Sidre kapsi madeni mukataası işbu bin yüz yirmi altı martı ibtidasından zabt itmek üzere ber vechi iştirâ emaneten mezkûr Ahmed ile müteveffa Çavuşzade Hüsey'nin oğulları Mehmed ve Ali'nin uhçelerinde olduğu mastur ve mukayyed bulunmağla sen ki kapucı başı mumaileyh ve mevlânayı mezkûrsun salifüzzikir Sidre kapsi madeni mukataasının müş-terekleri olan Çavuşzade Hüsey'nin oğulları Mehmed ve Ali'ye ber vechi iştirak ve ber vechi emanet zabt itdürüb ve balâda tafsil olunan fesad

[1] Raşid, c 2, s 537 — Sidre Kapsi, Selânik kazasıdır. Madenile meşhurdur. "Madeni mukaddemâ işlenüb miriye senede iradı azım hasil olurdu.," Bu maden bir müddet m attal kaldı. Kuyuları, lâğımları ve ocakları ibtal olundu. 1114 te tekrar işledilmesine karar verildi, civardaki reaya, eskiden olduğu gibi, gene maden hizmetine tayin olundu. İhtida üç kuyu açıldı, üç çarh yapıldı. Sidre Kapsi "sevahili deryada vaki olmağla korsan keferesi ve haydud eşkiyasından muhafaza için yevmiye on beşer akçe ulûfe ile kirk nefer seğban tahrir ve ağaçdan bir palanka binasına vaz'ı erkân olundu.," Raşid, c II, s 536, 537.

ve habasete cesaret iden merkum Küçük Ahmed'i Limni ceziresine nefyü iclâ eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evaili c 1126

72

Hristiyanların nezdinde bulunan esirlerden dolayı alınan ve İstanbul gümrüğüne ait olan esara resmine dair.

Istanbul ve Haslar kadılarına ve Üsküdar kazası naibine hüküm ki
Istanbul gümrüğü emini Ahmed zide mecdihu arzuhal idüb Istanbul ve Haslar ve tevabii kazalarında sakın ve mütemekkin Rum ve Ermeni ve Karamanlı keferesi ve Yehud taifesinin yedi temellüklerinde bulunub istihdam eyledikleri sagir ve kebir kul ve cariyelerinin senede bir defa yüz seksen akçe resmi mirî ve yirmi akçe huddamiyeleri tahsil olunmak resmi esara maktuu Istanbul gümrüğü mülhakatından idüğü maden mukataası kaleminde mastur ve mukayyed olub lâkin ol makule esarâdan sagir ve sagireler malikleri dini ile tedeyyün itmelerile istirkak olunan sagir ve sagirenin Nesarâ ve Yehud taifelerine beyii emri kerih olmağla hususu mezkûr bilfiil şeyhülislâm mevlâna Mehmed edamallahü tealâ fezailühadan istifta olundukda Zeydi sagir darülharbden seby olundukda ebeveyninden bir'i ile seby olunmıyub yalnız sebiy ve dari islâmâ ihraç olundukdan sonra Zeydi Amir Yehudi işıra eylese hâkim Amir'e Zeyd'i bir müslime beyi eyle deyu cebre kadir olur deyu fetvayı şerife verilmekle ol makule sagir ve sagirenin ebeveyni ve yahud biri yanında bulunduğu halde dahi sagir ve sagire ebeveyninden tefrik olunmıyub ve Yehud ve Nesarâ taifesine beyi itdirilmemesi emri müstahsen ve re'yi savab olmağla eğer fetvayı şerife mucibince darülharbden bilâ ebeveyn ve yahud ebeveyninden bir'i ile yahud ikisi ile seby olunan sagir ve sagireler badelyevm Nesarâ ve Yehud taifesine beyi olunmuşlardan elyevm yedlerinde mevcut bulunan sagir ve sagireleri dahi malikleri olanlara cebren sümnü misillerile müslimîne beyi itdirilüb fibaad hilâfına cevaz gösterilmeyüb badelyevm hilâfına cesaret idenlerin sairlerine mucibi ibret için haklarından gelinmek üzere tenbih ve te'kidî müstemil bundan akdem emri şerifim verilmekle salifüzzikir Istanbul ve Haslar ve Üsküdar ve tevabii kazalarında sakın ve mütemekkin Rum ve Ermeni ve Karamanlı keferesinin ve Yehud taifesinin yedi temellüklerinde bulunub istihdam eyledikleri kebir ve kebir kul ve cariyelerinin senevî kesimlerinin bu sene tahsili vechi meşruh üzere mukaddemâ sadır olan emri şerifim mucibince Yehud ve Nesarâ taifesinin sagir ve sagire kul ve cariyeleri dahi maliklerinden sümnü misillerile müslimîne beyi itdirmek şartile gümrük emini mumaiyleh Ahmed zide

mecdihi tarafından Ömer zide kadrihuya tefviz olunduğın bildirüb vechi meşruh üzre sadır olan emri şerifimin mazmunu münifini icra ve zikrolunan resmi esarâ maktuu tahsil olunmak üzre merkurum Ömer'in yedine emri şerifim virilmek babında istidayi inayet itmeğın siz ki mevlânayi mumaileyhimsiz vechi meşruh üzre amel olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evasıtı ra 1126

73

Mısır'a sürülen kızlarağası Süleyman ağa'nın katlile cariyeleri üzerindeki elbise ve müceheratın gönderilmesine dair.

Dergâhı muallâm kapucı başlarından Hekim başı zade Ali [1] dame mecdihuya hüküm ki

Sen ki kapucı başı mumaileyhsin bundan akdem sadır olan emri şerifim mucibince sabıka Darüssaadetim ağası olan Süleyman'ın me'mur olduğun üzre cezasın tertib ve emval ve eşyasın tahrir ve defter ve mezburun seri maktuu ile eşyası defterin rikâbı hümayunuma irsal eylemişsin Lâkin zikrolunan defterde mezbur Süleyman'ın cevâri ve tavaşı huddamının olmak üzre eşyai kesire tahrir olunmağla işbu emri şerifim vusulünde mezbur Süleyman'ın irsal olunan defterde masturül isim olan cevâri ve tavaşınının üzerlerinde olan giyim libaslarından maada altun ve cevahire müteallik bir nesne virilmeyüb ancak ikişer kat giyim libasları dahi virilüb من حيث المجموع üçer kat giyim libaslarından maadasını bilcümle ahzû kabz ve makbuzun olan eşyadan bu tarafa nakli müteassir olan yün ve yapağıya müteallik kaba eşyasını oltarafda marifeti şer' ile değer behalarile fûruht idüb sümünlerle sayır nükud ve cevahir ve bilcümle eşyasını mümza ve mahtun defterile rikâbı hümayunuma getirüb ancak zikrolunan cevâri ve tavaşıye müteallik cevahir ve altuna müteallik bir nesne ve üçer kat libasdan ziyade virmeyüb ve bir nesnesi ketmü ihfa ve zayi ve telef olmakdan ziyade hazer eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Fi evailil 1127

74

Sabık veziriâzam maktul Yusuf Paşa'nın[2] zevcesine verdiği cevahir kuşakların musaderesine dair.

Âsitanei saadet kaymakamına ve defterdar vekiline hüküm ki

Veziri âzamı sabık maktul Yusuf Paşa hayatında hâlâ İstanbul'da sakine zevcesine emaneten elli kise akçe virüb badehu zikrolunan

[1] Bilâhare sadrazam olan Hekim oğlu Ali Paşa.

[2] Yusuf paşa, Baltacı Mehmed Paşa'dan sonra yeniçeri ağalığından vezaretle sadrazam olmuş (1123) ve silahdar Ali Paşa ile arası iyi olmadığı için azledilmiştir (1124).

akçenin otuz kisesi tuğ akçesi olmak üzere canibi mirîye virilüb yirmi kisesi mezburede kalub ve yine maktulü mezbur bir kırmızı kise içinde mevzu gayet de zi kıymet beş aded cevahir kuşak dahi zevcesi mezburaya vedia olmak üzere virüb ve bu hususlara ev kethudası ve miftah ağası Mehmed vakıf ve Avram yehudinin dahi malûmu olduğun mezbur Yusuf Paşa'nın hazinedarı olub hâlâ Seddülbahir kal'asında mahbus olan Süleyman haber virmekle sen ki veziri müşarünileyhsin inşa allahü tealâ işbu emri şerifim vusulünde miftah ağası mezbur Mehmed ile mesfur Yehudiyi ahzû habs ve zikrolunan yirmi kise akçe ile beş aded kuşakları zevcesi mezbureden bi eyyi halin zuhure getürüb tahsil ve kuşakları miftah ağası mezbur Mehmed ile Avram yehudiye gösterüb tebdil ve tagyir olunmuş olmyub mezkûr kuşaklar olduğu yekıynen zahir ve müteayyen oldukdan sonra bir zarf içine vaz' ve mühürleyüb memhuşen zikrolunan yirmi kise ile maan bir mu'temedünaleyh kendü âdemin ile rikâbı hümayunuma irsal eylemen babında hattı hümayunu şevket makrunumla fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evahiri l 1127

75

Şeyhülislâm Mirza Mustafa Efendi'nin Trabzon'a sürülmesine dair.

Âsitanei saadet kaimakamına hüküm ki

Sabıka şeyhül islâm olan Mirza Mustafa Efendi'nin varub Trabzon'da ikameti fermanım olmağla senki veziri müşarünileyhsin işbu emri şerifim vusulünde aslâ te'hir ve tevekkuf itmeyüb mumailayh Mirza Mustafa Efendi'yi bir sefineye vaz' ve yanına tarafından mu'temedün aleyh âdem tayin ve Trabzon'a irsal ve orada ikamet itdirüb ve vechi meşruh üzere Trabzon'a vusulünü müş'ir kadısından arz getürdüb rikâbı hümayunuma irsal eylemen babında hattı hümayunu şevket makrunumla fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evasıtı b 1127

76

Vak'a nüvis Naimâ [1] Efendi'nin vefatı ile yerine başkasının defter emini tayin olunduğuna dair,

Kapudan Paşa'ya hüküm ki

Mora canibinde Defter emini Naimâ Efendi fevt olub ve hâlâ eyaleti

[1] Naimâ, Halep'te doğdu. Sarayın baltacılar ocağından yetişti. Amucazade Hüseyin Paşa'nın sadaretinde Vak'a nüvis oldu (1111), ve 1000 senesinden 1070 senesine kadar olan vakayii yazdı. Tarihinin ismi: *روضة المسنين في خلاصة اخبار النظار* dir. Ayrıca Edirne vak'asına dair de risalesi vardır. Patras'ta vefat etmiştir (1128).

Mora'nın tahrir defterleri Defterhane'den tahrir ve me'mur olan kalife dahi tayin ve defteri gönderilmekle ancak züama ve erbabı timarın nizamlariyçün bir kârgüzar kimesne defter emini olub gereği gibi nizamları virilmek muktazi olmağla hâlâ donanmayı hümayunda kalyonlar defterdarı olan Ahmed Efendi zide mecdihu her vechile kârgüzar ve fenni kitabetde mehareti olub inşaallahü tealâ zikrolunan züama ve erbabı timarın keyfiyeti ahvallerin nizama kadir olmağla kalyonlar levendatına müteallik olan defterleri kalyon halifesi Hasan Hoca'ya marifetinle teslim ve mumaileyh Ahmed zide mecdihu bu hizmet için Mora'da kıyam eylemek için baş defterdarım olan vezirim Elhac Mehmed Paşa edamallahü tealâ iclâlihu ilâm eylemekle kalyonlar levendatına müteallik olan defterleri kalyon halifesi Hasan Hoca'ya teslim ve mumaileyh Ahmed zide mecdihuyu defteremini vekâleti hizmetinde istihdam itdirmen babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evasatı I 1128

77

Kalpazanlık eden bir cami hatibinin hacca giderken derdestine dair.

Bolu voyvodası Ahmed ve sürre emini Ali zide mecdihümaya hüküm ki

Mahmiyei İstanbul'da Üsküblü camii hatibi olub işbu senei mübarekede huccacı müslimîn ile maan haccı şerife azimet iden Seyyid Tahir nam kimesne hâlâ İstanbul'da ahz olunan kalpzenlerin rüfekasından olub ve kat'eylediği kalp altunlardan yanınca iki bin aded altun maan götürdüğün bu tarafda ahz olunan refikleri haber virmelerile mezbur Seyyid Tahirin Âsitanei saadetime ihzarı lâzım gelmeğin bu husus için kıdvetül emasilü vel akran... zide kadrihu mübaşir tayin ve irsal olunmuştur İmdi siz ki mumaileyhima sız emri şerifim size varub vasıl olduğu saat kat'â te'hir ve tevakkuf itmeyüp hatibi mezkûr Seyyid Tahir'i mübaşiri merkum marifetile alâ eyyi halin ahz ve İstanbul'da kat'idüb maan götürdüğü iki bin aded kalp akçe ve eşyasın marifeti şer'ile defter ve memhur eşyasile mezbur Seyyid Tahir'i mübaşiri merkum marifetile kaydü bend ile Âsitanei saadetime irsal ve ihzar eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Fi evaili ş 1128

78

Harp dolıysile Venedik emtiyasının İstanbul'a sokulmasına dair.

Istanbul kaimakamına ve kadısına ve gümrük eminine hüküm ki Dinü devleti aliyemin düşmeni olan Venedik keferesinin memleke-

tinde işlenen emtia ve eşya memaliki mahruşe ve bahusus Âsitanei saatime getirülmeyüb ve gelür ise gümrüği alınmayub giru reddü beyi ve revacı bilkülliye kâsid olmak üzre virilân fetvayı şerife mucibince men'ü def'iycün bundan akdem emri şerifim sadır olmuş idi elhaletü hazihi olmakule Venedik emtia ve eşyasından mukaddemâ sadır olan emri şerifimin hîni sudurunda bazı bazirgân ve ehli suk tüccar yedlerinde bulunanlar dahi beyiü şera olunmaktan bilkülliye men'olunmak üzre olmagin *Istanbul'da ve tevabiinde olan tüccarın yedlerinde mevcud bulunan Venedik emtiası ne mıkvardır zira' ve aded ve ecnasile tahrir ve defter olunub sarraflar dahi beyiü şera olunmaktan men'olunmak için bundan sonra emri şerifim sadır olduğu cümleye ilân ve yedlerinde bulunan Venedik emtia ve eşyasını evvel beevvel fûruht eylemeleriyçün tenbih eylemeniz fermanım olmagin imdi senki veziri müşarünileyh ve kağı ve gümrük emini mumaiylehima siz emri şarifim vusulünde olmakule tüccarın yedlerinde mevcud bulunan Venedik meta' ve eşyasını zira'ları ve envai aded ve ecnasları va eshabının esami ve şöhretleriyle bir madde haric kalmamak şartile sıhhati üzre defter idüb mümza ve mahtum defterin orduyu hümayunum tarafına irsal ve bundan sonra dahi bilkülliye kâsid olmak için emri şerifim sadır olacağıın tefhim ve emri şerifimin sudurundan mukaddem ellerinde bulunan olmakule Venedik emtia ve eşyasını evvel beevvel fûruht eylemeğe dikkat ve ihtimam eylemeleriyçün eshabına gereği gibi ifham ve tenbih eylemeniz babında fermanı âlişan yazılmışdır Fi evasıtı b 1128*

79

Istanbul'da ipekli ve sırmalı kumaşların sattırılmamasına dair.

Istanbul kaim makamına ve kadısına hüküm ki

Bir kaç seneden beru ağır sırma işleme çekme ve donluk firenk pesend ve sırma püskül ve saçak ve nisvanın başlarına bağlandıkları yemeni ve koyun makramesi yerine istimal olunan yemeniler ve saçak ve sırma bükme gaytan ve til çekme ve boyama ve donluk ve bürüncük üzerine dal sırma işleme şeyler peyda olub bu husus ibadullahın biveçih akçelerin ihlâk ve izaat olunmasına ve simin kiletli ile Darbhanei âmirenin ta'tiline bais ve bâdi ve niçe mazarratı müstetbi ve men'ü ref'i lâzimei nizamdan olduğuna binaen bundan akdem men'olunacaklar men' ve işleyememekle hududu muayyene tayin ve tasrihi ile mufassal ve meşruh emri celilül kadrım ısdar ve fimabaad bu misillü memnuatdan olan sırma işleri işlemeyüp ve o makule memnu' olan eşyanın ehli marifet yedinde mevcud bulunanları evvel beevvel fûruht eylemeğe dikkat

ve ihtimam eylemeleri tasrih ve bu şurut ve nizama ilâ maşaallahü tealâ müraat olunmak üzere Maliye tarafından şerefsudur olan emri celilül kadrim mahakimde sicillâta kayıd ve bezazistan kethudası ve sair esnaf kethudalarına muhkem tenbih ve te'kid olunub ve memnuatdan olub ehli sukun yedinde bulunan olmakule eşya bu vakte dek fûruht olunub kalmamak melhuz iken hâlâ bazılar bu şuruta mugayir ve emri şerifime muhalif yine olmakule memnuatdan olan sırma işlerini hafiyeten işletdüdükleri sem'i hümayunuma lâhik olub ve bu şurutun hilâfına cesaret eylemek mutlak esnaf kethudalarının tamamı hâm ile teami ve tegafüllerinden ve bu güne memnuatdan olan şeylerin elyevm kesret üzere bulunması bir taraftan nev benev islenmesinden neş'et ider halet olduğu zahir ve sizin dahi ademi tekayyüdünüzden lâzım gelür keyfiyyatden olduğu aşikâr olmağla bu hususda olan ademi tekayyüd ile müstehakkı itab olmuşsunuzdur Elhaleti hazihi olmakule memnuatdan olan eşyadan mukaddemâ sadır olan emri şerifimin hîni sudurunda bazı esnaf ve ehli sukun yedlerinde mevcut bulunub hududu muayyenesin mütecaviz olmakule memnuatdan olan eşya ne mıkddardır aded ve ecnasile tahrir ve defter olunub ve ilerude beyiü şeradan men'olunmak için bundan sonra emri şerifim sadır olacağı cümleye ilân ve işaat ve olmakule ellerinde bulunub memnuatdan olan eşyayı evvel beevvel fûruht eylemeleriyçün tenbih ve mukaddemâ şurutu nizamı müştemil sadır olan emri şerifimde bastu tafsil olunduğu üzere eşyayı mezkûreden memnuatdan olanlar fimabaad sırran ve alenen bir vechile işlenmeyüb ve işletdirilmeyüb men'ü ref'inde gereği gibi tekayyüd ve ihtimam eylemeniz fermanım olmağın imdi senki veziri müşarünileyh ve mevlânayı mumaileyhsiz işbu emri celilül kadrim vusulünde elyevm olmakule hududu muayyenesin mütecaviz memnuatdan olub ehli suk ve esnafın yedlerinde bulunan eşyayı bir madde haric kalmamak şartile aded ve ecnası ve eshabının esami ve şöhetlerle sıhhati üzere defter ve mümza ve mahtum defterin orduyu hümayunum tarafına irsal ve bundan sonra beyiü şerası men'olunmak için emri şerifim sadır olacağını kendülere tefhim ve emri şerifimim sudurunda mukaddem ellerinde bulunub olmakule memnuatdan olan eşyayı evvel beevvel fûruht eylemeleriyçün eshabına gereği gibi tenbih ve ifham ve mukaddemâ şurut ve nizamı muhtevi sadır olan emri şerifimde tasrih ve tenbih olunduğu üzere fimabaad zikrolunan eşyadan işlenmesi memnuatdan olanların aşikâre ve hafiyeten işletdirilmemesine her biriniz gereği gibi dikkati tam ve ihtimam eylesesiz Bu husus fimabaad dahi sırran ve alenen teftiş ve tafahhus itdirilüb şöyleki nizam virilân hududu mütecaviz olmakule memnuatdan olan eşyanın işlenmesine cesaret idenleri bilâ tevakkuf ahiz ve her kimin yedinde bâdema işlenmiş olmakule

eşyayı memnua bulunur ise mirî için zabt ve işliyanleri dahi hilâfî ferman hareket eyledikleri için küreğe vaz' ve esnaf kethudaları dahi mutlak bu güne memnuatdan olan eşyanın işlenmesine ruhsat virmeleri tamamî hâmlarından neş'et ider ahvalden olmağın anlar dahi kethudalıktan ihracile kanaat olunmayub nefyü tagrib ve kal'a bend olunmak gibi ve dahi ziyade eşeddi ta'zir ile muahaze ve mes'ul olacakların kendülere bir hoş tefhim ve tenbih ve sizin dahi bu hususda nezaret ve emri hümayunumu tenfiz ve icrada dikkat ve ihtimam eylemek üzerinize lâzım ve emri mütehattim olmağla eğer sizden dahi bir dürlü tehavün ve taksir zuhur idecek olur ise özür ve cevabınız ısga olmayub muâteb olacaklarınızı mukarrer bilüb mukaddemâ ve hâlâ şeref yaftai sudur olan evamiri şerifemin infaz ve icrasına ana göre dikkat ve teyakküd ve ihtimam eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evasıtı b 1128

80

Şehit Ali Paşa'nın [1] felsefe, nücüm, divan ve tarihe müteallik kitaplarını zabt etmek için onların vakf edilemiyeceğine dair.

Sabıka orduyu hümayunum kadısı olan mevlâna Sun'ullah zidet fezaîlühu ve sabıka İstanbul defterdarı olan Seyfullah zide mecdihuya hüküm ki

Sabıka veziri âzam olan Şehid Ali Paşa'nın emlak defterleri natık olduğu üzere dört sınıf olup iki sınıfı mutasarrıf olduğu emlakini vakf eyledikten sonra oğullarına ve karındaşına ve hemşiresine icar ile virüb ve hâlâ tasarruflarında olup ve bir şikkı dahi eğerçi vakfına ilhak idüb lâkin henüz ahare icar eylemeyüb ve bir şikkı dahi kenüz vakf itmeyüb ve bir kimesneye dahi icar eylemeyüb ve hâlâ vakfiyei mamulün bihası bu tarafda mevcut olmamağla âdemlerinden tecessüs olundukda vakfiyesi İstanbul'da hazine odasında olduğu haber alınub ve şehidi müşarünileyhin malik olduğu kitabları dahi dört kıt'a mücelled defterde mukayyed olup bir cildinde olan ... cild kitaplarını bundan akdem vakf idüb İstanbul'da kütphanesine bend olmak üzere istisvab eylediği mahalle vaz' ve defterinin bir suretin dahi hafızı kütüb olanın yedine virdiği kitablardan maada henüz vakf eylememek üzere haber virdikleri üç cildde mastur olan

[1] Şehid Ali Paşa İznik gölü zivarında Deloz kariyesinde doğdu. İkinci Ahmed'in son zamanlarında Enderun'da hanei kilârîde yetişti. Üçüncü Ahmed zamanında rikâbdar ve çukadar ve nihayet silâhdar oldu (1116). Üçüncü Ahmed'in kızı Fatma sultan'la evlendi (1120), ve beş sene sonra sadaret makamına geçti (1125). İki sene sonra Mora seferini açtı, ve Mora'nın fethine muvaffak oldu; fakat Avusturya'ya karşı açılan seferde muvaffak olamadı. Varadin'de şehit oldu (1128). Ali Paşa ulemayı ve şuarayı sever, onları daima himaye ederdi.

kitablarının defterlerinde yazıldığı üzere her bir fenden olanı başkaca ve alel icmal defteri ve Mora seferi avdetinden sonra aldığı kütüb henüz bu defterlerde kayıd olunmamağla anların dahi defteri mazbut olub ve hususu mezbur a'lemül ulemaül mütebahhirin efdalül müteverriin bilfiil şeyhülislâm ve müftiyyül enam olan mevlâna Ebu İshak İsmail [1] edamallahü tealâ fezailühudan istifta olundukta Kütübü kesiresi olan Zeyd malik olduğum kütüb ilme vakf olsun deyüb bedehu teslimi ilel mütevellî idüb tescil itdirdikden sonra fevt olsa Zeyd'in felsefe ve nücum ve ekâzib ile meşhun olan eş'ar ve tevarihe müteallik olan kitabları dahi vakıfda dahil olmaz Ol makule kütübün vakfı mütearef değildir deyu fetvayı şerife virilmeğle şehidi müşarünileyh hali hayatında emlâkinden ifraz ve vakfeylediği hane ve dekâkin ve sair akaratından ve kütüblerinden şer'an vakfiyetleri sahih ve sabit olanları Abdi Efendi hanesinde bulunub Ayasofya'ya nakıl ve hıfz itdirdikleri başka ve emlâkinden ifraz itmeyüb mülkiyyet üzere kalanlar başka tahrir ve defter ve malûmu hümayunum olmak için mümza ve mahtum defteri rikâbı hümayunuma arz olunmak fermanım olub ve senki mevlânayı mumaileyhsin ehli ilim ve sahibi fazilet ve müteşerri' ve dindar olduğun hususu mezbür için mütevellî nasb ve tayin olunmuş sundur İmdi emri şerifim vusulünde mübaşir tayin olunan ... marifetile şehidi müşarünileyhin İstanbul'da mahfuz olan vakfiyei mamulün bihasına ve bu taraftan irsal olunan suret defterlerine nazar ve müşarünileyh hali hayatında emlâkinden ifraz ve vakf eylediği hane ve dekâkin ve sair akaratından ve kütüblerinden şer'an vakfiyetleri sahih ve sabit olanları Abdi Efendi hanesinde bulunub Ayasofya'ya defterile nakıl ve hıfz itdirdikleri kütüb ile maan başka ve kütüblerinden vakıfda dahil olması şer'an sahih olmiyan felsefe ve nücum ve ekâzib ile meşhun olan eş'ar ve tevarihe müteallik kitabları dahi başka ve emlâkinden olub bir cihete vakf etmayüb mülkiyyet üzere kalanları dahi ecnasile başka başka tahrir ve defter ve mümza ve mahtum deftreile keyfiyyeti hali sıhhati ve hakikati üzere rikâbı kâmiyaba arz ve ilâm eylemek babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Fievası m 1129

81

Şehit Ali Paşa'ya ait kitabların Sarayı hümayun'a gönderilmesine dair.

Âsitane kaimakamı vezir Mehmed Paşa'ya ve sabıka Galata kadısı

[1] Ebu İshak İsmail Efendi 1128 de şehislâm oldu, iki sene kadar fetva makamında bulundu. Vefatı 1137 dedir. Naim mahlasile şiir yazardı.

olan mevlâna Muid Ahmed ve müderrisini kiramdan ve hâlâ askerî kassamı olan mevlâna Razî Abdüllatif ve İstanbul'da hâlâ deftedar vekili olan Elhac Hüseyin ve sabıka defterdar vekili olan Seyfullah Efendi'ye hüküm ki

Veziri âzamı sabık müteveffa Ali Paşa'nın zamanı hayatında vakf eylediği kitablarından hikem ve felsefiyyat ve tevarih ve nücum ve eş'ara müteallik olan kitablarının fetvayı şer'iyül fehva müktazasınca vakfiyeti sahih olmamağla bundan akdem sadır olan emri şerifim mucibince müteveffayı müşarünileyhin İstanbul'da sarayında ve gayri mahallerde olan mükemmel kitabları ve emlâk ve akaret ve evkafı erbabı vukufdan istihbar ile tahrir ve defter olunub lâkin emlâk ile evkafının kemayenbegi tefrik ve temyizi mümkün olmayub bazıları mübhem kalmağla vakfiyesinin ihzar ve rü'yetine muhtac olduğu ilâm olunmağla elhaletihi hâzihi Rum İli kadı-askeri sicillâtından ihraç olunan mümza ve mahtum sureti vakfiyesi ve mukaddemâ gönderilân memhur defterleri oltarafa irsal olunmağla imdi işbu emri şerifim vusulünde senki sabık Galata kadısı ve hâlâ kassamı askerî ve sabıka defterdar vekili mumailiyhimsiz marifetiniz ile ve tarafı şeri'den mahsus kâtib ve hâlâ defterdar vekili mumailiyh tarafından dahi nazır tayin olunub kitab defterinde işaret olduğu üzere ancak bu hazineden vazolunan... cild kitabların aynı bu tarafa ve yine bu hazineden sair gayet mümtaz ve bi nazir olan kütübün defterin rikâbı hümayunuma irsal ve defter olunanı bir başka hıfız ve maadasını sair kütüb ile maan dikkat ve tahrir olunarak değer behalarile fûruht ve kıymetlerinden hasıl olan sümünlerin Âsitaneyi saadetde Babı hümayun'a teslim ve vechi meşruh üzere gerek rikâbı kâmiyabıma irsali fermanım olan... cild kitab ile sair mümtaz ve müntehab ve binazir olan kitapların adedi ve gerek beyi olunan kütübün kıymetleri ne mıkbara balığ olduğunu mübeyyin ve mümza ve mahtum defterin deri devletmedara irsal eyleyüb lâkin bu bahane ile zikrolunan kitaplar aralıkda tebdil ve yahud ricali devletden bazılarına himaye tarikıyla virilüb böyle vakitlerde beytûlmali müslimine ianet cümle üzerine vacib olmağla senki veziri müşarünileyhsin bu hususa sen mahsus nazır tayin olub tarafından dahi gayet mu'temedin olan bir mütemevvil ve müstekiym ve malûm âdemi dahi mumailiyh Seyfullah ile maan tayin ve değer behalarile fûruht eylemek üzere bir günde fûruht olunacak kadar kitabı ihrac ve fûruht ve ahşam oldukda bezazistanda mı olur camide mi olur sanduğı cümleliz mühürleyüb zinhar tebdil ve tağyirden begayet ihtiraz eyleyesiz Sırran ve alenen tefliş ve tefahhus olunub himaye ve istibdal ile bir ferde kitab verildiği mesmuu hümayunum, olur ise cümlesine ceza tertib olunacağıın ifham ve ifade ve sendahi ana göre hareket eyleyesin Ve bundan maada müteveffayı müşarünileyhin

sarayında ve gayri mahallerde olan emlâk ve akarat ve evkafı ve kitabları sureti vakfiyeye nazar ve erbabı vukufdan dahi gereği gibi tefahhus ve istima ile her maddesine ilmi yekıyn hasıl iderek vechi münasib üzere başka tahrir ve defter ve anların dahi mıkdarını mübeyyin mümza ve mahtum defterlerin deri devletmedarıma irsal ve keyfiyeti hâli sıhhati üzere arz u ilâm eylemek babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evasıtı ra 1129

82

Hassa bostancı hasekilerinin nizamlarına dair.

Rikâbı hümayununda haseki olan... zide mecdihuya hüküm ki Hassa bostanı hasekileri kanunu kadim üzere ocakda emeği sebk idüb karakuşaklı tarikinden kârgüzar olanlarından kırk nefer haseki ve kırk nefer yamaklarile cem'an seksen nefer olub isim ve resimlerle hassa bostancı başı olanların defterinde mukayyed ve içlerinde cürmü galiza mübadir olanlarının zabitleri marifeti ile cezayı sezaları tertib olunduktan sonra bir dahi dirlikde alâkası kalmamak üzere tardü ib'ad ve şefaah ile bir vechile idhal olunmıyub ve zikrolunan hasekiler leylü nehar hidmeti me'murelerinde kıyam ve muhtazayı tariykleri üzere behremend ve bu vechile ahvallerine nizam virilmişken müddeti kalileden beru bu şuruta müraat olunmadığından naşi bazıları birer takrib ile haseki zümresine dahil olduktan sonra kendü hevai heveslerinde gezüb ve bazıları dahi etrafü eknafda tahsildarlıklarda gezmelerile envai dürlü mefasidi irtikâb ve kendü hallerinde olmaları dahi tecrime bais olduklarından gayri bazıları dahi bir vakıtde zuhur ve kırk elli yıllık emekdarlık davasında olub nizamı ahvvalleri muhtel olmağla fimabaad hassa bostanı hasekilerinden ocakda emeği sebkat idüb karakuşaklı tariykinde kârgüzar olanları kanunu kadim üzere gelüb zümrei mezbureye dahil ve bu şuruta müraat olunub muğayiri kanunu kadim seksen neferden biri bir işe gitmek murad itdikde zabitleri izni olmadıkca kitmeyüb şurutu kadime riayet olunmak babında fermanı âlişan sadır olmuşdur Fi evahiri l 1129

83

Mısır'da kesilecek paraların ne şekilde olacağına dair.

Âsitanei saadet kaymakamına hüküm ki

Bundan akdem sadır olan emri şerifim mucibince Mısır darbhansine gönderilmek üzere hakketirilmesi lâzım gelen sikkeler mukaddemâ üçer-

lik altun için ihtira olunan küçük sikke kat'ı gibimi olsun yohsa kadimden olduğu üzre zencirekli altun sikkesi mi olmalıdır deyu tarafından kaimen ile istilâm olunmağla bundan mukaddem Mısırî Kahire Darbhanesinden ayar zam olunmamak üzre kat'ı fermanım olan ücretlik altun ve para ravac bulmak mümkün olmayub emvali miriyye ve mevacibi asakiri mısırıyenin ve alehusus irsaliyye hazinesi [1] tahsilinin ihtilâl ve ta'tiline bais olur Kat'ı münasib değildir deyu ahaliî Mısır'ın arzu mahzarlarına binaen kadimî üzre ayar zammı ile kat'itdirilmesi için yirmi dokuz senesinde Divanı hümayun'um tarafından emri şerifim virildiği mastur ve mukayyet bulunmanın kadimden beru kat'olunan tuğralı ve zencireklü altun sikkesi olmak üzre yirmi çift sikke hak [ۛ] ve alâmeti mahsusa vaz' ve bir kutu içinde memhur bu tarafa irsal olunmak üzre Divanı Hümayun'um tarafından emri şerifim tahriri babında iftiharül ümerai vel ekâbir müstecmiül maaliî vel mefahir bilfiil baş defderdarım Elhac Mustafa dame ulüvvühu ilâm itmeğın imdi senki veziri müşarünileyhsin zikrolunan yirmi çift sikkeyi mumaileyhin ilâmı mucibince hak ve mukaddemâ ve hâlâ sadır olan evamiri şerife muciblerince alâmeti mahsusa vaz' itdirüb ve bir kutu içinde memhuren deri devletmedarına irsal eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuştur deyu yazılmışdır Fi evahiri l 1130

84

Meskûkatın eksik kat' edildiğine dair.

Âsitane kaymakamı vezir Mustafa Paşa'ya ve Darbhane nazırı Süleyman dame mecdihuya ve dergâhı muallâm kapucu başlarından Hekim başı zade Ali dame mecdihuya hüküm ki

Darbhaneyi âmirede kat' olunan cedid tuğralı paranın her bini yüz

[1] Mısır'dan her sene kıları âmire için ocaklık irsaliyye şunlardır :

36000 kile pirine	900 kıyye nişadır
42660 kıyye şeker	250 kıyye hıyarşir
2500 kile nohud	72 kıyye sinaimeki
2500 kile ades	900 kıyye şa'riye
900 kıyye fülful	247 kıyye eczai harre
324 kıyye darçın	255 kıyye hınai mısri
180 kıyye zencebil	914 kıyye temir hindî ve habbül aziz ve kortum.

İrsaliyyenin senevi elli mısırî kise ile on dokuz bin elli beş para mürettebi ve yirmi beş kise on dört bin altı yüz seksen dokuz para masarifi (navul dahil olmamak üzre) irsaliyye hazinesinden verilir. Bundan başka her sene Mısır'dan 200 dirhem anber gelir, ve Endurunu Hümayun kilerci başısına teslim edilirdi. 1119 senesinde "zarurete bais olub ve el'an ziyade lüzumu, olduğu için Mısır valisine hüküm yazılmıştı. Mühimme defterleri, Defter 115, s 381. — Defter 114, s 77.

otuz bir dirhem gelmek üzere nizam yirilmiş iken hâlâ sahib ayar ile bazıları ittifak idüb rikâbı hümayunu şevketmakrunum tarafına gönderilân aylıktan maada eyadii nasa kat' idüb virdikleri parayı noksan üzere kat' ve bu misillü hıyanete cesaret eylediklerin Yasef yehudi ilâm ve bu husus hâlâ Darbhane'de istihdam olunan işçilerden dahi bazılarının malûmu olmağla ahzû habs ve ibram olunur ise anlar dahi haber virirler ve noksan kat' itdikleri paranın dahi nümunesi olmak üzere getirüb virdüğü para vezin olmadukda bin aded para yüz beş dirhem gelüb fermanım olandan yirmi altı dirhem noksan zuhur eyledikde zikrolunan parayı yehudii mesfur caiz ki bir kaç kise akçelik paradan intihab etmiş ola deyu dikkat ve teharri ve ihtiyaten sarraflardan cedit para ahzi için hafiyyeten Âsitanei saadetime gönderilân âdem varub sarraflardan bu defa getürdüğü cedit para dahi vezin olundukda beher yüz parada beş para ve altı para ve sekiz paraya varınciyedek kesri zuhur idüb bu suretde beher kisede yirmi beş guruş mıkdarı noksan icab eylediği zahir olmağla yehudinin nümune olmak üzere getürdüğü para ile sarraflar yedinden ahz olunub vezin olunan paranın vezinlerinde eğerçi farkı fahiş olub yehudinin iddia eyledüğü mertebe nosan zuhur eylemeyüb ancak beher kisede yirmi beş guruş noksan gelmesi dahi ademi tekayyüd ile tamamı hâma tebeyyet ve sikkei hümayunumun ihtilâli ile kesrû noksana bais olacak halet olmağla dikkat ve ihtimam ve tecessüs ve tefahhus ile bu noksandan iktiza eyledüğü zuhure çıkarılmak akdemi umuru devleti aliyyemden olmağla bu hususun teftiş ve tefahhus ve fimabaad gereği gibi zabt olunub mahfuz kalması mütebassır ve reşid ve daima amelenin üzerine nezaret ve binnefs tekayyüd itmekle imrarı evkat ider bir nazıra muhtac olduğu iftiharül ümerai vel ekâbir müstecmiü cemiül maali vel mefahir bilfiil baş defterdarım olan Elhac Mustafa dame ulüvvühu ilâm itmekle senki mumaiyleh Süleyman dame mecdihusun devleti aliyyemin emekdar ve istikamet şiarlarından olmanla Darbhanei âmirem nezareti sana tevcih ve taklid olunub ve senki kapıcı başı mumaiylehsin senden dahi istikamet getürmen fermanım olmuş idi İmdi senki veziri müşarünileyhsin işbu emri şerifim vusul bulduğu gibi evvel emirde sahib ayar Süleyman'ı ahzû habs eyledikten sonra gerek Yehudinin virdüğü paranın vezninde olan noksanı fahiş ve gerek sarraflardan alınub vezin olunan parada zuhur iden küsur neden neş'et itmişdir Nazır ve mubaşiri mumaiylehima marifetlerle hademei darbhane'den sül ve hususâ Yehudinin haber vidüğü amele dahi ahzû habs ve tevbih olunarak tefahhus ve haberleri kaleme alınub zabt ve kendüleri muhkem habs olunub cenabı hilâfetmeabım meyameni iclâl ile darülmülkü saltanata şerefbahşayı kudumu saadet melzum oluncuya dek keyfiyeti hali hakıykatı üzere zuhur ve ayana çıkarılıub iktiza iden

süal ve cevab hitam bulmasına ihtimamı tam olunmak için yazılmışdır
Fi evahiri 1130

85

Iran'a Türkiye'den altın ve gümüş çıkarılmamasına dair.

Istanbul gümrük eminine ve Boğazkesen ve Kavak hisarları dizdarına hüküm ki

Memaliki mahrusemde hasıl olan altın ve gümüşü tüccardan bazıları cem ve Erzurum ve Gümüşhane ve Kili ve İsmail ve Selânik ve İzmir ve Piyas iskelelerinden ve nefsi İstanbul ve Tokad'dan diyari Acem'e [1] ve sair mahallere nakl idüb ve kezalik sikkei hümayunumla meşkük olan ecnası nükudü dahi fermanı âlişanım ile rayic olduğundan ziyade baş ile virüb kâr etmek için ahâr memleketlere gönderüb rencberan yesinde olan sîmin dahi acem bazirgânlarına virildüğünden memaliki mahrusemde zerü sîmin kiletine bais olmağla ahâr mahalle külçe ve meskûk zerü sîm nakleden tüccarı bu daiyeden men'i külli birle men' ile zikrolunan iskeleler ve diyarların gereği gibi zabtu rabt itdirilmesi rütbei vücubda olmağın gerek gülçe ve gerek baş ile virüb kâr etmek için sikkei hümayunumla meskûk altın ve gümüşü diyari ahare götürmekle kâr eyleyan tüccar zikrolunan iskelelere ve benderlere geldiklerinde dikkat ve tehârri olunarak marifeti şer'ile yoklanub bir dirhem külçe ve meskûk altın ve ve gümüşün diyari ahare götürülmesine kat'â ruhsat ve cevaz gösterilmeyüb gereği gibi tekayyüd ile zabtu hıfz olunmak için Divanı hümayunum tarafından evamiri aliyem tahriri babında iftiharül ümerai vel ekâbir müstecmiü cemiül maali bilfiil baş defterdarım olan Elhac Mustafa dame ulüvvühu ilâm itmeğın vechi meşruh üzre amel olunmak için iktiza iden mahallere tenbih ve te'kidi müştemil evamiri şerifem ısdar ve irsal olunmağla senki emini mumaileyhsin ve siz ki dizdarlarsız İstanbul ve Boğazkesen ve Kavak iskelelerini muhkem zabt ve olmakule gerek külçe ve gerek baş ile virüb kâr etmek için sikkei hümayunum ile meskûk altın ve gümüşü diyari ehare götürmeği kendüye kâr ü pişe ittihaz iden tüccar zikrolunan iskelelere geldiklerinde dikkat ve tahârri iderek marifeti şer'ile yoklayub bir dirhem külçe ve meskûk altın ve gümüşün diyari ahare gönderilmesine kat'â rıza ve cevaz göstermeyüb men'ü zecrinde gereği gibi tekayyüd eyleyüb ihmal ve tesamühden ziyade hazer eyleyesiz Bu husus için mahsus mutebassır âdemler tayin olunub sırran ve alenen tecessü ve tefahhus itdirilmek mukarrer ve meczumdur Şöyle ki gizlü

[1] Raşid, c V, s 172 "Acem tüccarı Acem'e götürüb Abbâsî akçe kesdirmelerile...."

ve aşikâr bu makule ticareti kâr idenler bazirgân ile külçe ve meskûk bir dirhem zerü sîmin diyari ahare nakline müsaadeniz ve yahud himayeten igmaz ve teami vechile hilâfı emri şerif vaz'u hareketiniz zuhur idecek olur ise ihtilâl ... bais olduğunuz için bilâ emanin şer'an hakkınızda lâzım gelân ceza tertib olunacağıın muhakkak bilüb ana göre basiret üzere hareket ve olmakuleleri men'ü zecirde ziyade ihtimam ve dikkat eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evasıtı z 1130

86

Altına ve gümüşe fiat konulmasına dair.

Darbhanei âmirem nazırı Süleyman dame mecdihuye hüküm ki

Âsitanei saadetim Darbhanesinde kat' olunan altun ve paranın nizamı hususiyçün vukuf ve şuur müsellem olanlar ile bundan akdem müzakere olundukda zerü sîmi Mısır ve Acem'e götürmeği kâr ittihaz iden tüccar madamki men'i külli ile men' olunmıyalar zabtı mümkün değildir deyu ittifak ile cevab virmelerile bu babda iktiza iden mücedded evamiri aliyem ısdar ve irsal olunmuşidi. Lâkin altun ve gümüşün behaları hususunda dahi ihtimam bu emrin esası nizamı halinden olmağla sîmi halisin her dirhemi yirmi sağ akçeye beyiü şera olunub ve keزالik yirmi dört kırat gelân halis su altununu dört yüz yetmiş sağ akçeye Darbhanei âmireme getürüb kat' etdiren sahibi sermaye bazirgân alub Darbhanede isim ü resmi malûm olan bazirgânlardan gayri ecanibden gerek kuyumcı tayifesi ve gerek Mısır ve Acem tüccarı ve koltukcı tabir olunan tayife min baad altun ve gümüşe taarruz eylemeyüb ve ziyade beyiü şera olunmamak için Divanı hümayun'um tarafından emri şerifim tahriri babında iftiharül ümerai vel ekâbir müstecmiü cemiül maali vel mefahir bilfiil baş defterdarım olan Elhac Mustafa dame ulüvvühu ilâm itmekle sen ki mumailleyhsin vechi meşruh üzre sîmi halisin dirhemi yirmi ve su altununun dahi yirmi dört kırat olan halisi dörtyüz yetmiş sağ akçeye beyiü şera ve Darbhanei âmireme getürecek malûmül isim olan bazirgânlar alub ve minvâli muharrer üzre tayin olunan behalardan ziyadeye beyiü şera iderler ise ve yahud Mısır ve Acem bazirgânlarına ve koltukcı tâbir olunan tayifeye gümüş ve altun virir ise hakkında lâzım gelân ukubatı şer'iyye bilâ emanin icra olunmak mukarrer olduğun tefhim ve emri şerifimin tenfizi mazmunu münifinde tekayyüd ve ihtimam eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdum ki Fi evasıtı z 1130

87

İznik'deki çini fabrikalarının ihyasına dair.

İznik naibine hüküm ki

Sevalifi ezmandan ahdi karibe dek İznik'de çini kârhanelerinde gûna-

gün çiniler işlenüb beyiü şera ve tüccarı İstanbul'a nakl itmelerile çiniler sukunda her nevi çini bulunub gerek hadayıkı hassa ve gerek cevami ve mesacid ve sair ebniye için rağıbları işlira ve tamir ve tezyini bina ve amele ve tüccarı dahi iktisab ve intifa iderler iken iki seneden beru üstadları izharı kesel ve terki amel idüb pişe ve kârhaneleri metruk ve muattal kalmağla nayab olduğu istima olunub bu güne revnakı bina ve imaret ve murisi beha ve nezaret olan eşyayı mergube mensi ve metruk olmak münasib olmamağın senki mevlânayı mumaileyhsin işbu emri şerifim vusulünde medinei İznik'de kadimden kaç çini kârhanesi var ise yine kemafissabık işlenmek üzere hassa mimarlardan bu husus için tayin olunan kıdvetül emasili vel akran... zide kadrihu marifeti ve marifeti şer' ile tefahhus ve her nevi çininin kıt'a ve keyfiyeti malûm olmak üzere birer nümune tutdırub ve tadil ve tesviye ile kıymetlerin takvim ve tayin ve deri devletmedarıma vukuu üzere arz u ilâm eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evaili im 1131

Bir sureti Kütahya naibine

88

Yeni Saray'da inşa edilecek kitaphanei hümayun için Marmara'dan mermer celbine dair.

Marmara naibine ve su başısına hüküm ki

Hâlâ müceddeden binasına şuru' olunan kitabhanei hümayun için iktiza iden pencere sögesi ve sair mermerler hâlâ şehir emini ağa tarafından irsal olunan memhur defter mucibince tayin olunan haseki marifetile bir gün ve bir saat evvel irsal olunan sefayine vaz'u tahmil ve muaccelen irsal ve isal idüb bir vechile müsamaha ve tekâsül olunmıyub ziyade tekayyüd ve ihtimam eylemeleriyçün emri şerif yazılmışdır Fi evasıtı c 1131 [1]

89

Veziri âzam Nevşehirli İbrahim Paşa'nın Beşiktaş'daki yalısında yapılacak havuz için mermer getirilmesine dair.

Marmara naibine ve Marmara su başısına hüküm ki

Düsturu mükerrem müşiri efham nizamül âlem nazımı menazımül

[1] Kitabhanenin inşasına rebiülâhar 1131 de başlanmış ve 10 muharrem 1132 de küşat resmi icra kılınmıştır. Raşid, c V, s 128, 176. — Kütahya'da Timurcu kazası kütüphanenin evkafındadır. Mühimme defteri N. 150, s 140.

ümem veziri âzamı mahmudüşşiyem ve damadı muhterem İbrahim Paşa damallahü tealâ iclâlihu ve zaafe iktidarihunun Beşiktaş'da vaki yalısında olan havuz için ikişer ve ikişer buçuk ve üçer zira' mermer taşların lüzumu olub bu tarafda bulunmamakla Marmara'dan nakli fermanım olmagın siz ki mumaileyhimsiz işbu emri şerifim vusulünde bostanî hasekilerinden bu husus için mübaşir tayin olunuan ... zide kadrihu marifetile zikrolunan yalıya kifayet mîkdarı mermer taşı nakl itdirineniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Fi evahiri ra 1131

90

Istanbul'da Tekfur Sarayı'nda yapılacak çini fabrikası için İznik fabrikasındaki ustaların ve furun plânlarının celbine dair[1].

Ber veçhi arpalık Koca İli sancağına mutasarıf olan dame ikbalihuya ve İznikmid kadısına ve İznik naibine ve yeni çeri serdarı ve âyan ve iş erlerine hüküm ki

Bundan akdem İznik'de olan kâşi ustalarından iki neferi getürdülüb kâşi işleminin keyfiyeti süal ve istintak olundukda mezburların ihbarları üzre bu defa İstanbul'da işlenmek üzre nümune tutulması muktazi olmağla merkum ustaların takrirleri üzre bu canibe gelmesi muktazi olan eşya defter olunub mübaşir tayin olunan ... zide kadrihuya teslim ve merkuman ustalar dahi mübaşiri mumaileyh ile oltarafa irsal olunmalarile vusullerinde ber mucibi defter lâzım gelen eşyayı tedarik ve furunlarının dahi resim ve tarihini bu canibden me'mur furancı ustalara tâlim ve de-kayikını tavsif ve tefhim idüb ve bu canibden giden ustaların marifetile taleb ve intihab eyledikleri ustaları her kim olursa olsun mübaşiri merkumun yanına koşub eşyayı mezkûre ile mecmuunu bir gün evvel Âsitaneyi saadetime irsal ve isal eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Fi evaili ş 1131

[1] İbrahim Paşa bu malzimenin getirilmesi için Üçüncü Ahmed'e şu telhisi yazmıştı: " Hazreti Eba Eyyubu Ensari'de eylevm kâşi işleyen kimesnelerin san'atleri revac bulub kâşinin dahi me'mul üzre husulüne iktiza iden levazıma müteallik takrirleri kaleme alınmağla oldahi mevzuu pişigâhı şevket penahları kılınmıştır Takrirlerine müsaade olunmakda bir dür-lü mahzur olmayub vafir zamandan beri karını izmihlâl olmuş bir san'atin ihyasına bais ol-lacağı vazıhdır..

Fabrikanın açılması hakkında Küçük Çelebi zade Âsım diyor ki: " Ve seney mezbure (1137) hilâlinde İstanbul'da Eğrikapu kurbinbe vaki Tekfursarayı'nda müceddeden kâşi kâr-hanesi bina ve levazım ve mühünmatlarını bilcümle idad ve teknil hususunu mukdim ve kâr gûzar bendelerinden Mustafa Âğa'nın düşü ihtimamına tahmil buyurdular Zemanı kaliide kumaşı kâşi gibi mûnaakş ve hoş kumaş kâşiler yapıub fenlerinde meharetlery peyda ve ol san'ati lâlîfe bilkülliyye bilâdı Rum'da mensi ve gümmam olmuş iken himmeti bi hemtayı âsafı yektâ ile yeni başdan zahir ve hüveyda oldu. ,, s 252.

91

İbrahim Paşa'nın yalısı için Marmara'dan söge taşları getirilmesine dair.

Marmara naibine ve Marmara su başısına hüküm ki

Düsturu ekrem müşir efham nizamül âlem nazımı menazımül ümem viziri âzamı sûtude şiyem ve damadı muhteremim İbrahim Paşa edemal-lâhü tealâ iclâlihu ve zaafe bitte'yidi iktidarihunun Beşiktaş-mevlevîhanesi[1] kurbinde vaki yalılarına altmış zira' beyaz pehlû ve üçer zira' gayetde beyazından olmak üzere dört söge iktiza etmekle siz ki mumaileyhimasız taş üzerine mübaşir tayin olunan haseki zide kadrihu marifetile mahalli mezkûra nakl etdirmeniz için yazılmışdır Fi evasıtı b 1131

92

İstanbul evlerinin tarzı mimarisine ve sureti inşasına dair.

İstanbul kadısına ve hassa mimar başıya hüküm ki

Mahrusei İstanbul'da vaki büyütl ve menazil ziyk ve birbirine karib ve muttasil olduğundan maada bazı evlerin saçakları uzun ve şehnişinleri karşı karşıya vaki olmağla biemrillâhi tealâ bir mahalde harik vaki oldukda [2] karşusunda vaki olan şehnişinlerin ve saçakların serian yanmasına sebep olub tizyeten basdırılması mümkün olmayub ve ekser harik ahşabdan bekâr odalarından ve hanlardan ve dükkanlardan zuhur itmekle ibadullahın bu harik musıybetinden himayet ve sıyanetleriyçün bu makule harika sebep olan şeylerin men'ü ref'i fermanım olmagin imdi senki mimar başısın finabaad İstanbul'da dahili surda ve harici surda gerek muhterik olan yerlerde ve gerek sair mahallerde kendülere kar ve akar için bekârthane ve sair hanlar ve bekâr odaları yapıdırmak murad idenler taşdan kârgir yapıdırib zinhar ağaçdan yapıdırmasına ruhsat virilmeyüb ve gerek bundan akdem ve gerek bu defa muhterik olan mahallerde menzil binasına mübaşeret idenler damlarının saçaklarını tuğladan kirpi olmak üzere yapub kat'â ağaç ile saçak yapılmayub ve bunlardan menzillerine şehnişin çıkarmak murad idenlere kadimi üzere on sekiz parmak yapmalarına mümanaat olunmayub ziyade olmamak üzere ihtimam ve iki menzilin şehnişini birbirine mukabil yapılmayub beher hal birisi ya üst tarafından ve yahud alt tarafından münasib olan yapımağla mukabeleten ... ve karşı bekarşu yapılmak ve on sekiz parmakdan ziyadeye bir vechile ruhsat ve müsaade göstermeyüb eshabını ve amelesini

[1] Çırağan Sarayı'nın yeri. -- [2] Raşid, c v s 8 müracaat.

men'i külli ile men'ü tahzir eyleyesiz Ve fimabaad şehri İstanbul'da gerek dahili surda ve gerek harici surda ve gerek mukaddem ve gerek bu defa muhterik olan mahallerde ve gayri yerde dükkân bina idenlere kârgir yapmak üzere tenbih ve ağaçdan yapılmamak üzere fermanı hümayunum sudurını tefhim eyleyüb amelesine kârgirden dükkân ve bekâr odası ve han binasına vaz'ı yed eylemek üzere tenbih ve te'kid eyleyesin Ve kezalik şehri İstanbul'un suru dahilinde ve haricinde arsa muhterika ve gayride ehli islâmdan maada Kefer ve Yehud taifesinden hane bina idenlere iki katdan ziyade yapıdırılmıyub üç kat yapıdırmağa ruhsat virmeyüb velhasıl balâda tafsil olunan mevada fermanı hümayunum şurutuna kemayenbegi mûraata kıyam ve işbu emri şerifimin mazmunu münifini gerek eshabı ebniyeye ve gerek neccar ve amele taifesine daima ifham idüb icrasına ikdamı tam ve ihtimam eyleyesen Ve sen ki mimar başısın iyazü billâhi tealâ işbu emri şerifimde derc ü tasrih olunan mevad için biraz vakit mürurunda mensi ve teami olunur mülâhazasile senin ferdi vahide hilâfı ferman bir maddesine ruhsat ve ısmazın ve yahud ziri destinde olan neccar ve sair ameleden birinin cesareti vaki olur ise bir dürlü özür ve cevabın isga olunmıyub bilâ emanin katl olunursun Sahibi dahi ademî itaatinin mükâfatı olmak üzere amade eylediği lâzimei binadan her ne bulunur ise miriden girift olunub böylece bilüb ve sen ki İstanbul kadısı mevlânayı mumaleihsin işbu emri şerifimin bir suretin düstur kılınmak üzere sicille kayıd ve mimar başı yedinde ibka ve sen ki mimar başısın mazmunu emri şerifimi cümleye ilân ve işaat ve mazmunu münifin icrasında basiret üzere hareket ve ziyade ihtimam ve dikkat eyleyüb serimu tehavün ve taksirden begayet ittika ve mücanebet eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur deyu yazılmışdır Fi evası ş 1131

93

Istanbul surları civarına yapılacak evlere dair.

Istanbul kadısına ve şehir eminine ve hassa mimar başıya hüküm ki

Kal'a divarlarının karşularına doğru beş zira' miktarda arazi kanunu kadim üzere divarları halel tetarrukundan görüb gözetmek ve iktiza iden tamir ve termimi mesalihini görmek için tayin ve tahsis olunan arazi miriyyeden olduğundan maada kapulara ve iskelelere mürur ve ubur için dahi eshel tarik olmağla ibadullaha dahi nef'i âm olmagin bir vechile temellük ve tasarrufu caiz değil iken sinini sabıkada şehir emini ve hassa mimar başı olanların tesanüh ve teamilerinden naşi kal'a divarları karşularında menazil ve büyüte mutasarrıf olanlar fuzuli ol yerlere tecavüz iderek kal'a ittisalinde ve bedenler üzerlerinde binalar

ihdas ve divarları istimal ile ihlâl eylediklerinden gayri biemrillâhi tealâ harik vukuunda dahi kal'anın bir tarafı ittisalinde ve beden üzerinde ihdas olunan binalar tarafında olan ebniyenin ihtirakına bais olduğu biddefat muayene ve müşahede olunmağla hem kal'aye ve hem ibadullaha zararı zahir ve mütehakkak olub ve bundan akdem mahruise İstanbul'da vaki divarları refia kârgir odaları ve vasi havlileri ve bağçeleri müştemil vafir saraylar olmağla harika sed ve sühuletle söyünmesine sebep olur iken biraz müddetden beri bazı kimesneler ve neccar kalfaları peyda ve ol sarayları birer tarıkıyla temellük ve tedric ile binaların kal' ve kendü-lere akar olmak üzre tahtadan ve çörden çöpden ziyk ve birbirine muttasıl odalar yapub def'i harika sebep olan sarayları muzmahil eylediklerinden maada iyazü billâhi tealâ harik zuhurunda itfasına imkân olmıyub yaptıkları odalar harikın imtidadına bais ve mefasidi müeddi olmagin bu makule ibadullahın mutazarrır olmalarına bais ve mefasidi müeddi olan emri gayri merziyyenin def'ü ref'i ehemmi vacibatı diniyye ve elzemi umuru devleti aliyyenden olmağla siz ki şehiremîni ve mimarbaşii mumaileyhimasız bikazaillâhi tealâ bu defa kal'a divarı karşusunda muhterik olan menazil eshabı binaya şuru' eylediklerinde vechi meşruh üzre kal'anın mesalihî için tahsis olunan arazide ve kal'a ittisalinde ve beden üzerinde kanunu kadime mugayir bina ihdası men'i külli ile men' olunduğun tefhim ve neccar kalfalarına ve sair tenbihi lâzım gelân neccar tayifesine dahi minbaad kal'aya mahsus arazide ve kal'a ittisalinde ve beden üzerinde binaya vaz'ı yed eylemameriyçün muhkem tenbih ve te'kid ve her bar nezaret ve men'ü zecr eylesesiz Ve fimabaad sarayların bilâ ferman hedmine ve ebniyelerinin tebdil ve tağyirine kat'â izin ve ruhsat virmeyüb ve neccar tayifesi dahi keffiyed eylemameriyçün kalfalarına ve sair tenbihi muktazi olanlara tenbih ve mazmunu emri şerifimi ilân ve işaat ve tenfizi icrası babında ihtimam ve dikkat eyleyub hilâfı üzre hareketden begayet tehaşi ve mücanebet eylemeniz babında şeref-bahşayı sudur olan hattı hümayunu şevketmakrunum mucibince fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdum ki Fi evahiri ş 1131

94

Eskişehir'de define bulunduğu dair.

Ber vechi arpalık Sultan Önü sancağına mutasarrıf olan Mehmed dame ikbalihuya ve Eskişehir naibine hüküm ki

Eskişehir kazasında memerri seyl olan bir mahalde tuğralı altun cürmünde selâtinî maziyye sikkelerile yüz yirmi beş aded fiddai madrube

bulunmâğla mahallinden bir kaç defa sual ve tefahhus olundukda Bulunan budur Ziyade yokdur deyu cevap virüldüğü tarafınızdan ilâm ve nükudü merkum memhuren deri devletmedarıma irsal olunub lâkin nükudü mezkûr aslında bir mahalde medfun olmyub seyl getürmüş olsa mecmuu bir mahalde bulunmyub mevaki müteaddidede müteferrikaten bulunmak iktiza eyledüğü bilbedahe malûm ve cevap virenlerin kizbi zahir ve elbette bir mahalde medfun iken bulunub bakıyyisi dahi olduğı emri vazıh olmağla imdi işbu emri şerifim vusulünde mübaşir tayin olunan ... zide kadrihu marifetile hususu mezbur teccüs ve mazanne olan kimesnelerden ve âyanı vilâyetden gereği gibi teftiş ve tefahhus ve alâ eyyi halin ne mahalde bulunduğun hakıykati üzre malûm idinüb bakıyyesi dahi ne keyfiyet ile olur ise zuhure getürüb sıhhatı ve hakıykati üzre deri devletmedarıma ilâm eylemeniz babında ferman yazılmışdır Fi evaili b 1131

95

Gümüşhane madeninden çıkan gümüşün harice satılmamasına dair.

Erzurum valisine hüküm ki

Sikkei hümayunumla meskûk olan nükuddan maada külçe olan zerü simin taşra yerlere götürülmemesiçün bundan akdem Divanı hümayun'um tarafından emri şerifim virilüb lâkin Gümüşhane madeninde hasıl olan cevher furunlara vaz'u ihrak olununciyadek beher furunun yüzer guruş masrafı olub ve reayanın mağaralardan ihrac eyledikleri cevher bir haftada husule gelüb zuhur iden simi fûruht ve hasıl olan behasını haftai atiyede ihrak idecekleri furunların masarifine ve kendilerinin masarifi sairelerine sarf idegelmelerile eğer fimabaab hasıl olan sim ahare fûruht olunmayub Âsitanei saadete gönderilmek lâzım gelürse üç dörtyüz kise akçe sermayeye muhtac olub ve reaya hasıl eyledikleri simi fûruht idemedikleri suretde iktiza iden masarife akçe bulamayub perakende olacakları zahirdir deyu Gümüşhane emini İsmail zide kadrihu takrir idüb finnefsülemir reayanın hasıl olan gümüşleri tüccara fûruht olunmadığı suretde madenci reayalarının masarifine akçeleri olmadığından bilkülliyye perakende ve perişan olub ikiyüz kise mal ile bir külliyyetli mukataanın muhtel ve muzmahil- olmasile canibi miriye bu kadar kesr ü zarar terettüb ideceği zahir olmağla zikrolunan madenlerde hasıl olan gümüş kadimisi üzre tüccara ve saire fûruht olunub ahar ve sayir mahalle gider deyu fûruhtlerine mümanaat olunmamak için Divanı hümayun'um tarafından emri şerifim tahriri babında baş defterdarım Elhac İbrahim dame ulüvvühu ilâm itmekle mumaileyhin ilâmı mucibince yazılmışdır Fi evaili ş 1131

96

İstanbul'da işleyen amelenin ücretlerine dair.

Mimar ağaya hüküm ki

Âsitane'de işliyan neccar ve rencberanın yevmiye iktiza iden ücretleriçün haddini mütecaviz talebile ibadullahı tazyik eyledikleri bundan akdem malûm oldukda neccar için kırk akçeden elli akçeye varınca üstadma göre ücret tahsis kılınub ziyade mutalebesile ibadullaha rencide olunmağla hâlâ mimar olanların ademi tekayyüdünden naşi yine bazı neccar tayifesi istihkakına göre tayin olunan ücrete kanaat itmeyüb izdiyad talebile cevrü eziyet ve diledüğü meretebe ücret almak fikrile yapulardan âlâtların kaldırub halkı taciz eyledikleri zahir ve aşikâr olmagın mukaddemâ ferman olunub nizam virildiği vech üzre iktiza iden ücretleri virildikten sonra mutalebesinden men' itdirüb bu hususda tegafül ile hareket idecek olur ise âmmeye zarar kasd etmiş olmağla mazharı ta'ziri şedid olacağı bilüb ana göre hareket ve vechi meşruh üzre amel eyleyüb ve fimabaad hilâfı ferman vaz'u harekete cesaret idenler ahiz ve Tersanei âmirede küreğe vaz' olunmak musammem ve mukarrer olmagın işbu emri şerifimin mazmunu münifi cümleye ilâm ve işaat ve minbaad virilân nizama mugayir ziyade ücret almak için ibadullahı tacizden ziyade ihtiraz eylemeleriçün muhkem tenbih ve te'kid ve sendahi tesamüh ve tegafülden begayet tevakkı eyleman babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evaili b 1131

97

Mısır'dan gelen pirincin gümrük önünde sergi edilerek satılmasına dair.

İstanbul gümrük eminine hüküm ki

Mısır tarafından Âsitanei saadetime pirinc geldikce gümrük önünde sefayinde olan pirinci sefine tayifesi ihrac ve sergi idüb ibadullah bu vechile diledikleri kadar hacet pirinc alub külli sühulet var iken bundan akdem sefayinden ihrac olunan pirinc gümrük önünde sergi olmayub bilcümle mahzenlere kaldırılub bu vechile fûruht olunmak üzre sergiden almakdan men' ve bu husus mutlak tamamı hâmdan iktiza idüb pirincci taifesi diledikleri behaya fûruht ile ibadullaha muzır halet idiği katı zahir olmağla imdi gümrük önüne gelüb lenger endaz olan sefayin erbabı kemafilevvel ibadullaha fûruht için pirinc ihrac ve sergi idüb mümanaat ve muhalefet iden olur ise ta'ziri şedid ile muahaze ve te'

dib olunmasıyçün arz ve keزالik pirincciler kethudası ve erbabı iddihar-
dan olan bazirgânları dahi muaraza sadedinde olur ise bilâ tevakkuf isim
ve resimlerle... eylemen için yazılmışdır Fi evaili m 1131

98

Istanbul'da işlenecek çiniler için Selânik'ten malzime celbine dair.

Selânik barut hanesi emini zide mecdihuya hüküm ki

Bu tarafda kâşi için mürdesenk ve rastık taşı iktiza eylemekle senki
mumaileyhsin işbu emri şerifim vusulünde mübaşir tayin olunan ... zide
kadrihu marifetile Âsitanei saadetime pâk nümunesine göre on kantar
mürdesenk ve on vakıyye rastık taşı irsal ve isal eyleyesin deyu yazıl-
mışdır Fi evaili za 1142

99

*Ziamet ve timar erbabından mahlûl kalan ziamet ve timarların va-
rislerine ne suretle verileceğine dair.*

Mora beğlerbeğine hüküm ki

Hâlâ Defteri hakanî küttabı emekdarlarından kıdveti erbabüttahriri
vel kalem Mehmed İzzeî zide kadrihu defter emini vekili tayin ve tarafına
irsal olunmağla mukaddemâ ısdar ve irsal olunan emri şerifimde tafsil
olunduğu üzre eyaleti Mora'da vaki olan sancaklarda olan ziamet ve
timar eshabından namevcud olanların ve eshabı fevt olanların ziamet
ve timarları bihasbel kanun mahlûl olur ve fevt olan zaimin iki oğlu var
ise büyük oğluna beş bin ve küçük oğluna dört bin akçe ve bir oğlu
kalur ise ancak beş bin akçe virilür Erbabı timarın ancak bir oğluna üç
bin akçe virilüb icmallü ise icmal bozulmamak üzre değil ise diledüğü
yerden alur Ve şehiden fevt olanların ziamet ve timarları sancağından
iki zaim ve on nefer erbabı timar şehadet itmeleri merhameten kanunla-
rından ziyadesile oğullarına virilmek kanundur Ve babası fevtinden sonra
vücade gelân müteveffanın oğluna ziamet virilmek ve timar virilmek ve icmal-
lü kılıcdan hisse ayrılıb ahare virilmek ve askere ecanıbden reaya idhâli hi-
lâfı kanun olmağla vechi meşruh üzre amel ve oğlu olmyan müteveffanın
ve namevcud olan sefer neyamedin ve firar ve terki hidmet idenlerin
mahlûl olan ziamet ve timarları sancağında sakin olub alay beğisi bayra-
ğı altında sefere eşmek şartile eşkâlleri ve miri alay arzile erbabı istih-
kaka tevcih ve tezkerelerine defter emini vekili mûmailyh Mehmed İzzeî
zide kadrihu tahrir ve eshabına teslim itdirüb tevcihat hususunda ve

sayir me'mur olduğun hidematı hümayunumda measiri cemile vücude ge-türmeğe dikkat ve ihtimam eylemen babında fermanı alışanım sadır ol-muşdur deyu yazılmışdır Fi evaili s 1133

100

Şehzadebaşı'nda İbrahim Paşa ile Fatma sultan Darülhadisinin evkafına dair.

Cezairi Bahrisefid'den Nakşe [1] ceziresi kadısına hüküm ki

Düsturu ekrem müşiri eham nizamül âlem nazımı menazimül ümem veziri âzamı sütude şiyem ve damadı muhteremim İbrahim Paşa edamal-lahü tealâ iclâlihu ve zaafe bitte'yidi iktidarihu ile seyyidetül muhadderat ikliiletül muhsinat tacül mesturat sahibetül hayratı vel hasenat zatül ulâ vessaadat kerimei mükerrerim Fâtma sultan damet ismetüha va zadet iffetühanın mahrusei İstanbul'da Şehzade sultan camii şerifi kurbinde hasbeten lillâh ibtigaen limerzatillâh müceddeden bina ve ihya eyledik-leri kütübhanei şerife ve Darülhadisi münifeleri evkafından cezirei mer-kumede vaki malûmül hududü vel kat' tarla ve bağlardan sekiz sehim-den altı sehim hissesinin icarei muaccele ile talibine icarı vakfı şerife enfa' olmağla sekiz yüz guruş muaccele ve senede canibi vakfı şerife seken vakıyye ruğani zeyt virilmek şartile Nikole ve Yani nam zimmilere ve istiraken tarafı vakfı şerifden icar ve mesfuran dahi ber vechi mu-harrer isticar ve kabul ve muaccele olan meblâğı merkumu canibi vakfı mezkûra edâ ve teslim itmelerile zikrolunan tarla ve bağların sekiz sehimden altı sehim hissesini işbu bin yüz otuz üç senesi martı ibtidasın-dan ber vechi iştirak ve malikâne zabt ve tasarruflarıçün iftiharül ema-cidü vel ekârim camiül mahamidü vel mekârim veziri âzamı müşarün-ileyhin ferzendi saadet mendleri olub vakfı mezkûrun evlâdiyyet ve meş-rutiyyet üzre mütevellisi olan Mehmed Bey dame mecdihu tarafından memhur temessük virilmekle zikrolunan temessük... zide kadrihu ile olta-rafa emri şerifimle vusulünde binnefis kalkub zikrolunan tarla ve bağla-rın üzerlerine varub muayene ve hudud ve sınırları nereden nereye mün-tehi olur marifeti şer' ile cezirei mezburenin vukuf ve şuuru olan müsün ve ihtiyarlarından taharri iderek tefahhus ve süal ve hudud ve sınırların tahdid ve temyiz ve vaz'ı alâyim ve hudud ve sınırlarile hücceti şer'iyye eyledikten sonra sekiz sehminden altı sehmini tefrik ve temyiz ve hududuna kezalik vaz'ı alâyim ve anı dahi hücceti şer'iyye eyledikten sonra hüccetleri deri devletmedarıma irsal ve temessükü

[1] Naksos adası.

dahi mesfuran Nikole ve Yani'ye teslim eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evaili c 1133

101

Taşoz adasında gümüş madeni çıktığına dair.

Taş öz naibine ve mübaşir tayin olunan... zide kadrihuya hüküm ki Bundan akdem balık sayyaddlarından bir kaç nefer kimesne Bahri-sefid'de vaki Taş öz nam cezire önünde balık avlıyub sayd eyledikleri balıkları fūruht etmek için taşraya ihrac ve cezirei mezburede keştü gūzar iderler iken bir mağara içinde gümüş madeni bulmalarile madeni mezburdan bir mıkdar nümune alub bu tarafa getürdüklerinde gösterdikleri nümuneler yedlerinden ahiz kendülerden süal olundukda nümunesini aldıkları madenden başka ağız kapalı yüz kadar maden mağaraları dahi olduğun takrir etmelerile zikrolunan meden kal itdirilüb çaşnisi tutulmak için Tophanei âmireme gönderilüb lâkin nümune olmak üze getürdükleri cevher yüz dirhemden nakıs ve kalil olduğundan çaşni tutulmak mümkün olmayub ve hattâ bu makule maden cevherlerinin nümunesi tutulmak hususu bir vakıyye olmağa muhtac olduğun ve ekallı mertebe yüz dirhemden nakıs olan cevherin nümunesi tutulmakda imkân olmaduğun sahib ayar ve kalcı başı ve sair hademei Darbhane işi bildirdüğün iftiharül ümerai vel ekâbir bilfiil baş defterdarım olan Elhac İbrahim damet maalihü ilâm idüb madeni mezburun nümunesi görölmedikce ihracına mübaşeret olunmak münasib olmayub nümune olmak üze bir mıkdar cevher getürölmeğe muhtac ve cezire ahalisi madenin işletirilmesine razı olmadıklarından tekzib ve ilgâ kasdile tarafı hilâfda olacakları zahir olmağla kıdvetül emasilü vel akran... zide kadrihu mübaşir tayin olunmağın senki mübaşiri mezkûrsun mezbur balıkçılar üzerine varılıb olmıkdar maden mağaraları olduğu vaki midir marifeti şer'ile muayene ve keyfiyyeti hale gereği gibi vukuf tahsil eyledikten sonra mezburların maden buldukları mağaradan nümunelik için beş on vakıyye cevher ihrac ve alub deri devletmedarıma getürmen babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evaili s 1133 [1]

102

Se.ânik baruthanesinde barutun ne suretle imal olunacağına dair.

Selânik barut hane nazırı İbrahim zide mecdihuya hüküm ki Senki nazırı mumailihsin Selânik barut hanesi kârhanesinde marife-

[1] Bilâhare bu madenin mükemmeliyeti anlaşılımış, ve işlettirilmesi için emir yazılmıştır Fi evaili ş 1133.

tinle tabhı fermanın olan barut gayet ıslah ve İngiliz perdahtı olmak üzere fermanın olub bu vechile tabh itdirilmesi lâzım iken bu defa kârhaneyi merkumeden Âsitanei saadetime nakl itdirilân barutun nümunesi görüldükde Âsitanei saadetim kârhanesinde işlenen barutun kertesinden katî nakıs ve ancak dokuz kerte atub ve perdahtı ıslah olmadığı muayene olunmağla bu babda mes'ul ue muateb olmuştundur Kârhaneyi mezburede işlenen barutun ıslah olmayub fena işlenmesi mutlaka senin tamamı hâmi vahamet encama tebeiiyetle irtikâbı hıyanet eylediğinden iktiza ider bir halet olub lâkin hilâfı emri şerif bu güne hareketin hıyaneti azime olduğundan hakkında itab ve ikab zuhuru emri mukarrer olmağla irtikâb eylediğin habaseti şeniayi bir hoşca fikrû mülâhaza ve tedariki mafata mübaderet ve eğer sana selâmeti hâl lâzım ise bundan sonra bu güne hıyaneti terk ü feramuş eyleyüb sadakaî ve istikameti derpiş ve fimabaad işlettiğin barutu İngiliz pertahtı olmak ve on sekiz on dokuz kerte atmak üzere tabh itdirüb gayetül gaye pâk ve ıslah olmasına dikkat ve ihtimam eylesin Ondan sonra gelân barutun dahi nümunesi tutulur Maazallahü tealâ eğer on sekiz on dokuz kereden noksanı ve İngiliz perdahtından mugayereti zuhur idecek olur ise bilâ emanin cezan tertib olunacağı mukarrer ve muhakkak bilüb ana göre basiret ve mücanebet eylemen babında yazılmışdır Fi evaili s 1133

103

Ecnebi elçiler maiyetinde bulunan hiristiyan ve Yahudi tercüman ve hizmetkârlara dair.

İzmir monlasına ve Midillü ve Sakız ve Kuşadası ve Nakşebare ve Miknos ve Değirmenlik [1] ve Santron [2] ve Rados ve Hanya ve ve kadılarına hüküm ki

Devleti aliyyei ebed peyvendim ile musalâha üzere olan mülükü nesarânın Âsitanei saadet aşyanemde mukıym elçileri yanlarında tercemanlık hizmetinde olanlar ile hizmetkârları kıralları bayrağı altında bulunub bihasbel iktiza petantelerile Âsitanei saadetimde bulunanlardan cizye alınmıya deyu yedlerine itâ olunan berevatı şerife ve ahidnamei hümayunda musarrah olub ancak ehli zimmet olub gerek terceman ve gerek hizmetkârları ve sair müslimler istisna olunmayub cizyei şer'iyeleri cibayet olunmak üzere cizye beratı şurutunda mukayyed iken devleti aliyyenin ebâ an ced reayasından olan bazı Yehud ve Nesarâ taifeleri mücerred

[1] Milo.

[2] Santorin.

ticaret kasdı ve akraba ve taallukatların cizyeden tahlis için kuvveti maliyesi sebebi ve birer takrib ile birer tercemanlık beratı alarak bihesab reaya makulesi tercemanlığa dühul ve haddi itidali tecavüz idüb nice nice reayayı hidmetkârları olmak üzere yanlarına istishab eylediklerinden cizye cibayeti hususunun ihtilâline bais ve beytûlmali müslimine kesrû zararı mucib olmaktan naşi ahidnamelerin şerayiti ve kuyudatı berevat tettebbü olunarak sureti hüsnü nizama ifrag olunmak üzere fermanım olmagin hususu mezbur iftiharül emacidü vel mekârim bilfiil reisülkütta-bım olan Mehmed dame mecdihu ile müzakere ve tercemanların Divanı hümayun'umdan kuyudatı ihrac olundukda Françelünün Âsitanei saadetimde mukıym elçileri yanında ve taşrada vaki bazı iskelelerde otuz beş nefer beratlı tecemanları ve İngilterelünün dahi otuz bir nefer beratlı tercemanları ve Nemçelünün dahi dört nefer beratlı tercemanları ve Niderlânde[1] lünün dahi yirmi altı nefer beratlı tercemanları ve Venediklünün dahi bir nefer beratlı tercemanı ve Dobrevendik[2] lünün dahi altı nefer beratlı tercemanları ki mecmuu yüz üç nefer beratlı tercemanlar olmağla bu makule tercemanların kendüleri ve evlâd ve hidmetkârlarından cizyei şer'iyye alınmamak üzere yedlerinde olan beratlarında muâyyen ve musarra-rah olub ancak sevalifi ezmanda müste'men taifesine terçeman olanların en mu'teberleri fakat birer ikişer hidmetkâr istihdam iderler iken gitdikce dairelerini tevsi ve hademelerini teksir eyleyerek ehli zimmet kefereden niçelerini hidmetkâr namile yanlarına istishab idüb anlar dahi rekabelerine mazrube olan cizyeden kendüyi tahlis itmek için müste'men suretine teşebbüh ve temessül itmelerile bu takrib ile elyevm her bir tercemanın yanında beşer altışar neferden ziyade zimmî hidmetkârları olduğundan başka Ceneviz ve Alikorna ve bu misillü Âsitanei saadetimde baylosları ikamet itmiyan tavayifi nesarânın bilâdi islâmiyyeye tüccarları gelmek iktiza eyledikde devleti aliyem ile musalâha üzere olub deri devletmedarında baylosları mukıym olan müste'men taifesine intima ve iltica ve bayrağı altına dühul idüb memaliki islâmiyyede emin ve salim ticaret ve icab iden resmi gümrüğünü dahi bayrağı altına iltica eylediği müste'men taifesi misillü edâ idegelmelerile bayrak altına girmek hususu bu kazıyyei mezkûreden ibaret iken devleti aliyemin ebâ an ced raiyyet ve raiyyeti oğullarından olan ehli zimmet Yehud ve Kefereden bazıları müste'men taifesinden yedlerine birer patente ahz itmelerile cizyedarlar cizyelerini mutalebe eyledikce terçeman hademelerinden cizye alınmamak hususu beratlarında musarrah olduğunu irad ve bazıların dahi bayra-ğımız altındadır deyu istishab eylediklerinden ehli zimmetden katı çok kefereye cizyelerin virdirmekden imtinâ itdirüb bu vechile ehli zimmetden

[1] Felemenk. — [2] Ragüze, Dobrovnik.

ekserinin cizyeleri cibayeti ademi imkânda olmağla bu keyfiyyet beytül-mali müsliminin husulü emvali meşruasından olan cizye malinin kesrü noksanına bais olacak bir halet olub sureti hüsnü nizama ifrag olunması ehemmi umurdan olmaktan naşi cizye cibayeti hususunda öteden beru cari ve mer'i olan sürutu beratı âlişana riayet olunarak ehli zimmetin bir ferdi imtiyaz ve istisna olunmıyub vechi şer'i üzre cizyeleri cibayet itdirilmek lâzım olmağla zikrolunduğu üzre berevatı şerife ile müste'men elçileri yanlarında ve bazı iskelelerde konsoloslar maiyetinde olan olmkıdar tercemanların ancak kendüleri ve evlâdları ve her birinin ikişer nefer hidmetkârlarından cizye mutalebe olunmıyub iki neferden ziyade hidmetkârları bulunur ise sürutu beratı âlişan üzre tahammül ve istihkaklarına göre icab iden cizyei şer'iyeleri cibayet itdirilmek ve bu makule tercemanların cizyeleri alınmıyacak ikişer nefer hidmetkârları malûm ve mazbut olub terceman hizmetinde olduklarıncı cizyeleri alınmamak için cizyedarlar taraflarından isim ve eşkâllerine mutabık mühürlü tezkereler virilmek ve devleti aliyemin ebâ en ced raiyyet ve raiyyeti uğullarından devletlerin mutlaka cizye virmemek için müste'men taifesi bayrağı altına iltica eylemeleri ahidnamei hümayun şurutuna mugayir olmağla o makule devleti aliyyei ebediyyül istimarımın reayasından olub cizyeden kurtulmak kasdile müste'men taifesinin bayrağı altına iltica idenlerin yedlerinde olan petantelelerine itibar olunmıyub istihkaklarına göre cizyei şer'iyeleri almak ve tercemanlık hususunda bu vechile ıgmaz ve müsamaha olmaduğu suretde kitdikce tevafür ve tekâsür bulub cizye malinin arazai teşevvüş ve ihtilâl olmasına sebep olacağı zahir ve bedidar olmağla elyevm Divanı hümayun'um kuyudatında mukayyed olanlardan maada fimabaad iki sahlı fermanı âli sadır olmadıkca bir ferde tercemanlık beratı virilmemek üzre mahalline kayıd ve Divanı hümayun'um tarafından evamiri şerifem tahrir olunmak için bilfiil baş defterdarım olan Elhac İbrahim dame ulüvvühu ilâm itmeğın vechi meşruh üzer amel olunmak için mahalline kayıd ve sair iktiza iden mahallere evamiri şerifem ısdar ve isal olunmağla imdi siz ki mumaiylehimsiz işbu emri şerifim ... ile vusulünde her biriniz birer suretini mahkemelerinizde sicillâta kayıd ve sebt ve daima mazmunu münifi üzre amel ve hareket ve tenfiz ve icrasına ihtimam ve dikkat olunmak babında fermanı âlişanımdır sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evahiri ş 1134

104

Venedik'ten üçüncü Ahmed'e gelecek eşyaya dair.

Olgün ve Bar taraflarından Âs:tanei saadetime gelince yol üzerinde

vaki olan beylerbeğilere ve mevalii izam zidet fezailühüm ve sancakbeğlerine ve kadılara ve kethuda yerleri ve yeniçeri serdarları ve kura zabıterleri ve âyanı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki

Venedik şehrinde Âsitanei saadetime nefsi nefisi hümayunum için bazı emtia ve eşya gelmek üzere olmağla her kangının hükümet ve kazasına gelüb dahil olur ise mahfuz ve me'men ve münasib mahallere kondurub ve bekciler tayin idüb muhafazasında tekayyüd ve ihtimam ve gelür oldukda yanlarına kifayet miktarı yarar ve tüfenk endazlar koşub yollarda ve menazilde ve merahilde muhafazasına ikdamı tam ve ziyade tekayyüd ve ihtimam iderek birbirinize irsal ve teslim ve bu minval üzere muhafaza iderek kemali emnü selâmet ile Âsitanei saadetime isal eyleyüb bu hususda zerre kadar ihmal ve tekâsülden her biriniz gayetül gaye ihtiraz ve ictinab eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur deyu yazılmışdır Fi evaili ş 1134

105

Üçüncü Ahmed için Ankara'dan sof getirilmesine dair.

Ankara sancağı mutasarrıfına ve Ankara naibine ve tamga emini zide mecdihuya hüküm ki

Ankara'da nesc olunan şalı ham sofun her bir topu ensiz ve tulen donluğu on üç on dört zira' olduğundan nefsi nefisi hümayunum için bir kerrake çıkmamağla imdi siz ki mumaileyhimsiz bu defa mücerred hassaten cenabı hilâfet meabım için gönderilen örneklere göre gayet âlâ ve düz ve ince ve sık ve boyaları dahi keskin ve şeffaf ve berrak olmak üzere bervechi tacil her bir donluğu musulî sof eninde olmak kabil ise on beşer zira' ve musulî sof eninde haddi imkânda değil ise on sekiz zira' olmak üzere her bir kârhaneye ikişer top şalı sof nesc olunmak üzere bulunan yerlerden ince ipek buldırılıb ve bervechi tacil gönderilen örneklere göre nesc ve boyacılar dahi pek âlâ boyamak üzere her biriniz ihtimamı tam ve evvel beevvel işliyanleri ceste ceste peyderpey irsal eyleyüb hilâfından begayet hazer ve mücanebet eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evasıtı za 1134

106

Istanbul'da su meselesine dair.

Rum İli ve Anadolu kadıaskerlerine ve İstanbul kadısına hüküm ki Ceddi emcedim sultan Süleyman han sakıyallahü serahü bişeyai-

bürrahmetü velgufran hazretleri mahrisei İstanbul'a meyahı kesiretül berekât icrasile ifazai meberrat eylediklerinden sonra ricali devleti aliyyemden servetü hadem eshabı olanlardan bazıları civarlarında bulunan fukara ve zuafayı irvâ ve menzillerin taşrada olan suya ihtiyacdan ignâ için haneleri kurbinde çeşme bina ve evlerine dahi hafri ebâr ile su icra eylemek murad eylediklerinde marifeti şer'ile ve nazır ve ehli hibre marifetlerle ebar fafir olunacak mahaller keşif ve muayene olunub aharin birinin hariminden baid ve kimesneye zararı olmadığı mütebeyyen ve mütehakkak olduktan sonra hafrine me'zun ve murahhas olub ve bu emri hatıyr için ricali devletden olub kesreti etba' ve servetlerle şöretşiar olanlar ruhsatyab olıgelmekle meyah ahvali mazbut ve muntazam ve çeşmelerde sular firavan ve fukara ve ağniyadan bir ferdin suya zaruret ve muzayekası olmyub cümlesi şadabı deryay iken müruru ezmineü eyyam ile bu kaidei müstahseneye ademi ihtimamdan naşi ricali devletden olmyub filcümle menziline su icrasına kudreti olanlar dahi evine su getürmeğe heves ve nazırlara müracaat ve nazırlar dahi tamam hâmları sebeibile diledikleri yerden bir hafrine ruhsat virmelerile giderek erbabi hiref ve eshabı süfeh ü sük makulesinden olanlar dahi bu kârî düşvare heves ve bezli rişvet ile mukaddem hafir olunan ebarın harimi kurbinde bir hafri ile su peyda ve bir mikdarını hakkı mecra virüb maadasını hanesine icra idüp eğerçi bu makule ebar hafri ve mâ ihrac ve icrasile suretâ suya kesret hasil olub ve lâkin mezburların hafirü ihrac eyledikleri su hakıykatın mukaddem hafir olunan ebarın suları ve bazıları dahi su iştirasına talib oldukda nazır olanlar bir mahalde bir masara ve yahud dahi ziyade ve noksan su olmak üzre beyi idüb lâkin bu makule suların aslı olmyub filhakıyka aharin ebarının suyundan sirka olunmağla كسرابه بعملة misdaki olub ve bu ahval eyyamı şitada meyahın kesreti vaktinde malûm olmyub ancak eyyamı sayıfda suya killet tari olmağla tetebbü ve tefahhus olundukda bu hiyelü desayis zahir olub ve bu makuleler men'olundukda dahi mezburların menzillerine su cereyan idecek hazır mecari ve kanavat bulunmağla nazırlara şettâ arz ve anlar dahi tamam hâmi vahamet encamlarına tebaiyyet ile su eshabının milikleri olan meyahı gaşb ve mezburların mecralarına ve bazı bostan ve hamamlara icra ile ibtali hak eylediklerinden gayri çeşmelere gelecek ve asıl su eshabının menzillerine cari olacak suları munkatı' ve fukara ve zuafanın suya eşeddi ihtiyac ve iztirarlarına bais ve bâdi oldukları zahir olmağla bu ahvalin nizamı kadimine irca' ve intizamı ile Âsitanei saadetimde mukıym âlâ ve edna ve fukara ve agniyanın def'i zaruret ve celbi menfaat ve refahiyetleri ile devamı devleti aliyyem ve kıvamı ferü saltanatı seniyyem ed'iyesine müdavemetleri aksayi meramı

hayır encamı padişahanem olmağla imdi siz ki mevlânayı mumaileyhimsiz bu ihtilâl nizamı kadime ademi müraat ve ricali devleti aliyyemden gayrinin menziline su icrasına izin ve ruhsat virilmekten neş'et itmekle nizamı kadim üzere amel ve hareket ve minbaad ricali devleti aliyyem müteayyinlerinden gayriye biir hafrine izin ve ruhsat virilmeyüb ve müteayyınanı rical devleti aliyyemden birisi ebar hafir murad eyledikde dahi deri devletmedarına arzu inha ve suduru iznü ruhsatdan sonra ebar hafir olunacak mahallere varılıb marifeti şer' ve su nazırı ve ehli vukuf ve hibre marifetlerle keşfü muayene olunub ol mahal aharin ebarının hariminden ... zira' baid olub kat'â bir ferdin biirinin suyuna zararı ve kesrü noksanına bais olacak keyfiyeti olmadıği müteayyen ve mütehakkak oldıği udul ve ehli hibre şehadetlerle hücceti şer'iyye olunub tekrar arzu ilâm ile hafri için fermanı âli varid olmadıkca biir hafrinden begayet ittika olunub ve işbu emri şerifimin bir sureti fimabaad ilâ maşaallahü tealâ düsturül amel kılınmak için şer'iyyat ve İstanbul ve Haslar mahkemelelerinde sicillâtı mahfuza kayıd ve cümleliz nezaret ve bir sureti dahi su nazırına virilüb aleddevam mazmunu münifi üzere amel ve hareket ve hilâfından begayet hazer ve mücanebet olunamak babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evaili z 1134

107

Istanbul'da kiremit imaline dair.

Hassa bostancı başıya hüküm ki

Âsitanei saadetimde Ebu Eyubu Ensari kasabası önünde olan halici bahrin iki canibinde vaki kiremid ve tuğla furunlarında işlenen kiremid ve tuğlalar kadimül eyyamdan beru mütedavil olan kahlara göre işlene gelüb ve gayet pişgin olması ehemmi elzem olmağla hususu mezbura mimar başı olanlar gereği gibi tekayyüd ve ihtimam eyleyüb hilâfına rıza ve cevaz göstermeleri lâzım gelmez iken mutlaka hassa mimar başlıların tesamüh ve igmaz eylemelerinden naşi kiremidci ve tuğlacı tayifesi dahi tarıkı gadrü ihtiyale sülük ile tavrı kadimden huruc idüb işledikleri kiremid ve tuğlaları tul ve arz ve hacminde kadimden işlenegelân çablarından yufka ve küçük işlemelerile evvelki çabda olan kiremidlerin yirmi danesi ile puşide kılınacak mahalle şimdi işlenen kiremidlerin kırk ve belki elli adedi kifayet eylemeyüb iştira iden ibadullah bu vechile hasaret çekdiklerinden gayri iktizasına göre gereği gibi pişürmeyüb napuhte ve ham işledikleri sebebile dahi def'ai vahidede nüzulü emtardan ekseri hurd ve halelplezir ve bilkülliyye mahvolduği biddefeat müşahede olunan

keyfiyyatden olub âmmei ibadullah iki vechile zaruru hasarete mücib olur bir halde olmakdan naşi zikrolunan furunlar eshabı men'i külli birle men' ve nizamı aslîsine irca' olunmak rütbei vücubda olub ancak zikrolunduğı vech üze olhavalide olan kiremid ve tuğla furunlarının mecmuu sahili bahirde olmak takribi ile hususu mezbura senki mumailyhsin senin nezaretinle nizam virilmek ehven olub ve aleddevam rü'yet ve nezaret ile vechi me'mul üze suret peziri intizam olması melhuz olmağla zikrolunan furunlarda olan tuğlacı ve kiremidci tayifesine kadimden işlendiğı vech üze hassa mimar başı tarafından başka başka kalıbları virilüb fimabaad tul ve arz ve hacminde virilân kalıblara göre kiremid işlemeleriçün tarafından cümlesi getirdilüb inzaratı şedide ve tenbihatı ekide bast olunarak her birisine muhkem tenbih ve alelhusus işledikleri tuğla ve kiremidleri iktizasına göre pişkin oluncıye dek pişirüb napuhte ve ham işlememeleriçün dahi gereğı gibi tek'kid olundukdan sonra bu hususa aleddevam nezaret idüb fimabaad tayifei merkumeden birisi işlediğı tuğla ve kiremidi virilân kalıbdan nakıs ve yahud ham işlediğı zahir olur ise bilâ tevakkuf ahiz ve hilâfı ferman hareketde bulunub ibadullaha baysi hasaret olduklarına binaen muhkem haklaldan gelinmek içün arz olunmak üze emri şerifim tahriri babında iftiharül ümerai vel ekâbir bilfiil baş defterdarım olan Elhac İbrahim dame ulüvvühü ilâm itmeğın mumailyhin ilâmı mucubince amel olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Fi evaili s 1135 [1]

108

Vüzeradan biri bir tarafa me'mur olduğı zaman yazılacak elkaba dair.

Sureti buyruldu şerif İzzetlû Reis Efendi

Vüzeradan biri bir tarafa me'mur oldukda kendüye yazılan ahkâma ser'asker yazılmak de'bi dirin olub veziri âzam olanlardan maadaya serdarı ekrem yazılmak hilâfı kanun iken bu yakın zamanlarda ihtimam olunmaduğundan naşi serdarı ekrem deyu unvan virildiğine rızayı hümayun olmamağla fimabaad ser'asker lâfzı yazılmak üze kitabete tenbih ve kaleminize kayıd ve Maliye tarafına ilmühaber virilmek Fi 18 z 1135

109

Edirne'den İstanbul'a göç edilmemesine dair.

Edirne kadısına ve Edirne bostancı başısına ve Edirne'de yeniçeri

[1] Keza aynı mesele için Sehirköy kazası naibine de hüküm yazılmıştır.

zabıtine ve Edirne'den İstanbul'a gelince yol üzerinde olan kadılara ve kethuda yerleri ve yeniçeri serdarları ve bostancı ustalarına hüküm ki

Ahar vilâyetden İstanbul'a ev göçü memnuatdan olmağla mahruisei Edirne ve havalisi sükkânından haremlele İstanbul'a göç murad idenler men' olunmak için bundan akdem tenbih ve te'kidi müstemil evamiri şerifem ısdar ve irsal olunmuşiken mugayiri emri şerif bazı harem arabaları gelmekden hâli olmamağla bu hususda ihmal ve tekâşülünüz zahir olmağla mes'ul ve muateb olmuşuzdur İmdi siz ki Edirne kadısı ve bostancı başı ve yeniçeri zabiti mumaileyhimsiz fi baad Edirne'den İstanbul tarafına harem göçüne ruhsat ve müsaade göstermeyüb men'ü ref' eyleyesiz ve siz ki Edirne'den İstanbul'a gelince vaki olan kadılar ve kethuda yerleri ve yeniçeri serdarları ve bostancı ustalarınız olmakule ev göçü bir tarikıyla Hafsa'ya ve Babayi Atik'e ve yahud Bergos[1] ve Karışdıran ve Çorlu ve Silivri ve Çekmece'lere gelür ise yol virilmeyüb giru avdet itdiresiz Şöyle ki bundan sonra Edirne'den İstanbul tarafına ev göçüne ruhsat ve müsamaha gösterecek olursanız siz ki Edirne kadısı ve bostancı başı ve yeniçeri zabıtisiz muahaz ve muakab olacağınızı mukarrer ve siz ki Edirne'den İstanbul'a gelince vaki olan kadılar ve kethuda yerleri ve yeniçeri serdarları ve bostancı ustalarınız olmakule ev köçü tahtı kazalarınıza geldikde giruye irca' olunmıyub beru tarafa yol virecek olursanız her kangınızın tahtı hükûmetinde müsamaha olunub yol virilür ise eşeddi ikab ile muakab olacağınızı siz dahi muhakkak bilüb ana göre basiret üzre hareket ve bu hususda ihtimam ve dikkat eyleyüb Edirne'den Hafsa'ya ve Hafsa'dan Babayi Atik'a ve Babayi Atik'den Bergos'a ve Bergos'dan Karışdıran'a ve Karışdıran'dan Çorlu'ya ve Çorlu'dan Silivri'ye ve Silivri'den Çekmece'lere ve Çekmece'lerden beru tarafa fi baad ev göçü ile kimesnenin mürur ve uburnna kat'â ruhsat ve müsaade göstermeyüb ve gelânleri giruye irca' eyleyüb bundan sonra bir ferdin bilâ emri şerif ev göçü ile İstanbul'a gelmesi vaki olmakdan begayet ihtiraz ve ictinab eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur deyu yazılmışdır Fi evaili ra 1137

110

Fener'de kilise ittihaz olunan kulenin yıkılmasına dair.

Hâlâ matbah emini olub mahruisei İstanbul hısnı tamirine me'mur olan Halil zide mecdihuya hüküm ki

Mahruisei İstanbul kal'esi ebvabından Fener kapu kurbinde kefere

[1] Burgaz.

mahallesinde vaki Hızır İlyas kulesi dinmekle maruf kuleyi bundan akdem kefere tayifesi hafiyeten kilise ittihaz ve derununa suverü esnam vaz' ve âyini batılların icra eyledikleri şüyu' bulmağla kulei merkumenin üzerine varlub marifeti ser'ile keşf ü muayene olundukda mezburların hilâfı şer'i şerif vaz'u teaddileri mütehakkık olduğu nümayan olmagin vaz'u ihdas eyledikleri esnam ve suretler kesrû hak (كـ) ve fibaad kenise ittihaz olunmamak için tenbihi nebih ve te'kid ve kapısı seddü bend olunmuş iken civarında olan kefere yine bir taryk ile kulei merkumenin derunını suver ile araste ve hilâfı şer'i şerif ve mugayiri tenbihi nebih harekete ictira eylediklerin vukufu olanlar inha ve bilmüşahede sıhhati vukuu hüveyda almağla fibaad taifei mesfure bu emri münkere ruhsat bulmamak için senki mumaileyhsin ilâmın mucibince kulei merkume babı mezkûre tayin olunan yeniçeri çorbacısı neferâtına kışla olmak üzere tarafı mirîden icar olunmuş idi Lâkin kulei merkumenin etrafında olan büyut ve menazilin makarrı nisvan olan mahallerine havalesi olmağla içinde sakin olan yeniçeri tayifesinin teaddi ve tecavüzlerinden havalii kulede vaki menazil eshabının emnü rahatleri ve menzillerinde sakin olmağa takatleri kalmıyub mükedderül ahval oldukların arzuhal birle ilâm itmelerile fukaranın hallerine merhameten kulei merkumede sakin olan yeniçeri tayifesinin ihracı iktiza idüb ancak kulei merkume dahi hali üzere terk olundığı takdirce yine bir tarikıyle civarında olan kefere tayifesi derununa dühul ve kenise ittihazile âyini batılların icraya tasaddi idecekler (i) bedaheten vazıh olub ve dari islâmda kefere tayifesinin fethi hakaniden beru yedlerine terk olunan keniselerinden maada müceddeden kenise ihdas ve bir mahalli kenise ittihaz eylemelerine bir vechile mesağı şer'i olmamağla *ولتكن منكم امة يدعون الى الخير ويأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر* nassı kerimine i'timaden kulei merkumenin hedmi ile bu emri münkerin bilkülliyye ref'i mertebai vücubda olmagin derununda sakin olan yeniçeri tayifesini ihrac ve kulei merkumeyi hedim ve ankazı kulei mezburenin tamiri muktazi olan mahallerine sarf olunub ve arsası dahi fûruht ve hasıl olan sümnü umuru binaya harc ve sarf olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evası b 1137

111

Fatma sultan'ın Baş Ağa'sının İstanbul'da ikametine dair.

Kerime muhteremem Fatıma sultan dame iffetühânın hâlâ baş ağalığı hizmetinde olan Tunuslu Mehmed zide kadihuya hüküm ki

Senki mumaileyhsin süddei saadetime arzuhal idüb her ne zaman müşarünileyhanın karihasından itku âzad ile bermurad olur isen

sayir ebnai cinsin gibi Mısır'da ikamet itmek me'muriyetinden af olunub dilediğin mahalde temekkün ve ikametine kimesne tarafından müdahale olunmamak için merhameten şimdiden emri şerifim virilmesi babında istid'ayi inayet eylediğin ecilden vechi meşruh üzre amel olunmak için yazılmışdır Fi evahiri za 1137

112

Istanbul'da yapılacak islâm ve hiristiyan evelerinin irtifâna dair.

Hassa mimar başı Mehmed dame mecdihuya hüküm ki

Mahmiyei Kostantaniyye *عن الإفتاء والبلية* de vaki gerek müceddeden inşa ve gerek tagyir ve teccidini murad iden menazil eshabından müslüman olanlarına on ikişer ve zimmî ve Yehud olanlarına dokuzar zira' kadden irtifaa ruhsat ve tuğladan kirpi saçak üzre bundan akdem mu-fassal ve meşruh şurut ve kuyudu havi fermanı âlişanım sadır olub hilâfına bir dürlü hareket iktiza itmez iken Bu menzilin zemininin ardı yüksekdir deyu tamamı hâmma tebaiyyet ve celbi manfaat için emri celilül kadrime mugayir ziyadeye müsaade eylediğin ecilden müstahakkı tenbihü itab olmuşundur İmdi mukaddemâ ve hâlâ şerefbahşı sudur olan evamiri aliyyemin mezamini münifesi üzre amel ve bikazaillâhi tealâ vuku' bulan hariklerde inşa ve yahud tagyir ve teccidini murad iden menazil eshabına balâda zikrolunduğu vech üzre müslüman olanlarına kadden on iki ve zimmî ve Yehud olanlarına dokuzar zira' irtifaından ziyade olmiyub ve tura saçak dahi harikın bir menzilden ahar menzile sirayetine illeti müstakille olduğundan bilkülliyye men'i cümleye nafi' bir emr olduğu bedihi olmağla bir menzilin zinhar ve zinhar derunu birununda tura saçak inşa-sına izin virilmeyüb cümlesin tuğladan kirpi saçak yapmak üzre ruhsat ve hilâfına hareketden ihtiraz ve ictinab eylesin Bundan sonra dahi sırran ve alenen teftiş ve tefahhus olunub evamiri aliyyei hıdivanemin şurutuna mugayir bir ferde müsaade eylediğin residei sem'i hümayunum olur ise evamiri aliyyeme ademi itaatü inkıyadından nâşi bilâemanin cezan tertib ile mücazat olunacağını yekıynen bilüb ana göre hareket ve hilâfından begayet tevakki ve mücanebet eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evaili za 1137

113

Afyon içilmemesine dair [1].

Edirne monlasına ve Edirne bostancı başısına ve yeniçeri zabıtine hüküm ki

Haşış makulesinden gonce tabir olunan nebatın karib zemanda dühan

[1] Çelebizade Âsım, s 137.

misillü şürbüne mübtelâ olanların müddeti yesirede aklü şuurlarına hiffet ve kuvveti muhayyelelerin ifsad ile envai mazarraṭ iras eylediğinden gayri ekser sureti tarikı bektâşîde bazı torlakların hayalâtı ile gördüğü suveri garibeyi hâşâ evliyai kirama vaki olan mükâşefat ve keramat zan idüb ehli islâmdan nice cahil kimesnelerin itikadların akayidi ehli sünnete mu-gayir tahvil ve kütübü kelâmiyeye muhalif türehhat ile idlâl ve ilhad ve zındıklarına bais ve bâdi halâtdan olduğundan gayri umuru atiyeden ihbar ve nice mefasidi müstetbi' olduğu zahir ve mübeyyin olmağla ibadullahı sıyanet ve bu bid'ati seyyieyi ref' ile tehdidi ianeti şeriatî mutahhareden olmağla Âsitane'de ahz olunanlardan ekseri nefyü iclâ ve bazıları küreğе vaz' ü tazir ve habsü tazyik ile te'dib ve beyi ü şiradan ve istimalinden men'ü tahzir olunub taşra kasabat ve kuradan dahi şüyüü olan mahallere evamiri şerife ısdar ile men' olunmuş iken Edirne'de ve ol.havalide beyi ü şira ve istimal ile tâbii heva oldukları ihba (r) olunmağla siz dahi bu hususa ziyade ihtimam ve çarsu ve bazarda sırren ve alenen beyi ü şiradan ve istimal olunmaktan men'ü tehdid ile zecr idüb bundan sonra dahi ısga ile mütenebbih olmyanları ahzû habs ve te'dib ve iktiza ider ise isim ve resimlerle arzu ilâm idüb ibadullahı sıyanet ve emri veliyyül emre bi eyyi halin itaat itdirmekde ihtimam eyleyesiz deyu fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki (Bir sureti İzmir'e Bir sureti Bursa'ya) Fi evaili m 1138

114

Sabık Kırım hanının tabibine verilen müsaadeye dair.

Yeniçeri ağası Hasan Ağa'ya hüküm ki

Umdei selâtini pişinan esvei havakıyni İlhaniyan sabıka Kırım hanı olan Kaplan Giray han [1] dame ulüvvühu süddei saadetime mektub gönderüb Koskalı tabib Mosi nam Yehudi müşarünileyhin tababeti hidmetinde olmağla sarı mest ve papuş istimaline ve giydiği libasına müdahale olunmamasın iltimas itmekle iltimasları üzre tabibi mesfurun sarı mest ve papuş istimaline ve giydiği libasına dahlü tearruz itdirilmemek babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evahiri s 1138

115

Aynı tarihinin (2) İstanbul'a getirtilmesine dair.

Edirne monlasına ve Edirne bostancı başısına ve Edirne'de vaki sultan Selim Camii şerifi evkafı mütevellisine hüküm ki

Edirne'de vaki merhum u mağfiret nişan sultan Selim han tabe

[1] O tarihte Kaplan Giray Bursa'da oturuyordu. Çelebizade Âsım, s 93.

[2] " İmam Bedreddini Aynî'nin *تاریخ اهل الزمان* nam tarihi celilüşşanımın bir

serahü camii şerifi kitabhanesinde mahfuz kütübü mevkufeden fenni tarihe dair lisani arabîde Aynî tarihi olduğu ihbar olunub tarihi mezburun bu tarafı irsali fermanım olmağla imdi siz ki Edirne kadısı ve bostancı başısı ve evkafı merkume mütevellisi mumaileyhim siz merhumu müşarünileyhin kitabhanesine varub zikrolunan Aynî tarihi kaç cild ise cümlesini ihrac ve mevsimi şitâ olduğundan iki üç kat muşammaa sarub ve yollarda nemnâk olmasından vikaye için kavi zarflara koyub acaleten deri devletmedarına irsal ve isal eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Fi evaili ca 1138

116

Istanbul sularına dair.

Su nazırı ... zide mecdihuya hüküm ki

Çifte Havuzlar'dan cereyan iden su ahaliî İstanbul'un def'i atş u iska ve irvasını bais edayi ... mefruz olan ve su ve tanzifatı saire için tedarik olunmuş olmağla hifzu hiraseti ehemmi mehamı diniyye olub mâi mezkûr Belgrad kariyyeleri kurbü civarından cereyan eyleyüb kariyyei mezkûreler ahaliî ve sair sükkânı kariyye ekser evkatda mâi mezkûrda cameşuy ve sair mevsuh mefruşat ve melbusatların gasil eylediklerinden maada hayvanatları dahi alelistimrar mâi mezkûr içinde gezüb bir dürlü muhafaza mümkün olmyub mâi mezburun muhafaza vechile nezafet üze olması umuru diniyyeden olub bu âne degin hükkâmı selevin müsamahalarından naşi bir dürlü tedariki görülmeyüb metrûk kalmagin bu defa ilâmaşaallah nezafet üze masun ve mahfuz olmasıyçün Çifte Havuzlar'dan kariyyei mezburelerin hududu nihayetine varınca tarafeyinden cereyan iden suyun iki tarafına tarafı miriden kazıklar ile çalı havlı yapıdırılıub müruru ubur iden ebnai sebile mümanaat eylememek için iktiza iden mahallerine müteaddid köprüler yapıdırılmağla fimabaad köprüden maada mahallerinden mürur itmek behanesile ve ahar vechile müceddeden yapıdırılan havuzun kazık ve çalınsından bir şey koparılmamak ve bir dürlü zararı güzend irişdirilmemek muradı hümayunu cihandarım olmağla kariyyei mezkûreler ahalisine ve sair sükkânına işbu emri âlinin mazmunu münifin tefhim eyleyüb maazallah emri âliye mugayir zikrolunan havlinin bir yerine zarar ve bir şey'i yerinden kal'ü kam'olunmak lâzım gelür ise buna bais olan kimlerdir deyu sual iktiza itmeyüb kariyyei mezkûrede

nüşhası Mekkei mükerrime kadısı olub esnayı tarykde vefat iden Muid Ahmed Efendi merhumun metrukâtından zuhur ve kemali nedretine binaen ol nüşhai celileyi kethudayı pesendide edâları Mehmed Paşa hazretleri arzı huzur hazreti sadrüssudur idüb manzuru saadetleri olıcak derhal ol kitabı kâmil ve tarihi şamilin namı namii padişahı heft iklimte terceme olunmağla fevaidi cümleyle tamim olunmasın tasim buyurdular., Çelebizade Âsım, s 359, 360.

olan büyütu adide ve ebniyei saire bilcümle temellerinden kal'ü kam' ve ahalisi ahar mahalle nakil ve bilkülliyye alâkaları kat' olunmağla dahi kanaat olunmıyub ebedî küreğe vaz' ve tertibi cezası lâzım gelenlerin dahi bilâ te'hir cezaları tertib olunacağı cümleye ilân ve sendahi korucular ile binnefis bu hususa me'mur ve iyazü billahi tealâ mugayiri emri hümayun hareketleri vukuunu huzuru asafîye arzu ilâm itmekde tekâsül ve tesamühünüz vaki olur ise haklarınızdan gelineceği malûmlarınız olub mucibi emri âli üzre hareket ve bu hususu cümle ümuruza takdim vacibatı diniyyeden olmağla bir güne tesamüh ve tekâsülden begayet ihtiraz ve ictinab eylemek babında fermanı âlişan sadır olmuştur Buyurdumki Fi evaili r 1138 [1]

117

Saraya Raka'dan at getirilmesine dair.

Haleb valisi vezir Ahmed Paşa'ya ve Raka'da iskân başı olan Ken'an dame izzühuya ve Raka mütesellimine hüküm ki

Biemrillahi tealâ geçen sene atlara hastelik isabet idüb ekserin halâsa imkân olmıyub helâk olmalarile rikâbı hümayunu padişahaneme sezâ atlar tedariki ehemmi elzem olmagin senki veziri müşarünileyhsin işbu emri şerifim vusulünde Raka'da olan boy beyleri ve cemaat kethudaları hususâ senki iskân başı mumaileyhsin sende ve oğullarında ve Firuz oğlu ve Beziki oğlu ve sair aşair ve kabail ricalinde bulunan ıslah atları ma'kul beha ile düsturu ekrem müşiri efham nizamül âlem nazımı menazımül ümem veziri âzamı sütüde şiyem ve damadı mükerremü muhterem İbrahim Paşa edamallahü tealâ iclâlihu ve zaafe bitte'yidi iktidarihu ve ikbalihunun taraflarından tayin olunan çukadarları Hasan zide mecdihu marifetile işтира ve rikâbı kâmiyabı mülükâneme irsal eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Fi evaili b 1138

(Aynı hüküm Karaman'daki "haremeyn Tükmanından Pehlivanlu ve Reyhanlı aşiretlerle boy beyleri,,nden at satın alınması için Karaman valisi İbrahim Paşa'ya da yazılmıştır)

118

Istanbul kadınlarının kıyafetlerine dair.

Istanbul kadısına ve yeniçeri ağasına ve hassa bostancı başıya hüküm ki

Darül hilâfetül aliyye جامعہ اللہ تعالیٰ عن الافات والبلية payitahtı cihanbanî ve

[1] Çelebizade, s 329.

âbiruyî memaliki osmanî olub mecmai ulemâ ve makarrı sulehâ ve üdebâ olmağla memaliki saireden rüchamı oldığı gibi sükkânının dahi meratibi nasa göre elbisei mu'tade ve kıyafeti hasbel âdeleri ruhsatı şer'iyeye mutabık ve kavanini hikmet ihtivaya muvafık olmağla bilâdı saire ahalisinden imtiyazı lâzimeî namusu devletden iken seferler takribi ile devlet Edirne'de bulunub ümuru mühimmeye iştigal ile tesamüh olunmağla bazı yaramaz avretler intihazı fırsat ve zokaklarda halkı idlâl kasdına izharı zibü zinet ve libaslarında gûna gûn ihdası bid'at ve kefere avretlerine taklid serpuşlarında u'cube hey'etler ile nice üslubu ma'yub ibda' ve adabı ismet bilkülliyye meslûb olacak mertebe kıyafetler ihtira' itmelerile bundan akdem men' olunmuş iken mesaliki mehamı nizamı memaliki islâma iştigal esnasında eslâfınızdan ademi tekayyüdden naşi yine hetki perdei namusdan tehaşi itmeyüb dürlü dürlü hey'eti şenia ve kıyâfeti fazıhaya mütasaddi ve birbirini görerek bu halet ehli ismet olanlara da âdet olmak mertebelerine müeddi olmağla ümmeti Muhammedi idlâlü ifsada sebep ve ehli ırz ve sahıbei ismet olanlara dahi ittihadı kıyafetden naşi şenaatleri sirayetine bâdi olduğundan maada nisvan kocalarına teklifi hâm ve muhilli edeb olan bid'ati seyyieleri üzre elbisei nevzuhur tedarikine ikdam iderek zi kudret olanları zükûrû nisaye haram olan israfı mal ve itlâfı emval ile günehkâr ve kudreti olmyanlar ve olub bu halete rıza virmyenler eyyamı mübarekede zevcelerinden müfarakat idecek rütbelere vardığı zahir ve aşikâr ve kârî kadim olan elbise ve akmişe kâsidü bi itibar olduğundan ehli sukda ve sair ehli beldede zaruretü ihtiyac vukuuna bais olacağı bedidar olub bu emri münkerin nehyi lâzım ve bu gûne nisvanın sui edeblerin men' şer'an ve kanunen mühim olmağın [1] badelyevm nisvan taifesi bir şibiriden [2] ziyade kebir yakalu ferace ve üç değirmi mıkdarı haddi itidalden ziyade yemeni ile zokağa çıkmıyub ve bir barmakdan ziyade şirit istimal itmamek ve iderler ise yakaları kat' olunmağla tenbih ve inzar ve bundan sonra dahi mütenebbih ve müteyakkız olmyub kiraren müşahede olunur ise ahiz ve diyari ahare nefyü iclâ ile te'dib olunacakların mahalle imamlarına muhkem tenbih ve te'kid ve bu gûne bidai fahişenin amelesi olan derzileri ve şiritcileri dahi zecrû tehdid eyleyüb eğer bundan sonra mütenebbih olmazlar ise feracelerinin yakaları ve serpuşları kat' olunub

[1] "Sa'd âbâd'a iyabü zıhab esnasında nicesinin hey'etü kıyafetlerinde olan vekahet ve vüzerayı izam ve ulemayı din ve evlâdı necabet karinlerine tahsisü tayin olunan elbisei nefiseden postin kakumu ehli sanayıü hiref makulesinden bazı kimesnelerin evlâdlarına ilbas ile terki edeb ve izharı sefahatleri melhuzu sadrı âlişan olmagın..." Çelebizade Âsım, s 375, 376.

[2] Karış.

yaramazlarının zararı ehli ırz hatunlara dahi sirayet idüb anların ateşine yanub libasları yırtılacağı ve perdei ismetleri hetk olunacağını kemali mertebe tefhim ve siz ki yeniçeri ağası ve bostancı başı mumaillehsiz bu makule hey'eti fahişe ile rast geldiğiniz nisvan taifesinin hilâfı emri şerif hareketlerine müsamaha ve iğmazı ayin ve himaye ile mazmunu emri âlişanı tenfizü icrada bir dürlü tekâsülünüz istima' olunacak olur ise muahaz ve muakab olacağımızı yekıynen bilüb ana göre basiret üzre hareket ve bu hususda ziyade ihtimam ve dikkat ve bu emri şerifimi mahakimde sicillâta kaydü sebt ve düsturül amel olub fibaad işleyanlerin cezayı sezaları tertib ve nisvandan kâinen men kâne mütenebbih olmyanları ta'zirü te'dib eyleyüb tesamüh ve tekâsülден ihtiraz ve müs-lime ve kâfire ve salih ve facireyi kıyafeti na meşru'adan bi eyyi halin men'ü zecr ve mesağı şer'î olmyan bid'atlerin def'ü men eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Evaili l 1138 [Sonra yeniçeri ağasına ve bostancı başıya başka başka birer emri şerif dahi yazılmışdır]

119

Hırkai şerife odası için Uşak'ta halı dokutturulduğuna dair.

Uşak kadısına ve veyvodasına hüküm ki

Hırkai şerife odası ve etrafında ferş olunmak üzre nesci ferman olunan kaliçelerin bir gün evvel nescü itmamı mühim ve muktazi olmağla siz ki mumaillehmasız zikrolunan kaliçeler tamam olmadıkça Mısır tarafı ve tüccar için kaliçe nesc olunmıyub san'atinde mahir olanların cümlesini cem' ve bir gün akdem güzide ve yeni işlenmek üzre ihtimam ve dikkat olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Fi evasıtı ra 1139

120

Istanbul'da Yeni Cami civarındaki Yahudilerin çıkarılmasına dair.

Istanbul kadısına ve dergâhı muallâ yeniçerileri ağası Hasan Ağa dame ulüvvühuya ve Divanı hümayun'da çavuş başı olan İsmail dame mecdihuya hüküm ki

Istanbul'da vaki merhume ve magfurün leha Validei Cedid camii şerifi kurbinde Balıkpazarı kapısı haricinde olan lebi derya bilcümle Yehudi hane olub içlerinde Yehudi taifesi sakin olmak cihetile camii şerif kurbinde nice halâti müstekrehe vukuuna bais olduklarından naşı bu mahalden ref' olunmaları rütbei vücubda olmagın imdi siz ki mumaille-

him siz işbu emri şerifi vacibül imtisalim vusulünde İstanbul gümrüğünden dühañ gümrüğüne varınca bu mabeyinde olan yehudi haneler eğer ehli islâm yedinde olub akaret ise müslimîne icar ve yahud Yehudi haneleri bozub ehli islâm sakın olacak. dekâkin ve mehazın ve menazıl bina ve eğer Yehud ve ehli zimmet yedlerinde ise değer behalerile ehli islâma fûruht eylemek için eşhabına tefhim ve tenbih olundukdan sonra içlerinde sakın Yehud taifesi varub mecmâi Yehud olan mahallerde sakın olmak üzere ihrac ve veziri âzam huzuruna arz olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evahiri I 1139 [1]

121

İstanbul'da ilk türk matbaasının açılmasına dair.

Mektubî sadrı âli hulefasından Said ve dergâhı muallâm müteferri- larından İbrahim [2] zide meçdihuya hüküm ki

Çün revabıtı devamı kıyamı kavanini dinü devlet ve zevabıtı kıyamı nizamı milkü millet ve zabtu rabtı tevarihî ahbar ve hıfzu hiraseti maarifü asar sebti tahriri kütübü sahayif ile müyesser ve işaati envai ulûm ve ibareti asarı fûnun teksiri kütüb ile mukadder idüğü müselleme ve mukarrer olmağla tulû şemsi Muhammedî ve zuhuru tebâşiri ahmedî sal-lâlahü tealâ aleyhi ve sellemden beru ulemâi dîni mübin ve fuzalâi mu-hakkıkıyn كثرهم الله تعالى الى يوم الدين zabtü himayeti ayeti kur'anîyye ve hıfzü sı-yaneti ehadisi nebeviyye ve sayir maarifi yekıyne için tedvini sehaif ve tastiri kütübü ulûmu maarif eyleyüb ve kezalik lûgati arabîyye ve fari-siyye ve maârifi âliyye ve hikemiyye ve sayir fûnunu cüz'îyye ve kava-idi külliyei zabtü ifade ve teallüm ve istifade dahi kütüb tahrir ve ted-vinü tastir ile husulpezir olmağla neyli ücuru dünyeviyye ve uhreviyye ve ihrazı saadeti ebediyye için te'lifi kütübü ilmiyye ve tedvini suhufu maarifi cüz'iyeden hâli olmayub lâkin müruru eyyam ve ihtilâfatı ed-varü âvam ile Cengiz'i fitne engiz ve Helâgüyü bi temyiz huruclarında ve memleketi Endülüs'e fecerei efrenc istilâsında ve sayir vaқи olan hurub ve kitalü harik esnalarında ekser musannefat urzai ziyâü telef ol-mağla elyevm memaliki islâmiyyede Kamus ve Cevherî ve Lisanülarabî ve Vankulu ve kütübü tevarih ve nüshe ulûm âliyden cildü hacmi

[1] Çelebizade. s 468.

[2] İbrahim Müteferrika aslan macardır. Koloşvar'da doğmuştur (1080) Muharebede esir olarak İstanbul'a geldi (1114), ve müslüman oldu. Hattâ رساله اسلامیه diye bir de kitap yazdı. وسيله الطباعه namile yazdığı risaleyi Nevşehirli İbrahim Paşa'ya takdim ederek Türkiye'de ilk türk matbaasının açılmasına delâlet etti. Vefatı 1157 dedir. Mezarının taşına yazılan vefat tarihi şudur: بسدی ابراهيم اندى صحن فرودمه قدم

kebr olan nüsehi lâzime nadir ve zürmei küttab ve müstensihîn dahi kusuru himmet ve rehavelerinden nâşî yazmağa rağbet itmeyüb ve yazdıkları nüseh dahi habtu hatadan hâli olmamağla nedreti kütüb ve sekameti nüseh talebei ulüm ve raiyyei maarifü fünunun üsretü meşekkatlerine bais ve bâdi olub ve âmalı sınaıyyeden basma san'ati vücudu denanirde sekkei hasene darbı ve ruyü sahıfeye nigini yemin tab'ı gibi bir nevi kitabetden ibaret ve fenni basmada husule gelân kütübün ibareti ayan ve bir cild kitab yazılmak zahmetile basma fenninde nice bin cild kütübü sahihe husule geleceği nümayan olub kalilül meşakka ve kesirül menfaa bir san'ati mergube olduğu mefhumunu havi bir risalei beliga te'lif ve inşa ve menafii kesiresin ta'did ve ihşa ve fenni mezkûrda sizin meharetiniz olmağla levazım ve masarifini iştiraken görüb tedarik itmeniz ile eyyamı saadet iktiranımda bu san'ati garibenin verayı hafadan menasai zuhurda cilveger olmasile âmmei ehli islâmın ilâ yevmil kıyam isticlâbı da'vatı hayriyyelerine bais olmak için fıkıh ve tefsir ve hadisi şerif ve kelâm kitablarından maada lûgat ve tevarih ve tıb ve fünunu hikemiyye ve hey'et ve ana tabi coğrafya ve memalikü mesalik kitapları basılmak babında iznü ruhsatı padişahanemi iltimas eylemeniz ile risalei mezkûre *اعلم العلماء الشجرين افضل الفضلاء المتورعين بحر زخار علوم شتى ونبوغ انهار مسائل فتوى* hâlâ şeyhülislâm ve müftiyyül enam mevlâna Abdullah ya ırsal Ve basma san'atında meharet iddia iden Zeyd lûgat ve ve mantık ve hikmet ve hey'et ve bunların emsali ulümü âliyyede te'lif olunan kitabların huruf ve kelimatının suretlerin birer kalıba nakş idüb evrak üzerine basmağla misillerin tahsil iderim dise Zeyd'in bu vechile ameli kitabete mübaşeretine şer'an ruhsat var mıdır deyu istiftâ olundukda Basma san'atında mehareti olan kimesne bir musahah kitabın huruf ve kelimatını bir kalıba sahihan nakş idüb evraka basmağla zamanı kalilde bilâ meşakkat nüsahe kesire hasıla olub kesreti kütüb rahis beha ile temellüke bais olur Bu vechile faidei azıneyi müştamil olmağla ol kimesneye müsaade olunub bir kaç âlim kimesneler sureti nakş olacak kitabı tashih için tayin buyurılır ise gayet müstahsene olan ümurdan olur deyu iftâ eyledüğinden maada zahır risalede kalemi hikmet tev'emi ile *هذه مجلة بلدر وهو في بحره مستفرد في سلكه مفرد روض زخارى النبات وبحر ولكنه عذب فوات فاض ونهر منيجسن منه عيون الأثر حرى بأن يكون مسقط الأواء براعة النبول و موقعا لأواع تقاريس الفحول فلهدر منشئه حيث* kelimatı düriyyül lemeatıle takriz itmekle mevlânayı müşarünileyhin fetvayı şerifeleri mucibince müsaadei hümayunum erzani kılınb ve sureti nakş olunacak lûgat ve mantık ve hikmet ve hey'et ve bunların emsali ulümü âliyyede te'lif olunan kitab-

[1] Abdullah Efendi Yenişehir'de doğdu. Nevşehirli İbrahim Paşa zamanında şehis lâm oldu (1130) ve Patrona isyanında azil edildi. Vefatı 1156 dadır.

lardan sureti nakş olunacak kitabı tashih için ulemai muhakkıkıyn ve fuzalâyi müdekkıkıynden ulûmu şer'iyye ve fûnunu âliyyede meharreti kâmileleri olan efazılı kuzatül müslimîn sabıka İstanbul kadısı mevlâna İshak ve sabıka Selânik kadısı mevlâna Sahib ve sabıka Galata kadısı mevlâna Esad زیدت انصائهم ve meşayihî kiramdan قدوة النساء المحققين Kasımpaşa mevlevîhanesi şeyhi mevlâna Mûsa زید علمه me'mur ve tayin olunmuşlardır İmdi zikrolunan kütübü lûgat ve mantık ve hikmet ve hey'et ve bunların emsali ulûmu âliyyede te'lif olunan kitablardan sureti nakş olunanak kitabı mevlânayı mumaileyhime tashih itirdikden sonra vechi meşruh üzre san'ati merkumeyi maiyet ile amelü icra ve bu vechile kütübü mezkûrenin teksirine ciddi evfa eyleyüb ve lâkin san'ati merkume ile husule gelân kütüb sahiha olmak uzre ziyade ihtimam ve habtu hata bulunmaktan begayet ittika eylesesiz Söyle bilesiz Alâmeti hayırına itimad kılasız Fi evaili za 1139

(Mucibince amel oluna deyu unvanına hattı hümayunu şevketmakrun keşide kılınmışdır Asıl İbrahim'in virdüğü kaime dahi battalda hıfz olunmuşdur Fi z 1139) [1]

122

Müteferrika İbrahim'in battalda hıfz olunan kaimesi.

Hak sübhanehu tealâ devletlû re'fetlû merhametlû veliyyün niamü filkerem efendim sultanım hazretlerinin nüshai vücudu behbudu âlemsudların habtu hatadan masun ve yevmen feyevmen hayratı cezile ve âsarı celilelerin müzdadü ezun eyleye âmin Arizai bendei şermendei lütfu keremleri budur ki bu diyarı celiletül itibarde bunca a'sarü edvardan beru icadü ibdai bir sadrı âlikadrin hayaline gelmiyan kütüb basması için şerefyaftei sudur olan fermanı âlilerine imtisalen âlâtı ve levazımı mühimmatı görilüb biavnullahi tealâ itmama reside oldu İnşallah sübhanehu sadır olan emri şerifleri üzre ilmi şerifin tahsilü iktisabına sâi olanların ve temellükü kütübe kadir (قادد) olmiyan talebenin rahis beha ile kütübü nefiseye zaferyab olmalarına bais ve bâdi bir hob eser olur Heman hazreti hak ve feyyazı mutlak tevfikın refik eyleye Ve devletlû efendimin malûmu ilmi âlem ârâlarıdır ki egerçi teksiri kütübü resail tahsili ulûma vesaildir lâkin böyle bir emri azım ve kâri cesim ianeti rabbanıyye ve devleti aliyyenin himmetine ve hassaten devletlû ve inayetlû âli himmetlû efendimin mededü ianetine menut ve bu kullarına nazarı iksir âsarları ilkasına merbutdur Binaen alâ zalik şimdilik müsaadei metalib ve ref'i

[1] Lûgati terceme eden Vankulu Mehmed Efendidir. Vefatı 1000 senesindedir.

metaib için vesilemiz kütübü lûgati arebiyyeden Sâhahı Cevherî tercemesi olan Vankulı kitabı memduh ve mu'teber ve nadirülvuku' bir eser olduğundan ve düğeli dâna ve hânâ olanlar kitabı mezbura eşeddi ihtiyacile muhtaç olduklarından sair kütübü lâgaviyyeden intihab olunub evvelinden bir kaç sahife tashih ve tertibden sonra basılıb dakryka şinas devletlü efendimin huzuru âlilerine nümunelik olmak üzere arz olundu Manzuru kimya âsarları buyuruldukda caizei icadü itmam ve mukabelei ihdası ma'rifeti mâlâkelâm olan metalibü meramlarımıza müsaadei âsafaneleri mütezarra'dır

Meramı evvel İşbu siyak üzere basma ile husulüne muradı şerifleri olursa zemanı kalilde vücude gelmek ve masarifinde kulunuz üsret ve zahmet çekmemek için nevbeti ulâde kitabı merkumdan yalnız beşyüz cild basılmak üzere emri şerif ihsan buyurıla Tâ kim bir gün evvel husule gelüb bazı masarifi zuhur ide ve ol emri şerif sureti biaynihi sadrı kitabda mastur ola

Meramı sani Bu fenni cedid ve eseri müfid a'mali sınıyyeden olub hırfeti resmü kütüb ve vücuhı nakdinei sikkei hasene darby gibi eşkâli huruf yapılub satır besatır mesatire vaz' ve tertibi kelimat ve tastiri sutur ve mühürâsâ evrak üzere hâtmü tabı'dan kinayet ve envai kitabetden bir nevi kitabet olub teksirü kütübe bir tarıkı mergub ve menafii ibada bâdi bir fenni mahub olmağla rağabatı nas için emri müstahsen idüğünü müş'ir hâlâ müftii enam ve şeyhi meşayihül islâm sellemehüsselâm efendi hazretlerinin takriz birle izni şerifleriyle işareti aliyyeleri buyurıla Tâkim herhalde şer'i mübine mutabık ola ve ol dahi sudurü kütübde mastur ola

Meramı salis Bu tarzı garib ve enmuzeci acib cemii bilâdı islâmiyyede ehli islâma nef'i âm ve mükessiri kütüb ve baisi tahsili ulûm olduğu lâkelâm olub böyle bir eseri cedid ve fenni müfidin vücudine bais ve bâdi olanların dameni kıyamete dek namü şanları hayrile yad ve isticlâbı duai hayri cümlei ibad olmağa vesile olmağla kitabı mezbur şevketlü azametlü kerametlü zilli ilâh padişahı âlempenah hazretlerinin hattı hümayunlarile muanven olmağa şayan olub min baad kütübü lûgat ve hey'et ve tib ve hesap ve hendese ve mesaliki memalikü bilâd ve coğrafya basmağa izni şeriflerini ve rizayi hümayunlarını mutazammın hattı hümayun ihsan buyurıla Tâ kim dibacatı kütübe naklolunub düsturül amel ve mu'temedü muavvel ola

Meramı rabi' Kitabı merkum habtü hatadan âri ve sakatu galatdan beri olmak için efazılı üdebâ ve lûgat aşınâlardan kendü rağbetlerile ragıb ve talib ve işbu tertib olunub nümunelik ihzar olunan sahifeler tashih ne sa'yü himmetleri sebkât eden üç dört fuzelâ bundan böyle bafermanı âli kemali tashihine me'mur olub ol emri şerif dahi kitabın

evvelinde derc oluna Tâ kim bu husus dahi sıhhati kütübe iminane bâdi ve devleti aliyyeye her halde duai hayir husûlüne bais ola Zikrolunan meramat şanü şevketi devlete dair olmağla cümleyi mutazammın bir dibacei beliga bastü temhid olunub eşhası kütübün cümlesinde mastur ve mevcut bulunmak için mesadiri kütübe vaz'oluna (Bu meramın sağ kenarında şu satırlar vardır : Kitabı merkumun tashihine ragıb ve mübaşir olanlar faziletlü İshak Efendi hazretleri ve Sahib Efendi ve Esad Efendi ve Kasımpaşa şeyhi Müsa Efendi)

Meramatı mahsusai abdi âcizleri sekiz seneden beru bu emri bedi' ve hususu düşvarülhusulün zuhurına sarfı makduru âcizane birle sa'yü ihtimamda bezli mechud idüb hamden sümme hamden inayeti bâriden refikı tevfik birle eyyamı saadet encamı evliyayi niamiye musadefet ve mashzâ kuvveti bahtı refialarile husulî sühulet buldu Ancak bundan böyle vücuhla muhtacı is'afı as'âf ve muztarı ianetü imdad olduğum malümü ilmi âlem muhatları olup bu hususun bir an evvel husulile mazharı duayı âlem ve ibadullahı şadü hurrem buyurub tevsii kârhaneyi fen teaddudü destigâh ve ücreti amele ve sair mehamına vesile olmak için karihai kerimeî hazreti veliyyün niamiden bu emri azîmütteदारikin tetmimü tekniline irince ve nevbeti ulâda basılan kütüb husulpezir olunca münasib buyurulduğu tariikle kemterin bendeleri hakkında inayet ve ihtiyacü iştigalden sıyanet ve her halde imdadü ianeti asafanelerine eşeddi ihtiyacile muhtac olduğumdan müsaadei aliyyeleri mebzul buyurulmak tezarru' ve niyaz olunur

Fenni merkum kârhanesinde muktazi edevat ve âlât ve mühimmat san'atinde mahir ve san'ati basmada ârif ve cümlei besatı mühimmeye malik Yuna veledi... nam yehudi hizmetde bulunub ve bundan böyle dahi bu kâri cesimde istihdamı lâzım ve mühim olmağla hakkında inayetü atufet mebzul buyurlub ecnasü emsali beyinde imtiyazü iftihar için yedine muafiyet ve evlâdile muafü müsellemler olmak üzere beratı şerifi âlişan sadaka ve ihsan buyurulmak temenni ve niyaz olunur

Vechi muharrer üzere meramatı mezkûratı bendelerine musaadei aliyyeleri mebzul buyurulmak şayeste görülür ise bu emri müfide bir gün evvel mübaşeret ve itmamına azimet olunub avnü inayeti Hak ile ve himmeti bihemtaiyi evliyayi niam birle nesih ve ta'lik ve sair muradı şerifleri olan hutut envai zemanı kalilde hüsnü zinetde dahi dereceî âlâya getirilüb kütübü nefise ve pākize kesreti husulile isticlâbı duayı hayri cümlei ibada himmet buyurmuş olurlar

Bu bendei âciz işbu fenni bediüttavrın tahsiline ve bu tarikıyla evliyayi niam efendimizin zamanı saadet measirlerinde zuhuru şayeste ve nef'i âmmeye şamil bir hizmeti mebrurede bulunmak arzusile bunca müddet

bezli kudret ve sarfı mekneti âcizanede iken tabü tuvan münkati' ve âcizü dermande kalub ahar istimdad ve istianete muztar olduğumdan iki seneden beru Yirmisekiz Efendi [1] zade Said Ağa kulları amelde ve masarifde şimdiye gelince imdadü ianet ve hâlâ bu emri düşvarın biavnihi tealâ itmamü tekmilinde müşareket üzre olub ve lâkin anın dahi min baad ianete iktidarı kalmıyub bu kullarının ise gerek tarafı miriden ve gerek gayriden bir dürlü iradım olmyub bu eseri cemilin itmamı emri mutlak himmeti bihemtaiyi evliyayi niamiye menut olmağla karihai sabihalarından bu abdi âcizlerine edna hizmet ihsan buyurmalarile ve vücubu saire birle keremü inayetlerle imdadü inayeti asafanelerine muhtac ve muztar olduğum malûmu devletleri olmağla baki emrû ferman müsellemi yeraai keremü ihsanlarıdır Bundan maada avni hakla kütübü mezkûre itmama reside olub huzuru hazreti asafı a'lemü a'refe arz olundukda emri şerif ve re'yi müniflerle sühuleti ibadullah için bir ma'kul ve mu'tedil kıymet takdir olunub ziyade ve noksan beha ile beyüü şira olunmak üzre emri âlişan sadır ve bu cihetle ibadullahı bu güne dahi kerem buyurulmuş olur

(Bu kaimenin baş tarafına Sadrazam Paşa tarafından şu satırlar yazılmıştır:

İzzetlü Kethuda Paşa[2] hazretleri

Hususu merkume ulemâ ve talebei ulûma nafi' sehlül vusul bir emir olmağla veziri mükerrem izzetlü Kapudan Paşa[3] hazretleri ve izzetlü Defterdar Efendi[4] ile müzakere iderek müsaade olunmak üzre iktiza iden kâğıdları tahrir ve bir nizama ifrag eyleyesiz

123

Istanbul'da lâle merakı arttığı için lâleye nerh konulmasına dair.

Istanbul kadısına (5) hüküm ki

Ahalii darüssaltanatül aliyyem iktizai letafeti abü heva ile öteden beru şükûfe perverliğe meylü rağbet ve kudreti ilâhiyyeyi nazarı ibret ile temaşa

[1] Yirmi Sekiz Çelebi Mehmed Efendi on beşinci Lui zamanında (1722) veziri âzam Nevşehirlî İbrahim Paşa tarafından Paris'e sefaretle gönderildi. O zaman, oğlu Said Memed Efendi - ki bilâhare veziri âzam olan Said Mehmed Paşa'dır - beraberinde idi, İbrahim Müteferrika ile beraber matbaanın ihyasına çalıştı. Daha sonra Yirmi Sekiz Çelebide Kıbrıs'da vefat etti. Mezarı Lefkoşa'da Sinan Paşa camii avlusundadır. Kitabesi şudur: *بيك يوز قرق دوت* *عمرنك اون دردنجي كوني وفات ايدن يكرمي سكر چلي دينكاه* *معروف سابقا روزنامهچی اول محمد الخندي مر جومك قبريدر* *الفاطمه سنه ۱۱۴۴*--- Raşid c V, s 330.

[2] Mehmed Paşa. [3] Kaymak Mustafa Paşa. [4] Elhac İbrahim Efendi.

[5] Çelebizade Âsım, s 470 — İstanbul kadısı Kethudazade Mehmed Efendi idi.

ve müşahede için lâlei rumî terbiyesini zamanı kadimden beru âdet idinüb ricali devleti aliyemden dahi niçeleri meşguf ve me'lûf ve her birinin enva' ve ecnasına göre hıridü fûruhtunda kıymet ve behası vechi itidal üzre muayyen ve malûm olub devletü ikbal ile Âsitanei saadete teşrifi hümayunumdan mukaddem cümle beyninde olvechile beyiü şıra ve bazı şükûfe kesret buldukca behası dahi tedenni ve tenezzül bulmağla gün begün behai rahis ile ahzü i'ta olunagelmışiken cenabı hilâfetmeabım darüssaltanai seniyyeme saye endazı iclâl ve bihamdillâhil melikil müteal her taraf karini asayış ve müreffehül hal ve sayei adaletmayei devleti aliyemde cümlelerin aramış ü istirahatleri residei rütbei kemal olmağla bu hilâli meymenet iştimalde tarafı hümayunumdan dahi bazı mertebe rağbet olunmagin şükûfe dadü sitedine me'lûf ve mu'tad olan tayifei bi insafı tama' itiyad bu haleti mahzâ fırsat ad ve sene besene beherine terakki zam iderek haddi itidal ve insafı tecavüz ve içlerinde muhtekirler peyda olub vaktile bulunan mahallerden rahis beha ile devşirüb muzayaka vaktinde zı'fı ile fûruhtuna kanaat itmeyüb behai lâyuhsâ ve lâyuad mutalebesile tekdiri nâisn izalesine ve hususâ ricali devlti aliyemden ve gayriden terbiyesine me'lûf olanların bivecih masarifi zayideleri izalesiyçün birer behayi mutedile ve nerhi kavime takvim ve tâyin olunmak iktiza itmegin bu ahdi karibde alınub satıldığı minval üzre ber vechi itidal bir defter tertib ve fileri vaz' olunmağla senki mevlânayı mumailahsin işbu emri şerifi âlişan ve vacibül iz'anım vusulünde ser şükûfeciyân olan Şeyh Mehmed zide salâhuhu marifetile cümle şükûfecileri huzuruna getürdüb lâle envamdan her bir nev'in defteri merkumda mastur olan filerini birer birer kendülere tefhim ve fimabaad tayinü takvim olunan behalarından bir akçe ziyadeye fûruht olunmamak üzre tenbih ve te'kid ve nerh defterine tesbit ve işbu emri şerifimin mazmunu münifi düsturül amel kılınmak üzre bir suretin sicilli mahfuza kayıd ve bir suretin dahi baş muhasebe kaleminde' hıfz olunmak üzre kalemi merkûma irsal ve ilâ maşallahü tealâ mucibile amel ve serimu hilâfından begayet ictinab ve hazer olunmak üzre ihtimamı tam eylesin Bu husus sırren ve alenen teecessüs olunmak mukarrer ve muhakkak olmağla şöyleki tâyin ve takvim olunan behalarından bir akçe ziyadeye beyi iden olur ise şükûfeleri canibi miriden zabt ve kendüleri bilâdı baideyeye nefyü tağrib ile te'dib olunacakları musammem olduğun cümleye ilân ve sendahi bu hususu üzerine olub gereği gibi tetebbü ve teecessüsle mukayyed ve her kim fermanı vacibül imtisalime muğayir hareket ider ise deri devletmedarıma arz u ilâm eyleyüb ihmal ve müsamahadan gayetül gaye tehaşi ve mücanebet olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Fievasıtı m 1140 [1]

[1] Çelebizade Âsım, s 415.

124

Lâlelerin envai olduğu gibi, hepsinin de ayrı ayrı isimleri vardı. Hazinei Evrak'ta mevcut bir lâle defterindeki isimler ve sipariş olunan soğanların adedi şunlardır :

Efendinin lâle soğanı

1 Müferrihi zat 1,1 Vefkı meram 1,1 Cevheri sirab 1, 1 Gültrengi feyz1, Esrarı zafer 1, Mısbahı feyz 1, Berki ra'na 1, Ferah peyker 1, Behcet efza 1, Mazharı şeref 1,1 Nuru behcet 3 kuzu, 4 Peykeri çiragan 5,6 Atıyyei hak 4, Gülbünü işve 3, Tem'ai feyz 3, Miftahı gülşen 2, Menbar şevk 6,2 Baisi rahmet 3, Cevheri yektâ 6 elâ, Muvaffak 6 Girişmei naz 7, Şerefi hurşid 7 sarı, Defa Şerefi hurşid 10 sarı, Lâ'li nigın 4, Vahidi gülzar 14, Tesellî hatır 25, Menbar hayat 16 Hududu zerrin 20 sarı, Naveki gülşen 10, Sayei elmas 15, leylâki 5, Nihali gülşen 10, Ruhü gülrenk 7, Ayni kerem 15, Kumaşı aşk 16, Nahli işve 17, Şiraze 30 2 kâğıdda 4, Şinaver 20, Serbazı cihan 25, Cevheri hayat 15 güzeldir, Memduh 20 güzel, 10 Necmi ikblâl 25, Şem'i tecelli 29 elâdır, Sırrı gülzar 26, Tuhfül ezhar 35, Nuru sefid 20 beyaz, 3 Cilve engiz 20, Yaktutu cihan 20 kırmızı, Şuai yakut 20 kırmızı, 1 Ruyi mahbub 10 elâdır, Peykeri yakut 8 kırmızı, Nahli ergavan 25, Mensubu kuzeh 10 güvez, Keremi bari 115, M'atufu müjgân 15,7 Tezhibi çemen 15 Sagarı lâ'leyin 20 kırmızı 10 Subhu behar 30 beyaz, Zarif turuncu 20, Feyzi mücellâ 8 , Mümtaz turuncu 10, Camı hurşid 40, Vasat turuncu 15, Hadengi naz 20, Sun'u hudâ 25 leylâki, Gültrengi ferah 2.

Bizim soğan

Balâ turuncu 60 üç kâğıdda, Hoş turuncu 40, Mücellâ turuncu 65 iki kâğıdda, Dürrü yektâ 70 beyaz, Ruyi mahbub 25 iki kâğıdda, Hüsnü gülzar 15, Mücessem turuncu 55 sarı, Şevkaver 50, Zibendei âlem 15 turuncu, İhsanı yezdan 18, Müstesna 20 turuncu, Nadire senc 15, Camı simin 10, Şerefi hurşid 8 (Halil Efendi'nin) sarı, Pertevi âsüman 7 mor, Nuru saadet 3 beyaz, Sayei hüma 50 beyaz, Zerdüz 50 sarı, Camı zerrin 160. 40 Zibi hümayun 140, 140 Âli haride 250, 10 Serlevh 8, Serlevhai meşkük 15, 30 Yegâne 80, 90 Reşki elmas, Keremi bari 52, 30 Cilvegâh 50,15 Nizei lâ'leyin 50, Şu'lei çemen, Lebi çemen 25, Zübdei çemen 22, 5 Behceti çemen 15, Peymanei gülgün 20, Kıt'ai yakut 40 Feyzi seher 15, Nevvarı şeyh 50 iki kâğıdda, 10 Mukdimi şeref 20, Şevkaver 10, Defa Şevkaver 5, Hubrenk 8, 3 Nazifi gülrenk 7, 5 Gonceperver 20, 10 Peykeri zibâ 20, 20, 16 Hadengi naz 40, Atıyye 10, Güllu şebâb 6, Ruhü şekayık 2, 15 Müferrihi zat 15, 10 Sim endam 50, Müferrihi zat, Feyzi-

yab 2, Ruhü şekayık 5 tac, Peykeri elmas (görüle) Aziz Mehmed Efendi'nin 2, Zerduz 2, Reşki mah 1, 15 Nahli ergavan 15, Camı gülnenk 6, Defa Nahli ergavan 4, Ruhü şekayık, Şu'lei gülzar 1, Zibâ 2, Mucibi ikbal 4, Ahı afitab 253, Dilcû 270 Hüsnü ân 6, Tasviri gülşen 50, Musessem 15 turuncu.

125

Istanbul'a odun getirilmesine dair.

Yeniçeri ağasına hüküm ki

Istanbul'da kereste ziyade beha ile furuht olunduğundan sefinelerin ekseri odun getirmekten feragat ve kereste getürmeği âdet eylediklerinden odunun killetine bais olmağla elvevm İstanbul'da Çöplük iskelesinde olan Ahtepolu sefineleri ve hâlâ Ahtepolu'da bulunanlar kereste getürmeyüb ruzu Kasımdan evvel her birleri ikişer sefer getürüb akçesile ibadullaha furuht eylemek üzere gemiciler kethudasına ve sefayın eshabına ve rüesasına muhkem tenbih şöyle ki mütenebbih olmayub Ahtepolu'ya işleyen sefinelerden her kangısı iki sefer odun getürmeyüb kereste ile gelür ise sefinei Tersanei âmireye rabt ve sahibi ve reisi her kim olur ise olsun cezası tertib olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evasıtı s 1140

126

Istanbul'daki sarayı civarına Fatma sultan tarafından yaptırılan camiye vakfedilecek yerlere dair.

Berkofce ve Manastır ve... kadılarına hüküm ki

سيرة الخدوات اكلية المحضات تاج المستورات ذات العلي والسادات درة درج سلطنة وغرة جبين عصمت krimei muhteremem Fatıma sultan damet ismetüha ve zâdet iffetühanın İstanbul'da vaki sarayları ittisalinde مرضاه وطبياً مرضاه müceddeden bina ve ihyasına muvaffak oldukları camii şerifin henüz irad ve idrarları olmayub irad tedarikine muhtac olmağla Paşa sancağında Berkofce nahiyesinde senevî altmış bin akçe mali olan Çetrofce ve tevabii ve yine livai mezburda Manastır ve Florine nahiyelerinde senevî altmış bin akçe malı olan Zagorice ve tevabii mukataaları havassı hümayunumdan ifraz ve kendüye temlik olunub camii mezbura vakfolmak üzere mahalleri tashih olunmak babında istida'yi inayet itmekle sadır olan hattı hümayunu şevketmakrunum mucibince havassı hümayunumdan ifraz ve kendülere temlik ve camii mezbura vakfolmak üzere mahalleri bin yüz kırk senesi rebiül evvelinin dördüncü gününde tevkîi kalemile tashih ve Defterhanei

âmirenden sureti icmal virilmekle ber mucibi defteri hakanî salifüzzikir Çetrefce ve tevabii ve Zagorice ve tevabii mukataaları kurası camii mezkûr tarafından zabt ve hasil olan mahsulât ve rüsumatın kanun ve defter mucibince ahzû kabz itdirüb ahari mümanaat itdirilmemek babında fermanı âlişanım sadır olmuştur deyu yazılmışdır Fi evası ra 1140[1]

127

Kırkık ve kesik paraların geçmemesine dair.

Rum İli'nin sağ kolu [2] nihayetine varınca vakî olan kazaların kadırlarına ve Dersaadet'den mübaşir tayin olunan ... zide mecdihuya ve elviye mütesellimleri ve voyvodalar ve kethuda yerleri ve yeniçeri serdarları ve âyanı vilâvet ve iş erlerine hüküm ki [3]

Âzamı seayiri saltanatı seniyyemden olan sikkei hümayunumun nizamı halel tetarrukundan savnü vikaye akdemi mehamı lâzımül ihtimamdan olmağla maksus ve kırkık paraların muamelâtı nasda ahzû itası reddü men' olunmuşiken bir az zeman mürurundan sonra bazı kallaş ve kallâblar Mısır parasının etrafını kassu kat'a italei desti cesaret idüb memaliki mahruseme kırkık paralar evvelkiden ziyade münteşir olduğundan kat'ı nazar gerek sikkei hümayunumla müzeyyen ve meskük ve gerek keferesikkese ile mersum olan ecnası nükud dahi takdir ve tayin olunan behalarından ziyadeye ahzû ita olduğundan muamelâtı nasın arzai teşvişü ihtilâl olduğu sem'i hümayunu mülûkâneme ilka olundukda sıyaneten lil ibad kırkık paraların teati nasda revac ve cereyanı bilkülliyye men' olundukdan sonra eyadii nasda bulunan bu misillü kırkık paralar devşirilüb Darbhaneî âmiremde tutılan çaşnisine göre hesabınca cedid para ile tebdil olunmak ve cedid tuğralı gurus yüz yirmişer akçeye ve cedid zolota doksan akçeye ve cedid sülüs kırk beşer akçeye ve zencireklü müdevver İstanbul altını dörder yüz akçeye ve zencireklü Mısır altını üçyüz otuz akçeye ve tuğralı İstanbul altını üçyüz altmışar akçeye ve tuğralü Mısır altını üçyüz on beş akçeye ve sekiz buçuk bir denk

[1] Bu cami Babiâli'nin karşısındadır. Caminin itmamına Fatma sultan'ın babası Üçüci Ahmed şu tarihi söylemiştir: Fatıma sultan Allah camiin itsün kabul. Keza şair Nedim de bir tarih söylemiştir: Bu mısra'la Nedimâ söyledi tarihi itmamın, Ne âlâ cami ihya eyledi elhak Fatıma sultan. 1140 — Çelebizade, s 498.

[2] Rumeli'de sağ kol: Karadeniz sahili, Atina'ya kadar bütün adalar, Bozca ada, Semendirek, Limni, Taşoz, Iskanoz, ve Agriboz. Orta kol: Edirne, Filibe, Sofya, Belgrad. Sol kol: Gelibolu, Ruscuk, Selânik, Yenişehir.

Anadolu'da sağ kol: Bursa, Kütahya, Tire, Manisa, İzmir, Konya, Halep. Sol kol: Karadeniz sahili,

[3] Çelebizade Âsım, s 310.

gelür sulye gurus yüz seksen altı akçeye ve zolotai atik seksen sekiz akçeye ve sekiz buçuk dirhem bir denk gelür pulye gurus yüz yetmiş üç akçeye ve dokuz dirhem gelür kara gurus yüz seksen bir akçeye ve yedi dirhem iki buçuk kırat gelür takad yüz otuz yedi akçeye ve sekiz buçuk dirhem gelür esedi gurus yüz kırk dört akçeye ve iki dirhem gelür lipuru kebir yirmi dört akçeye ve bir dirhem gelür lipuru sagir on akçeye ve firengi yaldız altını üçyüz beş akçeye ve macar altını üçyüz seksen akçeye rayic olub bundan ziyadeye revacına cidden ruhsat ve cevaz gösterilmemek fermanım olmağla Rum İli'nin sağ koluna dahi mahsus mübaşir gönderilüb tenbihatı ekide ve inzaratı şedide ile muhkem te'kid ve tenbih idildikde fimabaad fermanı âlişanıma mugayir hareket eylememek üzre her bir kaza imamları tekayyüd ve nezreleyüb virdikleri nezir hüccetleri baş muhasebe defterlerine sebtü kayd olunmuşiken elhaletü hazihi verai hafadan yine kesik ve kırkık paralar zuhur itmekle nizamı mezkûra muhalif beynennas revayic ve intişar bulub teati nasa haleli bikıyas tari olduğu rütbei tahkıyke reside olmağla Âsitanei devlet âşıyanemde bu misillü kırkık paraların ahzü itası külliyyen ref' ve zikrolunan ecnası nükudun dahi mikdarı muayyeninden ziyadeye revacı men' olunub bu suretle ibadullah havayici zaruriyelerini görmekte muzayeka çekmemeleri için eyadî nasda bulunan maksus paraların cedit para ile tebdili muktazi olduğuna binaen tebdil olunacak kırkık paraların yerine ne mikdar cedit para virilmek iktiza eylediği malûm olmak için Darbhanei âmiremde mahsusen çaşnisi tutduruldukda kırkık Istanbul parasile mahlût olan kırkık ve kesik Mısır parasının her bir dirhemine on üçer buçuk akçe hesabile cedit para virilüb bu vechile tebdil olunmağa mütehammil olduğu tutlan nümuneden zahir ve Darbhanei âmirem nazırı ve sahib ayar ve cümle ricali Darbhane muvacehelerinde karardade olmagın vechi meşruh üzre eyadî nasda olan kırkık paralar cedit para ile tebdil itdirilmek için taraf taraf cedit paralar ile mübaşirler tayin ve yanlarına sarraflar koşulub ba'sü irsal olunmalarile imdi siz ki mumaileyhimsiz işbu emri şerifi celilül kadrim vusulünde tahtı kaza ve hükümetinizde mecmaünnas olan mahallerde delâllar nida itdirilüb emri şerifimin mazmunu itaat makrununu âmmei nasa ilân ve işaat ve min baad kalilü kesir o misillü kırkık ve kesik paralar ahzü ita olunmıyub ve kemayar olanları bir tarikile rayic ve cari olmamak ve kezalik sikkei hümayunumla meskûk ve gerek keferesikkesele mersum olan ecnası nükud dahi balâda şerhü tafsil olunan behalarından ziyadeye alınub virilmemek şartile cümleye muhkem tenbih ve te'kid ve men'i külli ile men' itdirdikden sonra başka mübaşirler ile gönderilecek parai ceditin neşrü tervici hususunda her biriniz ihtimam ve dikkat ve serimu tehavün ve taksirden begayet ittika ve mücanebet

eyleyesiz Ve senki mübaşiri mumaileyh sin bu babda senden kemali dikkat ve mezid intibah ve basiret üzere hareket me'mul ve muntazar olmağla me'mur olduğun üzere Rum İli'nin sağ kolu nihayetine varub emri şerifi alışanımın mazmunu itaat makrunu üzere cümleye tenbih ve te'kid ve eğer bu nizamın hilâfına hareket ider olur ise kâinen men kâne bilâ tevakkuf haklarında tertibi ceza olunacağı cümlesine gereği gibi tefhim eyleyüb mazmunu emri şerifi tenfiz ve icrada ziyade dikkat ve ihtimam eyleyesin Hasih kelâm biavnilâhi tealâ bu nizamın devam ve istikrarı aksayı muradı hümayunum olmağla hâlel tetarrukundan sıyanet ve muhafaza birle alâ vechilküllî şurutuna mürâât eylemek cümlelizin üzerlerine lâzım iken riayeti şurut nizamında tekayyüd eylemeyüb bundan sonra tahtı kazalarınızda kırkık paranın revayicine ruhsat ve cevaz göstermek ve yahud zikrolunan ecnası nükudun ziyadeye alınub virilmesin men'etmamek ihtimaliniz olur ise sırran ve alenen tecessüs ve tefahhus itdirilüb fermanı celilüşşanıma mugayir harekêde bulunduğunuzun haberi alındığı saatde mukaddemâ teahhüd olunan nezurâtın tahsili ile kanaat ve iktifa olunmıyub vebali boyunlarınıza virilân fetvayı şerife mucibince bilâ emanin cezalarınız tertib olunur İmdi neticei kârda zuhur idecek muatebâtı sedideyi bir hoşca tefekkür ve mülâhaza idüb eğer size selâmeti hâl lâzım ise işbu emri şerifimin mazmunu münifini mahkemelerinizin sicillâtına sebtü kayd itdirdikten sonra aleddevam mucibiyle amel ve hareket eyleyüb mıkdarı zerre ihmal ve kusurdan ziyâde hazer ve ittikâ eylemeniz babında fermanı alışanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evahiri b 1140

128

Basılması biten Vankulu lûgatine otuz beş guruş fiat konulmasına dair.

Istanbul kadısına hüküm ki

Kıdvetül emacidü vel âyan mektubî sadrı uz mâ hulefasından Said ve dergâhı muallâm müteferrikalarından İbrahim zide mecdihüma sūddei saadetime arzuhal idüb bundan akdem tab'ına me'zun oldukları kütübü lûgatden hâlâ tab'ı husul pezir olan Vankulu lûgatine cildsiz olduğu halde mu'tedil beha takdir olunmasın istid'â itmelerile lûgati merkumenin tevfirinden maksudu aslı mücerred talebei ulüm kütübü mezkûreyi behai rahis ile işтира ve intifa'ları sebebile isticlâbı ed'iyyei hayriyyeleri olmağla otuz beşer guruşa beyiü şıra olunmakda tâdil ve tesviye bulunub tarafeyne gadir olmayacağı nümayan olmağla kütübü mezkûre cildsiz olduğu halde otuz beşer guruşa beyiü şıra olunmak üzere nizam virilüb sicilli makfuza kayd ve ziyade ve noksana beyiü şirasına rıza ve

cevaz gösterilmemek babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evahiri ş 1141

129

Yeni Saray önünde yapılan üçüncü Ahmet çeşmesine dair.

Marmara naibine ve zabıtine hüküm ki

Sarayı Cedidi âmirem babı hümayunu pişgâhında حسبة الله تعالى وطالباً لمرضاة زيدنا لعلی tarafı hümayunumdan müceddeden binasına mübaşeret olunan çeşmesar için mermer taşın lüzumu olmağla iktiza iden behaları bina emini tarafından virilmek üzere tayin olunan mübaşir haseki marifetile gönderilân defter mucibince saf ve beyaz ve damarsız olmak üzere... zira' mermer taş kat'ü tedarik olunub acaleten kayıklara vaz'u tahmil ve bir gün mukaddem Âsitanei saadet âşiyane naklolunmak babında fermanı âlişanım yazılmışdır Fi evasıtı n 1141 [1]

130

Şair Seyyid Vehbi'nin İstanbul'a celbine dair.

Hâlâ Tebriz kadısı olan Vehbi Hüseyin zidet fezailühuya hüküm ki

Sen ki mevlânayı mumaileyhsin senin bu tarafda lüzumun olmağla işbu emri şerifim vusulünde Tebriz'e azimetinden mukaddem naib tayin ve irsal eyledüğün mevlâna... zide ilmühuyu düsturu mükerrem müşiri mufahham nizamül âlem hâlâ Tebriz tarafına me'mur tavaifi askere başbug olan vezirim Mustafa Paşa edamallahü tealâ iclâlihu marifetile yerine naib nasbu tayin ve sen kalkub deri devlet medarına gelman babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evasıtı ş 1140

131

Donanma mimar başısı Dimitri'nin cizyeden afoine dair.

Dergâhı muallâm yeniçerileri ağası olan Hasan Ağa'ya ve hassa bostancı başı dame mecdihuya hüküm ki

Donanmayı hümayunumda mimar başı olan Dimitri arzuhal idüb mesfur fenninde mahir ve deryaya nüzul iden karavulcu cedidin ve inşa olunan elli bir zira' kalyonun mimarı olduğun sabıka Tersane emini ilâm

[1] Sultan Ahmed çeşmesi İstanbul'un en zarif çeşmesidir. Cephesinde :

آج بسم الله الرحمن الرحيم
تاریhini bulan ve yazan Üçüncü Sultan Ahmet'tir. Çeşmenin mimarı, ser mimarı hassa Mehmed Ağa'dır.

itmekle yalnız kendusinden cizye mutalebe olunmamak üzere yedine muafiyet emri şerifi virildüğü bildirüb sair muaf olanlar şurutu üzere Tersanei âmiremde mescun olan esarâ mazbut olan mahalde yanan kandiller için malinden senede yüz vakıyye rugani zeyt virmek şartile hizmeti mukabelesinde menziline nakledeceği hamire mümanaat olunmamak babında emri şerifim reca itmeyin hazineler âmiremde mahfuz olan cizye muhasebesi defterlerine nazar olundukda vechi meşruh üzere mesfuruñ yalnız kendusinden cizye mutalebe olunmamak üzere muafiyet emri virildiği mastur ve mukayyed bulunmagın yalnız ikiyüz mudra hamirin def'ai vahidede hanesine nakline mümanaat olunmamak için yazılmışdır Fi evahiri m 1141

132

Akdeniz'e buğday ihrac edilmemesine dair.

Rodoscuk[1] ve Gelibolu ve Boğaz Hisarları naiblerine ve Gelibolu'da yeniçeri zabiti... zide mecdihuya ve Boğaz Hisarları dizdarlarına ve Boğaz Hisarları dahilinde ve haricinde vaki iskele eminlerine ve sair âyanı vilâyet ve zabıtana hüküm kü

Âsitanei saadetimde vaki etmekci tayifesi sūddei saadetime arzuhal idüb matekaddemden bu âne gelince Akdeniz tarafına buğday gitmek memnuatdan olub ve eyyamı şitada Karadeniz canibinden buğday sefinesi gelmesi emri asir olmağla Rodoscuk ve Mihaliç ve sair bu misillü iskeleler taraflarından gelân buğday ile nan tabh ve ibadullaha beyi idüb bahusus Hayrebolu ve Edirne ve Gümülcine etrafında hasıl olan buğday arabalar ile doğru Tekfurdağı iskelesine gelüb beyiü şıra ve ibadullah için Âsitanei saadetimde Kapamı dakik iskelesine gelür iken hâlâ Boğaz Hisarları haricinde Çeltüklük tabir olunur mahalde vaki iskeleye ve Gümülcine taraflarına doğru vaki olan iskelelere buğday almak ve Akdeniz'e götürmek üzere sefineler peyda ve Tekfur dağına gelecek buğdayın ekserini arabalar ile iskele mezburlara nakil ve Tekfur dağına gelân buğdayları dahi muhtekir taifesi iştira ve mahalli mezburda dermahzen ve Akdeniz'e gidecek sefinelere ziyade beha ile furuht eylemek üzere zabt itmelerile Âsitanei saadetime buğday gelmeyüb böyle kalır ise Âsitanei saadetim ahalisinin zaruret ve muzayakalarına bais olacağı mukarrer olduğın bildirüb hâlâ Tekfurdağı ve sair Bogaz Hisarları'na varınca vaki olan iskelelerde mevcut bulunan buğdaylar sefinelere tahmil ve Âsitanei saadetime nakil ve min baad Akdeniz'e buğday kitmamek üzere men'olunmak babında istid'ayi inayet itmelerile siz ki mumailayhim

[1] Rodosto, Tekirdağ.

siz işbu emri şerifim mübaşir tayin olunan... ile vusulünde hâlâ Tekfur-
dağı ve sair Boğaz Hisarları'na varınca vaki olan iskelelerde mevcut
bulunan buğdayları mübaşiri mumaileyh marifetile sefinelere tahmil ve
Âsitanei saadetime nakletdirüb ve fimabaad tahtı kaza ve iskelelerinizde
Akdeniz'e buğday gitmesin men'i külli ile men' eyleyüb hilâfından begayet
ihtiraz ve ictinab eylesesiz Şöyle ki zikrolunan mahallerde mevcut olan
buğdayları Âsitanei saadetime irsalde ihmal ve tekâsülünüz ve yahud
bundan sonra Akdeniz'e buğday gitmesine ruhsat ve cevaz gösterdiğiniz
haber alınacak olur ise eşeddi itab ile muahaz ve muakab olacağınızı
yekıynen muhakkak bilüb ana göre hilâfı emri şerif hareketden begayet
ihtiraz ve ictinab eylemeniz babında fermanı âlişan yazılmışdır Fi eva-
hiri r 1141

133

Istanbul'da giyilen kavukların nizam altına alınmasına dair.

Istanbul kadısına [1] ve Divanı hümayun'umda çavuş başı dame
mecdihuye hüküm ki

Hâlâ Âsitanei saadetmedarda olan kavukcu hırfeti matekaddemden
beru ehli islâma mahsus olan kavuğu hey'eti kadimesi üzre dikmeyüb
üslubu kadiminden ihrac ve maazallahü tealâ Yehudi taifesi şabkasına
müşabih küçük dikişli tapla depeli kavuklar ihdas ve ihtira' idüb
ve iktisa ve istimal idenlerin dahi taifei merkumeden libas cihetinden
farku temyizi müteassir olmağla nice müsliminin sui zan ile vizrü
vebaline bais olduklarından maada من تشبه بقرم فهو منهم mısdağınca istimal
idenlerin dahi sui akidetlerinden naşi olmağla bu emri münkerin men'ü
ref'i ehemmi umuru diniyyeden olmağla senki mevlânayı mumaileyhsin
çavuş başı mumaileyh marifetile hırfeti merkumenin kethuda ve ihtiyar-
larını huzuruna getürdüb fimabaad Yehudi şabkası gibi küçük dikişli ve
tabla depeli kavuk dikilmemek üzre tenbihi ekid ile tenbih ve te'kid ve
cümlesini birbirlerine kefile virüb ve bundan sonra her kim olmakule
kavuk diküb ve yahud furuht etdüğü haber alınur ise şer'i şerife ademi
itaat ve fermanı hümayuna muhalif hareketi için ahiz ve bilâ emanin
dükkânı önünde salb olunacağı mukarrer olduğun her birine bir hoşça
tefhim ve şenki çavuş başı mumaileyhsin bu hususu aleddevam hafiyeye-

[1] O tarihte İstanbul kadısı Zülâfi Hasan Efendi idi. Fakat Kethudazade Mehmed
Efendi'nin İstanbul kadılığı zamanında kavukcular nizam altına alınmıştı. Çelebizade
Âsim diyor ki: "Nice sinini â'vamdanberu eslâfın taarruz itmedikleri hirefü sanayiden
kavukcular ve merkebeiler gibi ehli hirefin tanzimi ahvali san'atlerine tasaddı...", s 591.
Kethudazade'nin vefatı 1141 dedir.

ten teccessüs ve tefahhusdan hâli olmayub taifei merkumeden mugayiri fermam hümayun hareket ideri olur ise ahiz ve tertibi cezasına ihtimam olunmak için huzuru asafiye ilâma ve minbaad ehli islâmdan bu gûne küçük dikişli kavuğu istimal ve iktisa ider olur ise başından alub kat' ve lâzım gelân te'dib ve ta'zirin icrasile bu emri şenii men'i külli ile men'ü ref'e ziyad ihtimam eylemeniz babında fermam âlişanım yazılmışdır Fi evşatı n 1141

134

Istanbul basmacı esnafına dair.

Istanbul kadısına hüküm ki

Mahmiyei İstanbul'da vaki müslimîn ve zimmi basmscı esnafı sūddei saadetime arzuhal idüb mahamiyei mezburede Fazlı Paşa sarayında müceddeden vaz'u tayin olunan yirmi yedi kârhane odalarile mahmiyei mezbure hısnı ebvabından Lânga Yenikapısı haricinde bina ve ihdas olunan on beş aded kârhaneler bizzat cenabı hilâfet meabımın emlâki hassai hümayunumdan olub ve ol kârhaneler basma san'ati işlenmek ile cinsi mezkûrun şehri İstanbul'da rayegân ve rahis olması hasebile ibadullaha dahi nef'i azimi mukarrer ve bu hususa gereği gibi nizam virilmek emri mühim olmagin seyyidetül muhadderat ikliiletül muhsanat tacül mesturat kerimeî muhteremem Sâliha sultan damet ismetühanın kethudahğı hizmetinde olub zikrolunan kârhanelerin bina ve nizamına me'mur olan kıdvetül emacidü vel âyan Salih zide mecdihunun me'muriyetine binaen işbu bin ikiyüz kırk iki saferinin guresinden bir sene tamamına değin her üç ay mürurunda ikişer bin guruş virmek üzere dört taksit ile cem'an sekiz bin guruşa ael iştiraküşşira bunlara icar ve bunlar dahi hüsnü rıza ve talebü ihtiyarlarile ber vechi muharrer isticar ve kabul eyledik didiklerinde esnafı mezbur kethudası Elhac Ebubekir bin Mustafa ücreti mezbure sekiz bin guruşun edâsına tarafeyinden emri kabulü haviye kefaleti sahihai şer'iyye ile kefilü zamin olmağın hasbet tasdiküşşer'i mumaileyh Salih dahi bunların muvacehelerinde mahmiyei İstanbul civarında Karadeniz boğazından Akdeniz boğazına varınca tarafeyinde vaki olan sevahilde san'ati mezbure işlenmeyüb ancak zikrolunan iki mahalle tahsis olunmak babında hattı hümayunu şevketmarunumla muanven emri şerifi celilüşşan ısdar ve yedlerinde lieclissened teslim ve zikrolunan kârhaneler dahilinde mâi cariyeye kemali ihtiyac olmagin hırfeti mezkûre fukarasına merhameten ve lütfen ve keremen bir çeşme icra ve Yenikapu haricinde olan kârhaneler eshabının ihtiyacına binaen civarında vaki mirî mâicariye esnafı mezkûreye tayin itdirmeye teah-

hüd eyledügin havi canibi şeri'den hücceti şer'iyye virildüğü bildirilüb mucibince amel olunub fimabaad hücceti şer'iyyenin hilâfmda bir ferde bir dürlü vaz'u hareket itdirilmemek habında istid'ayı inayet eyledikleri ecilden zikrolunan hücceti şer'iyye Haremeyni Şerifeyin muhasebesine kayıd olunmağla mucibince amel olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evaili r 1142 [1]

135

Istanbul'da müslümanların ellerinde bulunan evlerin hıristiyanlara satılmamasına dair.

Hassa mimar başı olan ... zide mecdihuya hüküm ki
Âsitanei saadet aşiyane ve havalisinde gerek milk ve gerek vakıf eyadii islâmda olan menazil gerek sagir ve gerek kebir kefereye fûruht olunması memunatdan olub ve bundan akdem hususu mezbur için kiraren ve miraren evamiri celilülunvan şerefyaftei sudur olmuşken bazı kimesneler hafiyeten ve bazıları dahi harik sebebi ile alenen kefereye fûruht eyledikleri tahkikan haber virilmekle işbu emri şerifi âlişan ısdar kılınmışdır Fimabaad Âsitane ve havalisinde eyadii islâmda olan menazil gerek sagir ve gerek kebir ve gerek arsai hâliyedir kefereye fûruht olunmıyub şöyleki bundan sonra hafiyeten fûruht ihtimali olur ise haber virildiği anda kefereden nez'ü tahlis ve sahibi evveline zabt sahibi evveli vefat itmiş bulunur ise ehli islâmdan talib olanlara bilâ tevakkuf değer behasile virdirilüb bu husus senki hassa mimar başı mumaileyhsin uhdei ihtimamına ihale kılınmağla bu hususu aleddevam teccessüs ve tafahhusdan hâli olmıyub kefereye fûruht iden her kim olur ise olsun haber aldığın gibi ehli islâma virilmek üzere huzuru asafiye ilâm eyleyüb bu hususda tehavün ve taksirden gayetül gaye ihtiraz ve mücanebet eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki F evasıtı ca 1142

136

Istanbul'a Anadolu'dan ve Rumeli'den göç gelmemesine dair [2].

Hâlâ Âsitanei saadetimde gümrük emini olan Mehmed zide mecdihuya hüküm ki

Âsitanei saadet aşiyaneme Anadolu ve Rum İli taraflarından göçlerle kimesne gelmek üzere men'ü ref' olunub göçlerle gelmek murad iden-

[1] Bu basmacılar bilâhare işi idare edememişlerdir.

[2] Bu hüküm 1143 te ve daha sonralarda bir çok seneler te'kid edilmiştir.

lere bir dürlü iznü ruhsat virilmiye deyu bundan akdem sana hitaben kiraren ve miraren ekid ve şedid evamiri âlişan şeref yaftei sudur ve mezamini münifi icra olunur iken ahdi karibden beru müsamaha olunduğundan Rumeli ve gerek Anadolu taraflarından ehli islâmdan ve kefereden katî çok göçlerle âdem geldiği bedihiyyatdan olub bu hususa igmazı ayın eylediğin için itaba müstahak olmuş sundur İmdi senki mu-maileyhsin kapularda olan pasbanlar o makule göçlerle gelenleri kapu-larda alıkoyub mukaddemâ ve hâlâ şerefyaftei sudur olan evamiri celilül unvanının mezamini münifine mugayir vaz'u hareketden gayetül gaye ihtiraz ve ictinab eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Bu-yurdumki Fi evaili ca 1142

137

İmtihan olmayan etibbanın san'atten men' edilmelerine dair.

Edirne payesile ser etibbai hasşa olan mevlâna... zidet fezailühaya hüküm ki

Etıbbaden olanlar kanunu tıbbâ riayet ve iktisabı mümâreset ile merzayi ibadullaha müdâvat ve muktazayi tıb üzre mualecat itmek lâzım ve lâbüd iken biraz müddetden beru mahmiyei İstanbul عن الفساد والفسوات da dükkânnişin olub tababet iddiasında olanların ek-seri fenni tıbbın ilmî ve amelîsinden bihaber ve tahsiline ademi sai ile zatlerinde isti'daddan eser olmıyub bazı kimesnelerin reca ve şefaatlerle murad eyledikleri mehallerde birer dükkân açub merzayi ibadullahın illetlerine mugayir mualecat ile niçe kimesneleri helâk ve fütadei megaki hâk eylediklerinden maada ehil ile naehil olanlar temyizü tefrik olun-mayub ehil olanlar dahi naehile kıyas ile nazarı itibardan sakıt oldu-ğundan anlar dahi fenni tıbda kemal tahsiline istigal eylemeyüb hîni iktizada müdâvata kadir tabib tedariki müteassir olmağla bundan böyle bir müddet dahi bu tavır üzre gûzeran ider ise âbı ruyi bilâdü emsar ve aktarü diyar olan İstanbul gibi bir sevadı â'zamda tıbbâ inkıraz tatarruku zahir ve aşikâr olmağla fenni tıbda meharet ve iktisabı haza-kat idenler mümtazı beynel akran serfiraz olmaları tıbbın yevmen feyev-men ragbet ve itibar ve kemali iştiharına bais ve bâdi olub fenni tıb erbabının dahi sa'yü ikdamlarına medarı akvayı vesaili müstahsenetül âsar olacağı vazıh olduğu cihetden nizamı hallerine intizam ile hüsnü hitam virilmek âmmei ibadullaha mahzı menfaat olmagin İstanbul ve Haslar ve Galata ve Üsküdar ve muzafatında zümrei etıbbadan dükkân nişin olan müslim ve zimmî ve yehudi kaç nefer ise cümlesini isim ve şöret ve mevazı' ve mahallâtı ile tahrir ve defter ve ferdi vahide gadir

ve himayeden hazer olunmak üzere imtihan eyleyüb ilmi tıbden bibehre olub illeti reddiyye misillü ifsadı mizacı ihad iden hodfüruş ve naehil olanlar demi fasid gibi ecsamı halâyikden izale ve red ve dükkânları seddü bend olunub madamki fenni tıbbı gereği gibi tahsil ile kesbi istihkak idüb ilâmın ile yedlerine mülâzemet rüusu virilüb tarykı ile gediğe dühul eylemedikce merzayi ibadullahdan bir ferde mualece kaydında olacak olur ise ahz ve tertibi ceza olunmak üzere meni'leriçün başka defter ve tıbda mümareset ve kesbi hazakat eyleyüb ehliyyeti zahir olanların dükkânları kedik itibar olunub ziyade ve noksan kabul itmak için had tayin ve kemakân iktiza iden mahellerde ibka ve bunlardan biri bihikmetillâhi tealâ vefat ider ise gediği ecnebiye virilmemek üzere mastur olanlardan beş nefer mülâzım tahrir ve mahlül gedik vukuunda الاتم فالاتم fehvası üzere mülâzımı evvele virilüb anındahi mülâzemeti fenni tıbba sâi müstehkırye virilmek ve reca ve şefaaf ile na ehil olanlara mülâzemet verilmekten begayet tevakkı ve mücanebet olunmak ve fimabaad gedikli ve mülâzımlardan biri vefat eyledikde arzın ile tevcih ve yedine rüusu hümâyun virilmek üzere başka tertib ve defter ve bundan böyle hekim başı olanlar işbu surutu düdürül amel tutub hilâfına hareketden ittika ve hîni iktizada müracaat eylemeleri için rüus kalemine kayıd ve yedlerine başka rüusu hümâyun virilmek üzere arz eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Fi evahiri l 1142 (Emri şerifi unvanına mücibince amel olunub hilâfından begayet hazer oluna deyu hattı hümâyunu şevket makrun keşide kılınmıştır Battalı kisede sene 1142)

138

İstanbul'da ve eyaletlerde eski sağ paranın da geçmesine dair.

İstanbul kadısına hüküm ki

İstanbul'da sakin etmekci ve kasab ve mümcu ve navulcu taifesi ve sairleri meclisi şer'a varub umum nas hususâ fukaradan esnayı beyi ü şirada aldıkları eski sağ parayı koyun getiren celeb tayifesine ve sair rızık getiren kimselere virmek murad eylediklerinde taşralarda riaya fukarası mirî mukataat mültezimleri ve gümrük eminleri ve cizyedarlar ve muhassılı emval olanlar bizden eski sağ para almakdan imtinâ ve İstanbul'da tebdil idelim didiklerinde sarraflar dahi almıyub bu sebeb ile ticaretde iztırabları olub bu hal üzere kalur ise tüccara zahire getirmek müteassirdir deyu tazallüm ve tarafı mîriden maada umumen nas beyninde eski sağ paranın revacı baisi refahiyyeti ibad olur kazayadan olduğundan maada mültezimler miriye virecekleri akçeyi ba'dettebdil viregelüb

fukaradan mümkün olan akçeyi alagelmışlerdir deyu ihbar itmelerile taşralarda gerek riaya ve gerek mültezimler ve gümrük eminleri ve cizyedarlar ve sair muhassılı emval olanlar ve Âsitanei saadetimde olan sarraflar bizlerden tarafı mirîye almazlar behanesile halka cefa etmeyüb eski sağ parayı almakda bir dürlü özü behane itdirilmemek için emri şerifim virilmek recasına senki mevlânayı mumaileyhsin ilâm itmenle ilâmın mucibince amel olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdum ki Fi evaili c 1142

139

Istanbul'a Rume-i'den yağ getirilmesine dair.

Ruscuk ve Silistire ve olhavalide olan sair kazalar kadıları zide fazlühüm ve zikrolunan kazalarda vaki zabitan ve âyanı vilâyet ve sair iş erlerine hüküm ki

Bu senei mübarekede rugani sade ve rugani şem' شمع sinini sabıkaya nisbetle kilet üzre gelüb ve cedid yağların husuli vakti dahi karib lâkin terfihi ibad için bu hususda ihtiyat lâzimei halden olmağla Rum İli'de Ruscuk ve Silistire ve yağ gelen mahallerde tüccar taifesi yedlerinde bulunan atik ve cedid rugani sade ve rugani şem' özü behane ile meks itdirilmeyüb acaleten Âsitanei saadetime naklolunmak için mübaşir marifetile size hitaben emri şerifim virilmek babında akzal kuzatül müsli-mîn hâlâ İstanbul kadısı mevlâna Mehmed Raşid [1] zidet fazlûhu ilâm itmegin imdi işbu emri şerifim mübaşir tayin olunan ... ile vusulünde siz ki mumaileyhim siz mevlânayı mumaileyhin ilâmı mucibince tahtı kazalarınızda vechi meşruh üzre tüccar taifesine yedlerinde bulunan atik ve cedid rugani sade ve şem' özü behane ile meks itdirilmeyüb acaleten Âsitanei saadetime nakletdirilüb hilâfından begayet ihtiraz ve ictinab eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evahiri za 1142

140

Istanbul'da hamal ücretleriyle hamal beygirlerine dair.

Derya kapudanım olub Âsitanei saadetimde sadarati uzma ve vekâleti kübrâ kaimakamı olan vezir Mustafa Paşa'ya ve İstanbul monlasına hüküm ki

Bundan akdem İstanbul'da vaki at hamallarının bargirlerine tahmil

[1] Vak'a nüvis Raşid Efendi. Vefatı 1148.

eyledikleri yüklerin ücretleri nizamı sicilde mahfuz olan defterden ihrac olunub bu defa her iskele kethudalarına birer sureti virilüb ve lisanen dahi gereği gibi tefhim olunmağla fimabaad her iskeleden yük giden mahallere başka başka virilân nerhlerinden ziyade talebile ibadullahı ta'ciz itmeyüb ve nalsız bargir istimal itmeyüb ve ba'de karın yük tahmil itmeyüb ve sürücileri mutlak âdem olub sagir olmıyub ve iki bargiri bir âdem sürüb bir sürücü yedinde ikiden ziyade bargir bulunduğu halde sahibi te'dib ve tazir olunduktan sonra bargirleri dahi mirî için ahz olunub el'iyazü billâhi tealâ harik vukunda nasın eşyasını zayi itmeyüb zayi olur ise kefilî olan bölük başlarından tazmin olunmak üzere teahhüd ve bu muahedeleri mucibince amelü hareket eylemek zımında bargirlerine timur vaz'ından afvolunmak recasında oldukların senki mevlânayı mumaileyh İbrahim zidet fazlühusun ilâm eyledüğün ecilden senki veziri müşarünileyhsin ilâm mucibince eyledikleri teahhüd ve şerayite mürâât ve hilâfı zuhur ider ise ahiz ve haklarından gelinmek şartile timur vaz'ından afvolunub bundan sonra şerayit ve teahhüdleri mer'î tutulmak ve hilâfı zahir oldukda cezaları tertib ile haklarından gelinmek üzere Bab ve Mâhmut paşa mahkemesinde sicillâta sebtü kayıd ve düsturüamel olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Fi evahiri s 1143

141

Patrona vak'asından sonra Buğdan'a kaçan kürkçübaşı Manol'un tevkif edilmesine dair.

Bender muhafızı vezir Osman Paşa'ya ve Asitanei saadetinden Buğdan memleketine varınca yol üzerinde ve yeminü yesarında vaki olan kadılara ve naiblere ve mütesellimlere ve kethuda yerleri ve yeniçeri serdarları ve kasabat ve kura zabitlerine ve âyanı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki

Veziri âzamı sabık müteveffa İbrahim Paşa'nın kürkcü başısı Manol منول نام zimmî müteveffa Mehmed kethudaya teallüku tamamı olduğu hasebile Eflâk ve Buğdan voyvodalarını ve patriklerin azlû nasıblarına karışmağla emvali kesire ahzû celb eyledüğünden maada mezalime müteallik ümura tavassut ile nice kimesnelerin dahi zulmen ve gadren emvallerin ahzû celb itmekle mesfur bu tarafda ahz olunmak üzere iken Buğdan tarafına firar itmekle mesfurun bulunduğu mahalde ahz ve Asitanei saadetime ihzari devleti aliyemin ehemmi mehamı lazimül ihtimamından olub ve zimî mesfur Rum tayifesinden sarı bıyıklı gök gözlü traş zimî olmağla her kangınızın tahtı hükümet ve kazalarınızda bulunur ise alâ eyyi halin ahz ve mübaşir tayin olunan. . . zide kadrihu marifetile Âsitanei saade-

time ihzar eyleyüb bu emri mühimde serimu ihmal ve müsamahaya rıza ve cevaz göstermeyesiz Zimmî mesfurun ahiz ve ele girmesi beytûlmali müslimîni sıyanet ve dinü devleti alıyyeme sadakat ile hizmet olduğu bilbedahe zahir ve aşikâr olmağla şöyle ki mesfur her kangınızın tahtı hükümet ve kazasında bulunur ise ahz eylemekte tekâsül ile gaybet ve firarına bais ve bâdi olacak olursanız bir vechile özür ve cevabınız ısga olunmıyub mes'ul ve muateb olacağınızı mukarrer ve muhakkak bilüb ana göre basiret üzre hareket ve alâ eyyi halin her biriniz tahtı kazalarınızda tecessüs ve tefahhus ile ele götürüb ihzarına ciddi tam eylesesiz Ve sen ki veziri müşarünileyhsin zimmî merkumun oltaflarda mazenne olan mahallerde tarafından mütecessis âdemler tayin ile tecessüs ve tefahhus ile ahiz ve ele getirülmesinde ziyade ikdam ve ihtimam eyleyüb mıkdarı zerre müsaheleden ziyade ihtiraz olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Fi evahiri ra 1143 [1]

142

Istanbul'da isyan çıkaran Arnavutların ko:ulmalarına ve vilâyetlere kaçanların tecziyelerine dair.

Rum İli'nin sağ kol nihayetine varınca vaki vüzerayı izam ve beyler-beğiler ve mevalii kiram ve beyler ve kadılar ve mütesellimler ve voyvodalar ve kethuda yerleri ve yeniçeri serdarları ve sair zabitan ve âyanı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki

Darül hilâfetül aliyye ve makarrı saltanatı seniyyem olan mahmiyei Kostantaniyye'de biraz müddetden beru ecnası muhtelif müctemi olub hususâ müslim ve zimmî Arnavud taifesi hanlarda ve hamamlarda tevatun tarikıyla temekküne mu'tad olmalarıyla gün begün cem'iyetleri müzad oldukça ibadullahın emval ve a'razına dendani tama'ların tiz ve birbirlerin idlâl idüb mel'ânetü habasetlerin irca için bundan akdem Âsitaneyi saadetimde bilâ sebep ref'i livai cem'iyet gicelerde ve gündüzlerde ibadullahın dekâkin ve hanelerin basub bir kaç gün bu vechile hilâfi şer'i şerif ümmeti Muhammedin emval ve eşyaların yağma ve garet ve envai mel'ânetü habesete cesaret itmelerile ittifakı eimmei dini mübin ve ittihadı kulübü mü'minin ile biavnilâhil melikül muin eşkıyayı mezbur rüesasınm galei tasallutları bertaraf oldukdan sonra mâadası kimisi firar ve kimisi zevayayı hafâde karar idüb bir dürlü kıylü kale bais

[1] Ayrıca Buğdan ve Eflak voyvodalarına da hükümler yazılmıştır. Bundan başka, İbrahim Paşa'nın oğlu vezir Mehmed Paşa'nın kethudası yedekci Mehmed'in tevkıyfi için Tuna havalilerine ve İbrahim Paşa'nın hazinedarı olub Gelibolu'ya kaçtığı haber alınan Mustafa'nın tevkıyfi için de Gelibolu naibine hükümler gönderilmiştir.

olacak halet yoğiken taifei merkumenin bakıyyetüs süyufları ebnaî cins ve hevadarlarından eşhası şekavet ihtisas ile pesiperdei hafâda mahzâ yine ibadullahın mallerin garet için âmâde ve işbu şehri ramazanül mübarekin on yedinci gicesi alelgafle âlâti harbiyye ile huruc kasdı fasidine tasaddi ve tavrı sabıkları üzre Atmeydanı'na gidüb cemiyetü mel' anetlerine takviyet tedarikine mübaşeret kaydında olmalarıyla avnü rabbanıyye ittikâ ve istızhar ve ittifak ve ittihadı sıgarü kibar ile eşkıyayı mezbureye kat'an meydan virilmeyüb sancağı şerif ihraç ve derhal ziri sayei saadet iltivasına askeri ve sair den müctemi' olan cümhuru müslimîn ile kahrü tedmirlerine mübaşeret olunduğunu müşahede ve muayene itmişler iken yine şekavet ve inadlarında pa bercayı merkezi ısrar olub mukavemete ibtidar ve alemleri fahriâlem sallahü aleyhi ve sellem ulüvvü şanü kadrine hâşâ sümme hâşâ itibar itmeyüb üzerine kurşunların bârân gibi yağdırub kemali mel' anetü habasetlerin ve devleti alıyyeme sui kasd ve ihanetlerin izhar ile fesadü şekavetlerin icraya ictisar itdiklerinden sonra tedmirü istiysallerine ikdamü ihtimam olunmak için tarafı hilâfetmeabımdan meb'usü me'mur olan taifei asakiri müslimîn ve sair fırkai müvahhidin avnü inayeti rabbülâlemîn ile muktezayı şer'i metin üzre üzerlerine hücum ve hiç emanü zeman virilmeyüb niçeleri alefi şimşiri telef ve maadası kimisi firar ve kimisi ihtifa idüb lâkin bundan sonra makarrı saltanatı alıyyemde bu makuleler için meksü karar mümkün olmayub havenei mezbure ile ve memleketlerine firar ile tahlisi giriyan sevdasına zahib olacağı zahir olub ancak mesnedi hilâfet ve makarrı saltanatımda hilâfi şer'i şerif bu gûne fazayihü kabayihe tesaddi ve ibadullahın emval ve a'raz ve dimalarına bigayri hakkın sui kasd ve devleti alıyyeme ihanet idüb hususâ livayı nusret iltivayı sultanı enbiya aieyi minessalevatüt tayyibatı ezkâhâya âleti harb ile hücum ve ulüvvü şanü kadrini tahkir iden bağîlerin ve mukaddemâ vaki olan ma'rekeden firar iden şakıyilerin demleri heder olduğuna fetvayı şerife virilmekle o makule eşkıya her kim olur ise olsun alâ eyyi halin ele getirilüb müstahak oldukları cezaları virilmek cümle üzerine vacib ve mütehattim olan kazayayı mühimmeden olub tekмили levazımı dinü diyanet için bu makulelere evlâdu akrabadan dahi olur ise kat'â merhametü şefekat ve himayetü sıyanet lâyıq ve caiz olmayub zikrolunan eşkıyanın buldukları mahallerde müstahak oldukları cezaların bilâemanin tertib ile levsi vucudu habaset âlûdlarından vechi arzın tahiri aksayı muradı padişahanem ve muktezayı şer'i şerif üzre emrû فرمانı itaat vecibei zimmetleri olan ahali vilâyet ve sükânı memleketin bu mühimmi cesimde cümlesinden hidematı meşkûre matlubu hümayunu husrevanem olduğundan gayri tanzimi umuru bilâd ve terfihi ahvali

ibad için bu emri mühimmin temşiyeti şer'an ve kanunen cümlelerin üzerine lâzım ve lâbüd olmağla siz ki vüzerayı müşarünileyhim ve sair mumaileyhimsiz işbu emri şerifi celilül kadrım... ile vusulünde bu emri mühimmi umuru saireye kıyas itmeyüb mücerred tanzim ve tensikî hüsnü nizamı bilâd ve mahzâ terfihi ahvali ibad için teşebbüs olunmuş nef'îâm olan mehamı mühimmei diniyyeden olduğun her biriniz teyakkun^{ve} mülâhaza ve mazmunu emri şerifimi cümleye ilân ve işaat ve olmakuleleri tahtı kaza ve hükümetinizde ittifak ve ittihad ile gereği gibi teftiş ve tecessüs ve ele girenlerin müstahak oldukları cezaların haklarında virilân fetvayı şerife mucibince bilâemanin tertib ve icra ile levsi vücudu bed budlarından vechi arzı tathir ve tanzife cümleliz ihtimam ve dikkat idüb eşkıyayı merkume muzırrünnas ve mehini devleti aliyye ve bedhahı saltanatı seniyyem olmaları cihetile izalesi vacib olan zümrei zemimeden oldukları ecilden evlâdu akrabanızdan olur ise dahi içlerinden bir ferde terahhüm ve şefekat ve bir tarikıyla setrû himayet itmeyüb bu babda icrayı hamıyyeti islâmiyye ile tekmlî levazımı diyanete bezli vüs'ü kudret idilüb indallah me'cur ve indennas memduh ve meşkür olacak asarı cemile vücude getirmekle mazharı duayı hazreti mülûkânem olmağa sarfı sa'yü meknet ve lâkin bu behane ile kazıyyede medhalî olmıyub eşkıyayı merkumenin rüfeka ve hevadarlarından olmıyanların ve fukarayı raiyyetin nüfus ve emval ve ırzlarına taarruza kat'â rızayı hümayunum olmıyub eşkıyayı merkumeden olanların müstahak oldukları cezaların fermanım olduğu üzre bilâ tereddüd tertibe mübade-ret ve bu makule şekavetde alâkası olmıyanlara ve fukarayı raiyyete bir dürlü teaddi ve tecavüzden begayet ihtiraz ve mücanebet eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evahiri n 1143 [1]

143

Okmeydanı'na bağ ve bahçe yapılmamasına dair.

Dergâhı muallâm yeniçerileri ağasına ve Galata mollasına hüküm ki

Dergâhı muallâm yeniçerileri ağasının tahtı nezaretlerinde vaki Galata kazasına tâbi Kulaksız kurbinde merhum ceddîm Ebülfetih sultan Mehmed han gazi tabe serahü İstanbul'u muhasara eyledikde Okmeydanı hududuna dahil ve tekye olan mahalde hiyamı zafer penahları vaki olup meydanı mezburdan fethi müyesser olmağla guzat islâma ve âmmei enama ok atub dua olunmak için vakıf ve şart ider ki meydanı mezburda fakat ok atılıb kimesne bir karış yerine ve bir avuc toprağına taarruz itmeyüb

[1] Bu hüküm bir kaç sene te'kid edilmiştir.

şu yolları ve mezaristan ve bağ ve bağçe olmayub vechen minel vücuh kimesne müdahale itmiyeler ve bu tir endaz taifesinin yedlerine evamiri şerife virilüb ve muhafazasıyçün korucular tayin ve ca beca sınır taşları vaz' ve sınır ve hudud bağhyub bir musallâ dahi vaz' idüb badehu ceddim sultan Bayezid han tabe serahü meydanı mezbura kemali rağbet ve bazı arazi ilhak ve tevsi ve anlar dahi balâda tahrir olunduğu üzre emri şerif virüb ve bundan maada ecdadı izamımdan her biri zamanlarında minvali meşruh üzre evamir ve hattı hümayunu şevketmakrun virüb ve merhum şeyhülislâm Ebüssüud dahi meydanı mezburenin minvali meşruh üzre vakfiyeti zımnında ve tir endaz taifesine mahsus olub ahari müdahaleden men' birle fetvayı şerife virilmişiken bazı kimesneler meydanı mezbure hududuna mandıra ve mezarlık ve su yolları kazub şartı vakifa mugayir taarruzdan hâli olmamalarile bundan akdem Âsitanei saadetde sadareti uz mâ kaimekamı Mahmud Paşa ve seğban başı Hasan ve sair tir endaz taifesile atıcı taifesi itibar eyledüğü gez ile hududu erbaası tahrir ve tahdid olunduğu üzre düsturül amel olub ve hâlâ meydanı mezburede vaki olan atıcılar tekyesini veziri âzamı sabık İskender Paşa bina ve silâhdar Mustafa Paşa dahi tevsi ve bakır evanileri vakıf ve bazı müslimin dahi bakır evani ve sair lâzimei kesire vakfidüb zikrolunan tekyeye ve içinde olan mevkufata yaycı ve okcu taifesine bivceh muarazadan hâli olmayub ve bundan maada tir endaz taifesin âyin ve erkân ve remilerine muaraza idüb Bizim hükmümüz ile menzil dikilür ve başka çıkmadık âdemin ok ve yayı ile menzil dikdirmeyiz deyu muaraza eylediklerinde veziri âzamı sabık müteveffa Mustafa Paşa yeniçeri ağası iken murafaadan men' birle -viridiği düsturul amel mucibince emri şerif virilüb yine muarazadan hâli olmayub men'ü def' olunmak iktiza eyledikde cümlesinin marifetile virilân hudud name ki ceddim Ebülfetih sultan Mehmed han tabe serahü tir endaz taifesine vakfidüb hudud ve sınır bağhyb badehu sultan Bayazid han tabe serahü bazı arazi ilhakıyla hudud ve sınır yeri vaz' eyledikleri sınır taşlarının cevabı erbaasının idaresi atıcı taifesinin itibar eyledüğü gez hesabı sekiz bin yüz elli gez olub meydanın hududu muayyene ile mahdud olan mahallin bir karış yerlerine ve bir avuc topraklarına taarruz olunmayub ve yaycı ve okcu taifesi âyin ve erkânlarına ve menzil dikmelerine ve başka çıkmadık âdemin oku ile menzil dikmelerine ve yaylarına ve tekyelerine ve içinde olan bakır evani ve gayri lâzimei tekyeye kat'â müdahale ve muaraza itmeyüb minvali meşruh üzre tir endaz taifesi meydanı mezbureyi ve tekyei merkumeyi zabt idüb vechen minel vücuh bir ferd mani olmamak babında hudavendigârı sabık zamanında yeniçeri ağası arzile virilân emri şerif mucibince merhum Ahmed han ve badehu babam

cennet mekân firdevs âşîyan babam sultan Mustafa han tabe serahü zamanlarında virilân evamiri şerife mucibince emri şerif virilmişiken mukaddemâ vaki olan harikde emri şerif muhterik ve ahkâm kaydına müracaat olundukda vechi mezruh üzre evamiri şerife virildiği mukayyed bulundukda ammim sultan Ahmed han zamanında dahi emri şerif sadır ve mucibince amel oluna deyu unvanına hattı hümayunu şevketmakrun keşide kılındığın bildirüb... babında inayet reca eylemelerile... hareket için vechi meşruh (Aşağı kısmı yoktur. Fakat tarihi 1143 dür. Bu hüküm bir kaç defalar, hattâ 1266 da da te'kid edilmiş olduğu için onu da aşağıya aynen yazıyoruz).

144

Okmeydanı'na bağ, bağçe ve bina yapılmamasına dair.

Efahımı vükelâyı saltânatı seniyyemden hâlâ derya kapudanı veziri dirayetsemirim Re'fet Süleyman Paşa iclâlihuya ve Galata monlasına hüküm ki

Ecdadı izamımdan cennetmekânı mağfired nişan Ebülfetih sultan Mehmed han gazi aleyhürrahmeti velgufran hazretleri İstanbul muhasarasına şuru'larında Ok meydanı tarafından gelüb fethü teshir etmelerile teberrüken ve teyemmünen Ok meydanı ve seferi hümayun vakitlerinde Dua meydanı olmak üzre ittihaz ve sofa ve minber bina ve vakfidüb ve hudud ve sınırın tahdid ve tayin ve güruhu ramiyan yedlerine hattı hümayun ile muanven evamiri aliyye ihsan eyleyüb aslâ ve kat'â meydanı mezburda bağ ve bağçe ve mandıra ve bir dürlü şeyler bina ve kuyular hafir olunmayub ve koyun ve sığır ve sair hayvanat rai itdirilmeyüb ve kimseyi ayak basdırmayub mümkün olur ise meydan üzerinden kuş dahi uçurmıyalar deyu tasrih buyurmalarile ahlâfı kiramları olan selâtini maziye enarallahü tealâ berahinühüm hazratı taraflarından dahi müekkid ve müşeddid evamiri aliyye ihsan buyurılıb gâh ve gâh vaki olan teaddiyatın men'ü def'i babında dahi fermanı âli virilmiş olub bu kadar eyyamdanberu secdegâhı mü'minin ve ما بين الروضة من رياض الجنة hadisi şerifi mısdakınca ramiyanın meydanı cennetden bir kıt'a olub böyle bir revzai mu'teberenin masunu mahfuz olması lâzimedden olduğu cihetle secdegâhı mü'minin olan ma'bedi kadimde Yehud ve Nesarâ eyyamı mahsusalarında âmedü şüd etmamek ve hudud ve meydana dahil olmamak için âdemler tayin ve sair eyyamda dahi kezalik meydân korucuları dühullerini ve mandıra binası ve hayvanat rai olunmasını men'i külli ile men' ü def'e muhkem tenbih ve te'kid olunub daima bu vechile nezaret ve mazmunu münifi ilâ maşaallahü tealâ mûraât ile düsturül amel tutulub hilâfından ga-

yetül gaye ihtiraz ve mücanebet olunmak babında merhumu mağfiret nişan sultan Mahmud hanı evvel tabe serahü zamanında bin yüz elli bir senesi evahiri zilhiccesinde sadır olan emri âli mucibince ikiyüz on dokuz senesi evaili cemadel ulâsında virilân emri âlinin bu kerre tecdidi iltimas olunmağla vechi meşruh üzre amel ve hareket olunmak babında tecdiden işbu emri şerifim ısdar ve itâ olunmuşdur İmdi senki kapudanı müşar ve mevlânayı mumailayhımasız işbu emri şerifim sicilli mahkemeye kaydü sebt olunarak mazmunu münifi üzre amelü harakete sıdkı reviyet eylesesiz Fi evasıtı m 1266

145

Tuğu hümayun caizesine dair.

Hâlâ Tiflis muhafızı vezir İshak Paşa'ya hüküm ki

Zimmetinde olan tuğu hümayun caizesi irsali için bundan akdem mektubu sadrı âzamî ile çukadarlarından mısırlı Mehmed zide mecdihu tayin olunmuşken edâsında teallül ve bazı illeti vahiyeyi müştemil arzuhal ile çukadarı mumailayhi irca' itmenle senki veziri müşarünileyh sin tuğu hümayun caizesi ibtida vüzeranın edâ eyleyeceği akçelerden olub bir dürlü özü illet kabul ider makulesinden olmamağla işbu emri şerifim... ile vusulünde te'hir ve tevakkuf eylemeyüb bir gün akdem ve bir saat mukaddem yirmi iki bin beşyüz guruşu tamamen hazine idüb acaleten irsal ve Enderunu hümayun'um hazine kethudasına teslim eyleyüb ve bundan sonra bir güne teallülden ziyade mücanebet eylesesiz Şöyle ki acaleten irsal ve teslimde tekâsül ider isen nedametin çekersin Ana göre hareket ve bir gün evvel irsal ve teslimine mübaderet eyleyüb hilâfından ittika eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evasıtı ş 1142

146

Beşiktaş'ta Abbas Ağa mahallesinde harab olan Meryem ana [1] kilisesinin tamirine müsaade edildiğine dair.

Galata kadısı mevlâna Şeyh Mehmed Said zidet fezailühuya hüküm ki Kasabai Beşiktaş'da Abbas Ağa mahallesinde ehli zimmet Rum tayifesi süddei saadetime arzuhal idüb mahallei mezburede vaki fethi hakaniden beru yedlerinde terk olunmuş Meryem ana kilisesi dimekle maruf kadimî kiliseleri papaslarının sakin oldukları odalarile maan müruru eyyam ile ekser mahalleri harabe müşrif olduğun bildirüb hey'eti kadimesi üzre tamiri

[1] Panaya kilisesi.

babında istid'ayı inayet eyledikleri ecilden sadır olan fermanı âlişanıma imtisalen kibelî şeri'den müderrisinden bab nayibin olan mevlâna Abdullah zide ilimühu irsal olunub oldahi mübaşir tayin olunan İbrahim ve sermimarını hassa zide mecdihüma ve hassa mimarlarından Elhac Mehmed Halife ve Elhac Mustafa Halife ve Küçük Mehmed Halife ve Galata voyvodası Elhac Ahmed zide mecdihu tarafından Osman Efendi dimekle maruf kimesne ve sair bir cemmigafiri müslimîn ile balâda mezkûr kasabai Beşiktaş'da Abbas Ağa mahallesinde vaki Rum kenisesine varub akdi meclisi âli eyledikde kenisei merkume vakfı mütevellileri Yanaki ve Marko nam zimmîler ile müsîn ve ihtiyarlarından Papa Nikoli ve Corci ve Yorgande ve Panayot ve Yenaki nam zimmîler ve sayire meclisi ma'kudu mezkûrda her biri takriri kelâm idüb işbu Meryem ana kenisesi dimekle maruf kenise hîni fetihden beru ehli zimmet Rum tayifesi yedlerinde terk olunan kenaisi kadimeden olub müruru eyyam ile derunü birunu bilkülliyye harabü viran olmağla her vechile bina ve tamire muhtac olmagin hâlâ keşfü nazar ve mesaha ve vaz'ı kadimi sükkatı müvahhidinden istihbar olunub yedimizde olan fetvâyi şerife mentukunca bilâ terfi velâ tevsî bir nesne ziyade itmeksizin vaz'ı kadimi üzere bina ve tamire izin taleb ideriz didiklerinde mevlânayı mezkûr dahi mimarûnu mezburûn ve mübaşiri merkum İbrahim ve vekili merkum Osman ve sayir müslimîn ile nazar eylediklerinde filvaki kenisei merkumenin derunü birunu ve etrafı erbaasında vaki divar ve sokak kapuları ve papas odaları ber vechi muharrer bilkülliyye harabü viran olmağla bina ve tamire muhtac olduğun badelmuaylene velmüşahede kenisei merkumenin vaz'ı kadim ve hey'eti atikasımı kasabai merkumede sakin eyimme ve müezzinin ve sayir müsîn ve ihtiyarlarından olub lieclil ihbar meclisi mezkûrda hazırûn olan bigaraz ehli vukufu müslimînden Mehmed ibni Mehmed ve Osman Efendi ibni Ahmed ve Halil Efendi ibni Mehmed ve Mehmed Efendi bin Süleyman ve Elhac Mehmed Halife bin Mustafa ve Molla Hasan ibni Elhac Bekir ve İbrahim bin Mehmed ve diğer İbrahim ibni Abdullah ve Esseyyid Elhac Mustafa bin Esseyyid Mehmed ve Esseyyid Hüseyin bin Mehmed ve Halil bin Yusuf ve Ahmed bin Hüseyin ve Esseyyid Ahmed bin Ali ve Mustafa bin Hüseyin ve sayir isimleri müsecjel altmışdan mütecaviz müslimînden istifsar ve istihbar eyledikde kenisei merkumenin derunu garp tarafında vaki kebir kapu dahilinde şark tarafında olan incilhaneye varınca mimarûnu mezburûn mesahalerile tulen gayri ez divar yirmi bir zira' on sekiz parmak ve incilhaneden şark tarafında vaki divara varınca üstünün kubbesi tulen altı zira' ve umkan iki zira' on sekiz parmak ve derunu kenise arzan gayri ez divar on sekiz zira' ve etraf divarları arzan bir zira' ve kadden yedi zira' ve sakfı tahta döşemeli ve mertek-

lere mihli semerkandî tabir olunur nim şişeli boyalı tavan ve sakfın cevanibi erbaası kırpi sacaklı kurşunî boyalı ve kireç ve horasanlı kiremid puşideli ve derunu kenisede cenub ve şimal taraflarının her birinde çifte sekiz tabir olunur beşer aded dikme sütun ve döşemeli tuğla ve mermer mahlût ve cenub ve şimal taraflarında vaki divarların her birinde kadden birer zira' ve sekizer parmak ve arzan bir zira' çarçubeli timur parmaklı altışar aded pencere ve şark tarafında vaki divarda keزالik beş aded pencere ve garb tarafında üç aded pencere ve garb tarafında kadden iki buçuk zira' ve arzan iki zira' kara ağaç tahtasından çarçubeli mükemmel bir kenise kapusu ve cenub tarafında kadden iki zira' altı parmak ve arzan bir buçuk zira' keزالik çarçubeli bir kapu ve şimal tarafında kadden iki zira' ve arzan bir buçuk zira' keزالik çarçubeli avretler kapusu ve derunu kenisede garb tarafında tulen on sekiz zira' ve arzan sekiz zira' önü kafesli nerdübanlı fevkanî avretler sofası ve yine garb tarafında vaki kapu haricinde tulen on sekiz zira' ve arzan yedi zira' dikme sütunlu ve tabanlı ve iki kat oturak tahtalı ve üstü kiremid puşideli sondurma sakf ve kenisei merkume havlisinde ikisi beşer zira' ve ikisi altışar zira' fevkanî pencereli dört bab papas odaları ve kenisei merkumenin etrafı erbaasında vaki kiremid puşideli zokak divarları nisfî esfeli taş ve nisfî âlâsı kerpiç ile mahlût olmak üzere tulânî cem'an yüz yirmi sekiz buçuk zira' ve arzan bir zira' ve kadden bazı yeri beş ve bazı yeri altışar zira' ve garb ve cenub ve şimal taraflarında kadden ikişer buçuk zira' ve arzan birer zira' on sekizer parmak kara ağaç tahtasından çarçubeli üç aded mükemmel zokak kapuları olduğunu ve kenisei merkume vechi muharer üzere hîni fetihden beru ehli zimmet Rum tayifesi yedlerinde terkü ibka olunan kenaisi kadimeden olub müruru eyyam ile bilkülliye harab ve viran olmağla her vechile bina ve tamire muhtac olduğunu mezburûndan her biri alâ tariküşşehade haber virmelerile mevlânayı mezkûr dahi zimmiyûnu merkumûnun ber mucibi fetvayı şerife kenisei merkumeyi ihbar olunduğu üzere bina ve tamire izin taleb etdiklerin mahallinde tahrir ve maan ba's olunan ümenai şer'ile gelüb sana haber virdiklerin ilâm itmenle ilâmın mucibince tevsî ve terfiinde bir nesne ziyade itmeksizin ber muktezayı şer'i şerif ve fetvayı münif vaz'ı kadimi üzere binasına mümanaat olunmamak için yazılmışdır Fi evasıtı za 1142

(Aynı tarihle Salma tomruk'da Ali Paşayı atik mahallesinde Meryem ana, [1] Nişancı Cafer mahallesinde Meryem ana, Balat kapusu haricinde Karabaş mahallesinde Aya Yani, Balat kapusu dahilinde Hacı İsâ mahal-

[1] Panaya kilisesi.

lesinde Küçük Meryem ana, Edirne kapusu'nda Ali Paşayı Atik mahallesinde Hızır İlyas, [1] İstanbul'da Hamamcı Muhiddin mahallesinde Aya Nikola, Tevkiî Cafer mahallesinde Hızır İlyas, Davud Paşa mahallesinde Meyrem ana, Fener kapusu dahilinde Tahta minare mahallesinde Hızır İlyas, Edirne kapusu kurbinde Hacı Muhiddin mahallesinde Aya Kasım, [2] İstanbul'da Tekfur Sarayı kurbinde Arabacılar meydanında Çakır Ağa mahallesinde Meyrem ana, Mustafa Paşayı Atik mahallesinde Kasım kiliseleri gibi harikte muhterik olan kiliselerin inşası için de gene bu tarzda İstanbul kadısı Mehmed Raşid zidet fezailühuya hükümler yazılmıştır).

147

Beşiktaş'ta Abbas Ağa mahallesindeki Meryem ana kilisesinin inşası bittikten sonra keşfi icra edilmesine dair.

Galata kadısı mevlâna Şeyh Mehmed Said zidet fezailühuya hüküm ki Galata muzafatından Beşiktaş kasabasında Abbas Ağa mahallesinde sakın ehli zimmêt Rum reaya tayifesi gelüb mahallei mezburede vaki fethi hakanîden beru yedlerinde terk olunmuş Meryem ana kenisesi dimekle maruf kadimî keniseleri müruru eyyam ile harabe müşrif olmağla bundan akdem virilân fetvayı şerife ve sadır olan emri şerifim mucibince bir nesne ziyade itmeksizin tamir ve tekmil olduğun bildirüb olbabda istid'ayi inayet eyledikleri ecilden sadır olan fermanı âli (ye) imtisalen senki mevlânayı mumailihsin sen ve mübaşir tayin olunan İbrahim ve ser mimarını hassa Mehmed zide mecdihunun ve Galata voyvodası Elhac Ahmed tarafından Osman ve kâtib mimar Salih ve mimarlardan üstad Elhac Mehmed Halife ve diğer Mehmed Halife ve Süleyman Halife ve mu'temed Mustafa Halife ile kasabai Beşiktaş'da Abbas Ağa mahallesinde vaki fethi hakanîden beru ehli zimmet Rum reayası yedlerinde terkü ibka olunub keşfü tamire muhtac vç kenaisi kadimeden olduğuna binaen bilâ terfi velâ tevsi tamirü termimine ruhsat verilüb bundan esbak ba fermanı âli keşfü mesaha ve hüccetü ilâm olunan balâde mezkûr reaya beyninde Meryem ana kenisesi dinmekle maruf kenise üzerine varilub kasabai mezbure ve mahallei merkume ahalisinden cemmi gafiri müslimîn hazır oldukları halde mütevellileri Yanaki ve Marko nam zimmler talebleriyle mimarûnu mazburûn tekrar kenisei mezburenin tul ve ve arz ve sakf ve kad ve etrafı arbaasında olan divar ve papas odaları ve mevazı sayiresini alâ vechil ihtimamüttam bilcümle keşif ve mesa-

[1] Aya Yorgi kilisesi.

[2] Aya Dimitri kilisesi.

ha olundukda bundan akdem yedlerine virilân ilâm ve hüccete mutabık bulundukda bililtimas ilâm itmenle ilâmın mucibince amel olunub tekrar keşif behanesile teaddi ve rencide olunmamak için yazılmışdır Fi evahiri z 1142

(Diğer kiliseler için de aynı tarihte İstanbul kadısı mevlâna Mehmed Raşid zidet fezailühuya da hükümler yazılmıştır.)

148

Istanbul'da meyhanelerin kaldırıldığına dair.

Ergli ve Tekfurdağı ve Sehir köyü ve Gelibolu naiblerine ve voyvoda ve serdarlar ve su başılar ve iskele eminleri ve yasakçılara ve âyanı vilâyete hüküm ki

Istanbul'da ve Galata'da ve sair mahallerde olan meyhaneler men'ü ref' olunub ve lâkin ümmülfesad olan hamir tahtı kazalarınızda vaki iskelelerden gelmekle Galata'da mukıym olan elçi ve baylosun mu'tad üzere fermanı âli ile getüregeldikleri hamirden maada sairlerine furuht için zimmî ve Yehud taifesine kazai mezburların iskelelerinden sefinelere hamir ve arak tahmil itdirilmeyüb gelân hamir sefineleri bilkülliye men'ü ref olunub şöyleki hilâfı emri âli hareket ider olur ise haklarında ceza tertib olunacağı mukarrer ve muhakkak olmağla ana göre basiret üzere hareket ve hilâfından begayet ihtiraz ve ictinab eylesesiz deyu fermanı âli yazılmışdır Evahiri ra 1144

149

Şahzade Mirza Şafi'nin hizmetine tayin olunub Selâniğ'e giden İbrahim Müteferrika'nın işlerinin teshiline dair.

Selânik sancağı mutasarrıfına ve Selânik kadısına ve yeniçeri zabitanine hüküm ki

Derğahı muallâm müteferrikalarından İbrahim zide mecdihu bundan akdem Selânik'de ikameti fermanım olan Şah zade Mirza Safi'nin maiyetine mihmandar tayin olunub hidmeti me'muresine dayir vaki olan umur ve hususlarına iktizasına göre muavenet ve muzaheretiniz fermanım ololmağla imdi işbu emri celilül kadrım vusulünde sizki mumailiyhimsiz Şah zadei salifüzzikrin mihmandarlığı emrine tayin olunan mumailiyhin hidmeti me'muresine müteallik vaki olan umur ve hususlarına iktizasına göre gereği gibi ianet ve muzaherete her biriniz ihtimam ve dikkat eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evasıtı ca 1144

150

Yahudiler meyhanecilik etmemeyi teahhüt eyledikleri cihetle yalnız kendilerine lâzım olan şarabın verilmesine dair.

Yeniçeri ağasına ve hassa bostancı başıya hüküm ki

Mahrusei İstanbul hısnı ebvabının haric ve dahilinde sakin Yehud tayifesi arzihal idüb hamir ve arak fûruht olunan meyhane tabir olunur mekâmı menhuseler ba fermanı âli bikkülliyeye men'ü ref' olunmağla fimabaad içlerinde meyhaneci olmamak üzere cümlesi şart ve teahhüd etmele-rile bu defa kendi nefisleriçün iştira eyledikleri on bin mudra hamirin Âsitane'de hanelerine nakline mümanaat olunmamak babında emri şerifim reca eyledikleri ecilden siz ki mumaileyhimasız vechi meşruh üzere bu defa yalnız on bin mudra hamir fimabaad meyhanecilik iderler ise cezaları virilmek şartile nefislerine mahsus olmak üzere beyinlerinde tevzi ve taksim olunmak babında fermanı âlişan yazılmışdır Fi evahiri b 1144

151

Mısır'dan İstanbul'a gelen gemilerdeki kahve ve pirincin başka iskelelere çıkarılmamasında dair.

Boğaz hisarları naiblerine ve dizdarlarına hüküm ki

Canibi Mısırî Kahire'den kahve ve pirinc ve sair eşya ile bu tarafa gelân sefayinin derunlarında olan eşyadan bir habbe ahar mahalde ihrac olunmayub ve olmakule sefineler kadimden beru doğru Âsitanei saadetime gelmeleri deri saadetimde sakin agniyâ ve fukaranın tevsii maaşla-rile defî muzayekalarını mucib bir emri müstahsen iken bu yakınlarda bazı sefine eshabı sefinelerine canibi Mısır'dan tahmil eyledikleri eşyayı doğru Âsitanei saadetime getürmeyüb saire beyiü fûruht itmek kaskdile Tekfurdağı ve Mudanya ve sair mahallere ihrac eyledikleri sem'i hümayunu mülükâneme vasıl olub bu husus Âsitanei saadetim sevakın ve ahalsinin muzayeka ve zaruretlerine bâdi olmağla fimabaad canibi Mısır'dan kahve ve pirinc ve sair eşya ile gelân sefineler Boğaz Hisarları'na vasıl olduklarında içlerinde olan eşya ve pirinc ve kahveden ahar mahalle bir nesne ihrac eylemameriçün siz ki mumaileyhim siz derunlarında olan eşyanın enva' ve ecnas ve mıkdarı marifetieriniz ile tahrir ve defter ve oldefter mucibince sefinelerinde olan eşyayı doğru Âsitanei saadetime getürüb tamamen ve kâmilen gümrüğe ihrac itmek üzere sefine reisine gereği gibi tavsiye ve tenbih ve defteri merkumu deri devletmedarına getürmek üzere tarafınızdan mahsus bir âdeme teslim ve ol sefine

ile bu tarafa irsal olunmak fermanım olmagın işbu emri şerifim... ile vusulünde siz ki mumaileyhimsiz vechi meşruh üzre canibi Mısır'dan birden ve ikiden ve dahi ziyade gelân tüccar sefineleri ol canibe gelüb vasıl olduklarında fermanım olduğu vechile içlerinde olan eşyayı enva' ve ecnas ve mıkdarile bir hoşca ihtimam iderek tahrir ve defter ve memhur defterlerin tarafımızdan bir âdem ile bu tarafa irsal ve sefine reisine dahi defteri merkum mucibince sefinesinde olan eşyayı doğru Âsitanei saadetime getürüb tamamen ve kâmilen gümrüğe ihrac itmek üzre muhkem tavsiye ve tenbih idüb şöyle ki doğru bu tarafa gelmeyüb ahar mahalle gitmek ve yahud cuz'i ve külli emri şerifime mugayir eşya ihrac eylediği zahir olmak ve defterden noksan getürmek lâzım gelür ise eşyaları mirî için girift olduğundan gayri ukubatı şedide ile muhkem haklarından gelineceğin her birine ifade ve tefhim iderek bundan böyle varid olan sefayinin cümlesini bu vech üzre doğru Âsitanei saadetim tarafına irsal ve tesyir idüb bu babda mıkdarı zere rehavet ve yahud tamam hâmma tebaiyyet ile hilâfına vaz'u hareketden begayet tevakki ve mücanebet eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Fi evaili z 1144

152

Anadolu'dan İstanbul'a kimsenin gönderilmemesine dair.

Anadolu'nun sağ kolu nihayetine varınca vaki vüzerayı izam ve miri miran ve ümerayı kiram ve mevalii feham ve kuzat ve nüvvab ve mütesellimler ve kethuda yerleri ve yeniçeri serdarları ve sair zabitan ve âyanı vilâyete hüküm ki

Devleti aliyyei ebed peyvendim on beş seneden beru Darül hilâfetül aliyye mahmiyei Kostantaniyye *صاحبها الله عن الأوقات والبلية* de müstemirren ikameti hilâfında vilâyeti Rum İli ve Anadolu'da vaki kasabat ve kura ahaliilerinden ve reaya ve beraya makulesinden olanların niçeleri birer müddet gelüb Âsitanei saadetimde rencberlik ve bazı beyiü şıra ile kisbury kâr ve intifai yesar itdiklerinden kat'ı nazar tekâlifden dahi emniyet ve halâslarını müşahede eylediklerinde bu halet sairilere dahi sirayet itmeğin müteehhil olanlar ehlü ayallerile ve mücerredler birer güne behanei vahiye ile muhamiyei mezbureye aralık aralık ceste ceste birer takrib ile vürud ve dühule agaz ve gelüb mahalleler ve çarşu bazar aralarında ve sair mahall rde vaki bekâr odaları ve tahta hanlarda ve kiracı evleri ve gayri yerlerde tavattun tarikıyla beyhude meksü ikamete me'lûf olduklarından maada niçeleri dahi müzevver davalar ve timar ve ziamet

tevcihiyçün kuzatdan ve sair vazifesi olmıyan kimesnelerden arzlar ve arzuhaller ile gelüb hilâfı şer' ve mugayiri kanun olan maslahatların temşiyetde âciz olduklarında giru vilâyetlerine gitmeyüb hanlarda ve be-kâr odalarında ve sair yerlerde tulü diraz ümmidi kâsid ile tevakkuf ve ikamet idüb makarrı hilâfeti aliyemde bu makule mechulül hâl ve muhtellül ahval eşhasın kesretü zihamı ... killetü zadü zehair ve izzeti me'külata bâdi olmak takribi ile Âsitanei saadetim sevakin ve ahalilerinin muzayekaü usret ve kemali rencü zaruretlerine müeddi olduğundan gayri zikrolunan ecnası muhtelifelime selimül hâl ve mazbutül ahval ve sakin oldukları mahaller kendi emlak ve malleri olmamak hasebile muhafaza ve sıyanet vecihlerine mübaderet ve ihtimam eylemediklerinden aglebi ezmanda harikler zuhur idüb velhasıl darussaltanatım sükkânının vücuh ile ıztırarı hal ve ıstırabı ballerine bais ve rahat ü refahiyetlerinin irtifa' ve inkitama sebep olmalarından naşı bu mahzuratı muzırır ve bu mazaru muziyatı mükeddirenin indifaile Âsitanei saadetim ahalisi olan ibadullahın refahı hal ve tayyibi işleriyle tanzim ve terfihü ahvalü halleri rütbei vücuba reside olmuş kazıyâi mühimmeden olmağla fimabaad bilâ ferman etrafü eknafdan ev göçile ve şer'ü kanuna mugayir müzevver davalar ve timar ve ziamet tercihiyçün alay beğilerden arzsız kadı ve sair vazifesi olmıyanların arzları ve arzuhalleri ve vilâyet umuruna müteallik bazı hususlar vukuunda muktezayı hali mübeyyin arzı mahzar birle cümle tarafından bir iki âdem gelmek kifayet ider iken abes yere on on beş yirmi ve dahi ziyade cem'iyet ile gelenlerin mes'ullerine müsaade olunmamak ve alay beği arzı olmadıkca kadı ve gayriler arzı ve arzuhaller ile min baad cidden timar ve ziamet virilmemek hususu men'i külli ile men' olduğundan maada şer'i şerife ve kanunu kadime muvafık mesalih ile vilâyet umurına dair cümle tarafından muhtar bir iki âdem olmak üzre arzı mahzar ile deri devletmedarına gelânlerin vücuhu âmallerine ebvabı müsaade ve inayeti padişahanem meftuh ve küşade olmağla olmakulelerin bir iki gün içinde işleri görölüb alelfevir vatanlarına irca' ve iade olunmak üzre vükelâyî saltanatı seniyyeme tenbih ekid ve bundan maada Anadolu ve Rum İli taraflarının kurbü civa (rile) makarrı hilâfetimde vaki memur ü ma'berlerine hademei devleti aliyemin mu'temed ve müteayyin ve mukdim ve kârgüzar ricali sadakat şiarından mübaşirler tayin ve gelân ebnaı sebilin ahvallerin tafahhus ve teftiş ve balâda zikrolunduğu üzre behanei vahiye ile gelânleri ve bilâ ferman ev göçlerini bilâ tereddüd giru vilâyetlerine irca eylemeleriyçün kendülere muhkem tenbih ve te'kid ve bu emri mühimme dair iktiza iden tedbir ve tedarikâtı sairede ihtiyat ve ihtimamı beliğ olunub bu keyfiyyatın memaliki mahrusem sükkânına neşrû işaati ile bu misillü âmedü şüd daiyesinde olanların men'ü tahziri fermanım olmağla imd(i) işbu emri

şerifi celilül kadrım. . . ile vusulünde siz ki vüzerayı müşarünileyhim ve sairleri mumaileyhim siz tahtı eyalet ve havzai hükümetinizde olan bilâdü kasabat ve kazalar ahalilerine fermanım olduğu üzere bu keyfiyyeti ilân ve işaat ve fimabaad bilâ ferman ev göçü ve hilâfı şer'ü kanun müzevver davalar ve ziamet ve timar için kuzat ve sair (e) arzları ve arzuhaller ve vilâyet umuriyçün bir iki âdemden ziyade abes yere cem'iyet ile gelânlerin memerrü ma'berlerde müruru uburlarına ruhsat virilmeyüb mes'ullerine müsaade olunmayacağını ve alay beği arzı olmadıkca kuzat ve gayriler arzları ve arzuhallerile cidden ziamet ve timar verilmeyeceğini ve bu makuleler heman esnayı tanykden zecrü men' ile giru izleri üzerine vilâyetlerine iade olunacaklarını ve bundan sonra memnu' ve mütenebbih olmayub bir takrib ile gelânlerden ahiz ve ele girenler emri şerifime ademi itaatleri ve hilâfı şer'i şerif ve mugayiri kanunu kadim harakete cesaretleriçün muahaz ve muateb olacaklarını cümleye tefhim ve ifade ve işbu emri şerifimin bir suretini sicillâta kaydü sebt ve mazmunu celilül kadrini aleddevam her kesin mesamii intibahlarına ilka ile infazü icrasına ziyade ihtimam ve dikkat idüb bu emri mühimde mıkdarı zerre tehavünü kusur ve rehabetü füturdan begayet ittika ve mücanebet eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evaili s 1145 [1]

153

İbrahim müteferrika tarafından tesis olunub Patrona isyanını müteakıp kapanan matbaanın tekrar açılmasına dair.

Dergâhı muallâm müteferrikalarından İbrahim zide mecdihuya hüküm ki

Çün revabıtı devamı kıyamı kavanini dinü devlet ve zevabıtı kıvamı nizamı milkü millet ve zabtu rabtı tevarihî ahbar ve hıfzu hiraseti maarifü asar sebtî tahriri kütübü sahayif ile müyesser ve işaati envai ulüm ve ibareti asarı fünun teksiri kütüb ile mukadder idüğü müsellemler ve mukarrer olmağla tulû şemsi Muhammedî ve zuhuru tebâşiri ahmedî salâllâhü tealâ aleyhi ve sellemden beru ulemâi dîni mübîn ve fuzalâi muhakkıyın *بسم الله تعالى الى يوم الدين* zabtû himayeti ayeti kur'aniyye ve hıfzü sıyaneti ehadisi nebeviyye ve sayir maarifi yekıyne için tedvini sehaif ve tastiri kütübü ulümü maarif eyleyüb ve keزالik lûgati arabıyye ve fariyye ve maârifi âliyye ve hikemiyye ve sayir fünunu cüz'ıyye ve kavâidi külliyei zabtû ifade ve teallüm ve istifade dahi kütüb tahrir ve ted-

[1] Bu hüküm daha sonra, hemen her sene, müteaddid defalar te'kid edilmiştir.

vinü tastir ile husulpezir olmağla neyli ücuru dünyeviyye ve uhreviyye ve ihrazı saadeti ebediyye için te'lifi kütübü ilmiyye ve tedvini suhufu maarifi cüz'iyeden hâli olmayub lâkin müruru eyyam ve ihtilâfati edvarü âvam ile Cengiz'i fitne engiz ve Helâgüyü bi temyiz huruclarında ve memleketi Endülüs'e fecerei efrenc istilâsında ve sayir vaki olan hurub ve kitalü harik esnalarında ekser musannefat urzai zıyaü telef olmağla elyevm memaliki islâmiyyede Kamus ve Cevherî ve Lisanûlarab ve Vankulu ve kütübü tevarih ve nüsehi ulûm âliyeden cildü hacmi keb r olan nüsehi lâzime nadir ve zürmei küttab ve müstensihîn dahi kusuru himmet ve rehavetlerinden naşi yazmağa rağbet itmeyüb ve yazdıkları nüseh dahi habtu hatadan hâli olmamağla nedreti kütüb ve sekameti nüseh talebei ulûm ve raiyyei maarifü fûnunun üsretü meşekkatlerine bais ve bâdi olub ve âmali sınaiyyeden basma san'ati vücudu denanirde sekkei hasene darbı ve ruyü sahifeye nigini yemin tab'ı gibi bir nevi kitabetden ibaret ve fenni basmada husule gelân kütübün ibareti ayan ve bir cild kitab yazılmak zahmetile basma fenninde nice bin cild kütübü sahihe husule geleceği nümayan olub kalilül meşakka ve kesirül menfaa bir san'ati mergube olduğu mefhumunu havi bir risalei beliga te'lif ve inşa ve menafii kesiresin ta'did ve ihşa ve fenni mezkûrda senin ve sabıka mektubîi sadrı âzamî hulefasından Said zide mecdihunun meharetiniz olmağla levazım ve masarifini iştiraken görüb tedarik itmeniz ile bu san'ati garibenin verayi hafadan menassai zuhurda cilveger olmasile âmmei ehli islâmın ilâ yevmil kıyam isticlâbı da'vatı hayriyyelerine bais olmak için fıkıh ve tefsir ve hadisi şerif ve kelâm kitaplarından maada lûgat ve tevarih ve tıb ve fûnunu hikemiyye ve hey'et ve ana tabi coğrafya ve memalikü mesalik kitapları basılmak babında iznü ruhsatı padişahanemi iltimas eylemeniz ile risalei mezkûre اعلم الامام المتبحرین şeyhülislâmı sabık Abdullah ادام الله تعالى نضائه ya irsal Ve basma san'atinde meharet iddia iden Zeyd lûgat ve ve mantık ve hikmet ve hey'et ve bunların emsali ulûmu âliyede te'lif olunan kitapların huruf ve kelimatının suretlerin birer kalıba nakş idüb evrak üzerine basmağla misillerin tahsil iderim dise Zeyd'in bu vechile ameli kitabete mübaşeretine şer'an ruhsat var mıdır deyu istiftâ olundukda Basma san'atinde mehareti olan kimesne bir musahah kitabın huruf ve kelimatını bir kalıba sahihan nakş idüb evraka basmağla zamanı kalilde bilâ meşakkat nüsahi kesire hasıla olub kesreti kütüb rahis beha ile temellüke bais olur Bu vechile faidei azimeyi müştemil olmağla ol kimesneye müsaade olunub bir kaç âlim kimesneler sureti nakş olacak kitabı tashih için tayin buyrulur ise gayet müstahsene olan ümurdan olur deyu ifta eyledü ginden maada zahırî risalede kalemi hikmet tev'emi ile هذه جملة بلدر وهو في بحر ile

مستفرد فسلكه مفرد روض زخاوى النبات ويجرولكنه عذب فراد فاض وثمر مشيجسن منه عيون الأخرى بأن يكون مسة طار
 لأنواع براعة الذبول ومودة الأنواع تقاريض الفصول فله در منشئه حيث بين ما بين واحسن البيان. وهل جزء الاحسان الاحسان
 kelimatı dürriyül lemeatile takriz itmekle mevlânayı müşarünilyehin fetvayı şerifeleri mucibince müsaadei hümayunum erzani kılınub ve sureti nakş olunacak lûgat ve mantık ve hikmet ve hey'et ve bunların emsali ulûmu âliyede te'lif olunan kitablardan sureti nakş olunacak kitabı gereği gibi tashih itdirdikden sonra vechi meşruh üzre san'ati merkumeyi maiyyet ile amel ve icra ve bu vechile kütübü mezkûrenin lardan sureti nakş olunacak kitabı teksirine ciddü evfâ eyleyüb ve lâkin san'ati merkume ile husule gelân kütüb sahih olmak üzre ziyade ihtimam ve habtu hata bulunmaktan begayet it-ika eyleyesiz deyu ammi emcedim hudavendigâri sabık zamanı saadet iktiranlarında emri şerif virilüb. mumaileyh Said zide mecdihu ile iştiraken şüru' ve mübaşeret olunmuşiken mumaileyh müfarekat ve feshi şirket idüb mühimmatı kârhane münferiden senki mumaileyhsin yedinde kaldugın arzuhalin ile ilâm ve zikrolunan emri şerifin cülusu hümayunu meymenet makrunum takribi ile tecdidi muktabi olmakdan naşi müstakillen kendü ismine teccid olunmasını istirham eylemenle Divanı humayunmda mahfuz olan kuyudu ahkâma müracaat olundukda vechi meşruh üzre emri şerif virildiği mukayyed bulunmagın mukaddemâ sadır olan emri şerif mucibince amel eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuş- dur Fi evasıtı b 1145

154

Istanbul'da kundura fiyatlarına dair.

Kayseriye mollasına ve mütesellimine ve kethudaları ve yeniçeri serdarı ve âyanı vilâyete hüküm ki

On beş sene mukaddem medinei Kayseriye'de ham derinin âlâsının yüz danesi elli guruşa ve evsatının yüz danesi kırk guruşa ve ednasının yüz danesi otuz üç guruş bir sülüse beyiü şira olunub o takrib ile Âsitanei saadetimde mest ve papucun güzide saru içlüsi birer guruşa ve hademe istimal eyleyecek ayak kabının âlâsı yüzer ve evsâtı seksener akçaya ve hademe cizmesi birer buçuk guruşa ve sayiri dahi o kıyas üzre fûruht olundugundan ibadullah bu hususda müsterihul ahval iken tarihi mezburdan beru İskilibli tayifesi Kayseriye'ye varub ziyade behâ ile deri almağa başlyub gün begün fayizinden menafi' ve fevaidi kesire hasıl eylediklerinden naşi tayifei mezburenin sıgarü kibar ve erazilü eşhası bilcümle Kayseriye'ye dökülüb debbaglara akçe tevzi ve debbag güruhu dahi tamamı hâmlarından mücerred ücreti dibagıyyelerini almak fikrile kadimden beru ber minvali muharrer beyiü şira olunan ham derinin

elyevm âlâ ve evsat ve ednasına itibar itmeyüb mahlûtan seksen danesi altmış dört guruşa iştirâ ve dibaghanelerde dibagat itdikten sonra salî-füzzikir İskiliblilere teslim ve onlar dahi Âsitanei saadetime getürdüklerinde ziade beha ile fûruht ve bu vechile Âsitane'de sahtiyanın giran kıymetle beyiü şîra ve dembedem ayak kabının dahi behalağı ziade olduğundan ibadullahın havayıcı zaruriyelerinde muzayeka ve zucretleri hususâ fukara ve zuafânın meşakkat ve üsretleri zahir ve aşîkâr olub bu güne ibadullahın rahat ve refahiyyetlerin iktiza eyler hususlarda gûşîşî tâm ve sa'yü ikdam cümlemin lâzimei zimmet ve vacibei ihtimam ve dikkatleriyken tamâi hâmmı vahamet encamınızdan naşî bu misillü lâzimül ihtimam umurda rahavet ve ademi sıyanet ile fukara ve zuafâ muzayeka ve meşakkate giriftar ve fil'asıl Kayseriye'de öteden beru sahtiyancılık kisbine me'lûf tüccar tayifesi ehli ırz ve zikudret âdemler iken bu güne çerçi makulesi İskiliblilerin zuhurundan beru debbag tayifesi dahi anlar ile müttefik olub muradları üzre iş gördüklerinden tüccarı merku-meyn bunlar ile mukavemete kadir olamıyub me'lûf oldukları kârlarından kendülere fütur gele gelüb farig olmalarile bu vechile Kayseriye'de sahtiyan beyiü şîrasının mizanı muhtel ve müşevveş olduğundan balâde zikrolunduğı üzre Âsitanei saadetimde dahi ayak kabının dâdü sitedi zabıtanan çıkub nasın ıztırarına bais olduğü bahir ve bedidar olmak hasebile mecmuu büldanı adalet nişan ve husuâ Âsitanei saadet unvanımda sakın ibadullahın havayıcı zaruriyelerinde tevsii ballerile refahı halleri akdemi işğali padişahane ve (a) ksayı muradı şehinşahanem olmağla imdi işbu emri şerifim... ile vusulünde siz ki mumaileyhim siz bu hususda cümleliz ittifak ve ittihad üzre harakêt ve fimabaad İskilibli tayifesini Kayseriye'de sahtiyan işletdirmekden men'i küllii ebedî ile men'ü ref, ve debbağ tayifesini dahi biraz müddetden beru kadime mugayir mu'tad ve me'lûf oldukları harakâti muhdesei narmarziyeden külliyyen zecir ve gerğî gibi zabtu rabtlarına ihtimam ve dikkat ile ham derileri yine on beş sene mukaddem alınub satıldığı vech üzre beyiü şîra itdirüb ve Kayseriye bazirgânlarından maada bigâneye cidden ve ebeden bir deri virdirmeyüb ve dibağhanelerde yerlü bazirgânından gayri bir ferdin zinhar ve zinhar bir sahtiyanını işletdirmeyüb ve işlenen sahtiyanları İskilib'e ve diyarı ahare götürmek üzre bir ferde virdirmeyüb Kayseriye'de işlenen mecmuu sahtiyanları kadimden olıgeldüğü vech üzre doğrı Âsitanei saadetime getürmek şartile bilcümle yerlü bazirgânlarına virdirüb dembedem kesret ve vefret üzre Âsitanei saadetime irsal ile makarri hilâfeti alıyyemde olan ihadullahın def'i muzayekaü üsret ve terfihi ahvalilerine bezli vüs'ü kudret ve bu nizamı müstahsenin istikrar ve devanıma her bar nezaret ile nakzu halelden vikayetine sarfı miknet idüb ve yerlü

bazirgânları dahi aldıkları sahtiyamı Âsitanei saadetime getürmek üzere oltarafdan çıkdıktan sonra tamamı hâmmı vehamet encama tebaiyyet ile yollarda uğradıkları mahallerde fûruht ve yahud diyarı ahare götürmek gibi harakâti reddiyeye cesaret itmamek için cümlesine muhkem tenbih ve te'kid ve debbağ tayifesinden ve bazirgâdlardan mütenebbih olmayub bu nizamı müstahsenin hilâfına hareket idenleri itaati emri âli eylemedikleri için ahzû habs idüb haklarında lâzım gelân icra olunmak üzere vakı hallerin bilâ tereddüd alâ vechüssıhha deri saadetime arzu ilâma mübaderet eylesin Bu husus mücerred ibadullahın refahı halleri ve tevsii balleriyün iradei mülûkânen teallük etmiş umurdan olmağla bundan böyle sırran ve alenen her bar tefahhus ve teccessüs olunub şöyle ki bu nizamı cemilin hilâfına bir ferdin mıkdarı zerre sui hareketi ve siz ki mumaillehim siz sizin dahi emri şerifimin tenfiz ve icrasında sermu kusur ve rehabetiniz ve yahud tamamı hâmmınız sebebile bir ferdi himayet ve siyanetiniz mesmu' ve zahir olmak lâzım gelür ise vebali boynunuza hâlâ Anadolu müfettişi vezirim İsmail Paşa mahsus emri şerifimle me'mur kılınacağı ve bu hususda muğayiri emri âli hareketi tesaddi idenler ahzû nefi ve kal'a bend misillü ukubatı şedide ile ta'zib ve tenkil ve icrayı cezayı sezanızda müsaraat ve ta'cil olunacağı mukarrer ve muhakkak bilüb ana göre bu emri mühimde kemali ihtimam ve basiret üzere hareket ve işbu emri şerifimi cümleye ilân ve işaat ve ilâ maşaallahü tealâ düturül amel tutulmak üzere sicilli mahfuza kaydü sebt ve aled- devam mazmunu celilül kadrinin infaz ve icrasına cümleiniz ittifak ve ittihad ile ziyade sa'yü dikkat idüb hilâfından gayetül gaye ihtiraz ve mücanebet eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Fi evasıtız 1145 (Mucibince amel olunub hilâfından hazer oluna deyu emri şerifi âlişanı unvanına hattı hümayunu şevket makrun keşide kılınmıştır)[1]

155

Anadolu ve Rumeli'den gelip bağ ve bostanlarda yanaşmalık edenlerin teccessüs edilmelerine dair.

Hassa bostancı başı ağaya hüküm ki

Anadolu ve Rum İli ve Arnavudluk canibinden bazı aslı ve vatani mechul kimesneler gelüb Sarıyar ve Büyükdere ve Tarabye ve Yeni-köy ye İstinye ve Belgrad köyü ve Bağçe köyü ve Uskumrı köyü ve Hadım korusı dimekle maruf mahallerde vaki bostancı ve bağcılarını

[1] Bu mesele hakkında evahirin 1146 tarihile Karaman valisi ile Sivas mütesellimine ve Konya naibine de hükümler yazılmıştır.

yanlarında ücret ile yaşama olub ol takrib ile meks ve kendi hallerinde durmıyub leylü nehar sırran ve alenen kura ahalisi ve fukarasının ırzına ve malü nüfuslarına sui kasd ve teaddiden hâli olmadıkları yekıynen haber virilmekle olmakuleler marifeti şer' ve ustalar marifetleriyle tefahhus ve kefilî olmıyanları ihrac ve fimadaad kefilsizlerden biri bir takrib ile bağ ve bostanlarda sakın olub müslim ve zimmiden bir ferde zarar etmek ihtimali olur ise zikrolunan mahallerin ustalarına tazmin etdirilmek üzere muhkem tenbih ve te'kid eylemeniz fermanım olmağla imdi senki bostancı başı mumaileyh sin vechi meşruh üzere olmakuleleri marifeti şer ve ustalar marifetleriyle tefahhus ve kefilleri alınub kefilî olmıyanlar ihrac ve fimabaad kefilsizlerden biri bir takrib ile bağ ve bostanlarda sakın olub müslim ve zimmiden bir kimesneye zarar etmek ihtimali olur ise zikrolunan mahallerin ustalarına tazmin itdirileceğini gereği gibi ifade ve tefhim eyleyüb hilâfından begayet ihtiraz ve bu behane ile bir ferde hilâfı şer'i şerif cevru teaddiden dahi ziyade ictinab olunmak babında fermanı âlişan sadır olmuşdur Fi evaili ra 1146

156

Şair Sevyid Vehbi'nin Halep kadılığına tayin olunduğuna dair.

Üsküdar'dan Halebi Şehba'ya varınca esnayı taryıkde vaki Akşehir ve Konya ve Ereğli ve Adana ve Uzeyr ve Antakya ve sair mahallerde vaki miri miranı kiram ve ümerayı zevilihtiram ve kuzat ve nüvvab ve mütesellimin ve voyvadağân ve eshabı tevliyât ve kethuda yerleri ve yeniçeri serdarları ve sair zabitan ve âyanı vilâyet ve iş erlerine hüküm ki

Akzal kuzatül müslimîn hâlâ Şehbayı Haleb kadısı mevlâna ... Vehbi zidet fezailühu mansıbı olan medinei Haleb'e zamile bendi azimât olub mevlânayı mumaileyhin inşaallahü tealâ mashuben bisselâme mahalli merkume irsal ve isali mühim ve muktazı olmağla imdi işbu emri şerifim vusulünde siz ki mumaileyhim siz mevlânayı mumaileyh her kangınızın tahtı hükümet ve kazasına vürud ider ise kenduyi mahfuz mahallere inzal ve iyvâ ve gicelerde muhasesesine ihtimamı evfâ idüb esnayı taryıkde dahi yanına kifayet mıkdarı belki dahi ezyed tüfenk endaz kavi cebelüler tayin ve muhafazasına sa'yi belig iderek bu vechile emin ve salim savbı me'muruna isale bezli miknet eyleyesiz Mevlânayı mumaileyhin selâmeti halile Halebi Şehba'ya vusul ve vürudu umuru lâzımül ihtimamdan olmağla şöyle ki nüzulü rahlinde hıfzu hirasetine ademi ikdamınızdan naşı iyazü billâhi tealâ dayiresine edna keder vukuu mesmu' olmak lâzım gelür ise zayı ve telef olan nesne زجرکم sizlerden tazmin olunmak ile iktifa olunmıyub ibreten lissairin tenkil ve te'dib olunacağınız mukarrerdir

Ana göre hareket ve mumailiyhi vechi meşruh üzere mahalli me'muruna isale bezli takat ve hilâfından ittika ve mücanebet eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evahiri s 1147

157

Istanbul'da kömür fiatlarına dair.

Terkos ve Midye ve ... naiblerine ve Dersaadet'den mübaşir tayin olunan... zide kadrihuya ve mahali merkumede vaki zabitan ve iskele eminlerine hüküm ki

Kömürcü esnafından seksen dört nefer mahzen sahibleri ve yirmi iki nefer sermayecileri Âsitanei saadetimde باسمهم meclisi şer'e ihzar ve kadimî nizamları istifsar olundukda kırk bir senesinde olan nizamları Haslar kazasına tâbi Terkos nahiyesinde vaki Podmedır Çilinkoza'da *بدودر جلتوزا* ve Midye nahiyesinde vaki nefsi Midye ve Maros ve Pañır ve İğne ada iskelelerinde olan sermayeci taifesi şahikayı ciballerde kömür hark iden reayadan mukaddemâ yüz yirmi vakıyye kömürü kırkar akçeye iştirâ ve zikri sebk iden sermayecilere kezalik her yüz yirmi vakıyyesin ellişer akçeye anlar dahi marüzükir seksen dört nefer mahzen eshabına altmışar akçeye beyi ve Âsitane'ye gelince mu'tad üzere otuzar akçe navlu sefinesini dahi mahzen eshabı virüb bu vechile dermahzen olan kömürün her yüz yirmi vakıyyesi kendülere sair kantar ve hamal harclarından maada doksanar akçeye balig olduğuna binaen on akçe fayiz ile ruzı Hızır'dan ruzı Kasım'a değin pâk ve halis ve taşsız ve kumsuz kömürün her vakıyyesi birer akçeye ruzı Kasım'dan ruzı Hızır'a değin her [1] vakıyyesin yüz yirmişer akçeye ibadullaha beyi ve mezburûndan biri sefine ile iştirâ eylediği kömürü Ayastefanos *اياستفوز* nam kariyyeye ve gayri mahallerde vaki mahzenlere vaz' badehu develere tahmil ve Âsitane'ye getürüb Istranca kömüridir deyu nase beyi itmak üzere her biri ahdü misak ve kavlü ittifak ve birbirlerine kefil anlara dahi kethudaları kefil oldukları tarih mezbur ile müverrah sicilli mahfuzda mukayyed olub lâkin senei maziyede biemrillâhi tealâ şiddeti şitadan naşi kömürün kiletli sebebile kıymeti ziyadeye balig olduğuyçün dağlarda kömür yakanlar nizamı kadime muhalif mahallerde olan sermayecilere seksen vakıyye kömürü elli akçeye anlar dahi bunda olan sermayecilere ziyade beha ile virüb ve navlu sefineyi dahi on akçeye ziyade itmelerile nizamları muhtel ve müşevveş olduğunu her biri ikrar ve fimabaad mahallinde kadimsi üzere nizam virildiği suretde kel'evvel balâde tafsil olunduğı

[1] Buradaki (her) yerine (yüz) olacak.

üzre ruzı Hızır'dan ruzı Kasım'a değin pâk ve halis ve taşsız ve kumsuz kuru kömürün bir vakıyyesin bir akçeye ve ruzı Kasım'dan ruzı Hızır'a değin vüz vakıyyesin yüz yirmi akçeye ibadullaha beyi itmek üzre her biri teahhüd ve bu nizam fimabaad düsturülamef kılınmasın iltimas eylediklerin akzal kuzatül müslimîn hâlâ İstanbul kadısı mevlâna Mehmed zide fezailühu ilâm itmegin ilâmı mucibince şurutu mezkûre Divanı Hümayun kalemine kayıd ve tayin olunan mübaşir marifetile nizamı kadimeleri üzre fiatı tasrih olunarak cümlesinin teahhüdlerin ve ol tarafda nizama mugayir hareket idenler ahzü habs olundukdan sonra te'dib olunmalarıçün keyfiyyetleri arzu ilâm olunmak fermanın olmagin imdi işbu emri şerifim vusulünde siz ki mevlâna ve sair mumaileyhim siz Âsitanei saadetimde mukıym ibadullahın terfihi halleri muradı hümayunum olmağla olhavalide kömür kark ve fûruht idenleri cem' ve mukaddemâ nizam virildiği üzre yüz yirmi vakıyye kömürü oltarafda olan salifüzzikir sermayecilere kırkar akçeye fûruht eylemelerin anlara ve mezkûrûn sermayeciler dahi balâde mahzen eshabına beher yüz yirmi vakıyyesin ellişer akçeye beyi itmelerin sermacilere ve keزالik beru tarafdan kömür tahmiliçün iskelelerinize varan sefayın rüesasını dahi götürüb Âsitane'ye navlu sefinelerin otuzar akçeye nizamı mezkûrdan ziyade taleb itmemelelerin dahi anlara ve sermayecilerden dahi bir ferd sefineler ile gelân kömürleri Ayastefanos nam mahâlde ve sair mahallerde olan mahzenlere vaz' itmemek ve o mahalden develere tahmil ve İstıranca kömürüdür deyu ibadullahı ta'zir itmamek hususların dahi başka merkumlara tenbih ve te'kid ve fimabaad nizama mugayir hareketden mücanebet eylemeleriyçün her sınıfın kefillerin ahiz ve teahhüdlerin sicilli mahfuza kayıd ve nizamı mergube ifrağdan sonra o keyfiyyeti başka ve bundan böyle gerek kömür fûruht iden rencberden ve gerek sermayeci ve rüesadan nizamı mezkûra muhalif ve hilâfı emri âli harakete mücaseret iden her kim olur ise mübaşiri mumaileyh ve zabiti marifetile o makuleleri ahzü habs ve kendüleri habise ibkâ olunub töhmetlerine göre te'dib olunmalarıçün onların dahi keyfiyyetlerin başka derisaadetime arzu ilâma mübade-ret eylesesiz Bu husus ibadullahın terfihi halleriyçün ihtiyar olunmuş bir keyfiyet olub bir ferde hilâfı şer' cevru teaddi olunduğuna kat'â rızayı hümayunum olmamağla bu babda tamamı hâmma tebaiyyet ile akçe alı-nub hilâfı emri âli hareket olunduğı mesmuum olmak lâzım gelür ise cezalarınız tertib olunur Ana göre basiret üzre hareket ve hilâfından ittika ve mücanebet olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdum ki Fi evahiri r 1147

158

Istanbul'a gelen kiracı taifesinin şehre girmeyüb Kara gümrük'te mekkârîbaşı hanında oturmalarına dair.

Istanbul kadısına ve dergâhı âli yeniçerileri ağasına hüküm ki
 Âsitanei saadetimde mekkârî başı olan Mustafa zide kadrihu süddei saadetime arzuhal idüb Rum İli canibinden gelân kiracı taifesi doğru İstanbul derununa dühul itmeyüb harici kal'ede vaki Topcılar ve Otakcılar ve Yedikule ve bağçeler ve sair mahfi mahallere konub hafiyeten niçe firarileri içeruden taşraya ve taşradan içeruye getürüb ve götürüb bunun emsali fezahatleri zuhur ve hîni iktizada ahizleri mümkün olmadığın bildirüb Rum İli canibinden gelân kiracı taifesi Arnavut ve gerek gayridir her kim olur ise olsun kadimden Kara gümrük'de mekkârî başı sakın olduğu hana ve ana semt olan mahallere konub ve gider oldukda dahi yine kiralardan mekkârî başı nezaretile tutub gelişde ve gidişde cümlesi Topkapu'sundan mürur ve ubur ve ahâr kapulardan geçmeyüb ve harici kal'ade vaki Topcılar ve Otakcılar ve Yedikule ve bağçelere ve sair mahallere konmıyub ve kiraya giden tavukçı taifesi dahi ber vechi muharrer kiracı başı hanına ve semt olan mahallere konmak üzere kapularda kiracılar tenbih ve te'kid olunub badettenbih memnu' ve mütenebbih olmıyub itaati emri âli itmiyanlerin bargirleri tarafı miriden zabt ve eshabının haklarında lâzım gelân icra olunmak üzere senki mevlânayı mumaileyhsin tarafından ilân olunmak babında emri şerifim sudurunu istid'a eylediği(n) ecilden vechi meşruh üzere amel olunmak babında fermanı âlişanım yazılmışdır Evaili b 1147

159

Üsküdar ve Kartal taraflarındaki bağlarda serseri gezen Arnavutların memleketlerine gönderilmelerine dair.

Hâlâ bostancı başı Hüseyin dame mecdihuya ve Yalak âbâd [1] ve Gemlik ve Kara Mürsel ve Görele naiblerine hüküm ki

Üsküdar ve Kartal ve Pendik ve Kekboze [2]'ye varınca olhavalilerde vaki bağlarda Arnavud taifesinden kefilleri olmiyan ve bazı serseri gezüb mechulülahval olanlar bundan akdem ba fermanı âli teftiş ve tefahhus ve kefilleri olmiyanlar Tekfurdağı kaynaklarına vaz' ve vilâyetlerine gönderilüb lâkin taifei mezbureden bazıları vilâyetlerine gitmeyüb Yalak âbâd ve Gemlik ve Kara Mürsel ve Görele'de vaki bağlarda meks ve müruru

[1] Yalova.

[2] Gebze.

ubur iden ibadullaha şerrü mazarratdan hâli olmadıkları ilâm olunmağla senki bostancı başı mumaileyhsin zikrolunan kazalarda vaki bağlarda Arnavud ve Ekrad taifesinden kefilleri olmyub mechulühahval serseri gezüb kârü kisibde olmyanları marifetinle ve marifeti şer'ile tefahhus ve vatani asliyyelerine irsal ve lâkin bu behane ile celbi malden ne fukaraya hilâfî şer'i şerif teaddi olunmakdan ittika ve mücanebet olunmak babında fermanı âlişanım sadır olunmuşdur deyu yazılmışdır Fi evahiri l 1147

160

İstanbul'daki çaryekci kasaplara Yedikule kasaplarının müdahale etmemelerine dair.

Dergâhı muâllam yeniçeri ağasına hüküm ki İstanbul'da vaki çaryekci kasab ustaları on dokuz nefer başka kethudaları ve yigit başılarile işlemek üzere esnafı mezkûr için Eğrikapu haricinde tayin olunan dört adet selhhaneler hattı hümayunu şevketmakrun mucibince Hazreti Eba Eyyubu Ensarî aleyhürrahmetülbari vakfı şerifine kayıd ve zikrolunan selhhanelerde zebh eyledikleri ağnamın derisin ve yağın vakfı şerif debbag ve mumcılarına fûruht ve lâhimlerin Eyub'da ve İstanbul'da kendülere tayin olunan dükkânlarda yaz ve kış zahire için fûruht eylemek üzere olub Yedikule kasabları ve mumcıları sizleri dahi Yedikule'ye ihrac ideriz deyu mukaddemâ bir defa mürâfaai şer'ile feysal virilüb tekrar rencide iderler deyu istid'ayi inayet eylediklerinde dört adet selhhanelerde balâda tahrir olunan on dokuz nefer derunu emri şerifde alelesami mastur ve ayrılıb başka başka kethudaları ve yigit başıları ile işlemek üzere ber mucibi hattı hümayunu şevketmakrun vakfı şerifin debbaglarına zebh eyledikleri ağnamın derisin ve mumcılarına yağın bundan maada beher mah vakfı şerife ikişer bin akçe virüb Yedikule kasabları tarafından ve tarafı aharden ferd dahlü taarruz eylemamek için mukaddemâ virilân nizamlarına halel gelmamek üzere otuz üç tarihinde yedlerine emri âlişan virilüb ve tecdid olub ve bundan mukaddemce hâlâ İstanbul kadısı zide fezailühuya ve sana hitaben sadır olan fermanı âliye imtisalen zikrolunan çaryekciler ve kethudaları meclisi şer'i'de dört adet selhhanelerde zebh için rencberlerinden iştirâ ide geldikleri koyunlara dahlonulmaz iken Yedikule kasab ustaları iştiradan men' ve hisselerin dahil idüb çaryekci esnafına zarar itmelerile yedlerinde olan senedat mucibince kel' evvel recberlerinin taşradan getürdükleri koyunları iştirâ ve selhhanelerinde zebh ve dükkânlarında nasa beyi itmelerinde Yedikule kasabları taarruz itmemek üzere kethudaları Elhac Ali atik beratında tasrih

olunduğı suret üzere kethudalık mezbur kendüye ibka ve müceddeden beratı âlişan recasına bu defa ve badehu çaryekci esnafı Yedikule kasabaları hisselerinden ayrılmak lâzım gelür ise fimabaad kadimî surutları üzere Sultan Mehmed ve Sultan Beyezid camii şerifleri havlilerinde olan dükkânlarında vakti sayf eyyamı (silinmiş) altı ay nerhi cariden bir akçe noksana ve vakti şita ve muzayekada dahi nerhi üzere lâhim beyi idüb bu vech üzere müstevfâ lâhim bulunub muzayeka çektirmemeğe muteahhid oldukların mevlânayı mumaileyh ilâm itmekle senki ağayı mumaileyhsin hususu mezbure mukaddemâ nevehile nizam virilüb ve bu ane değın ne güne müraat oluna gelmiş ise yine kadim si üzere mevlanayı mumaileyhin ilâmı mucibince amel ve kadimi üzere temşiyeti umurlarında dikkat ve kadime mugayir bir ferd kadimî nizama mugayir muhalefet itdirilmemek babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evahiri ca 1148

161

Saray bahçele:ine ağaç getirilmesine dair.

Hassa bostancı başı olan Mustafa dame mecdihuya İznikmid [1] kadısına ve Kara Mürsel ve Yalak âbâd kazaları naiblerine hüküm ki

Çınar ve dişbudak ve ihlamur ve kara ağac ve idris ve çitlenbik ve mişe ve tefne ve ergavan ve ahlât hadikai hümayunuma gars olunmak için İznikmid ve Kara Mürsel ve Yalak âbâd kazalarından taze ve mevzun fidan gelmek mu'tad olmağla zikrolunan kazalardan bulunduğı mahallerden dört bin mıkdarı balâde mezkûr ecnas fidan bostanı hasekilerinden ... haseki zide kadrihu marifetile ihrac ve hadikai hümayunuma nakil olunmak ferman olmagın senki bostancı başı mumaileyhsin ve siz ki mevlânayı mumaileyhim siz balâda mezkûr ecnas fidandan dört bin aded mıkdar fidanları zikrolunan kazalardan buldukları yerlerden haseki mumaileyh marifetile ihrac ve hadikai hümayunuma nakle dikkat idüb lâkin bu behane ile ibadullaha cevrü eziyyet ve celbi mal sevdasından hazer ve mücanebet olunmak babında fermanı âlişan sadır olmuşdur Fi evahiri c 1148

162

Yeniçeri ortalarından otuz üç seğban bölüğünün her sene İstıranca taraftarında dolaşması usul olduğuna dair.

Dergâhı muallâm yeniçerileri ortalarından otuz üç seğbanların çorbacı vekili ... zide kadrihuya

[1] İznik.

Beher sene ruzı Hızır hulûlünde ortanın bayrağı ve kazganı ve umumen neferatı ile varub İstıranca ve havalisinde vaki gûhistanda keştü gûzar ve sayyadlık idüb saydolunan geyik ve sığır basdırmalarından virilmesi mu'tad olan mahallere tevzi ve Midye ve Ahyolı ve Pınar Hisarı ve Vize ve Saray ve Çorlı ve ve ve ol taraflardan zuhur iden haydud ve bir dirlikde alâkaları olmyub mücerred icrayı mel'anet için kendülerin asker ziyinine idhal ve tebdili eşkâl ile ibadullaha zulmü teaddiye cesaret iden erazili eşkıyanın def'ü şerrü mazarratlarıçün ortai mezkûrenin tayin ve irsal olunması mu'tadı kadim olup ve lâkin bu senei mubarekede ortai mezkûre seferi hümayunumda olmağla olgeldüğü üzre varub hidmeti lâzimedede olmalarıçün emekdar ve atiyk neferatımla tayin ve irsal olunman fermanın olmagın senki çorbacı vekili mezbursun gerekdir ki ber vechi mu'tadı kadim ve zikrolunduğı tertib ile kadimî keştü gûzar oluna gelen mahllerde keştü gûzar ve saydolunan geyiklerin lühumundan basdırma eyleyüb ve beher sene virile gelân mahallere tevzi ve zikrolunan kazalarda ve etrafında her ne mahalde haydud misillü eşkıya zuhur ider ise maiyyetinde olan emekdar ve atiyk neferatınla varub bieyyihalin ahiz ve ele getürüb ve bir dirlikde alâkası olmyub mücerred icrayı mel'anet için kendülerin askerî ziyinine idhal ve tebdili eşkâl ile ibadullaha zulmü teaddiye cesaret iden şekavet erbabının bulundukları mahalde ahvallerin marifeti şer'ile tefahhus ve haklarında şer'ile lâzım gelân icra olunmak için gerek haydud ve gerek sair şekavet erbabından her kim ahz olunur ise bilâ te'hir kaydü bend ile mahbusen Âsitanei saadetime irsal ile şerrü mazarratların ibadullah üzerinden men' ü ref' itmekde tekayyüd idüb ve lâkin keştü gûzar eyledüğün yerlerde neferatından bir ferd hilâfı şer'i şerif bir kimesneyi rencide eylemameriyçün zabtu rabıtalarına gereği gibi mukayyed olub na marzı hareketden begayet ihtiraz eyleyesin deyu iftiharül emacidü vel ekârim hâlâ Âzitaneyi saadetimde seğban başı olan Mehmed dame mecdihu tarafından mühürlü mektub virilmekle vechi meşruh üzre amel olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evaili m 1150 [1]

163

Divanı hümayun tercemanı Aleksandrı'ya şarap verilmesine dair.

Hâlâ Âsitanei saadetimde seğban başı ve hassa bostancı başı dame mecdihümaya

Hâlâ Divanı hümayun'umda baş terceman olan Aleksandrı zide rüş-

[1] Bu hüküm, mevsimi geldiği zaman, her sene aynı ifade ile yazılır.

dühu dergâhı muallâma arzuhal idüb Divanı hümayun'umda baş terceman olanların ve evinde olan âdemlerinin kefafi nefisleriyçün İstanbul'a karib mahallerde işтира ve evine nakil etmek üzere senede bir defa üç bin mudra hamir için emri şerif virile gelmekle bunun dahi kendü nefsiyçün ve evinde olan âdemlerinin kefafi nefisleriyçün zikrolunan mahallerden akçesile olmkıdar hamirin işтіrasına ve menziline nakline mümanaat olunmamak babında emri şerifim reca eylediği ecilden Divanı hümayunumda mahfuz olan kuyudu ahkâma müracat olundukda vechi meşruh üzere emri şerifim virildiği mastur ve mukayyed bulunmagin bin yüz kırk dokuz senesine mahsus olmak üzere def'ai vahidede hanesine nakline mümanaat olunmıya deyu yazılmışdır Fi evasiti b 1149

164

Lehistan'la akdi sulh ve tahdidi hudud için gönderilen mektubüi sadrı âzamî Mehmed Ragıb Efendi'nin [1] eşyasına yolda eşkıya tarafından tecavüz edildiğine dair.

Edirne bostancısına ve Bergos [2] kadısına ve yeniçeri serdarına hüküm ki

Şikkı sani payesile devleti aliyem murahaslarından olub hâlâ mektubüi sadrı âzamî olan kıdvetül ümerai velekâbir Mehmed Ragıb zide ulüvühunun Âsitanei saadetinden hizmeti memureysiçün tertib eylediği eşyasını âdemleri Babadağı'na götürür iken Çorlı kazasile Bergos kazası beyinde eşkıyadan dört nefer süvarî şakıyler bir kaç mahalde önlerine çıkub âdemlerinin kesret ve vefretinden naşi üzerlerine hücumu egerçi cesaret idemeyüb ancak mezburün şakıylerin evza' ve etvarından kuttai taryk eşkıyasından oldukları zahir ve vazih olmağla Bergos kasabasına vardıklarında mezburların ahvallerin hukkâma ifade itmelerile dördü dahi ahzü habs olunup hâlâ Bergos'da mahbus oldukları mumailyhimin gelân âdemleri yekıynen haber vermelerile bu güne kuttai taryk ve haydud eşkıyasının izalei vücudu habaset âlûdları vacib ve lâzım olmagin işbu emri şerifim... ile vusulünde senki bostancı başı mumailyhsin tarafından mu'temed ve sadikul kavil bir ustayı Bergos kasabasına irsal ve vardıkda hâlâ anda mahbus olan mezburün dört neferin keyfiyyeti ahvallerin sırran ve alenen mevsukul kelim kimesnelerden hakkı adil üzere tefahhus ve sual ve filhakıyka merkuımlar kuttai taryk eşkıyasından olduğu tahkıykan haber virilür ise zikrolunan mahallerde gezdikleri yol üzerinde başka başka her birinin cezaları tertib ve sairleri bu misillü harekâtdan

[1] Bilâhare sadrazam olan Koca Ragıb Paşa.

[2] Burgas.

terhib olunmak üzere mevlânayı mumaileyhden alâ vechissıhha ilâm aldıkdan sonra tekrar emri şerifim vüruduna dek mezburları yine bir hoş habisinde ibka ve ilâmı tarafıma götürüb sendahi keyfiyeti vukuu üzere orduyu hümayunuma ilâm ve badehu varid olacak emri şerifimin muktezasını icraya ihtimam eylesin ve sen ki mevlânayı mumaileyhsin memaliki mah-rusemden eşkıya taifesinin izalei vücudları muradı hümayunum olmağla mezburların sahih kuttai tariyk eşkıyasından olduğunu gereği gibi dikkat ve taharri iderek badetteftiş keyfiyetlerini sıhhati üzere ilâm ve vakın hilâfını tahrirden ittikai tam ve tekrar emri şerifim vüruduna dek mezburlar habisinde ibka ve firar ve gaybetlerinden emniyyet hasıl olacak vechile muhafazalarına sa'yi evfa ve hilâfından begayet ihtiraz ve ictinab olunmak babında fermanı âlişan sadır olmuştur Fi evahir z 1149

165 .

Hastahanelerde ilâçların israf edilmemesine dair.

Mekkei mükerrerme payesile hâlâ ser etıbbai hassa olan mevlâna Mehmed Emin [1] zide fezailühuya hüküm ki

Âsitanei saadet âşiyânımda vaki darüşşifalarda ber mucibi şartı vakıf merzayi müslimîn için iktiza iden maacın ve hubub ve eşribe ve sair edviyei lâzime tabhu imal ve kaidei terkibe riayet ile iştilal ve mahalline sarfu istimali karibül ezmanda muhtel olub huddamı darüşşifa tarafı vakıfdan mah bemah teslim olunan edviye behayı kendü celbi menfaatlerine feda ve hilâfı âde ve mugayiri şartı vakıf beher sene nevrüziyye namile kibarı devlet ve mürtezikai vakfa biner hokkadan müteceviz ma'cun tevzi etmekle kılarleri hâli olub hîni iktizada terkibü dane mualecei merza ihtimali kalub bilküllüye bertaraf ve zehairi muayyenden ekserisin kendü umurlarına sarfla zayı ve telef olmağla badelyevm işbu nizamı kadim üzere şartı vakfa riayet vechile haftada ikişer gün kâğıdlar ile fukara ve mesakîne tevezii mu'tad olan maacin mevcude ve marufeden maada nevrüziyye ve gayri behane ile kat'â kimesneye ma'cun irsal ile gadrû israfı tasaddi olunmayub mahsulâtı şehriyye ve zehairi saire mutlaka merzayi ibadullahın levazımı zaruriyelerinden olan edviyei münasibe ve taamiyyei mahsusalarına sarf ve kılarlerinde envai maacin ve hubub ve eşribe ve zehayir mevcut bulunmak şartile nizamı intizamlarına kemayenbagi tekayyüd ve ihtimam olunub mütenebbih olmyanların cihatleri ahare virilmek babında fermanı şerifi âlişan recasına vakı hal tarafından

[1] Hayatîzade Mehmed Emin Efendi. 1159 da şehislâm olmuştur. 1160 ta Şam'da vefat etmiştir. Şehislâmlığı yedi aydır.

hasbeten lillâhil müteal ilâm olunduğı ecilden vechi meşruh üzere amel olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Fi evasıtı l 1149

166

Istanbul'dan Edirne'ye kadar bütün sarayların tamir edilmesine dair.

Hassa mimar başı Mehmed zide mecdihuya hüküm ki.

Asitanei saadetmedarımdan Edirne'ye varınca menazil ve merakilde vaki nefsi nefisi hümayunuma mahsus olan miri saraylar ile nefsi Edirne sarayı âmiremin tamir ve termimi iktiza iden mahalleri acaleten keşif ve nemikdar masraf ile pezirayı husul olacağını defter ve defterleri Âsitanei saadetmedarıma irsal olunmak üzere binnefis sen bina emini nasbu tayin olunmuşundur İmdi senki' mumaileyhsin emri şerifim vusulünde kat'â te'hir ve tevakkuf etmeyub iktiza iden tedarikini görüb bir gün evvel bu taraftan nehzat ve hareket ve savbı me'mure azimet eyleyüb fermanı hümayunum olduğu vech üzere Âsitanei saadetimden mahmiyei Edirne'ye varınca menazil ve merakilde vechi meşruh üzere nefsi nefisi hümayunuma mahsus ve müteayyin olan miri saraylar ile nefsi Edirne sarayının tamir ve termimi iktiza iden mahalleri acaleten tahmini sahih ile tahmin ve keşif ve nemikdar masraf ile fiile gelecegin alâ vechil ihtimam sıhhat ve hakiykat üzere defter eyledikten sonra sen anda meks ve keşif defterlerin Âsitanei saadetmedarıma irsal eyleyüb tekrar nevehile fermanı âlişanım sadır olur ise ana göre amel ve hareket ve hilâfından begayet tevakki ve mücanebet eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Fi evasıtı r 1150

167

Mısır'dan saraya tavaşı getirilmesine dair.

Mısır valisine hüküm ki

Rikâbı hümayunumda bir miktar tavaşı ağaların lüzum ve iktizası olmağla senki veziri müşarünileyhsin emri şerifim vusulünde Mısır Kahire'de ümerai Mısır'ın ve ocak zabitleri ve sairlerinin yedlerinde bulunan tavaşı-lardan makbulül kame ve matbuül lehce ve memduhül hasle yirmi beş aded tavaşı intihab ve bir gün evvel rikâbı hümayunu meymenet makrunuma irsal eyleyüb kat'â te'hir ve tevakkufa rıza ve cevaz göstermemen habında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Evasıtı b 1150

168

Rakoçî'nin Galata'da oturan adamlarına şarap verilmesine dair.

Dergâhı âli yenicerileri ağası vezir 'Abdullah Paşa'ya ve hassa bostancı başıya ve Galata voyvodasına hüküm ki

İftiharı ümerail milletül mesihyye muhtarı küberail taifetül iseviyye kıral zade pirenc Rakofci Yosef hutimet avakıbihu bilhayrû verreşad süddei saadetime arzuhal idüb mumaileyh Galata'da meksü tevkif eyledüğü yirmi beş nefer tevabiinin kefafi nefisleriyçün İstanbul'a karib mahallerden akçesile iştira eyledüğü sekiz yüz mudra hamir bu esnada gelüb vürud etmекle olmkdar mudra hamir Galata'da vaki tarafından isticar olunan mahzene nakil olundukda mürurına mümanaat ve zabitan taraflarından harc ve avayid mutalebesile müdahale olunmamak üzre emri şerifim istid'a etmekle ahare furuht etmeyüb ancak kendü kefafi nefisleriyçün olmak üzre yalnız olmkdar mudra hamirin defai vahidede nakline mümanaat olunmamak babında fermanı âlişan yazılmışdır Fi evasıtı l 1150

169

İstanbul'da tüfeklerin nasıl muayene olunduğuna dair.

Âsitanei saadetde dergâhı âli cebecileri üzerlerine cebeci başı vekili olan Osman kethudaya hüküm ki

Âsitanei saadetimde kârhanede yapılan tüfenkler üzerinde öteden beru tarafından mu'temedün aleyh âdem tayin olunub basdırılıb zarar isabet itmeyenlere imtihan temgası urılıb teslimi cebehane oluna gelmiş-iken bu defa imtihan olunmuş tüfenklerden bazı kimesneler yedinde bulunanların ekseri parelenüb şikest olunmağla bu misillü mu'tad üzre ocak tarafından mübaşir nezaretile ve tüfenkci başı marifetile iki ot bir kurşun ile basılıb imtihan temgası urılan tüfenk parelendiği halde cüm-lerin tekâsül ve hıyaneti iktiza idüb muatep ve muakab olunmak lâzım gelmeğin inşallahü tealâ gerek tüfenkci başıya ve gerek Elli yedi sabık Yusuf zide kadrihuya ahvali gereği gibi ifade ve ilâm idüb bundan böyle imtihan olunan tüfenklerden parelenür zuhur idüb iyazü billahi tealâ guzati müsliminin cerhine bais olur ise bir vechile cevaba kadir olamayub muatep olunacakların tefeühüm ve sizler dahi muakab olacağınızı muhakkak bilesiz deyu iftiharül emacidi vel mekârim bilfiil cebeci başı olan Elhac Mehmed dame mecdihu tarafından mühürlü mektub virilmekle vechi meşruh üzre amel olunmak emrim olmuşdur Buyurdumki Tahriren Fi evasıtı s 1151

170

Edirne sarayındaki çinilerin İstanbul'a getirilmesine dair.

Edirne monlasına ve bostancı başısına hüküm ki

Edirne'de olan sarayı hümayunumda henüz tamir olunmayup müşrifi harab olan dairei aliyemde merhum ve magfurün leha Büyük Valde Sultan tabet serahanın dairesinde vaki bir sagır beyaz kâşili yatak odası olup mezbur odanın kâşileri ve pervazları ve yektâ kâşileri cümlesi bir hoşça sökilüp sandıklara vaz' ve bir danesinin bir mahalline zarar isabet etmeksizin gereği gibi hıfzu siyanet olunarak sirm arabalarile peyderpey acaleten ve müsareaten bir an evvel bu tarafa gelmesi babında fermanı hümayunum sudur bulmağla mahsusan ... mübaşir tayin ve irsal ve ma-iyyetle üstad ve mühendis sıvacılar dahi isal olunmuşdur İmdi vusulünde iktiza iden sandıkları gayet metin ve müstahkem olmak üzere bir taraf-dan hazır ve âmâde ve kendiniz binnefis nezaret iderek odai mezburde vaki kâşiler ve pervazlar ve yektâ kâşileri gayet ihtimam ve vikayet ve nihayet ikdam ve siyanet birle birer birer yerlerinden sökdürüb takımlu takımlarından ayrılmıyacak vech üzere takımını nişanlatdırub o vechile her birini başka başka nufe kiçeye piçide ve bir canibi takımıle tamam söküldükden sonra ibtida anı kemali muhafaza ve zarar isabetinden muhahese ile bir hoşça sandıklara vaz'u tâbiye ve etrafına kavi ipler keşide ve bargirleri güzide üçer bargirli kavi sirm arabalarına tahmil ve ol takımı ileri muaccelen irsal ve tesyir ve siz canibi aharinin sökülmesine ve ber vechi muharrer nufeler ile sandıklarda vaz' u muhafaza olunarak ardı kesilmemek vechile irsal ve tesyirlerine bezli miknet ve hitamı maslahata dek ârâmu rahat ve senin ber vefkı dilhah pezirayı itmam ve ihtitamına sarfı makderet ve senki mübaşiri mumaileyhsin sendahi leylü nehar bu mühimmi hatıyre dikkat ve hitamı maslahat ile avdet eylesesin Şöyle ki teami ve kusur ve füturundan naşi zikrolunān kâşilerin maazal-ahü tealâ bir danesine zarar isabet itmek lâzım gelür ise sonra kat'â cevaba kadir olamazsız Ana göre ziyade basiret üzere hareket ve mıkdarı zerre hilâfından gayetül gaye hazer ve mücanebet eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evahiri b 1151

171

Fener'deki Rum patrikhanesinin yanar yerlerinin kat'iyyen yapılmamasına dair.

Anadolu kazıaskerliği payesile İstanbul kadısına ve hassa mimar başısı olan Elhac Mehmed zide mecdihuya hüküm ki

Istanbul'da Fener kapısı kurbinde vaki Rum patriki sakin olub bu

defa vuku bulan harikde muhterik olan Fener kenisesi divarı dahilinde olan odaların ve kal'u hedm olunan mevazı ile hurd olan kiremidlerin tâmirine vaz'ı yed olunmıyub alâ halihî terkü ibka olunması fermanım olmagın siz ki *mumaileyhimasız fermanım* olduğu vech üzre kenisayi mes-furun divarı dahilinde muhterik olan patrik odalarile hedmolunan mevazı ve hurd olan kiremidlerin tamir ve termimine zinhar ve zinhar ruhsat ve cevaz gösterilmeyüb men'ü def' ve bilcümle neccar kalfalarına muhkem tenbih ve tefhim ve senki hassa mimar başı *mumaileyhsin* ber vechi muharrer kenisayi merkumenin mehdum olan mevzuna hacir ve mader [1] ve kireçden bir nesne vaz' ile tamir ve termimine mübaşeretden red'ü men' olunmaları iktiza iden kalfalara ve sair ebniye mimarlarına kemali te'kid ile tehdid ve teşdid eyleyüb şöyleki fermanı hümayunuma mugayir mevazı mehduma bir taş ve kiremid ve tuğla ve kireç ve sair nesne vaz' olunmak lâzım gelür ise bilâ emanin cezan tertib olunub ana göre hareket ve işbu emri şerifimin bir sureti İstanbul mahkemesi sicilline ve bir sureti dahi mimar başı defterine kaydü sebt ve hilâfına hareket olunmamasına nezaret ve mucibince amel ve hareket olunub mıkdarı zerre hilâfından gayetül gaye hazer ve mücanebet olunmak babında fermanı âlişanım ... Fi evaili z 1151

* * *

Petrikhanenin tamiri için 1110 da da bir defa müracaat edilmiş, fakat o zaman tamir ne müsaade olunmuştu.

Istanbul kaimekamına ve kadısına hüküm ki

Istanbul ve t-vabü zimmî tarifesinin Rum patriki ile ruhhan taifesi gelüb mahrusi İstanbul'da Fener kapısı dahilinde vaki fethi hakaniden beru yedlerinde terk olunub patrik olanlar sakın *olgeldüğü Aya Yorgi* kilisesi dimekle maruf kadimî patrik kilisesinin müruru eyyam ile sakfu divarları harba müşrif olub alelgafle yıkılıb niçe rical ve nisvan telef olmak ihtimali olduğundan maada patrik sakın olduğu evleri ve keşişlerin sakın olduğu odaları ve cevanibi erbaasında vaki havli ve divarları ve bağçe divarları köhne olub keşfe muhtac olduğun bildirüb senki veziri müşarünileyh ve mevlânayı *mumaileyhsin* kilisayi merkumenin tamire muhtac olan mahallerin patrik sakın olduğu evler ve keşişlerin odaları ve havli ve bağçe divarlarını marifeti şer' ile keşfü hüccet olunmak babında hükümü hümayunum reca eyledikleri ecilden şer' ile keşfü hüccet olunmak için yazılmışdır Fi evasıtı za 1110

[1] Kerpiç.

172

İstanbul'da koyun emanetinin kaldırıldığına dair.

İstanbul kadısına ve hâla Âsitanei saadetimde seğban başı olan Mehmed dame mecdihuya hüküm ki

Kasablar kethudası Mehmed ve çeyrekçiler kethudası Ali ve Has-köylü Hacı Ali ve Yedikule kasablarından Elhac Mehmed ve Mahmud ve Ebubekir ve diğer Elhac Ali ve Salih ve Molla Ahmed ve Ali nam kimesneler meclisi şer'de senki seğban başı mumaileyhsin hazır olduğun halde koyun emaneti ve çeyrekçi ve celeb rencber fukarasına vücuh ile zarar olub her bar mutazarrır olduklarına binaen ref' olunduğı halde yedlerinde mevcut ve taşralarda malik oldukları koyunlar nerhi ruzî üzre lahmi ganemin her vakıyyesin on beş akçeye [1] ve lahmi kuzunun her vakıyyesin yirmişer akçeye ibadullaha beyi idüb kanadarların dahi meclisi ser'e getirüb ber vechi muharrer nerhinden ziyadeye beyi itmame-leriçün tenbih itirdiğinizden sonra biz kanadarlarımıza lühumu noksan vezin idüb ve nerhinden ziyade beha tayin idüb irsal eylediğimiz muayyen olur ise bizlere ve anlara bahi nerhinden ziyadeye beyi itmekle ahiz olunurlar ise anlara lâyıklarımız olduğumuz ceza ile tertibi ceza olunmağa razileriz Badelyevm dahi rencberan koyun celeblerinin getürdükleri koyunları marifeti şer' ve mumaileyh seğban başı nezareti ile çaşnı tutlub işтира eylediğimizden sonra nerhi ruzîsinden ziyadeye beyi itmamekle şurutu mezkûre ile müteahhidiz dediklerin badettescil emenati mezberenin ref'i babında emri şerifim reca eylediklerin sen ki hâlâ İstanbul kadısı Mehmed Emin zide fezailühusun memhuren ilâm eyledüğün ecilden ilâmin mucibince amel olunub fimabaad emaneti mezbure ref' olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki ... vusul buldukda bu babda sadır olan fermanı celilülkadrim mucibince amel dahi salifüz-zikir kassaban ve çeyrekçi kethudaları ve kassab ustaları ve kanadarlarının iltimasları üzre koyun emaneti ref' olunmağla mezburların dahi balâda dercû tafsil olunan teahhüdlerin daima nezaret ve muktezayı vaktü hale göre ganem ve koyun ve kuzı lühumunun nerhi ruzîsinden ziyadeye beyi itmeyüb teahhüdlerine mugayir nerhi ruzîsinden ziyadeyeye fûruht itdikleri müteayyin olur ise teahhüdlerine binaen lâyıık oldukları cezaları tertibinde tesamüh ve tegafül olunmayub bu babda gereği gibi daima ihtimam ve dikkat olunub mazmunu emri şerifimle âmil olasin deyu yazılmışdır Fi evâili s 1151

[1] 1156 senesinde "lahmi ganemin beher vakıyyesi gayetül gaye semin ve âlâ olmak şartile kasab taifesi on sekizer ve koltukçılar on yedişer akçeye,, satmaları tahtı karara alındı.

Istanbul'da inşa edilen Ayasofya kütübhanesine vakıf edilecek araziye dair.

Raka valisine ve Raka ve Hısnı mansur ve Samsad ve... kadılarına ve muharrir tayin olunan... ve mübaşir tayin kılınan... zide mecdihümaya ve Haremeyni Şerifeyin katiblerinden katib nasb olunan Salih zide kadrihuya hüküm ki

Hazreti küşayışdehi deriçei husulü murad ve cenabı zinet bahşı iremi zatül imad مثل الذي لم يخلق مثلها في البلاد mahzı tevfiķu hidayet ayni te'yidü inayeti ile zati übbühet simatı mulûkânemi sehamı mukadderei مثل الذين يتفقون احوالهم في سبيل الله كمثل حية انبت سبع سنابل في كل سنبلة هبة والله يضاعف لمن يشاء من زرع المعروف حصدا لشكره وقفيه dan müstahakkı sehmi âlâ ve müstevcibi fazlı evfâ kılmagin hasbeten lillâh teleben limerzatillâh hayrat ve hasenatı celilei husrevane ve âsarü meberratı cemilei şahanemden olmak üzre mahrusei İstanbul'da Ayasofyai Kebir Camii şerifi cidarına muttasıl müceddeden bina ve ihyayı hümayunum olan kitabhanei lâtifinin iktiza iden masarifine ve hademesinin yevmiye lâzım gelân vazifelerine sarf olunmak vechile havassı hümayunumdan iken tefrik olunub teberrüken ve teyemmünen şerefsudur bulan milknamei hümayunum mucibince vakfu tahsis kılınan vilayeti Anadolu'da vaki Tiroş طرش namı diğeri İnablı عنابلی mukataai merkume ve tevabiinden olan mecmuu kurâ ve mezari' ve arazi ve çiftlikler ve sayir mülhakatı bulunan meratiü cibal ve menafii tilâl ve enhaaü âbar ve a'şarı şer'iyye ve rüsumu örfiyye ve badiheva [1] cürmü cinayet ve resmi arusan ve yuva [2] ve kaçgın ve beytülmalî âmme ve hassa ve mâli gayib ve mali mefkud [3] ve müjdegânej abdi âbık [4] ve müddeti örfiyyesi tamam olub sabibi zahir olmiyan kul ve cariye ve devab ve mevaşinin beyiü behaları ve sayir hukuk ve rüsum ve eşcarı müsmire ve bağ ve bağçe ve bostan ve asiya ve ispençei [5] gebran ve ihtisab ve ihzarı sipah ve

[1] «Badiheva deyu deftere kayıd olunan resmi arusu ve cürmü cinayeti ve çiftlik taposu ve ev yerî taposu ve haricden gelüb kışlayanm dütinü resmidir» Kanunname,s 38.

[2] Bulunub ve ya tutulub sahibi malüm olmayan ehli hayvanlar.

[3] «Ve eğer varisi harici memleketde olub mekânı malüm olmaz ise ol kimesneye mefkud dirler Anun metrukâtı vasiy elinde bir yıl mıkdarı dura Andan sonra beytülmalciya teslim eyleye.

Mali gaib ve mali mefkud deyu beytülmal ile bile mukataaya virilen terekei meyt olandır Eviden çıkub sefer iden kişimin değildir Yahud malını emenet koyub gidenin değildir ,, Kanunname, s 21.

[4] Kaçkın kul haber verildiği zaman alınan müjde.

[5] İspençe «Rüsu kefereye emri şerif ile ispençe vaz' olunmuşdur. Müzevvecinden ve mücerredinden topraklusundan ve topraksızından her bir neferden yirmi beş akçe ispençe

resmi güvare ve resmi yaylak ve kışlak ve otlak[1] ve resmi çayır ve ağıl[2] ve resmi çift ve bilcümle levahık ve tetümme ve tayyarat ve müteveccihat ve reaya ve evlâdı reaya ve haymana ve evlâdı haymana tarafı vakfı şerifden zabt olunub eyalât mutasarrıfları ve miri miran ve ümera ve mütesellimler ve taraflarından âdemleri ve voyvodalar ve subaşılar ve serdarlar ve alay beği ve zuamâ ve erbabı timar ve çeri başı ve çeri süricileri ve ümenâ ve ammal ve nazır ve nuzzar ve muhassılı emval ve sayir iş erlerinden ve gayriden mâhasalan hiç ferd müdahale ve efradı âferideden كاشان bir ahad muaraza ve münazaa itmamek ve mecmuu umur ve hususları voyvodaları marifetile rü'yet olunub raayayı vakıf devir namı ve kuzat ve zahire ve nail baha teklifi ve sair tekâlifî şakka talebi ve vücuhu mezalim ve teaddiyat tarhı ile rencide ve remide olunmamak üzere mukataai merkumenin tahrir ve tesbiti ve bilcümle sınırlarının tahdid ve tayini için müceddeden tahrir ve sebtî defter olunması vakfı şerifin ilâ maşaallâhü tealâ nizam ve intizamına bais ve vesile olmagin senki muharriri mumaileyhsin senden basiret ve istikamet üzere hareket me'mul olmaktan naşı mukataai merkumenin veziri müşarünileyhin inzımanı hüsnü re'yü marifetile tahririne mahsusan sen muharrir ve mübaşiri mumaileyh dahi mübaşir ve Defteri hakanî kâtiblerinden mumaileyh dahi kâtib tayin olunmuşuzdur İmdi işbu emri şerifi celilül unvanım vusulünde senki veziri müşarünileyhsin emri tahrire sendahi bir hoşca nezaret ve inzımanı re'yü marifetinle ber vefkı dilhah itmamı kâre mübaderet ve siz ki muharrir ve mübaşiri mumaileyhimasız mahalline vardığınızda evkafı saireye ve ziamet ve timar ve mukataat mutasarrıflarına bir dürlü gadrü zarar olmamak şartile cümle muvacehesinde mukataai mezbureyi ve tevabiinden olan kura ve mezari' ve arazi ve çiftliklerin hudud ve sınırların marifeti şer' ve ahaliî kazadan

alınur. „ Buna haracı muvazzaf, yani çift hakkı, boyunduruk hakkı, “kâfir dilince İspençe dirler. „ “ Haracı muvazzaf çift adına virilür. „ Ve „ yılda bir miktar akçe olarak alınur. „ Kanunname — İspençe, sakin olunan yere verilir. Eğer oraya başka yerden gelmiş ise, ve orada da yeri varsa, onun için de çiftbozan resmi alınır. Çiftbozan bütün çiftten 300, yarım çiftten 150, yarımından aşağı çiftten 75 akçedir.

[1] “ Kışlağa ve yaylaka her kim çıkub kışlayub yaylayub otundan ve suyundan intifa' edenlerden tahammüllerine göre resim alınmak kanundur Defterde yazılan resmi viririz deyu niza' idemezler Bu babda itibar tehammüllerine göre resim alınur Defterde yazılmışdır deyu defter mucibince alınmaz Otlak kanunu budur ki hariceden kimesneler koyunları ile otlak zamanında gelüb durub otundan ve suyundan intifa' idüb oşür ve resim gibi nesne virmezler ise ol makulelerin her üçyüz koyunları bir süri itibar olunub âlâsından bir koyun eysatından bir şişek ednasından bir toklı otluk hakkı alınmak kanundur. „ Kanunname.

[2] Çayırın dönümüne bazı vilayette on, bazı vilayette beş akça alınır. Resmi ağıl her üç yüz koyundan beş akçadır.

müsin ve ihtiyar bigaraz kimesneler ile kemali hakkı adil üzre tahdid ve temyiz ve tayin ve tefrik iderek gereği gibi tahrir ve tanzim ve iktiza iden mahallerine alâyim vaz ve hücceti şer'iyye olunub ve reayasını alelesami sebtî defter itdirüb ve bundan akdem mukataai mezbure reayası bazı ehli örfün cevri teaddilerine ve vüsû'lerinden ziyade tekâlîf tarhü tahmil itmelerine takat getüremediklerinden kimi Bihisni ve kimisi Sagraz ve bazılar Kıysun tarflarına ve ahar mahallere firar ve bu vechile Siverek mukataasına tâbi Samsad Yarnikin reayasile ihtilât ve firar idüb kendülere za'fî hal ve perişanî ahval tari olduğundan kusurlarının dahi perakende olacakları vazih ve aşikâr olmağla perakende olan reayayı oldukları yerlerden veziri müşarünileyh marifetile kaldırılıb kadimî kariyyelerine iyva ve iskân ve tahriri cedid defterine esamileri idhal olunub ve kurbü civarında olan mukataat voyvodaları tarafından koyun tarhı ve pişkeş beha namile ve sayir behane ile reayayı vakıf tecrim ve tagrim olunmıyub mukataai mezburenin reayası ve reayasının resmi dühan ve a'sarı şer'iyye ve boyehane ve sefine mahsulâtları ve sayir balâde tafsil olunan bilcümle mahsulât ve levahık ve tetümât ve tayyarat ve müteveccihat velhasıl Defterhanei âmireme dayir cemii hukuk ve rüsumatından bir nesne haric ve mensi kalmamak vechile cümlesi tarafı vakıf dan zabt olunub Rişvan ve Siverek ve Samsad mukataaları voyvodaları ve tarafı aharden reayayı vakfı şerife ve mahsulâtı mukataaya kimesne dahlü taaruz eylemamek ve reayayı vakıf her halde vücuhu teaddiyatından himayet ve sıyanet olunmak ve balâde tafsil olunan surut ve kuyud mucibince mukataai mezbureden kadimsi üzre tahsil olunan rüsumu raiyyet ve rüsumatı sairesinden bir nesne mektum ve mahfi ve harici ezdefter metrük ve mensi kalmıyub cümlesi tariri cedid defterine idhal ve sebtî defteri sıhhat meal olunub şurut ve kuyudu ilâ maşallahü tealâ düsturülamel ve mer'i ve muteber tutulmak şartile her bir maddesine kemayenbag; tekayyüd ve ihtimam ve bittaharri tetebbü ve ikdam iderek kâtibi mumaileyhe müceddeden alettafsil tahrir ve defter itdirüb ve her bir kariyye ve mezrea ve çiftlik ve arazinin hudud ve sınırları dahi nereden nereye münthehi olur ber siyakı sabık müsin ve ihtiyarlarından sual ve istiksâ ile kadimî arazilerin dahi marifeti şer'ile temyiz ve tahdid ve iktiza iden mahallerine alâyim vaz' ve hücceti şer'iyye itdirüb fimabaad nizam müeddi olacak bir mühim şey kalmamak üzre bitevfikil-lâhi tealâ emri tahrir ve veziri müşarünileyh marifetile hüsnü hitam virdikden sonra mümzâ ve mahtum defterleri ve hücceti şer'iyyeleri Haremeyni Şerifeyin muhasebesine kayıd ve hıfz ve bir sureti dahi Defterhanei âmireme sebt olunmak üzre maan alub veziri müşarünileyden dahi itmamı hidmetinizi müşîr sened ile deri devletmedanma avdet ve senki

veziri müşarünileyhsin sendahi bu zikrolunan hususların tevfiik ve tesviyesine bezli ciddü himmet ve hitamı maslahatı havi sened ile muharrir ve mübaşiri mumaileyhimayı ric'at itdirüb cüm'leniz bu babda hidmetiniz meşkûr ve sa'yiniz mebrur olmağa nisarı nakdinei miknet ve bezli mahasalı kudret eylemeniz babında fermanı alışanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evahiri n 1152

174

Ayasofya kütüphanesine vakıf olmak üzere yapılan çifte hamam için mermer tedarikine dair.

Edirne bostancı başısına ve Marmara kazası naibine ve Marmara zabiti... zide kadrihuya hüküm ki

Hâlâ Ayasofyai Kebir Camii şerifi cidarına muttasıl bina ve ihya olunan kitabhanei hümayunum evkafı için müceddeden bina ve inşası fermanım olan çifte hamamın binasına iktiza iden mermer senkleri Mamara nahiyesinde kat' idici taşçılar ancak altı yedi nefere munhasır olduğundan kadri kifaye muktazi olan mermeri kat' ve vaktile yetişdiremeyecekleri bedihi ve te'hir ve ta'viki maslahata bâdi olmağla senki bostancı başı mumaileyhsin marifetinde Edirne kazasında Hisarcık nam kariyyeden mermer kat' idecek erbabdan otuz nefer üstad mermerci kaldırılıb Marmara taşçılarile cemiyet birle kadimden işledikleri misillü beyaz ve pâk ocaklardan mermer kat'u ihrac eylemek üzere imal olunub tarafı aharden müdahale ve mümanaat olunmamak fermanım olmagin işbu emri şerifim ısdar ve irsal olunmuştur İmdi senki bostancı başı mumaileyhsin ber vechi muharrer mermer kat' idici olmışdar üstad ameleyi kariyyei mezbureden âlât ve besatlarile tedarik ve ihrac ve müsareaten canibi mezbura sevku irsale ikdam ve siz ki Marmara naibi ve voyvodası mumaileyhimasız vusullerinde mahalli mezburda mermer kat' idenler ile maan kadimden işledikleri misillü beyaz pâk ocaklardan kat' eylemek üzere hidmeti mezkûrede imal ve istihdam ve hilâfından her biriniz ittikai tam eylemeniz babında fermanı alışanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evasıtı m 1153

175

Ayasofya kütüphanesine vakfedilecek kariyyelerin tespitine dair. [1]

Raka valisi vezir Ahmed Paşa ve ber vechi malikâne Malatya sancağı mutasarrıfı Memed Paşa'ya ve deri aliyemden dergâhi muallâm gedik-

[1] Mora'da Çiftlikli Kebir de kütüphane vakfı idi (Evasıtı m 1166).

lülerinden mukaddemâ mübaşir tayin olunan... zide mecdihuya ve Haremeyini Şerifeyin kâtiblerinden mukaddemâ muharrir tayin olunan Salih zide kadrihuya hüküm ki

حسبة الله وطالباً لمرشاة الله Ayasofyâi Kebir Camii şerifi cidarı ittisalinde tarafı kâmilüşşerefi mülûkânemden müceddeden bina ve ihyayı husrevanem olan kütübhaneî hümayunumun vezayifi hademe ve sayir masarfı lâzimesine hattı hümayunu şevketmakrunumla vakfu tahsis kılınan Malatya sancağında vaki Tıroş تروش ve tevabii kariyyeleri mukataasın reaya ve a'şar ve rüsumat ve arazi ve cibal ve tilâl ve kâffeî ayidat ve menafiini ceditden tahrir ve temyiz için bundan akdem şerefsudur bulan mufassal ve meşruh emri şerifi âlişanım ile siz ki mübaşir ve muharriri mumaillehyima siz mübaşir ve muharrir tayin olunub olcanibe irsal olunmuş idiniz Elhalletü hazihi tarafınızdan ve senki veziri müşarünileyîsin tarafından bu defa deri saadetime gelân kâğıdların hulâsai mefhumlarında mukataai mezburenin müştemil olduğu otuz bir aded kariyyelerden Çamurlu ve Karnik ve Boyları kebir ve sagir nam dört aded kurada mütemekkin ve mevcud bulunan maa sâdat yüz altmış iki nefer kimesneler kadimden has reayası ve hâlâ vakfı şerif reayası olmalarile gayri ez sâdat rüsumu raiyyetleri tarafı vakıfıdan alınmak iktiza idüb bunlardan maada yirmi yedi aded vakıf kurada yetmiş yedi nefer sâdat ve Rişvan efradından Hacı Ömerlü cemaati ve gayriden dörtyüz seksen nefer Rişvan reayası sakın olmağla gayri ez sâdat reayayı merkumenin resmi benak ve mücerred ve agnamları bir senede üçyüz elli guruşa ve yine bu yirmi aded kurada kabaili ekradı muhtelifeden yüz seksen sekiz nefer sâdat ve iki yüz doksan iki nefer reaya sakın olmagin gayri ez sâdat olmkıdar reyanın resmi benak ve mücerred ve agnamları bir senede yüz doksan beş buçuk guruşa balıg olub ve bu reayaların bazıları elli ve altmış ve bazıları yüz ve yüz elli seneden mütecaviz vakitden beru kariyyei mezburrede sakın ve mütemekkin lâkin hoş nişin makulesi oldukları halde arazii vakıf ziraat ve raiyyetden hâli kalmak ikıza idüb ve ziraat olundığı suretde dahi hasılı a'şarı sene besene muttarid olmamağla tarafı vakfı şerife muayyen irad zahir olmyub bu takdirce iradı vakıf fakat mesbukuzzikir dört aded kariyye reayasının hasılı rüsumile Karakaya memerri sefinesi ve boye hane iradına munhasır olmuş olur Velhasıl vakıf kurada sakın gerek Rişvan ekradı ve gerek kabaili sairei mehtelife reayasının üzerlerinden lâfzı Ekrad ref' ve reayayı vakıf olmak üzre tahriri cedid delterine kayıd olunsalar hem kurayı vakıf şenü âbâdân ve hem reaya fukarası dahî mezalim ve teaddiyatdan masun ve der eman olub fimabaad kariyyelerinde müstakar olacakları emri bedihi ve ayan olduğın ilâm ve bir kıt'a alelesami defter irsal eylemeniz ile ilâm olundığı üzre zikrolunan

reayanın beher sene virecekleri mal ve âdeti agnam ve hanei avarızları fûrunihade ve bacem'ühüm vakfı şerife reaya kayıd olunmalarına iradei hümayunum teallûk etmegin Hazinei âmirem defterleri tettebbü ve istukra olundukda Rışvan mukataası kırk beş bin guruş mali senevî ile icmal üzere mukayyed olduğından reayasının alelinfirad benak ve mücerred ve agnamları keyfiyeti malûm olmayub ve kabaili Ekradı muhtelifenin dahi cemaatleri isimleri tasrih olunmadığından anların dahi keyfiyeti rüsumatlarını tedkik ve tahkik kabil olmadığından gayri Malatya sancağında vaki kazaların mevkufat kaleminde kariyye be kariyye defteri olmadığından vakıf kurasının avarız keyfiyeti dahi malûm olmamağla bu hususda muharriri mumâileyhin defter ve ilâmına itibardan gayri çaresi olmayub ve reayayı mezkûrenin mali mücerred ve benak ve agnamları şey'i kalil makulesi olduğundan asıl mali Rışvandan fûrunihade olunmasında beis olmağla gelân alelesami defter mucibince vakıf kurada sakın gayri ez sâdat ikiyüz doksan iki nefer kabaili Ekradı muhtelif reayası kangî cemaatlerin ve havassı hümayun ve ziamet ve timar evkafdan nemahallin reayası oidukları hîni tahrirde tekrar defter olunub sahibleri zuhurunda vehi münasibi üzere tatyib ve iskân olunmak ve gayri ez sâdat dörtyüz seksen nefer Rışvan reayasının senevî mali benak ve mücerred ve agnamları olan üçyüz kırk guruş bin yüz elli iki senesi martı ibtidasından asıl mukataai Rışvan malinden tenzil olunub kabaili muhtelif reayasile maan mecmuu yediyüz yetmiş iki nefer reayayı mezkûrenin üzerlerinden lâfzı Ekrad ref' ve kitabhanei hümayunumun vakfı olmak üzere defteri tahrir sebtü kayıd olunmak lâkin bu takrib ile alelesami gelân defterde isimleri mastur reayanın içlerinde bulunanlar dahi akraba ve müteallikatlarındandır deyu gerek Rışvan ve gerek kabaili saire reayasından bir ferd idhal olunmak ve mahallinde sicilli mahkemede otuz bir aded kurayı vakfın hanei avarızları nemıkdar ise marifeti şer' ile sureti defteri ihrac olunub iktizasına göre ana dahi nizam virilmek için defteri mezkûr deri saadetime gönderilmek üzere Divanı hümayun'um tarafından emri şerifim tahriri babında bilfiil baş defterdarım olan iftiharül ümerai vel ekâbir Mustafa Atıf dame ulüvvühu ilâm etmegin mumâileyhin ilâmı mucibince gayet taharri ve dikkat ve nihayet ihtimam ve basiret üzere hususatı mezkûrenin infaz ve icrasına sa'yi bihemal ve defteri merkumu deri devletmedarı mülûkâneme irsal idüb igmazu teami ve ihmalü tevani misillü edna baraketden gayetül gaye ihtiraz ve mücanebet babında fermanı âlişan yazılmışdır Evaili ra 1153

176

Ayasofya kütüphanesinin vakfı olan çifte hamamın inşası için mermer tedarikine dair.

Marmara naibine ve Marmara zabiti ... zide kadrihuya hüküm ki Kitabhanei hümayunum vakfıçün hâlâ müceddeden bina ve inşası fermanım olan çifte hamama Marmara'dan kat' olunan mermerler iskeleye nakloludukda oltarafda mevcut olan ... kifayet eylemedüğinden başka bazı nakli muktazi olan kebir direkler ve pehliler naklolunmak bir vechile kabil olmamağla kazada mevcut bulunan araba ve hayvanat hini iktizada aha.ii kazadadan tayin olunan mübaşir marifetile cem' olunub ocaklarda kat' olunan direk ve pehli ve sair giran taşlar iskeleye naklonulmak üzere ücretleriyle muavenet olunmak muktazi olmagin vechi meşruh üzere amel ve hareket olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evaili ra 1153

177

Istanbul'da mevcut Rus esirlerinin toplattırılmasına dair.

Istanbul kadısına ve Istanbul gümrüğü eminine ve memleketi Anadolu ve vilâyeti Rum İli'de vaki mahallerin kuzat ve nüvvabına ve voyvoda ve kethuda yerleri ve yeniçeri serdarları ve kura zabitleri ve sair zabitan ye âyanı vilâyete hüküm ki

Bir kaç seneden beru vuku bulan seferler takribile Moskovlu'dan nice üsârâ eyadii islâma duçar ve bazı ehli islâm dahi mesfurların ellerine giriftar olmağla ehli islâmın bendi esirden tahlisleri lâzimei uhdei diyanet olmakdan nasi Moskovlu bu defa ma'kud olan sulhü salâhda üsârâyı ehli islâmın bilâ beha mübadele ve istisna ve istihlâsları hususu karardade ve bu mukabelede devleti aliyemde islâma gelânlerden maada Moskov esirlerinin dahi bilâ te'hirü beha âzad olunmaları virilân ahidnamei hümayunumda meşrut olmağla memaliki marusemde nasraniyyeti üzere musırran bulunan şerzimei kalile Moskov esirleri mukabelesinde bilçümle üsârâyı ehli islâmın kaydi esirden halâsü rehâ bulacakları zahir ve asikâr ve elyevm üsareyi ehli islâmın o caniblerde sebilleri tahliye olunub hududu islâmiyye ve memaliki mahruseme peyderpey ceste ceste vürud ve ve vusulleri vazıh ve bedidar olduğına binaen mahmiyei Istanbul ve tevabiatında bundan mukaddemce nizam virildiği üzere ancak hitan olmıyan Moskov esirleri her kimin yedinde bulunur ise ahiz ve kıymetleri namına tarafı miriden sahibleri olan müslimîne yüzer gurus virilüb âzad ve mütavassıt ve murahas olan hâlâ Âsitanei saadetimde mukıym France elçisi Margiz dövilnôf[1] hutimet avakıbihu bilhayra teslim olunub lâkin bu makule hitan olmamış Moskov üserasına malik olan bazı kimesneler bu mukabelede dareyinde ihraz idecekleri mesubat ve ücurda

[1] Marquis de Villeneuve.

kusuru fehmü idraklerinden naşi iz'an idinemeyüb yedlerinde olan esirlerin fûruht ve kimisin dahi karadan ve deryadan taşra memleketlere kaçırılmak fikrinde oldukları ihbar ve inha olunmağla o makule hitan olmamış sahih Moskov üsârâsı esnayı rahda vilâyetine gitmek niyyetile bunlara mülâkat eylediklerinde olmahallerde vaki kulluk ve sair zabıt marifetile o makule gitmeğe talib olanları sahibinin ve esirin isim ve resimlerini ve buldukları mahallerinin tayinini havi marifeti şer'ile tahrir ve sebti sicil idüb min baad hitan olmamış sahih Moskov üsârâsı ahidnamei hümayunum mucibince bey'ü şira olunmaktan men'ü ref' olub ve vakti istihlâslarında nizam virildüğü üzere yüzer gurus behaları dahi canibi miriden eshabına virileceği müteayyin olduğunu her kese ilân ve işaat ve ahidnamei hümayunumun şurut ve kuyudına muhalif hareketden cümleiniz begayet hazer ve mücanebet eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdum ki Fi evasıtı r 1153 [1]

178

Yeniçeri çuhalarının Selânik'te imal olunduğuna dir.

Selânik ve Tırhala mutasarrıflarına ve Selânik monlasına ve zikrolunan sancaklarda vaki kadılara ve voyvodalara ve iskele eminlerine hüküm ki

Beher sene Âsitanei saadetimde tevzii mu'tad olan degâhı muallâm yeniçerilerinin zemistani[1] çukaları Selânik'de nesc oluna gelmekle iktiza iden yapağısı Selânik ve etraf ve havalisinde vaki kasabat ve kura ve çiftlikler ve egriklerden mubayea ve olmkıdar yapağı tamam ve çuka mübaşiri vekilleri ile huzuru şer'e varub tamam olduğunu haber virmedikce ve tüccarı Efrenc ve sair eshabı ihtikârdan bir ferde yapağı fûruht olunmamak üzere bundan akdem müekkid evamiri aliyem sadır olmuşiken bu senei mubarekede mubayea olunacak yapağı henüz işira olunmaksızın Selânik'de mukıym France konsolosu bir mıkdar yapağıyı Kavala taşrasında bir mahzene vaz' itmekle yeniçeri çukasıyçün yapağı tekmiil olunmamaktan naşi mahzeni mezbur marifeti şer' ve senki Selânik sancağı mutasarrıfı veziri müşarünileyhsin marifetinle mühürleñüb deri saadetime arzu ilâm olunmağla fimabaad yeni çeri çukasıyçün iktiza iden yapağı tekmiil olunmadıkca bir takrib ile Efrenc ve sair tüccar hafiyeten yapağı işira ve dermahzen iderler ise mahzenlerinin kufülleri [2] fek ve yapağılarını marifeti şer'ile mübaşir zabıt eylemek üzere siz ki vezirani müşar ve

[1] Bu hüküm bir iki sene bütün eyaletlere te'kid edilmiştir.

[1] Zemistani; barani, زمينستان .

[2] Kilit.

mevlâna ve sair mumaileyhimsiz size hitaben müekkid emri âli sudurunu hâlâ dergâhı muallâm yeniçerileri ağası olan düsturu mükerrerem müşiri mufahham nizamül âlem vezirim Hasan Paşa edamallahü iclâlihu arz ve kuyudu ahkâma müracaat olundukda dergâhı muallâm yeniçerilerinin zemistanî çukaları Selânîk'de nesc ve iktiza iden üç bin kantar yapağı beher vakıyyesi on birer ve on ikişer akçeye olmak üzere Selânîk ve etraf ve havalisinde vaki kasabat ve kura ve çiftlik ve eğriklerden mubayea ve teknil olunmadıkca tüccar ve Efrenc ve sair eshabı ihtikârdan bir ferde bir vakıyye yapağı fûruht olunmamamak üzere Maliye tarafından emri şerif virildiği ve Francelüye ita olunan ahidnamei hümayun kuyudatna nazar olundukda mukaddemâ virilân ahidnamei hümayun mucibince penbe ve rişte penbe ve sahtiyân ve bal mumu ve gön ve ipek makulesinden başka öteden beru sefinelerine tahmil ve memnuatdan maada alub vilâyetlerine götürmek üzere gümrük ümenasının tarife tâbir eyledikleri memhur defterlerinde tasrih olunan eşya ve emtiânın dahi resmi gümrükleri ahidnamei hümayun mucibince edâ olundukda vaz'u tahmil olunmağa taarruz olunmağa deyu mukayyed bulunmağla bu suretde yapağı maddesi memnuata dahil olub ve mukaddemâ memnuatdan müsaade olunanların içinde yapağı zikrolunmıyub harici ez müsaade olmağla bu güne memnuatın işira ve nakli hususu sarahaten emri âli sudurına muhtac olub ve zümrei yeniçeriyanın zemistanî çukalarıyçün iktiza iden olmkdar kantar yapağının mubayea ve teknil hususu balâde bast olunan şurut ile meşrut olmağla der mahzen olan marüzzikir yapağı dostluğa binaen Francelüye ita olunmağa müsaade olunduğı halde anlar dahi gerek bu defa ve gerek bundan sonra yeniçeri çukasına iktiza iden olmkdar kantar yapağı teknil olmadıkca bir vakıyye yapağı bilâ emri âli mubayea eylemamek vechile veziri müşarünileyhin iltimasları üzere emri âli virilmesi için iftiharül emacidi vel ekârim bilfiil reisül küttabım olan Mustafa dame mecdihu ilâm etmeğın veziri müşarünileyhin arz ve iltiması ve reisül küttabım olan mumaileyhin ilâmı mucibince Divanı hümayu'num tarafından emri şerifim tahriri babında iftiharül ümerai velekâbir bilfiil baş defterdarım olan Mustafa Âtıf dame ulüvvühu dahi ilâm etmeğın ilâmı mucibince amel olunub hilâfından begayet hazer ve mücanebet eylemeniz babında fermanı âlişan yazılmışdır Fi evaili c 1153

179

Ayasofya kütüphanesine vakıf olmak üzere yapılan hamama su getirilmesine dair.

Müderresini kiramdan hâlâ Haremeyni Şerifeyin müfettişi olan

mevlâna ... zide ilmühu ve su nazırı ... ve ... zide mecdihümaya hüküm ki

Mahmiyei İstanbul'da camii şerifi Ayasofyayi Kebir cidarı ittisalinde vaki kitab hanei hümayun evkafı akaratından olmak üzere bu defa müceddeden ihya ve inşa olunan çifte hamama cari olmak için mıkdarı kifaye mâi leziz tedarik olunub hammamı merkume gelân ibadullah eyyamı sayflarda suya zaruret çekmameriyçün başluca suya muhtac olmağla Babı hümayun haricinde hudavendigârı sabık merhum ve mağfurun leh sultan Ahmed han tabe serahü hazretlerinin hayrat ve meberatlarından olan çeşme [1] sebiline mahsus Kemerler'de vaki Bendi Kebir'e müceddeden bir lüle vaz' ve ana suyuna katılub kitab hanei hümayun vakfı olmak üzere vakfiyei mamulün bihaya tahrir ve hücceti şer'iyeye alınub Haslar mahkemesi sicillâtına ve Haremeyni Şerifeyin muhasebesine kayıd olunduktan sonra bendi mezkûra müceddeden vaz'olunan lüleden cari olan mâi leziz kaç masura sudan ibaret ise olmaktadır su İstanbul'da Ayasofya makseminden ifraz ve vakfı şerifin bina olunan çifte hamamına icra itdirilmek için suretile hücceti şer'iyeye ve mazmunu hüccet mucibince amel olunub şurutu ilâ maşaallahü tealâ düsturülamel tutulmak ve hilâfına bir ferd hareketi tesaddi itdirilmemek fermanım olmagin siz ki mevlâna ve su nazırı ve sair mumaileyhim siz vechi meşruh üzere amel ve hareket eylemeniz babında fermanı alışanım sadır olmuştur Fi.evahiri c 1153

180

Çifte hamamlara mermer tedarikine dair.

Marmara naibine ve Marmara su başısı... ve mermer için mübaşir tayin olunan... haseki zide kadrihümaya hüküm ki

Kütübhaneyi hümayunum evkafıçün müceddeden bina olunan çifte hamamların lâzım olan mermerleri Marmara nahiyesinde kat' olunub ve kat' olunan mermerleri iskeleyle nakil için iktiza iden araba ve öküz ücretleri ile reayadan tutulub ve reayanın muavenetleriyle iskeleyle nakil için bundan akdem evamiri aliyem sadır olmuşiken nahiyeyi mezbureye tâbi Kılazak كِلَازَاق نام kariyyenin hayvanatı kesir ve mermer kat' olunan ocaklara karib mahal olmağla ücretleriyle kendülerden hayvanat taleb olundukda kariyyeyi mezbure ahalişi âyanından Ibrahim nam şakiy kendü halinde olmayub reayayı ifsâd ve tahrik itmekle mezburun tahriki ile sayir kurallar virsünler Badehu bizler dahi virürüz deyu mugayiri emri âli

[1] Vesika 129 müracaat.

virmeğden imtinâ ve elyeym hususu mezbur için müceddeden iştira ve imal olunan hayvanlara zaîf tari ve a'malden âtil olub hâlâ ocaklarda kat' olunan mermerler ademi hayvanatdan naşi gühsarda kaldığı ecilden iskeleye nakil bu tarafda mahalli beyane [1] mermerin ademi vüruduna bais ve bu vechile mermerin şiddeti muzayekasına ve umurun te'hir ve ta'tiline bâdi olmağla imdi alâ eyyi halin kariyyei mezburede mevcud olan hayvanatdan kifayet mıkdarı hayvan ücretleriyle ahiz ve ahalisinin ianetleriyle hâlâ ocaklarda hazır olan ve bundan sonra kat' olunan mermerleri iskeleye nakil ve itmam oluncıye dek imal ve ihdam olunub ve mezbur Kılazaklı İbrahim nam şakıy fimabaad dahi kendü halinde olmiyub reayayı tahrik ile hususu mezburun te'hirine bâdi olacak misillü harakete tesaddi ider ise hakkından gelineceği kendüye tefhim olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evası ş 1153

181

Dolmabahçe'de yapılan çeşmeye mermer getirilmesine dair.

Galata kazası muzafatından Kapudağı nahiyesi naibine ve Kapudağı su başısı Abdullah ve mübaşir tayin olunan... zide kadrihümaya hüküm ki Mehmed Emin dame mecdihu süddei saadetime arzuhal idüb tarafından Dolmabahçe kurbinde binasına şüru' olunan sebile iktiza iden mermerlerin cümlesi Marmara' dan gelmek mümkün olmiyub Kapudağı'ndan bir mıkdar mermer tedarikiyçün Yorgi nam zimmiyi irsal ve mesfur dahi tadarik ve âmade etmekle senki mübaşir tayin olunan mumaileyhsin marifetinle sefineye tahmil ve sebili merkuma nakline kimese tarafından mümanaat olunmamak içün size hitaben emri şerifim sudurunu istid'a itmeğın vechi meşruh üzre amel olunmak içün yazılmışdır Fi avahiri ra 1154

182

Tabîları hitam bulan Raşit ve Çelebizade tarihlerine konulacak fiata dair.

Istandul kadısına hüküm ki

Hâlâ top arabacılar ocağının kâtibi olan kıdvetül emacidi velâyan İbrahim zide mecdihu süddei saadetime arzuhal idüb mumaileyhin san'ati tabî'da mehareti tammesi olmakdan naşi hudavendigârı sabık ammim merhum ve magfurun leh sultan Ahmed han tabe serahü hazetlerinin zamanı saadetlerinde tefsir ve hadis ve fıkı şerif ve kelâm kitapların-

[i] Binaya olacak.

dan maada kütübü lûgat ve tevarih ve tıb ve fününu hikemiyye ve hey'-et ve ana tâbi coğrafya, ve memalikü mesalik kitablarını basmak üzere virilân fetvayı şerife mucibince hattı hümayunumla muanven sadır olan emri âli ile san'ati merkumu imal ve icraya me'zun ve murahhas olmağla binaen aleyh bu defa tab eylediği Raşid ve zeyli olan Çelebi-zade tarihlerini fiati muayyene vaz'ıyla fûruht itmek ve ziyade ve noksan taleb ve teklif olunmamak için emri şerifim sudurunu iltimas itmekle senki mevlânayı mumaileyhsin bu defa tab olunan Raşid nüshalarından mücelled ve mücedvel olanları kırkar guruşa cildsiz ve celdsiz [1] olanları otuzar guruşa fûruht olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdunki Fi evasıtı ra 1154

183

Saraya alınacak ve hari çte satılacak bamyalara dair.

Istanbul monlasına hüküm ki

Istanbul'da Emin önü tabir olunur mahalde etraftan gelân bamyanın güzidesi bamyacı başı marifetile matbahı âmire için intihab ve alındıktan sonra kusuru nerhi cari üzere ahare tevzi olunmak lâzım iken mukaddemâ bamyacı başı olan Kara Hüsseyin ahare tevzi eylediği bamyadan beher binde birer para resim alınmak üzere otuz dokuz senesi tarihinde bir takrible ferman alub fukaraya gadre tesaddi eylediği cihetden İstanbul ve tevabii ve Eyub ve Üsküdar ve Yorus kazaları ve Kasımpaşa ve sair mahallerde bamyaya hasıl idenler ber vechi muharrer beher bin bamyadan tevziyye namile alınan bidaü mezalim makulesinden bir resmi merkumun ref'ini istid'a ve istirham eylediklerinden başka finnefsülemir bu makule bamyaya ve sayir hazrevat makulesinden başka resim alınmak fukaraya gadri mucib halet olub men'ü ref'i rütbei vücubda olduğuna binaen ancak resmi mezkûr ref' ve mukaddemâ virilân emrin kaydı terkıyn olunmuşidi Elhaletü hazihi muhtekir ve mardabaz[2] tayifesi zikrolunan resmi merfu' takribi ile bamyacı başı dahi ref' olunmuştur deyu etraftan bamyayı mahalli muayyene nakil etdirmeyüb diledikleri mahallere nakil itdirmekle güzide ve âlâsını nefsi hümayun için bamyacı başıya aldırmiyub güzide ve âlâlarını kendüleri intihab ve aldıklarından naşı matbahı âmire için bamyaya tedarikinde bamyacı başıya üsret tari olduğu hassa bostancı başı dame mecdihu tarafından arz ve ilâm olunmağla imdi muhtekir ve mardabaz makulelerinin olvechile olan müdahale ve taarruzları ve

[1] Cedvelsiz olacak.

[2] Matrabaz

ahar mahallere götrüb nakil itdirmeleri men'ü ref' ve kadimden nakil oluna gelân Emin önü'nde mahalli muayyene nakil ve gelân bamyanın güzidesi hâlâ bamyacı başı matbahı âmirem için intihab ve aldıkdan sonra kusuru dahi nerhi carisile ibadullaha beyi etmek üzere yine marifetile tevzi olunmak babında Fi evasıtı r 1154 (Derkenarı mucibince tekrar emri şerif yazılıb şikâyete kayıd olunmuşdur Evaili 1154)

184

Saraya alınacak kuzulara dair.

Kavak ustasına hüküm ki

Hâlâ kasab başı Elhac Süleyman ve İsmail zide mecdihüma süddei saadetime arzihal idüb matbahı âmireme virilecek kuzılar bu vakitlerde Karadeniz canibinden ve Dobruca tarafından mubayea olunub virile gelmekle sayıcıları taraflarından kuzı gelinciye dek bulunan mahallerden ve Karadeniz tarafından sefineler ile gelân kuzılar ahare virilmeyüb nakid akçe ile kendü taraflarından zabt itdirilmek için istid'a ve bundan akdem Hazinei âmiremde mahfuz olan koyun mukataası defterlerine nazar olundukda miriye nakid akçe ile mubayea olunacak kuzı tamam olmadıkca haricden mardabazlara kuzı aldırılmıyub ve elhaletü hazihi Darülhilâfetül aliyem sevakini olan ibadullahın zaruret ve muzayekalarına bais ve bâdi olmamak ve getüren eshabına gadir olunmıyub değer behaları virilmek şartile mubayeaasına mümanaat olunmıya deyu bin yüz elli üç senesi rebüülâharinde Maliye tarafından senki ustai mumaileyhsin sana hitaben emri şerifim virildiği mastur ve mukayyed bulunmagin mukaddemâ sadır olan emri şerifim ve surutu mezkûre mucibince amel olunmak babında fermanı âlişanım sadır olunmuşdur Fi evaili ca 1154 [1]

185

Yeni Saray'da Topkapı kasrının inşasına dair.

Marmara naibine ve su başısına ve ahalisine hüküm ki

Sarayı Cedidi âmiremde vaki Topkapı'da vaki ebniyei hümayunuma iktiza iden mermerler hassa mimar başı Elhac Mustafa zide mecdihunun mümza ve memhur defterinde zikrü tasrih olundığı vech ile gerek ocaklarda ve gerek iskelede mevcut bulunanlardan maada kebir taşları dahi kat' itdirüb dağlara indirilmesi için ahali kaza dahi ianet ve bir gün evvel bu tarafa naklü tesyir olunmak fermanım olmagin işbu emri

[1] Ahmet Refik, Onuncu asrı hicride İstanbul hayatı, s 137, müracaat.

şerifim ısdar ve... ile irsal olunmuşdur İmdi vusulünde siz ki mumailey-himsiz gönderilân defteri merkumda zikrû tasrih olunduğu vech ile gerek ocaklarda ve gerek iskelede mevcut bulunanlardan maada kebir taşları dahi kat' itdirüb dağdan indirilmesiyçün ahaliî kaza dahi ianet ve bir gün akdem ve bir kadem mukaddem deri saadetime naklü tesyire mübaderet idüb zinhar ve zinhar mıkdarı zerre ihmal ve taksirden gaye-fül gaye hazer ve mücanebet eylemeniz babmda fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evahiri I 1154[1]

186

Istanbul'da amele ücretlerine dair.

Istanbul kadısına ve hassa mimar başı olan Elhac Mustafa zide .ec-dihuya hüküm ki

Darülhilâfetül aliyem olan mahmiyei Kostantaniyye ve muzafatında zuhur iden ebniyede ve istihdam olunan neccar ve taşçı ve sıvacı ve hamamcı ve divarcı ve lağımçı ve sırk hamalı ve rencberan taifelerinin nizamı kadim üzre yevmiye ücretleri virile gelür iken biraz müddetden beru bikazaillâhi tealâ vuku' bulan kesreti harikden naşi ibadullahın nev benev te'sis ve tecdidine mübaşeret itdikleri ebniyede imal eyledikleri amele kadimî yevmiyelerine kanaat eylemeyüb bazıları yetmişer akçe ve bazıları seksener akçe ücret talebile bu misillü kazadide olan ibadullahı ta'zir ve rencideden hâli olmadıklarından maada fenni sınaatden bihaber hâmdes makulesi olan kimesneler ibadullahın binaların kalb yapub izaati emvale bais olmalarile sadır olan fermanı âli üzre amelei mezkûrenin kalfaları ihzar ve muvacehelerinde zikrolunan esnafı amelenin nizamı kadim üzre takdir olunan ücreti yevmiyelerinin haddi itidal üzre fiatı vaz'u tayin olundukda ruzı Hızır'dan ruzı Kasım'a varınca atvel eyyamda bir nefer kalfaya altmış akçe ve bir nefer kârhaneciye elli akçe ve bir nefer ustaya kırk beş akçe ve bir nefer şakirde otuz akçe ve bir nefer divarcıya kırk akçe ve bir nefer lağımçıya kırk akçe ve bir nefer sırk hamalına otuz akçe ve bir nefer rencbere yirmi dört akçe ve ruzı Kasım'dan ruzı Hızır'a varınca akser eyyamda bir nefer kalfaya elli beş akçe ve bir nefer kârhaneciye kırk beş akçe ve bir nefer ustaya kırk akçe ve bir nefer şakirde yirmi beş akçe ve bir nefer divarcıya otuz beş akçe ve bir nefer lağımçıya otuz beş akçe ve bir nefer sırk hamalına yirmi dört akçe ve bir nefer rencbere yirmi akçe ücreti yevmiyyeleri nizamı

[1] Sarayda inşa olunacak hamama lâzım olan mermerler için de evasıtı za 1154 ve evahiri za 1154 te Marmara naibine hükümler yazılmıştır.

kadim üze fiatı vaz'u tayin olunan ücretden ziyade ücret talebinde olanların cezai mayenbagileri icra ve işbu şurutu nizam ilâ maşaallahü teâlâ düsturüamel tutulub hilâfından ittika ve mücanebet olunmak üze baş muhasebeye suret virilüb ber vechi muharrer Divanı hümayun'um tarafından emri şerifim tahriri babında ser mimarı hassa mumaileyh memhur defterile ilâm ve ber vechi meşruh baş muhasebeye kayıd için ilmü haber kaimesi virilmekle siz ki İstanbul kadısı ve hassa mimar başi mumaileyhima siz ilâm mucibince işbu şurut ve nizam aleddevam fimabaad düsturüamel tutulmak üze siz dahi sicillâta ve mimar defterine kaydü sebt ve mazmunu emri şerifim üze amel ve hareket eyleyüb nizamı mezkûra muhalif serimu hilâfına vaz'u harakete cevaz gösterilmekden begayet tehaşi ve mücanebet eylemeniz babında fermanı alışan sadır olmuşdur Fi evahiri z1154

187

Ayasofya kütüphanesine Vidin ve Semendire'den vakıf arazi tayinine dair.

Vidin muhafızı sadrı sabık Abdullah Paşa'ya Belğırad muhafızı vezir Mehmed Paşa'ya ve Ada muhafazasında olan... dame ikbalihuya Belğırad monlasına ve Ada ve Semendire ve kitabhane evkafı olan mahallerin kadıları ve nayiblerine hüküm ki

Darülhilâfetül aliyye mahmiyei Kostantaniyye'de Ayasofyai Kebir Camii şerifinin cidarı ittisalinde hasbeten lillâhi teâlâ tarafı hilâfetmeabı husrevanemden müceddeden bina ve ihya olunan kitabhanei hümayun evkafı şerifesine zammı ilhak olunub Vidin ve Semendire sancaklarında ve olhavalide vaki kura ve mezari' ve cezayir müceddeden tahrir ve umuru şettası tanzim ve tensik olunduğı cihetden sayir selâtini izam evkafları misillü serbest olub vakıf zabiti tarafından serbestiyet üze zabtu rabt ve şurutu serbestiyete mugayir ummal ve nazır ve miri miran ve miri liva ve eyalet valileri ve mütesellimleri taraflarından vechen minel vücuh müdahale olunmamak için hattı hümayun mevhibetmakrunum ile muanven şurutu mufassalai serbestiyeti havi emri âli sadır olmağıla şeref-sudur olan emri âli mucibince kitabhanei hümayun evkafına zammı ilhak olunan salifülbeyan kura ve mezari' ve cezayir ber mucibi defteri hakanî ve surut serbest vakıf zabiti tarafından müstakillen zabt olunub Vidin ve Belğırad ve Adai Kebir muhafızları ve mütesellimleri ve sayir zabitan taraflarından bir dürlü müdahale olunmamak için zikrolunan kıla' mahkemeleri sicillâtına ve olhavalide olan sicillâtı mahakime kaydü sebt ve hilâfından gayetül gaye ittika ve mücanebet olunmak babında Ei evahiri m 1155 [1]

[1] 1156 da buralarda oturan reaya yerlerini terk iderek Vidin kazasında bazı kasaba-

188

Tophanei âmirenin tamirine dair.

Kekboze ve... kazaları naiblerine ve Koca İli sancağı mütesellimine hüküm ki

Tophânei âmirem kârhanesinin tamirine me'mur kıdvetül emacidü velâyan Halil zide mecdihu sūddei saadetime arzuhal idüb Tophanei âmirem kârhanesinin iktiza iden tamir ve binasıyçün bundan akdem Kara Mürsel kazasında vaki Kavak nam mahalde kat'u nakli fermanın olan ecnası ahcardan külhan kalıbı ve köprilik devri kebir ve devri sagir ve battal kursi tabir olunur taşların tahmil ve nakli için mahallinde sefayinin killeti olduğundan naşi bu ane değin nakil olunmıyub üsret cekildiğın bildirüb siz ki mevlâna ve mütesellimi mumaileyhimasız olhavalilerde Dil İskelesi'nde ve sair iskelelerde mevcut bulunan sefinelere bir gün evvel tahmil ve acaleten Tophanei âmireme naklü tesyir olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Fi evasıtı c 1155

189

Saad'âbâ'daki çağlıyanlara mermer getirilmesine dair.

Marmara naibine voyvodasına hüküm ki

Makarrı hilâfeti aliyemde olan Saad'âbâd nam mevzide vaki çağlıyanların mermer kâseleri şikest olub bir miktar mermere muhtac olmagla Marmara'da kat' olunmuş mevcud mermerden beş aded kebir mermer ile bir sefine pehlû mermerlerinin bir an akdem Âsitanei saadetime nakil olunması fermanın olmagın işbu emri şerifim ısdar ve... ile irsal olunmuştur İmdi vusulüde ber vechi meşruh Marmara'da kat' olunmuş mevcud mermerden beş aded kebir mermer ile bir sefine pehlû mermerlerini bir ân akdem ve bir saat mukaddem kemali müsaraat ile Âsitanei saadetime naklü irsal eyleyüb zinhar ve zinhar ihmal ve te'hirden gayetül gaye ihtiraz ve ictinab eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Buyurdumki Fi evasıtı ra 1156

190

Ortaköy Camii civarında muhterik olan Yahudi evlerinin tekrar yapılmamasına dair.

lara gittiler, ve çiftliklerde zikudret kimselere istinaden rüsumu raiyyetlerini vermiyerek "mali vakfın ve nizamı mukataanın ihtilâlâne,, sebep oldular. Bunun üzerine Vidin muhafızına evasıtı muharrem 1156 da yazılan bir hükümle bunların "buldukları mahalden marifeti şer'ile ve zabitanı vakıf marifetile kaldırılıub kadimî kariyyeleri derununa naklü iskân,, olunmaları emir edildi.

Hasa bostancı başıya hüküm ki

Ortaköy'de vaki camii şerif kurbinde iki sene mukaddem sadrı âzamı sabık vaktinde zuhur iden harikde sahili deryada olan dört beş bab sagir Yehud menzilleri bilküllüye muhterik olub eshabı olan Yehudiler müceddeden bina itmek murad eylediklerinde mevkii mezbur cemaati müslimînin salâtı hamse ve salâtı cum'a edâ eyledikleri camii şerif ile etfali müminînin kıraeti kuranı mecid eyledikleri mekteblerine ziyade karib olduğundan maada muhterik olan mahalli merkurumun İstanbul tarafı vüzerayı izam ve ulemayı kiram ve ricali devleti aliyye yahları ve bilcümle ehli islâm sakin oldukları mahaller olub Yehud taifesinden kat'â bir ferd olmıyub ve üst canibi dahi camii şerifin binası vaktinden beru ehli islâm birer birer malik ve sakin oldukları menazil olmağla bihikmetillâhi tealâ muhterik olmuşiken tekrar müceddeden mesfurların yehudi haneleri bina eylemelerine bir vechile ruhsat ve cevaz gösterilmediğinden bir kaç defa arzuhalleri şak ve arsay hâliyyeleri değer behaleri ile ehli islâma beyi eylemeleriyçün tenbih ve te'kid olunmuşiken bir takrib ile binaya ruhsat aluruz mülâhazasile bu ane gelince alâ halihâ terk ve bu esnalarda yine binaya izin almak sevdasile arzuhale cesaret itmelerile imdi muhterik olan mahalli mezburde fimabaad Yehud menzilleri bina olunmasına cidden müsaade ve iznû ruhsat olmadığın mesfurlara gereği gibi ifade ve ifham ve ber vechi muharrer fûruht eylemeleriyçün bir başca tenbih ve te'kide ihtimam eyleyüb eğer bundan sonra hilâfî emri âli hareket ecesaret iderler ise ahiz ve haklarında icab iden icra olunmak için huzuru âsafıye ihzar eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evaili ra 1156

191

Evlerin üzerine tahtapuş yapılmamasına dair.

Hassa mimar başıya hüküm ki

Bazı kimesneler menzillerinin sakfları üzerine âdeti kadimeye muğayir mürtefi tahtapuşlar ihdasına mübtelâ olub olmakule tahtapuşun hariklerde civarında olan menazile sirayeti sebebile zararı uzmâ olduğuna binaen memnuttan olduğundan maada etrafında olan tahta sütrelere zamanı kalilde fena bulmağla civarında olanlar ile birbirlerinin nisvanına nezaretleri menhi ve münker olub ve birbirleriyle niza' ve husumete müeddi olduğu zahir ve müteayyin ve müteaddiden vaki olmağla fimabaad bu misillü sakf üzerinde tahtapuş ihdas olunmamak emri savab olduğu cihetle alâ vechitte'kid sabıka İstanbul kadısının ilâmı mucibince fimabaad sakf üzerine tahtapuş ihdas olmıyub hilâfına hareket idenler alâ eyyi halin

men'ü def' olunmak babında bundan akdem emri şerif sadır olmuş iken hâlâ Ayasofyai Kebir hamamı kurbinde vaki mahalle ahalisinden bazı kimesneler geçen sene vaki olan ihrakdan sonra menzillerini müceddeden bina etmelerile sakflar üzerine mürtefi tahtapuşlar ihdas etmek sevda-sında olub mezburların ihdas idecekleri tahtapuşlarından yine mahallei mezbure ahalisinden bazı kimesnelerin menzillerinin makarrı nisvan olan mahallerine nezaretleri olmakdan naşı beyinlerinde niza' ve husumete müeddi ve mezburlar fermanı âlişana mugayir harakete tesaddi eyledik-lerin mahallei mezbure ahalisinden İsmail Efendi ve Mustafa Efendi ve Hüseyin Beşe dimekle maruf kimesneler ve dahi bazıları arzuhallerile inhâ ve mahallerinde mugayiri emri şerif bu makule harakete tesaddi idenler men'ü ref' olunmak babında müceddeden emri şerifim sudurunu istid'a etinelerile Divanı hümayun'umda mahfuz olan kuyudu ahkâma müracaat olundukda vechi meşruh üzre bundan akdem selefine hitaben emri şerif virildüğü mastur ve mukayyed bulunmagin senki mimar başi mumaileyhsin mukaddemâ sadır olan emri şerif mucibince amel olunmak babında Fi avasıtı ca 1156 [1]

192

Yalova'da yapılacak kâğıt fabrikasına dair.

Yalak âbâd kazası naibine hüküm ki

Yalak kasabası kurbinde Haremeyni Şerifeyin evkafmdan Hırka deresi nam nehri cari üzerinde Çartaklı tâbir olunur âsiyab yerinde müceddeden bina ve ihya olunub ilâ maşaallahü tealâ umranına iradei aliyyei mülûkânem teallûk eyleyan kâğıdhanenin âzamı lâzimesinden olan nehri carinin devam üzre cereyanı ve bend ve harklarının kemal üzre umranı Koca İli sancağında Yalak âbâd nahiyesine tâbi Defterhanei âmiremde Saruhanlu ve mahallinde Elmalı dimekle müsemnâ timar kayıd olunan kariyye zimmîlerinin nezaret ve hizmetlerine mevkufl olmağla kâğıdhanei mezburenin devam ve bekasiyçün nehri mezbur bend ve harklarının iktiza itdikce teccid ve tamir ve tevsi ve tâthiri hizmetlerini aleddevam bilâ ücret kariyyei mezbure zimmîleri tekmlen edâ ve rü'yet eylemek şartile Defterhanei âmiremde timara hasıl kayıd olunan a'şar ve rüsûmlarını sahibi arza ve cizyei şer'iyyelerini cizyedarlara ve avâızları bedelin dahi asıl kayıdları üzre Tersanei âmirem tarafına ve imdadı seferiyye ve hazariyyeden hisselerine düşen her ne ise vaz'ı kadimi üzre kabzına me'mura edâ ve teslim elediklerinden sonra cemii tekâlifi saireden

[1] Bu hüküm 1138 (Çelebizade Âsım, s 402), evasıtı b 1167 ve evaili ra 1178 de de yazılmıştır.

külliyet ile muaf ve müselleme ve mefruzülkalem serbest olmalarıçün Defterhaneî âmireme kaid ve hidmeti mezbureye tayin ve tahsis olunub şurutu mezkûreyi havi yedlerine muafiyet ve serbestiyet emri şerifi inayet ve ihsanım olması recasile mesfurûn zimmiler arzuhal birle istid'a ve kâğidhane emini İbrahim Yusuf dame ulüvvühu ilâm itmegin ilâmı mucibince amel olunmak emrim olmuştur Fi evaili ş 1158 (Mucibince amel oluna deyu unvanına geçişde kılman hattı hümayunu şevketmakrun ve sadır olan fermanı âli mucibince kayıd ve işbu mahalle şerh virilmiştir 26 ş 1158)

193

Kara Ağaç bahçesi için İzmit'ten ağaç fidanı getirilmesine dair.

Hassa bostancı başıya ve İznikmid'de kereste emini olan... zide kadrihuya hüküm ki

Hadikayı hassadan Kara Ağaç bağçei hümayunum'un verasında vaki dameni cebele envai eşcar garsü terbiye ile ihzıranına iradei aliyyei mü-lükânem teallük eylediği cihetden envaından kadri kifaye ağaç fidanı tedarik ve mahalli mezkûra gars olunmak için acaletülvakit naklü irsalı fermanım olmağla imdi icab iden behalerile ücreti nakliyyeleri senki kereste emini Osman zide kadrihusun yedinden virilmek ve her biri mukaddem ihrac ve irsal olundığı veçhile ikişer ve üçer yıllık olub gars olundukda terbiye ve nemâ kabul ider ihlamur ve kara ağaç ve mişe ve kocayemişi ve dişbudak ve gürgen ve çınar ve sair bunlara müşabih ağaçların fidanı olmak üzere İznikmid ve olhavaliden yalnız beş bin aded ağaç fidanı tedarik ve mubayea ve İznikmid kayıklarına vaz' ve ceste ceste bostancı başı mumaileyhe irsal ve teslim olunub hîni tekmilinde behalerile ücreti nakliyyeleri senki emini mumaileyhsin tarafından virilmek için fidanların ecnası tasrihile defter ve defterinin deri devletmedarına irsal eylemen babında Fi evahiri l 1158

194

Ermenilerin katolikleştirilmelerine dair. [1]

Yeniçeri ağasına ve Galata voyvodasına hüküm ki

Memaliki mahrusede sakin milleti Ermeniyan beyninde hâdis olan firenklik maddesi yevmen feyevmen mütezayid olub rical ve nisvanları sırran ve alenen firenk kiliselerine dühul ve huruc ve hanelerine firenk patrelerin [2] getirüb kilise misillü âyini efrenci eylemelerile men'iyyçün

[1] Bu hüküm 1173 te te'kid edilmiştir.

[2] Pater, papas.

biddefat sadır olan evamiri aliyyeye mugayir harakete cesaret iden müfsidlerden bu defa ber vechi takrir İstanbul ve havalisinde ahiz ve huzuru âsaftıye ihzar olundukda Biz milleti Ermeniyana tâbi olmazız deyu âyini ahar üzre oldukların ikrar ve töhmetlerin âşikâr ve havfü haşyeti bilküliyye selbe ictisar itmelerile bundan sonra gûsmallerine tekayyüd olunmayub alâ külli halin terk olunur ise bazan havf üzre olanları dahi âşikâre âyini efrençi icraye cesaret ile zararları milletlerine sirayct ideceği bu makule şenaatden zikrolunan müfsidlerin men'ü def'leri lâzım ve mühim idüğü İstanbul ve tevabii Ermeni patriki Agob nam rahib memhur arzuhalile inha ve memaliki mahrusede bulunan Ermeni riayasından efrenç kiliselerine varub ve hanelerine firenk patrelerin getirüb âyini efrençi icra kaydında olanlar ahiz olunduklarında malleri miriyçün girift ve kendüleri küreğe ve sefineye vaz' ve fimabaad arzuhal ile itlaklarına müsaade olunmamak üzre mahalline kayd ve bu vechile İstanbul ve Galata ve Anadolu taraflarına müceddeden evamiri şerifem ihsan olunmasını istid'a ve fesade an'asıl bais otuz beş nefer mıkdarı karbaşlar olmağla ekserisi Galata'da muhtefi ve milletlerinin ricalü nisvanların daima ifsad üzre olmalarile meni' leriyçün emri âlişan sudurunu istima' eylediklerinde patrikden bir mıkdar ictinab ve ifsad eyledikleri mün'im kimesnelerin İstanbul ve Galata'da olan hanelerine kimi tabib ve kimi ruhban suretlerinde dühul ve ifsad eyledikleri müfsidleri başlarına cem' ve kilise misillü gerek zikrolunan hanelerde ve gerek fuzuli zabt eyledikleri Ermeni kiliselerinde âyini efrençi icra şenaatlerin ve kendü mel'ânetlerine temşiyet virmek için harc ve sarf eyledikleri cerime ve masraflarını riayadan cebren ahiz ve o makule müfsidleri sıyanet için patrik ve merhasaları Bunların haklarında didikleri hilâfdır Sahih Ermeni oğlu Ermeniler bunlardır deyu muradları üzre arzlar ahiz ve memnuatdan olan hareketlerine ianet üzre olub ve âyinleri ahvali paşa ve kadı ve naib ve sairleri arzlarile ola gelmeyüb patrik ve ruhbanlarının haber virmelerile rü'yet olagelmişiken ademi mübalâtlarından Ermeniyana mahsus kilise ve manastırları kadimi üzre Ermeniyân riayasına teslim olunmak ve müfsidünü mezburün karabaşlardan bazıları genc avretler ile âyin icra ideriz deyu hanelerinde kapanub hilâfı âyin hareket ve âyinlerine ademi rağbet ile âşikâre firenk kiliselerine dühul ve hurucdan men' ve müfsidünü mezburündan mürd olanları Siz kaldırın deyu âyinlerinin mugayiri teklif ile cevrü teaddi olunmamak üzre milleti mezbure istid'a ve Galata havalilerinde sakin altı cemaat başı ve bilcümle ihtiyar riayaları dahi arzuhallerile tekrirü inhâ ve devleti aliyyemin haracgüzarı olan Ermeni riayasının bu güne haleti şeniadan men'ü red olunmaları ehemmi mehamı lâzımül ihtimamdan olmağla fimabaad Ermeni riayasının hanelerine dühul ve hurucdan men' ve mütenebbih olmyanlar Galata

voyvodası marifetile ahz olunub ve kilise misillü âyini ahar icrasile cemi-yet itdirilmeyüb ve erleri olmyan genc avrêtlari hanelerinde âyin icra için kapatan müfsidler Galata'da ve Âsitane'de haber virildikde bu misillü hane sahibleriyle patrikleri inhası ve mahalle imamları marifeti ve yeniçeri ağası ve Galata voyvodası mübaşeretile ahiz ve tersanei âmire-me irsal ve yedlerinde olan fetvayı şerife ve surutları mucibince katle bedel küreğe ve çekdiri sefinesine vaz' ve patrikin memhur arzuhali olmadıkca ıtlaklarına müsaade olunmamak ve nisvanlarına dahi muhkem tenbih ve mütenebbih olmyanları vaz'ı zindan olunmak babında siz ki mumaileyhimasız size hitaben müceddeden emri şerifim sudurını istid'â ve Divanı hümayun'umda ve Maliye kaleminde mahfuz kuyudu ahkâma müracaat olundukda âyini firenge tebaiyyet iden müfsidler ahz ve vaz'ı kürek ile te'dib ve ricalü nisvanları min baad Galata'da firenk kiliselerine dühul ve huruc itdirilmeyüb bir taryikle varılar ise ahz ve küreğe vaz' için deri saadete ihzar olunmak üzere Galata voyvodasına biddefat beyaz arzuhal üzerlerine ferman sadır olduğundan gayri fimabaad Ermeni taifesi firenk kiliselerine varmyub varırlar ise kemafilevvel Galata voyvodası ahzü ta'zir eylemek üzere İstanbul kadısının ilâmı mucibince Maliyeden ve İstanbul'da Kumkapu ve Yenikapu dahilinde sakin üç nefer papaslar dahi töhmeti merkume ile ahz olunduklarında hanelerinde kilise ittihaz eyledikleri mahal hedim ve kendüleri yüz elli senesinde ba fermanı âli küreğe vaz' ve badehu patrik arzuhali ile ıtlak olundukları zindan defterinden ve yine tevayifi Ermeniyandan firenk âyinine tebaiyyet idenler ahiz ve ruhbanları marifetleriyle şer'an sabit oldukda gereği gibi habsü te'dib ve men'ü zecrolunmak için yüz otuz dört tarihinde ve firenk patreleri tabiblik suretinde ve sair kıyafet ile meksü ikamet itdirilmeyüb reayaya ihtilâl virmemeleri için otuz beş senesinde ve âyinleri kiliselerinden gayri mahalde icra itdirilmeyüb olvechile ihtilâle bais olanlar ahiz ve ruhbanları marifetile sabit oldukda gereği gibi habsü te'dib ve men'ü terhib ve kezalik fimabaad Ermeni taifesi firenk kilisesine varmyub ve mütenebbih olmyanlar Galata voyvodası marifetile ahzü ta'zir olunmak için yüz kırk beş senesinde ve bazı mahallerde ve bilhusus Haleb ve Ankara'da âyini atılai firengî icrasına aleanen sürü' ve mübaşeret idenler her ne mahalde bulunurlar ise zecri ekid ile men'ü te'dib olunmak üzere yüz elli iki ve yüz elli dört tarihlerinde ve Ermeni patriklerine virilân berevatı şerife şurutunda münderic olduğu vech üzere âyinlerine ve vakıf-

[1] "Konsoloslar ikamet idgeldikleri mahallerden gayri yerlerde Efrenc rahibleri ikamet ve ifsadı rajyyet kasdile seyahatden men' olunub mütenebbih olmyanları bulundukları mahallerde ahzü habs ve tarafı devlete ilâm olunmagı için Rum İli ve Anadolu'nun etrafı eknaflına neşri menaşirü ahkâm kılındı 1138,, Çelebizade Âsım 314, 315.

lerına müteallik hususları patrik marifetile rü'yet ve âyinlerine muhalif hareket idenler Ermeni merhasaları ve papas ve keşişleri patrik âyinleri üzre te'dib ve ruhban taifesinden mahalle gezüb hilâfî âyin sahih Ermeni riayaların ifsad idenler patrik marifeti ve ba fermanı âli ahiz ve haklarında lâzım gelen icra oluna deyu elli dört senesinde ve Ermeni taifesinin efrenc dinine dühuli men'i külli ile memaliki mahrusede men'ü ref' ve üzerlerine sabit oldukda ahzû habs ve haklarından gelinmek için isim ve resimlerle keyfiyyetleri ilâm olunmak için Maliye ve Divan tarafmdan virilân evamiri şerife muciblerince yine tarihi mezburda Divanı hümayun tarafından mufassal ve meşruh ve müteaddid evamiri şerife virildiği mastur ve mukayyed bulunmagin filhakıyka Ermeni riayasının efrenc âyinine dühulleri ve efrenc kiliselerine varmaları nice mahzuratı müstetbi' olduğu vazih olmağla men'i lâzım idiğın bilfiil reisül küttabım olan Elhac Mustafa dame mecdihu ilâm. itmegin mukaddemâ sadır olan evamiri şerife ve reisül küttabım mumaileyhin ilâmı ve vechi meşruh üzre amel olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evasıtı m 1159

195

Istanbul'da müskiratın yasak olduğuna dair.

Hassa bostancı başıya hüküm ki

Vücuhu hürmeti ayeti kerime ile müsbet olan hamir şer'an memnu' olup bahusus makarayı hilâfeti aliyye olan mahmiyei Kostantaniyye ve etraf ve havalilerinde sakin ehli ırz guruhunun emnü rahatleri matlubu mülükânem ve ümmülfesad olan hamir ise bunların ademi rahatlerine ve erbabı fısku fesadın icrayı mefasid ve mel'ânetlerine vesile olmakdan naşi men'i hususunda ihtimam dergâr ve binaenaleyh bu havalilere bilâ emri şerif bir katra hamir gelmamek üzre nevbenev tenbihahatı ekide şerefbahşayı ısdar olub ancak devleti aliyye ile dost olan mülükü nesârânın riayeti hatırlarıyçün Âsitanei aliyyemde mukıym elçilerine ve yanlarında olan tercemanlarına kefafı nefisleriçün senede bir defa mıkdarı muayyen hamir nakleylemeleriçün evamiri aliyye virilmesine müsaadei aliyye erzani kılınmak de'bi dirin olmağla bervechi mu'tad anlara virilân evamiri şerifede dahi mıkdarı muayyenden ziyade ve mükerrer naklolunmamak ve cümlesine def'ai vahidede alınmak hususları meşrut ve hattâ virilân evamiri şerife dahi kenarı kat' olunmak zabıtası ile mazbut olub bu rütbede taharri ve ihtiyat bervechi muharrer maddei merkumenin külli ihtimam ve dikkat olunacak mavaddan olduğuna delili bahir iken üç dört seneden beru zabıtanın ve bu işe me'mur olanların akçeye tamaan mürurına ruhsat virmelerinden ve bu babda ademi mübalâtlarından naşi İstanbul ve hava-

lisine bilâ emri şerif kesret üzre hamir sefineleri geldiği mesmu' ve malûm olmağla bu halet erbabı fesâdın icrayı mefsedetlerine ve ehli ırzın ademi rahatlerine bais ve bâdi ve ahkâmı şeriati mutahahraya dahi mugayir ve münafi bir emri redi' olduğu cihetden men'ü zecri vacib olmağla fimabaad taşradan bilâ emri şerif sefayin ile ve ahar tarikıyla bir katre hamirin İstanbul'a nakil olunmaması babında müceddeden fermanı âli sadır olmağın senki bostancı başı mumailayhsin bundan sonra bilâ emri şerif bir katre hamirin İstanbul'a ve gerek havalilerine nakil olunmamasına ziyade tekayyüdü tam ve mazmunu fermanı âlişan cümleye ilân ve hilâfına hareket idenlerin haklarından gelineceğini hamir emini namile olan haseki ve sair tenbihi lâzım gelenlere telkîyn ve ifham eylesin Eğer badezin bilâ emri şerif bir katre hamir geldiği mesmu' olur ise ibtida hamir emini olan hâsekinin hakkından gelinmekle iktifa olumiyub sendahi mes'ul olursun Ana göre men'i hususuna külli dikkat üzre kıyam ve emri şerif ile nakli ferman olunan hamirin dahi derunu emri şerifde mezkûr mîkdarından ziyadesine ruhsat virmiyerek mazmunu emri âlişanımı ifa ve icraya ikdam ve hilâfından ziyade ittikai tam eylemen babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evaili ca 1159

196

Yalova'da kâğıt fabrikası açılacağına dair.

Lillâhil hamdü velminne eyyamı feyz irtisamı mülûkânemde yümnü himmeti hilâfet menkabeti huşre vanem ile mübaşeret olunan kâğıd ameli nümune tutılark imkânı emri celi olduğu üzre âbâdi ve sayir envai kâğıdlar kaılı ittikane ifrag olunmak zımında inşaallahü tealâ fimabaad mesahıfı şerife ve kütübü şer'iyyei münife tahrir ve tevsikinde ve belki nice kârhaneler dahi icad olunarak bilcümle maksadu meramın tahayyüzü vukuunda işbu eseri hıdivanem âlemde yadigâr ve zamanı ba unvanı şahanem mabbehül iftihar olacağı bedidar olmağla takviyeti nizam ve temşiyeti mehamıyçün bina ve ihya olunan kâğıd kârhanesi kariyyesinin tesviyeti emrine ihtiyac olmağın binaenaleyh bu hayrı cezile tâlimü devleti padişahanem ile kıyam ve mübaşeret iden iftiharül havvassı vel mukarrebîn hâlâ Darüssaadetüş şerife ağası olan Elhac Beşir Ağa dame ulüvvühu rikâbı kamıyaba arzuhal sonub Koca İli sancağında Yalakâbâd nahiyesinde elsinai nasda Elmalû ve Defteri hakani'de Saruhanlu dimekle şehir kariyyenin fil asıl iki bin sekiz yüz akçe yazusu olub yazuyı mezkûrun iki bin üç yüz on üç akçesi kurai ahar ile birikdirilüb üç bin sekiz yüz ber vechi tekmiil dört bin akçelik üzre Ali veledi Osman'ın ve bâki dört yüz seksen yedi akçesi dahi çiftlik diğer Halil ve gayriden yedi bin

yüz yirmi altı akçe timara mutasarrıf Mustafa'nın timarı kayıtlarına dahil olmağla mezburan Ali ve Mustafa yedlerinde olan beratların virüb ancak Saruhanlu kariyyesinden ber mucibi taksim iki bin üçyüz on üç akçesin mezbur Ali ve kariyyei mezbureden baki dörtyüz seksen yedi akçesin dahi mezkûr Mustafa hüsnü rızalarile feragat ve kasrı yed itmelerile feragat ve kasrı yedlerinden kariyyei mezbure ağayı müşarünileyhin vakıflarından olmak üzere tevkîf kalemile tashih ve zikrolunan Saruhanlu kariyyei derya aklâmından olmağla iki bin sekiz yüz akçe yazusuna isabet iden bedeli tarafı vakıfdan mirîyçün kabza me'mur olanlara edâ ve teslim olunmak üzere defteri evkafa sebt ve kendülere temlik olunmak babında istida'yı inayet etmelerile mucibince temlik ve ihsanı hümayunum olmuştur deyu şerefyaftei sudur olan hattı hümayunu şevket makrunum mucibince salifüzzikir Yalak âbâd nahiyesinde iki bin sekiz yüz akçe yazusu olan Saruhanlu kariyyesinde yazusuna isabet iden bedel tarafı vakıfdan mirîyçün kabzına me'mur olanlara edâ ve teslim olunmak üzere kariyyei mezbureden Ali veledi Osman ve Mustafa'nın kayıtlarından ifraz ve ianeti müşarünileyhe temlik olunmak üzere mahallî tevkîf kalemile işbu bin yüz elli dokuz senesi şehri rebîül evvelinin beşinci gününde vakfa tashih olunuub Defterhanei âmire'mden memhur suret virilmekte vechi meşruh üzere amel ve hareket ve tarihi mezburdan fimabaad ber mucibi tashih kariyyei Saruhanluül mezbure ağayı müşarünileyhin vakıfları tarafından zabtu rabt itdirilmek babında fermanı âlişan yazılmışdır Fi evaili ra 1159

197

Yalova'daki derenin mecrasını tanzim ve muhafaza idecek olan zim-milerin avarızı divaniyyeden muaf tutulmasına dair.

Yalak âbâd kazası naibine hüküm ki

Sabıka Darüssaadetim ağası müteveffa Hacı Beşir Ağa'nın evkafından Yalak âbâd kazasına tâbi Saruhanlu namı diğer Elmalu kariyyesi reayası gelüb kazai mezbur kurbinde Hırka deresi nam nehri cari üzerinde Çardaklı tabir olunan âsiyab yerinde müceddeden bina ve ihya olunub ilâ maşaallahü tealâ umranına iradei aliyyei mülükânem teallük eyleyan kâğıd hanenin a'zamı lâzimesinden olan nehri carinin devam üzere cereyanı ve bend ve harklarının kemal üzere umranı Koca İli sancağında Yalak âbâd nahiyesine tâbi Defterhanei âmiremde Saruhanlu ve mahal-linde Elmalu ismile müsemma timar kaydolunan kariyye zimimlerinin nezaret ve hizmetlerine mevkuf olmağla kâğıd hanei mezburenin devam ve bekasıçün nehri mezburun bend ve harklarının iktiza itdikce tecdid

ve tamiri ve tevsî ve tathiri hizmetlerini aleddevam bilâ ücret kariyyei mezbure zimmîleri tekmlen edâ ve rü'yet eylemek şartile Defterhanei âmiremde timar hasılı kaydolunan â'şar ve rüsumatı sahibi arza ve cizyei şer'iyyelerini cizyedarlara ve avarızları bedelin asıl kayıtları üzre Tersanei âmirem tarafına ve imdadı seferiyye ve hazariyyeden hisselerine düşeni kabzına me'mura edâ ve teslim eylediklerinden sonra cemii tekâ-lifi saireden külliyyet üzre muaf ve müsellemler ve mefruzülkalem serbest olmalarıçün Defterhanei âmire'me ve hizmeti mezbureye tashih ve tayin olunub surutu mezkûreyi havi yedlerine muafiyet ve serbestiyet emri şerifi inayet ve ihsanım olması recasile mesfurun zimmîler arzuhal birle istid'a ve kâğıd hane emini İbrahim ilâm itmekle surutu mezkûre aleddevam riayet olunmak üzre Divanı hümâyun'dan emri şerifim tahriri babında arzu telhis ve vâkıfı müşarünileyhin evkafından olan çiftliklerin hudud ve sınırı dahilinde vâkı arazi ve çayır ve bağ ve bağçe ve tarla ve ebniye ve sair müteferriat ve müştemilât ve beytûlmali âmme ve hassa ve yuve ve kaçgun ve müjdegân ve resmî çift ve kovan ve şebtani ve remî arusan ve sair müteveccihatı hukuku şer'iyye ve rüsümü arzıyesile mefruzülkalem ve maktuülkadem minküllilvücuh serbestiyet üzre tarafı vakıfıdan zabtu rabt olunub valiler ve müfettişler ve miri miran ve miri liva ve mütesellimler ve voyvoda ve su başılar ve ümena ve ummal ve nuzzar ve miri tahsildarları ve sair ehli ırz taifesi taraflarından ve tekâlifi örfiyye ve şakka ve müftü mecanen yem ve yemek ve nesne mutalebe olunmamak ve reayası ahar kazaya ihzar teklifi ile rencide olunmıyub ve hoşnişin reayası ahar mahalle kaldırılmamak ve surutu muharrere ve serbestiyet üzre tarafı vakıfıdan zabtu rü'yet olunmak babında mukaddemâ nazır ve vâkıfı müşarünileyhin arzile mufassal ve meşruh evamiri âlişanım sadır ve muciblerince amel oluna deyu unvanına hattı hümâyununu şevketmakrunum keşide kılınmışiken mugayiri surut ehli ırz tayifesi tarafından kariyyelerine gelüb teftiş namile senede on beş guruş ve bayrak akçesi namile seksen guruş ve sürre kaldırmak teklifi ile kırk guruş mutalebesile rencide olundukların bildirüb fimabaad metalibi merkume ile rencide ve remide itdirilmeyüb men'ü def' olunmak babında müceddeden emri şerifim reca ve Hazinei âmiremde mahfuz Haremeyin muhasebesi defterlerine nazar olundukda vechi meşruh üzre evamiri şerifem kuranızda mastur ve mukayyed bulunmagin mukaddemâ sadır olan evamiri şerifem mucibince mugayiri surutu serbestiyet olmakule mutalebat ile teaddi olunmayub kariyyei mezburenin umuru emini kâğıd hane taraflarından rü'yet olunmak babında fermanı âlişan yazılmışdır Fi evasıtı c 1159

198

Kâğıthane'ye ait Saruhanlı kariyyesinin hissesine isabet eden hazariyye ve seferiyyeye dair.

Yalak âbâd naibine hüküm ki

Sen ki naibi mumaileyh Ahmed zide ilmühusun mektub gönderüb Yalak âbâd kazasının beher sene Koca İli mutasarrıflarına ve kapudanı derya olanlara kadimden viregeldikleri seferiyye ve hazariyye ne miktardır ve kazai mezbure tâbi kâhıd haneye muayyen Saruhanlı namı diğer Elmalı kariyyesine ne miktar isabet ider sicilli mahfuza nazar ve ilâm olunmak babında şerefyafeti sudur olan fermanı âlişanım kazai mezbur mahkemesine varid olmağla imtisalen lilemir sicilli mahfuza nazar olundukda seferiyye ve hazariyye ve sair tekâlifi şakka ile mahlût mukayyed olub başka seferiyye ve hazariyye ile başka kayıd bulunmadığından kazai mezburun âyan ve eşraf ve sair ahalisinden cemmi gafir meclisi şer'e ihzar olunub istifsar olundukda beher sene livai mezbur mutasarrıflarına seferiyye beş yüz guruş ve hazariyye ikiyüz seksen guruş ve kapudanı derya olanların taraflarına hazariyye yüz yirmi guruş minhaysülmecmu' seferiyye ve hazariyyeleri senede dokuz yüz guruşa balığ ve meblâğı mezburdan kariyyei mezbureye yedi bin ikiyüz on beş akçe isabet itmekle bu vakte değin minvali meşruh üzere tarh oluna geldiğini alâ vechil ittifak cümlesi haber virdiklerin sen arz ve Divanı hümayun'unda mahfuz olan ahkâm kaydı görüldükte minvali meşruh üzere işbu senei mubareke evasıtı rebi-ülâhırinde emri şerifim virildiği mukayyed bulunmağın kariyyei mezbure ahalisinin rü'yeti umurları kağıd hane emini olanların marifetlerle görülmek kağıd hane nizamına evfak olmağın fimabaad hisselerine isabet iden seferiyye ve hazariyye akçeleri emin olanlar yedinden ahali kazaya teslim olundukdan sonra tekrar kariyyei mezbure ahalisinden mutalebe olunmamak üzere emri şerifim sudurıyçün bilfiil reisülküttabım olan Elhaç Mustafa dame mecdihu ilâm itmegin ilâmı mucibince amel olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evasıtı c 1159

199

Kağıdhaneyi işleten derenin suyundan kasaba ahalisinin istifade etmemelerine dair.

Yalak âbâd kazası naibine ve âyanı vilâyete hüküm ki

Kağıd hane emini İbrahim zide kadrihu sūddei saadetime arzuhal idüb Koca İli sancağında Yalak âbâd kasabası kurbinde Hırka deresi nam nehri cari üzerinde Haremeyni Şerifeyin evkafından Çardaklı tâbir

olunur âsiyab yerinde kâğıd hane bina ve imal olunur iken bu esnada suların killeli olmağla Yalak âbâd kasabası ahalisinden bazıları kâğıdhane-neden iki üç saat mesafede vakı Kara kilise nam mahalde zer'eylediğimiz bostanlarımızı sakıyede geldiğimiz dere kurudu Bostanlarımız susuz kaldı deyu kâğıdhane nehri bendinin bilâ sened nehri merkurmdan ifraz olunub kasabai mezbureye cari suya kanaat itmeyüb kadimden olıgelâne mugayir ve hilâfi kanun kâğıdhane suyunu fuzuli ve tegallüben mahalli mezburede vaki bostanlarına icra etmelerile kâğıdhane suyuna noksan terettüb ve çarklarını idareye kifayet itmeyüb bu vechile kâğıdhanenin itilâline bais ve bâdi olacakları emri mukarrer ve muhakkak olduğun bildirüb hilâfi seri' ve kadime mugayir mezburların kâğıdhane suyundan alub bostanlarına icra itdirdikleri su kadimi üzre kâğıthaneye icra ve ihdas eyledikleri hark hedim ve fimabaad kâğıdhanenin ta'tiline müeddi olacak harekâta cesaret itdirilmeyüb müdahaleleri men'ü def' olunmak babında hükmü hümayunum reca eylediği ecilden vechi meşruh üzre kadime mugayir müdahaleleri men'ü def' olunmak babında fermanı âlişanım yazılmışdır Fi evahiri c 1159

200

İbrahim Müteferrika'nın vefatına dair.

Kütübü lûgat ve mantık ve hey'et ve bunun emsali ulümü âliye tab'ına emri şerif ile me'mur olan Müteferrika İbrahim Efendi fevt olup hizmeti mezkûre muattala kalmağla nizamı kadimi ile kârhanei merkurmeyi müştereken imal ve kemakân fenni tabaati icra ve ihya şartile tayinatı mukarreresile Rum İli kuzatından İbrahim Efendi ve Anadolu kuzatından Ahmed Efendi aleliştirak kendülere inayet ve ihsanım buyrulmasını istirham eylemelerile surutu kadimesile kârhanei mezbureyi iştiraken imal eylemek ve tayinatı mukarrereleriyçün ilmü haber kayimesi virilmek üzre fermanı âli sadır olduğuna binaen asıl fermanı Divanı hümayun'um kaleminde hıfz ve şurutile iktiza emri şerifi mumaileyhimaya hitaben tahrir olunmagın tayinatı mukarreresi için haş muhasebeye işbu ilmühaber kaimesi virildi Fi evahiri m 1160

201

Nuri Osmanî Camii'nin inşası için mermer tedarikine dair.

Marmara naibine ve Marmara zabıtine hüküm ki

Âsitanei saadetimde vaki Bezazistanı cedid kurbinde binası muradı hümayunum olan camii şerif ebniyesine iktiza iden ecnası senk mermerin

matlûb olanı Âsitane'de bulunmıyub Marmara nam mahalden kat'u ihrac ve şimdiden tedarik olunub gelmeğe muhtac olmağla ebniyei merkume için iktiza iden ecnası mermerden bu defa gelmesi muktazi olan devri on sekiz parmak altı zira' tulde mermer sütun ve çam çarşısı bir zira altı parmak başlık için kursî ve mermer kademenin bir sınıfı tulen iki zira' on sekiz parmak ve arzan yine on dört parmak olub ve mermer kalıb dahi tulen bir buçuk zira' ve yine on dört parmak olub ve mermer kalıb dahi tulen bir buçuk zira' ve arzan bir zira' ve kalınlığı on sekiz parmak olub ve bir miktar mermer taban kalınlığı on sekiz parmak ve arzı bir zira' altı parmak olmak üzere ve mermer senk pehlûların bir sınıfı tulen beş zira' ve arzan bir buçuk zira' olub bir sınıfı dahi tulen dört arşun ve arzan bir arşun altı parmak olub ve bir sınıfı dahi tulen üç zira' ve arzan bir zira' altı parmak olmak üzere olub balâda zikrolunan ecnas senk mermerden başka dahi vafir mermere muhtac lâkin bunların evvel emirde lüzumu olmağla gönderilân mesaha defteri mucibince kat'u ihrac ve bir an akdem hazır ve âmade olub ve bundan böyle dahi her ne iktiza ider ise matlûb olunduğı üzere mahallinde kat'u ihrac ve mahalli binaya evvel be evvel irsal itdirilmesine ve madamki tarafı binadan mutalebe olunan ecnası mermer tekmiil ve müheyya olmadıkca sair esnafı amelesi ve neccar mermeri işletdirilmeyüb ber vechi muharrer zikrolunan ecnası mermer kat'u ihracı hususunda kemali janet ve vaki olan umurunda gereğı gibi sai eylemeniz için siz ki mumaileyhimasız size hitaben emri şerifim sudurnı hâlâ bina emini olan kıdvetül emacidü vel âyan Ali zide mecdihu istirca itmeğın vechi meşruh üzere amel ve hareket ve hilâfından gayetül gaye hazer ve mücanebet eylemeniz babında fermanı âlişan yazılmışdır Fi evaili c 1162 [1]

202

Istanbul'da kullanılacak kiremitlere dair.

Ser mimaranı hassa Elhac Ahmed zide mecdihu ve Şehir köyü kazası naibine ve Şehir köyü zabıtine ve Hora kariyyesi zabıtine hüküm ki
Senki ser mimaran hassa mumaileyhsin süddei saadetime mektub

[1] Bundan başka Edirne'den taşçı ustaları getirilerek yeni ocaklar da açtırıldı. Fi evaili c 1163 — Keza Bergama'dan da on iki mermer sütun getirilmek ve Dil' de işleyen gemilerle İstanbul'a nakledilmek için dergâhu muallâ yeniçerileri ağası Ahmed Ağa ile hassa bostancı başıya hüküm yazıldı Fi evasıtı za 1163.

Caminin inşası bitmeden Birinci Mahmud öldü, ikmaline Üçüncü Osman muvaffak olduğu için adına Nuri Osmanî Camii denildi. Cami «Hasan canzade şeyhül islâm Hoca Sa'deddin Efendi'nin haremî muhteremeleri olan Fatma hatun'un mescidi şerifi yerine bina olunmuşdur». Hadikatüccevami. Hitamı 1169 dadır.

gönderüb Şehir köyü kazasına tâbi Hora ve Meraklı ve Kiraş ve Bılatkoz nam kariyyelerde vaki kiremitci tayifesinin kârhanelerinde kat'u tabh olunan kiremitlerin beher danesi badettabih tulen on üç buçuk parmak ve yukarı başı altı parmak ve aşağı başı beş parmak olub rakıyk ve napuhte olmyub beher danesi dörtyüz altmış dirhemden noksân olmamak üzere bin yüz kırk altı senesinden beru sadır olan evamiri şerifem mucibince marifeti şer'ile nizam virilmişken zaman mürurile elyevm Âsitanei saadetime gelân kiremitler yoklandıkda noksan çap ve rakıyk ve vezinde dörtyüz dirhimden noksan bulunmağla kârhane sahipleri getürdülüb Âsitanei saadetime gelân kiremitlerin çap ve vezni noksan olduğu kendülere tefhim ve te'kid ve teşdid olunub üzerlerine kethuda nasb ve fimabaad mugayiri nizam hareket eylemamek üzere teahhüd ve birbirine tekeffül eylemelerile işbu bin yüz altmış üç senesinde dahi mukaddemâ virilân evamiri aliyem muciblerince çapı mezkûr üzere kat'u tabh ve rakıyk olmyub ve vezni dörtyüz altmış dirhemden noksan olmamak üzere siz ki mumaileyhim siz size hitaben müceddeden emri şerifim sudurı babında senki ser mimaran hassa mumaileyhsin arz ve ilâm eyledüğün ecilden vechi meşruh üzere amel olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evaili ra 1163

203

Boğaziçi korularında firenlerin avlanmamalarına dair.

Hassa botancı başıya hüküm ki

Boğaz içinde vaki İncir köyü ve Sultaniye ve Beğkoz ve Yalı köyü ve Umur yeri ve Akbaba ve Dereseki ahâlileri sūddei saadetime arzuhal idüb Anadolu sevhilinde vaki kasabat ve kura havalilerinde Efrenc taifesinin hizmetkârları av avlamak memnuatdan iken bu esnada Frenk kefereleri beş altı zağar ile varub ekseri bağlık bağçelerde ve Tokad bağçesinde ve ahalinin bağ ve bağçelerinde gezüb av avlanub ve ol takrib ile havlilerini söküb ve bağ ve bağçelerini harab ve gadri külli eylediklerin bildirilüb men'ü ref' olunmak babında emri şerifim istid'a etmelerile senki bostancı başı mumaileyhsin finnefsülemir Anadolu sevhilinde vaki kasabat ve kura havalisinde ve bahusus hadayıkı hümayunumdan Tokad bağçesi ve etrafında Efrenc taifesi ve etbanın zağar ve tüfenk ile şikâra çıkmaları memnuatdan olmağla olmakuleleri mahalli mezkûrda şikârdan gereği gibi men'ü ref' ve tenbihi lâzım gelenlere alâ vechittehdid tenbihi ekid eyleman babında Fi evahiri m 1164

204

Devlet ricalinin Ermeni ve Rum hizmetkâr kullanmamalarına dair.

Izzetlü Çavuş başı ağa

Biraz vakitden beru ricali devleti aliyye menzillerinde bazara giden ve karakollukcu misillü serabdar namile ehli zimemet Ermeni taifesinden bazıların imal ve istihdam ve anlar dahi müstahdem oldukları mahallerde sirka ve şürbü hamir misillü envai mefasid icrasına kıyam eylediklerinden maada cizye evrakı tevziinde cizyei şer'iyenin cibayetine me'mur olanlardan reca ve şefa'at ile katı vafir evrakı cizye alınub mali cizyenin tedenni ve noksanına bais olur haleti gayri marziyye olduğundan naşi men'i külli ile men'ü def'i rütbei vücubda olmağla imdi fimabaad ricali devleti aliyye kullarımdan ehli zimmet Ermeni ve Rum taifelerinden hizmetkâr ve serabdar ve bazara giden namı ve ahar behane ile vechen minel vücuh keferi istihdam olunmıyub yerlerine müslim imal eylemeleri şartile bulunan yerlerden ihrac ve gereği gibi men'ü def' ve tenbihi iktiza idenlere alâ vechittehdid tenbihi ekide mübaderet ve aleddevam tarafınızdan teftişleri hususunda ihtimam ve dikkat olunub bundan böyle dahi hilâfı fermanı âli hareket cesaret idenlerin haklarından gelinmek üzere isim ve resimlerle huzurunuzda arzu ilâma bezli vüs'ü kudret ve ihmâl ü tekâsülden ittika ve mücanebet eylesiz deyu Fi ra 1164 (Malûm olmak için işbu buyruldu bu mahalle kayıd olunub asıl buyruldu Çavuş başı ağaya verilmiştir)

205

Istanbul'da yağ sıkıntısı çekilmemek için kayıkların don yağile yağlanmamasına dair.

Yeniçeri ağası ve hassa bostanı başıya hüküm ki

Karadeniz canibinden Âsitanei aliyyeme gelen don yağları ceste ceste vürud eyledikce mumcu esnafına tevzi' ve mum dökülüb ibadullaha fûruht oluna gelmişken iskelelerde piyade kayıkları kayıklarını don yağile tılâ eyleyüb don yağının killetine bais oldukları cihetden devleti aliyyeme mahsus olan kayıklardan maada don yağile tılâ olunmıyub men'ü def' ve reçine istimal eylemeleriyçün bundan akdem sadır olan fermanı âlişanım mucibince alâ vechittehdid cümlesine tenbihi ekid olunub hilâfına vaz'ü hareket icab itmez iken biraz vakitden beru ademi mübalâtlarımdan naşi içlerinden bazıları mugayiri fermanı âli hareket ve kayıkların don yağile tılâya mübaderet eyleyüb ve bahusus yaldızlı kayak matekâddemden beru ricali devleti aliyyeme muayyen olub kusur iskele piyade kayıkları yaldızsız olmak mu'tad iken kayıkçılardan bazıları fuzulâne hareket ve bi edebâne reftare cesaret ile kayıklarının enderun ve birunun ifrat yaldız ile tezyin eyledikleri muayene ve müşahede olundığı ecilden men'ü ref'i ve ricali devleti aliyyeme mahsus olan kayıkların dahi yaldızları ifrat üzere olmu-

yub mu'tada tatbik olması babında fermanı hümayunum olmağın siz ki mumaileyhımasız şerefbahşı sudur olan fermanı hümayunu mevhibet makrunum mucibince fimabaad ricali devleti alıyyeme mahsus ve muayyen olan kayıklardan maada iskele kayıkları don yağile tilâ olunmıyub ve enderun ve birunu mugayiri kadim yıldız ile tezyin olunmamak ve yıldızlı olanlarının yıldızları izale ve imha kılınmak ve burtdan böyle müceddeden inşa olunan iskele kayıkları yıldızlanmamak ve ricali devleti alıyyeme mahsus olan kayıkların yıldızları dahi ifrat üzre olmıyub mu'tada tatbik olunmak üzre kayak inşa idenlere ve nakkaşlarına gereği gibi tenbih ve tefhim olunduktan sonra aleddevam bu hususun temşiyeti emrinde dikkat ve ihtimam olunub hilâfı emri hümayun harakete tesaddi eyleyenleri ahiz ve cezayı mayeliyıkları tertib olunmak için huzura irsal ve ihzara mübaderet ve hilâfından gayetülgaye tehaşi ve mücanebet eylemeniz babında fermanı âlişan yazılmıdır Fi evaili ş 1164

206

Yeni Saray'da ağa bahçesinde yapılacak kasır için mermer getirilmesine dair.

Marmara nahiyesi naibine hüküm ki

Bina emini Elhac Ataullah zide kadrihu arzuhal idüb Sarayı Cedid'i âmiremde vaki Ağa bağçesi'nde müceddeden binası fermanım olan kasrı hümayun için Marmara ceziresinden kat' olunan mermerler hassa hasekilerinden İsmail haseki marifetile kat' olunub lâkin cezirei mezbure ahâlileri kastelik takribiyle firar eyledikleri ecilden zikrolunan mermerlerin nakli mümkün olmaduğın bildirüb haseki merkum marifetile ahali cezire cem ve zikrolunan mermerler sefinelere tahmil olunmak babında emri şerifim sudurını istirham eylediğın ecilden vechi meşruh üzre amel olunmak için yazılmıdır Fi evasıtı ş 1164

207

Istanbul'da kireç imaline ve kireç fiyatına dair[1].

Hassa bostancı başıya hüküm ki

Âsitanei saadetimde zuhur iden ebniyenin a'zamı eczası olan kireç maddesinin tevfir ve teksiri iradesile Umur Yerinde ve Karaca burun ve Sultanıyye ve Çubuklu ve Çenkâr kariyyesi'nde ve Darıca kariyyesi ve Hazinedar çiftliği nam mahallerde hark olunan kireç için kireççi tayifesi beher furundan öteden beru mer'i tutılan kanun ve kaideleri üzre bostancı başılara ber vechi maktu' beşer yüz akçe ve kireççi başıya

on ikişer bin guruş virdikden sonra kireci gendüleri otuzar akçeye ibadullaha fûruht etmek ve kireçci başılar karışmamak üzere yüz altmış üç senesi şehri rebiül evvelinde kireçci ustaları marifetile akdi nizam ve hücceti şer'iyeye olunub nizamı mezbur müstakar ve sabit olmak için hücceti mezbure baş muhasebeye kayıd olunmuş idi Şimdi bu senei mubarekede biemrillahi tealâ dergâhı muallâm yeniçeri kullarının muhterik olan kışlalarının binasına şüru' ve mübaşeret ve bir gün evvel itmam ve ikmale cezmü niyyet olunub lâkin ebniyei mezburenin serian tekmili a'zamı eczasından olan kireç maddesinin teksir ve tevfirine menut ve husulü meram dahi nizamı merkumun istikrarile kireç maddesinden kireç-cibaşaların keffi yed eylemelerine merbut olmağla senki bostancı başı mumailleyhsin ber vechi maktu' beher furundan sen beşyüz akçe ve kireçci başılar dahi on ikişer guruş aldıktan sonra sen ve kireçci başı kışlalar binası tamam oluncuya dek kireç umuruna karışmıyub eshabı dilediklerine otuzar akçeye fûruht eylemek üzere tarafından kireçci başıya gereği gibi tenbih ve te'kid ve salifüzzikir kireç ocaklarının ustalarına dahi keyfiyeti tefhim ve tebyin ve bir dürlü muzayeka çekdirmemelerini bir hoşca tenbih idüb bu nizama mugayir serimu harakete ruhsat ve cevaz göstermekden gayetülgaye tevakki ve mücanebet olunmak babında Fi evasıtı n 1164

208

Üzümün manavrlara satılub rakı Rapmak için Rumlara ve Yahudilere satılmamasına dair.

Hassa bostancı başıya hüküm ki

Akdeniz ve İznikmid körfesi sevahilinden ve Kadı Köy ve medinei Üsküdar ve muzafatından çekleve ve piyade kayıklarile Âsitanei saadet-medar ve Haslar ve Galata ve Üsküdar ve tevabii iskelelerine gelân üzüm tevsii hal ve terfihi bali ibadullah için beyi olunmak üzere manav taifesine fûruht olunub hamir için ehli zimmet ve Yehud taifelerine virihmeyüb men'i ekid ile men'ü def'olunmak babında şerefbahşı sudur olan fermanı hümayunu şevketmakrun mucibince Âsitanei aliyyemin haricinde ve dahilinde vaki iskelelere üzüm naklile me'lûf çekleve rüesasına ve piyadecilere tenbihi ekid ile tenbih ve ifham ve men'ü def'ine dikkat ve ihtimam eylemek üzere geçen sene misillü bu senei mubarekede dahi bilfiil dergâhı muallâm yeniçerileri ağası olan Elhac Hasan Ağa dame ulüvvühuya hitaben başka bir kit'a emri şerifimle tenbih ve te'kid olunmağla imdi senki bostancı başı mumailleyhsin sendahi geçen sene sadır olan emri şerifim

[1] Demir için de Edirne, Filibe, Samakov, Pazarcık, ve Tekirdağı' na yazılmıştır.

mucibince bu senei mübarekede dahi zabtu`rabtı uhdei ihtimamına müfevvez olan iskelelerden Üsküdar ve Haslar ve Galata sevhilinden Boğaziçi'nin yeminü yesarile Karadeniz Kavağı'na varınca vaki olan iskelelere kayıklar ile gelân üzüm refahı hali ibadullah için ehli islâma beyi olunmak şartile manav taifesine fûruht olunub hamir için ehli zimmet nesârâ ve Yehud taifelerine bir zarfı virilmeyüb men'ü ref'olunmak üzere iskele zabitlerine ve üzüm naklile me'lûf olan kayık rüesasına ve sair tenbihi lâzım gelenlere alâ vechittehdid tenbih ekid olundukdan sonra aleddevam teftişleri hususunda ihtimam ve hilâfı fermanı hümayunum harakete kıyam eyleyanleri ahiz ve haklarından gelinmek için huzuru sadrı a'zamiye ihzara bezli vüs'ü kudret idüb serimu hilâfından ve rehavetü kusurdan begayet tehaşi ve mücanebet eylemen babında fermanı âli sadir olmuştur Fi evaili l 1164

209

Padişaha mahsus narlar toplanmadan Gemlik'te nar bahçelerinin bozulmamasına dair.

Gemlik kasabası naibine hükümki

Hassa bostancı başı Elhac Halil dame mecdihu süddei saadetime arzuhal gönderüb hadikai hassaya tâbi enar ocaklığı olan Gemlik kazaları reayalarının nefsi nefisi hümayun için bermutadı kadim beher sene viregeldikleri enarın mevsimi oldukda enarçı başı varub kazai mezbur reayası âlâ ve güzidesinden intihab ve malûmül mıkdar enarı edâ ve teslim itmedikce kazai mezburda sakın enar bağçelerine mutasarrıf müslümandan ve askerî reayadan bir ferd enar bahçelerin bozmıyub ve ahare beyi itmemek üzere beyinlerinde bu vechile nizam virilmişiken bir kaç seneden beru müslümanlardan ve askeriden bazıları nizama mugayir nefsi nefisi hümayuna tahsis olunan enara amel olunmadan enar bağçelerin bozub ve güzidelerin ahare beyi ile nefsi nefise şayeste enar tedarikinde üsret ve bahsus (bahusus) bu senei mübarekede şiddeti şitadan naşi ekser reaya bağçelerinde olan enar ağaçları kurıyub tahsilinde meşakkat çekileceği nümayan olduğun bildirüb kazai mezburda sakın müslümanan ve askerî reaya taifelerinden bir ferd mu'tadı kadim olan enar tamamen tekmil olunmadıkca bir ferd bağçelerin bozmıyub ve ahare beyi olunmamak için emri şerifim sudurunu istid'a itmegin vechi meşruh üzere amel olunmak babında fermanı âlişan yazılmışdır Fi evahiri 1164

210

Kadınların seyir yerlelerinde açık saçık ge.meme'lerine dair.

Hassa bostancı başıya hüküm ki

Bifazlihi tealâ fashı beharı bediülâsarın hulûlünden naşı nisvan tayifesinden bazıları tenezzüh ve teferrüc behanesile Üsküdar'dan Kısıklı ve Burgurlu ve Çamlıca ve Nerdübanlı ve olhavaliye ve bazıları dahi Beğkoz'dan Tokad ve Akbaba ve Derseki ve Yuşa' nam mahallere arabalar ile gidüb haliül izar keştü gûzar ve envai fezahatü şenayii müstetbi' harakâtu gayri marziyyeye ictisar eyledikleri yekıynen inha ve ihbar olunduğı cihetden men'ü def'i rütbei nücubda olmağla imdi fimabaad tayifei nisvandand teferrüc ve tenezzüh bahanesile Üsküdar'dan Kısıklı ve Bulgurlu ve Çamlıca ve Nerdübanlı ve olhavaliye ve keزالık Beğkoz'dan Tokad ve Akbaba ve Direseki ve Yuşa' ve etraf ve havalisine araba ve tarykı ahar ile gitmeden men'i ekid ile men'ü ref' ve tenbihi lâzım gelânler gereğı gibi tenbih ve tefhime ihtimam ve dikkat ve aleddevam teftiş ve tefahhusda tekayyüdü tam eyleyüb hilâfı fermanı âli harakete ictira eyleyanler ile arabacılarını ahzü te'dib ve ta'zir için huzurumuza irsal ve ihzara bezli vüs'ü kudret ve mıkdarı zerre tekâsül ve taksirden ittika ve mücanebet eylemen babında fermanı âlişan sadır olmuştur Buyurdum ki Fi evaili b 1165

211

İzmit havalisinde kirazların kemale gelmeden toplanmamasına dair.

Hâla İznikmid'de yeniçeri zabıtine hüküm ki

İznikmid ve havalisinde idrak iden(idilen) kiraz meyvesi kemalin bulmadiyen ziyade akçeye beyi eylemek tamaile hamken devşirüb bu tarafa naklü beyi ile nice emraz hudusüne bais oldınguna binaen kiraz makulesi meyve kemalin bulmadıkca devşirilmemek üzere tenbihi lâzım gelenlere tarafından tenbihi ekid olunmak ferman olmagin imdi işbu emri şerifim... ile vusulünde havalii merkumede idrak iden kiraz meyvesi hamken eşcarından devşirilmeyüb ekle salâhiyet ile kemalin bulmadıkca devşirilmemek üzere tarafından tenbihi lâzım gelenlere muhkem tenbihi ekid olunub rehavet ve taksirden hazer ve mücanebet eyleyesin deyu dergâhı muallâm yeniçerileri ağası Elhac Hasan Ağa tarafından mühürlü mektub virilmekle vechi meşruh üzere amel olunmak için yazılmışdır Fi evasıtı b 1165

212

Saraydan kaçan hattat Abdullah'ın tevkif edilmesine dair.

Bazar köy kadısına ve kazai mezbur serdarına ve ocak ihtiyarları

ve serdengeçdi ağaları ve alemdarları ve âyanı vilâyete hüküm ki

Firariden kapu ağası kâtibi hattat Abdullah nam müfsidin Bazar köyü'ne gelüb ihtifa eylemesi mukarrer ve muhakkak olmağla memeri ma'berlere âdemler tayin ile seddü bend ve gereği gibi tecessüde bulunarak alâ eyyi halin ahiz ve mahbusen ocakdan giden mübaşire teslim ve derisaadetime ihzar olunmak babında yeniçeri ağası mektubu mucibince emri şerif yazılmışdır Fi evahiri n 1165 [1]

213

Hattat Abdullah'ın Üsküdar'da yakalandığına dair.

Görelle naibine ve firari hattat Abdullah'ın teftiş ve ahzine mukaddemâ mübaşir tayin olunan bostani hasekilerinden... ve dergâhı muallâm yeniçerileri ocağından tayin olunan... zide kadrihümaya hüküm ki

Mezkûr hattat Abdullah Üsküdar'da ahz olunub sizki mübaşiranı mumaiyehimasız sizin mucibi meksiniz olur işiniz kalmamağla bir ferdden bir akçe almyub ve kimesneyi rencide etmeksizin heman avdet eylemeniz fermanım olmagın imdi işbu emri şerifim... ile vusulünde ber vechi muharrer firarii mezbur ahz olunmağla siz ol tarafda tevakkuf ve âram eylemeyüb ve bir ferdden bir akçe ve bir habbe almyub kimesneyi rencide ve remide etmeksizin serian ve âcilen bu tarafa avdet ve ric'at ve serimu hilâfından hazer ve mücanebet eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evaili za 1165 [2]

214

Rumeli ve Anadolu'ya tayin olunan metropolitlerin yerlerine vekil tayin etmeyüb vazifelerine bizzat gitmelerine ve ahaliden fazla para almamalarına dair.

Istanbul ve tevabii Rum patriki olan ... patrike hüküm ki

Vilâyeti Kum İli ve Anadolu ve sair memaliki mahrusetül mesaliki padişahanemde vaki metrepelidlik ve merhasalık eshabı yedlerinde olan berevatı şerife ve ahkâmı münife muciblerince mahalline varub resmi dirin ve âyini kadimleri üzre zabt ve rüsumu mu'tadelerin alub ziyade bir akçe mutalebesile fukarayı raiyyet cevrü eziyyetden müberra iken biraz müddetden beru Rum İli ve Anadolu patrikleri tamamı hâmma tebaiyyet ve celbi menfaat sevdasile müstehakkı tevcih olan metrepelidlik ile merhasalıkları âyinleri üzre müstehakkıyne virmeyüb âyinlerine vukufu olmu-

[1] Görelle naibine de hüküm yazılmışdır Fi evaili n 1165.

[2] Ahkâm defteri, 155.

yan na ehle virdikleri cihetden binnefis mahalline varmıyub birer vekil irsalile zabta mübaderet ye anlar dahi kendülere ve hem vekilleri oldukları kimesnelere menfaat tahsiliyçün reaya fukarasından şurutu beratdan bir kaç kat ziyade akçe mutalebesile envai mezalim ve teaddiyata cesaret eyledikleri residei sem'i hümayunum olduğundan başka şerefrizi sudur olan fermanı hümayunu mevhibet makrunum mucibince metrepelid ve merhasalık eshabı olanlar fimabaad vekil ile zabt eylemeyüb binnefis mahalline varub yedlerinde olan şurutu berevat ve ahkâmı şerife muciblerince zabt ve rüsumu mu'tadeden ziyade fukarayı reaiyyetden bir akçe mutalebe eylemamek ve bu makule vekâlet ile zabtıyçün sehven buyurulub kalemlerine varır ise emirleri yazılmıyub sadrı âzam huzuruna arz olunmak ve bundan böyle aleddevam teftişleri emrinde ihtimam olunmak emri hümayunuma muhalif bunlardan biri vekil ile zabt itdirmesi ve yahud şurutu beratdan ziyade bir nesne aldığı haber alınacak olur ise olmakuleler ahz ve ceza tertibi ile iktifa olunmıyub ruhsat ve cevaz gösterdikleri için patrikleri dahi mazharı ikabı elim olacaklarını havi bin yüz altmış dört senesi evahiri saferül hayırda emri şerifim verilmekle minvali muharrer üzre hareket olunmak ve şurutu mezkûr ilâ maşaallahü tealâ düsturül amel ve mer'i ve mu'teber tutulmak babında müceddeden şerefbahşı sudur olan emri hümayunu şevketmakrunum mucibince fermanı âlşan yazılmışdır Fi evaili za 1165 (Dört nefer nitihap ve ihtiyar eylediği metrepelid yanında istihdam olunub bunlardan maadası mukaddemâ sadır olan fermanı âli şurutu üzre vekil istihdam eylemeyüb binnefis mahalline varub hidmeti lâzımelerin rüyet eylemek şartile Asitanei aliyyede ikamet itdirilmesiyçün emri şerif yazılıb şikâyete kaydı Evahiri c 1165)

Bir sureti

Ermeni patriki... nam rahibe

215

Beşiktaş sarayının binası için oymacı tedarikine dair.

İzmir kadısına ve İzmir voyvodasına hüküm

Beşiktaş sahilсарay haremi hümayunumda bina ve inşasına iradei hümayunum teallük iden ebniyei mülükânemde oymacı amelesinin ziyade lüzumu olub ve ebniyei merkumenin ziveri sahili hitam olması etrafda bulunan oymacıyan taifesinin Âsitanei saadetime celbü ihzarlarile olacağı bedidar ve İzmir'de Firenk mahallesinde ve etraf ve havalisinde vafir oymacı olduğu ihbar olunmağla İzmir'de ve mahalli mezburda ve etraf ve havalisinde oymacılık san'atinde mahir her kaç nefer oymacı var ise

bir neferi giru kalmamak üzere cümlesi yerlerinden alâ eyyi halin ihrac ve âlâtlarile deri alıyyemden tayin olunan mübaşire alelesami defterile teslim ve serian ve âcilen irsal olunub bu babda serimu rehavet ve taksirden ve tekâsül ve teamiden begayet ihtiraz ve ictinab eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evaili z 1165 [1]

216

Bayezid Camii kubbesinin tamirine dair.

Kara Mürsel nahiyesi naibine ve yeniçeri serdarı ... ve taşcılar kethudası ... zide kadrihümaya hüküm ki

Nezareti şeyhül islâmide âsude olan evkafdan İstanbul'da vaki merhum ve magfurun leh sultan Bayazid hanı Veli tabe serahü camii şerifinin kubbesi tecdidiyçün ot taşından iktiza eden ecnasının siz ki Kara Mürsel naibi ve serdar ve taşcılar kethudası mumaileyhim siz marifetiniz ve bu tarafdı varan mübaşir marifetile bir saat mukaddem sefinelere vaz'olunub ecnası mezburlar beher hal tedarik olunub Âsitanei saadetime irsalde ihtimam eylemeniz içün emri şerifim sudurını kıdvetül emacidü velâyan Ahmed zide mecdihu arzuhal ile istid'a itmeğın vechi meşruh üzere ot taş ecnasınm bu tarafdın tayin olunan mübaşir marifeti ve siz ki naib ve serdar ve taşcılar kethudası mumaileyhim siz marifetiniz ile bieyyi halin bir saat mukaddem elbette ve elbette tedarik ve sefinelere tahmil ve bir an mukaddem Âsitanei alıyyeme naklü tesyire ziyade ihtimam ve ve dikkat olunmak babında fermanı âlişan yazılmışdır Fi evasıtı z 1167

217

Mahmud Paşa civarında yapılan cami ile kütüphane ve medresenin inşasına lüzumu olan demirin tedarikine dair.

Kavala kadısına ve zabitanına hüküm ki

İslâmbol'da Mahmud Paşa kurbinde bu defa tarafı hümayunundan bina ve ihya olunan camii şerif ve kitabhanei lâtif ve medresei münif ve sair ebniyei hümayunuma timurun gayet lüzumu ve ihtizası olmağla icab iden behası hâlâ bina emini olan Ali zide kadrihu tarafdın Kavala havalisinden seksen bin vakıyye timur tedarik ve yine Kavala dizdarı marifetile mubayea olunmak içün siz ki mevlâna ve zabitanı mumaileyhim siz size hitaben emri şerifim sudurını emini mumaileyh

[1] 'Bu mesele için Zağra (Evaili z 1165) ve Selânik'e (Evaili za 1165) de yazılmıştır. Keza Midilli ve İnoz'a da hüküm gönderilmiştir (Fi evahiri n 1168).

arzuhalile istirham itmeğin vechi meşruh üzre amel olunmak için fermanı âlişan sadır olmuşdur Fi evasıtı m 1168 [1]

218

Istanbul'da kürklerin nasıl yapıldığına dair.

Hassa kürkci başısı... zide mecdihuya hüküm ki

Makarrı hilâfeti saltanatı seniyyem olan Âsitanei saadet âşiyenemde beyiü şıra olunan ecnas kürklerin kıymeti rayicelerine arıza olan tefavütü kesireden naşi ibdullahı bu misillü ziyânü hasardan vikaye ve sıyanet iradesile nizamı kadim üzre beyiü şıra olunmak için bundan mukaddemce inayetrizi sudur olan hattı hümayunu şevketmakrunum mucibince tenbihi mutazammın fermanı âli sadır olmuşidi Lâkin bu matlubu hayriyyet mashub dilhahı mülûkânem üzre şiraze bendi nizam olmayub men'ü zecirlerine mübaşeret olundukca esnafı mezburenin ta'ziri ibadullaha hırsu inhimakleri runüma ve bididar ve menşei fesad ve adli nizamları erbabı vukufdan sualü istifsar olundukda hırfeti mezbure eshabı bir müddetden beru mugayiri nizamı kadim işledikleri kürkleri kıymeti galiye ile fûruhta izharı hırsu âz ve birbirlerine tehassüren eyadii tama'ların dıraz eyleyüb hafiyeten tüccar gürühundan dane alub esnaf ile tüccar beyninde birbirlerinden habersiz mün'akid olan bey'ü şıra mahfi ve mektum olub kimesne vakıf olmadığından naşi nefsi nefisi hümayunum için iktiza iden samur ve Mosku tilküsi ve beyaz tilkü ve vaşak ve kakum ve karsak kürkleri işleyenler mahsus ve malûm olmayub herkes tahammüllerinden ziyade bir kaç kat beha ile fûruht eylemek için tamaan ketmü ihfaya mecbur olduğundan gayri bu takribiyle nefsi nefisi hümayunum içüm sayfi ve şitevi kürklerin vaktü zamanile cem'ü tedarikinin suubetine ve matlub olan hüsnü revacı keza zabıtai nizama ademi idhal ve ifrağna baisü illet olmağla fimabaad kürkci esnafı üstad ve ihtiyarlarının re'yü marifetlerle samur ve Mosku tilküsi on bir bab odada ve kaplu samur ile vaşak ve firenk samuru dokuz bab odada ve kakum on beş bab odada ve karsak on altı bab odada ve beyaz dilkü altı bab odada işlenmek üzre hasru tayin ve işleyecek kürkcileri dahi cümle marifetile tahsis ve tebyin olunub ve bu tertibü nizam üzre kürkler kat'â gayri mahallerde işlenmeyüb ve salifüzzikir odalarda işleyenler dahi dane iştiralarında enva' ve mıkdarları hassa kürkci başılarının ilmi lâhık olub re'yelayın muayene eylemek üzre işbu şurutu nizam urvei vüsekayı devama rabtu tevsika muhtacdır deyu senki kürkci başı mumailayhsin bir kit'a takri-

[1] Kereste için de Karadeniz iskelelerine yazılmıştır (Fi evahiri h 1168).

rinle ihbar ve inha ve takriri mezbur merfuu rikâbı husrevanem kılınub man-zuru şahanem oldukda haber virilân nizamı mezkûr fimabaad düsturül amel ve mer'i ve mu'teber tutulub samur ve gayri şitevi ve sayfi cümle ecnas kürklerin baş ve âlaları nefsi nefisi hümayunum için vaktü zamanile bulunmıyub ahare fûruht ile taksirat zuhur ider ise kürkci başi bazirgânlarının ve hafıyyeten ahare fûruht iden tüccarının oda ve dükkânları kapanub ve bu misillü haleti gayri marziyyeye ictisar idenler odaları ve dükkânları önüne salb ve senki kürkci başi mumaileyhsin senin dahi cezan tertib olunacağı emri mukarrer olub salifüzzikir kürklerin gayetül gaye âlaları zabt oluna deyu hattı hümayunu şevketmakrunum şerefyaftei sudur olmağla imdi senki kürkcibaşı mumaileyhsin şeref efzayı sudur olan mubarek hattı şerifi inayet redif mucibince esnafı mezbure ihtiyarları ve ustalarını cem' ve takriri mezbur üzre badelyevm etraftan İstanbul'a gelen ecnas kürkleri ve daneler mektum ve mahfi bey'ü şıra olunmıyub mahalli mahsusa nüzul eylemek üzre mekânı muayyen tahsis ve ibtida içlerinden zati hümayunuma lâyıık olan baş ve âlâsı intihab ve ifraz olunduktan sonra marifetin ve sair ustalar ve ihtiyarlar marifetleriyle her sınıfın kıymeti mu'tedilesi takdirü tayin olunarak nezaretin ile aşikâre dükkân ve oda ustalarına tevzi ve taksim ve ber vehi muharrer samur ve Mosku dilküsi on bir bab odada ve kaplu samur ile vaşak ve firenk samuru dokuz bab odada ve kakum on beş bab odada ve karsak on altı bab odada ve beyaz dilkü altı bab odada ve sincab ve sair kürkleri dahi mevazı münasebede işlenmek ve işleyecek kürkcilerin dahi isim ve şöhetleri tahsis ve tayin ve sebti defter ve buna mukayese ile ibadullaha fûruht olunacak ecnas kürklerin sınıfına göre vehi münasibi ile kıymetleri tebyin olunarak bu nizama muhalif mahalli aharde kat'â kürk işlenmeyüb ancak zikrolunan odalarda işlenüb ve odalarda işleyenler dahi dane aldıklarında enva' ve mikdarların sen binnefis muayene ve malûmun olarak devamı bakayı nizamına ihtimam ve nezaret ve tüccardan kürkci esnafına ve kürkci esnafından ibadullaha kıymeti mu'tedil ile kürkleri fûruht idilmeğe mezid sa'yü dikkat eylesin Bu nizamı müstahsenin devam ve istikrarı muradı şahanem olmakdan naşi teftiş ve tafahhusdan hâli olunmaz Söyleki bir ferdin mugayiri nizam harakete ve şurutu merkumenin tebdilü tagyirine cesareti zahir olmak lâzım gelür ise cür'et idenlerin bieyyi halin dükkânları seddü bend ve kendüleri salb ve senki kürkci başi mumaileyhsin senin dahi cezan tertib olunur Ana göre keyfiyeti hırfeti merkume esnafının güşü intibahlarına ilka ile aleddevam bu hususa mezid sa'yü dikkat ve serimu rehavet ve taksirden begayet hazer ve mücanebet eylemen babında fermanı âlişan sadır olmuştur Fi evahiri c 1168

219

Yeni Saray'da Orta kapı'nın tamirine dair.

Ber veçhi arpalık Koca İli sancağı mutasarrıfı... damet maalihuya ve İznikmid kadısına ve İznikmid'de yeniçeri zabiti... zide mecdihuya hüküm ki

Hâlâ şehir emini Ali Haşim zide mecdihu arzuhal idub Sarayı Cedid'i âmiremde büdefa baferman tamir ve termimine süru' olunan Orta kapu derununda sakfı kebir ve kuleler ve odai kebir ve kuşhanei hassa ve tavukhanenin a'zamı tamiri tahta olub ve bundan akdem tarafından İznikmid'e tahta biçdirmeğe tayin olunan âdemisi Hacı Osman marifetile İznikmid'de Çatal Hisar nam mahalde on bin mıkdar gülgen ve on bin mıkdarı kestane tahtası biçdirilüb elyevm âmâde ve tamiratı merkumeye lüzumu olduğun bildirüb mu'tad üzre iktiza iden ücreti nakdiyyeleri âdemisi merkum yedile mahallinde virilmek şartile zikrolunan tahtalar İznikmid iskelesine nakl ve tamiratı merkume için Âsitanei aliyyeme irsal ve tesyir olunmak babında siz ki mumaileyhim siz size hitaben emri şerifim reca etmeğin vechi meşruh üzre amel olunmak için yazılmışdır Evaili ca 1169 [1]

220

Istanbul'a lüzumu olan çivinin nereden tedarik edildiğine dair.

Rum İli'nde vaki Samakov kadısı ile mahalli mezburdan Âsitane'ye gelince yol üzerinde vaki sair kuzat ve nüvvaba ve Samakov nazırı ve serdarlar ve sair zabitanı hüküm ki

İznikmid ahalilerinden timur tüccarı beher sene Samakov'a gidüb ham timur işıra ve İznikmid'e nakil ve mismar kat' olundukdan sonra kat' olunan mismarı İstanbul'a irsal ve ibadullaha fûruht eylemek mu'tadları olub lâkin bu senei mubarekede İstanbul'da vaki harik takribi ile ecnası mismarın ziyade lüzumu olub ve İznikmid'de elyevm mahzenlerde ham timur kalmıyub ve bu hilâlde tüccarı mezbure timur işirasıyçün Samakov tarafına azimet etmelerile işirasına ve naklü mürurlarına hilâli taryıkde ve mahallinde kimesne tarafından mümanaat olunmamak fermanın olmagin imdi işbu emri şerifim tüccarı mezbure yedlerle her kangınızın kazasına vasıl olur ise mubayea idecekleri timur Âsitanei saadetim için olmağla mıkdarı matlub timur mubayeasına kimesne tarafından mümaneat olunmayub bir gün mukaddem itmamı maslahatlarına müsaade

[1] Taş için de Kara Mürsel kadısına yazılmıştır Fi evasıtı z 1169

ve muavenet olunub ve hilâli tarykde dahi İstanbul'a mürurlarına livec-
hen minelvücuğ müdahale olunmıyub emin ve salim bu tarafa hareketle-
rine cümle tarafından mezid ihtimam ve dikkat ve serimu hilâfından hazer
ve mücanebet olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Fi
evahiri l 1169 [1]

221

İstanbul'a Beç [2] canibinden çini getirildiğine dair.

Belğırad muhafızı vezir ve Belğırad defterdarına hüküm ki
Ebniyei hümayunum için Peç canibinden yapılub Âsitanei saadetime
gelmesi emri hümayunum olan kâsiler hâlâ İstanbul gümrüğü emini Essey-
yid İshak zide mecdihu marifetile Galata'da sakin İngiltere tüccarların-
dan *اسی* nam tacir vasıtasile mahalline tahrir ve sipariş olunduğuna binaen
kâşii mezburun mahalli merkumda hazır ve âmâde olub Belğırad cani-
binden berren Âsitanei saadetime geleceğini bu defa müste'ciri mesfu-
run âdemisi Kuril *قوریل* nam ulak inha ve ihbar etmekle zikrolunan kâşi-
ler on iki sandık olmak üzere salimen Belğırad'a dahil oldukda bilâ te-
vakkuf arabalara vaz'u tahmil ve bir gün akdem doğru Âsitanei saade-
timde Karagümrük'e naklü irsal olunmak babında siz ki veziri müşarün-
ileyh ve defterdarı mumaileyhimasız size hitaben emri şerifim sudurımı
istid'a etmeğin vechi meşruh üzere amel olunmak babında fermanı âlişan-
ım sadır olmuştur Evasıtı m 1170

222

Hıristiyanların kıyafetlerine dair.

İstanlul kadısına ve yeniçeri ağasına ve bostancı başı ağaya başka
başka sahlı buyurdu tahrir olunmuştur Fi evaili l 1170

Makarı hilâfeti seniyye olan İstanbul'da ve havalisinde sakin ehli
zimmet Yehud ve Nesarâ taifesine matekaddemden beru libas ve hey-
etlerinde ehli islâma müşabehet halâtından tevakkı ve ictinab ve harakât
ve sekenatlarında kemali meskenet ve âdaba riayet eylemeleri şer'an
ve örfen farizai zimmetleri iken bir müddetden beru mesfurlar elyevm
oldukları tarz ve reftarlarında hududu şer'ü âdabı tecavüz ile zimmete
münafi sof ve rengâmiz çuka biniş ve hindkâri şal kuşak ve al çuka çak-
şır ve islâma mahsus kakum ve su samuru ve envai saireden libas giyüb

[1] Yangın münasebetile İstanbul'a demir sipariş edildiği gibi, ser mimarı hassa Elhac
Ahmed ağa'nın ihbarile amele, kereste ve saire siparişi için de bir çok hükümler yazılmıştır.

[2] Viyana.

ve bilâ ferman bargire ve üç çifte kayığa dahi süvar olduklarından gayri Nesârâdan bazı mu'tadı mütearefden hariç nısıf ziraa karib hey'eti acibe bir nevi kalpak ihdas ve telebbüs etmelerile şer'an ve örfen bir emri münker ve müstekreh olub bu etvarı memnuadan zecrü men' olunmaları lâzimei diyanet ve vacibei zimmeti siyaset olmagın imdi Yehud ve Nesârâ ehli zimmet reaya idadından olub ve etvarları kemali zilletlü meskenet üzre olmak şer'an ve aklen lâzım geldiğine binaen fimabaad libasları ehli islâma mümasil ve müşabih olmıyub ve vaşak ve kakum ve su samuru ve karsak kürk ve elvan sof ve şalî ve çuka biniş ve al çuka çakşır telebbüsden ve hindkâri şal ketefi ve kemerbend kuşak istimalinden ve bilhusus kadime mugayir uzun kalpak giymekden ve yedlerinde emri şerif olmıyanlar bargire ve üç çifte kayığa süvar olmakdan külliyyen men'i ekid ve tenbih şedid birle üslûbu kadim üzre ehli zimmete münasib maî yahud mor çuka libas ve kısa kalpak istimal eylemelerini tefhim ve tek'id ve bundan sonra bu misillü uzun kalpak işleyen kalpakçı esnafına dahi fimabaad işlememek ve dükkânlarında mevcut olan kalpaklarını derakab feshü tagyir eylemek üzre gereği gibi tenbih eyleyüb mütenebbih olmıyan lâbis ve bayi' ahz olundukda hey'etlerle Divan'ımıza ihzara dikkat ve bu hususda ihmal ve rehavet ve müsamaha ve gaffletden ziyade tehaşi ve mücañebet eyleyesiz deyu.

223

Metropolitler hakkında evvelce yazılmış olan hükmün kaydı terkıyn olunmasına dair.

Istanbul ve tevabii Rum patriki Kalinikos nam patrike

Senki patriki mesfursun sūddei saadetime memhur arzuhal idüb matekaddemden ve fethi hakaniden beru müraat olunan kaide ve âyin muktezası metrepelidan ile istişare ve keşişhane vekilleri ve re'yü tedbirleriyle umur ve hususlarına temşiyet ve nizamı virilegelüb bu nizam ile milleti Rum âsude hal üzre iken patriki sabık Kirilos mücerred kendü istiklâl sevdasile kemali nefsanıyyetinden naşi iki seneden beru milleti Rum beyninde ilkai fitne iderek kaidei kadimeleri üzre cari olan nizamlarına hâlel ve metrepelidlik zabt itmeyüb binnefis kendüleri mahallerine gitmek üzere bir takrifle bir kıt'a emri alişan ısdar ve hakaret ve rezalet ile cümlesini perakende ve perişan ve bu vechile hâli keşişhanelerin cemii umur ve husuları müşevveş ve muhtel ve nizamı kadimleri bilkülliyye muattal kalub ve hevasına tâbi ve eşhas makulesi kemesneler intihab ve kadime muhalif umum keşişhaneyi anlara tefviz ve hilâfı mu'tad misli namesbuk bir takrib ısdar itirdiği emri âli mucibince

mesfurları metrepelidan yerine keşişhane mütevellileri nasb eyledüğünden nizamları muhtel ve kadimden cari olan âyinleri muattal ve ırzları payimal olduğına binaen hallerine merhameten nizam kadimlerin tashih için gerek esnaf vekilleri nasbına ve gerek metrepelidan haklarında Divanı hümayun'dan ısdar itirdiği iki kıt'a evamiri şerifeden maada patrikliği vaktinde ısdar itirdiği evamirin kayıtları mahallerinden ref'ü terkıyn ve fimabaad kayıtları patrik arzı ve sairlerinin arzuhâleri (mucibince) [1] zuhur ider ise derkenar olunmamak üzere mahallerine şerh virilmesi babında istid'ayı inayet itmenle kaidei kadimelerine mugayir bundan akdem selefin vaktinde tahrir olunan beş kıt'a evamirin kayıtları terkıyn olunmak için sadır olan fermanı âli mecibince piskopos kaleminden üç kıt'a evamirin kayıtları terkıyn olunmağla Divanı hümayun'umdan metrepelidler hakkında mukaddemâ virilân iki kıt'a evamirin dahi kayıtları terkıyn ve emri tahrir olunmak için piskopos kaleminden ilmühaber kaimesi virilmekle vechi meşruh üzere amel olunmak için yazılmışdır Fi evasıtı c 1170

224

Legofetlerin rütbelerine ve keşişhanedeki mevkillerine dair.

Istanbul Rum patriki Kalinikos patrike hüküm ki

Senki patriki mesfursun süddei saadetime memhur arzuhal gönderüb patrikhanede legofet olan İskerlet oğlu Yorgaki'nin kendüsine mahsus rütbe ve iskemlenin nizamı kaidmisi (üzre) hususunda millet Rum beyninde bir dürlü behane zımında kimesne tarafından rencide icab itmez iken ebnai cinsinden bazıları nefsanıyyete mebni kanunu kadime muhalif taarruz ve müdahale itmelerile olvehile olan teaddileri men' ü def' olunmak için legofeti mersum Yorgaki mukaddemâ istirham ve sadır olan fermanı âlişan mucibince hususu mezburun kakıykati hali matekaddemden ve fethi hakaniden beru âyin ve kaideleri muktezasınca legofetlik rütbesi milleti Rum beyninde kadim ve gayet muteber olduğundan an asıl legofet olanlar Divanı hümayun'um tercemanı ve sair rüesayı millet olanlara tekaddüm idegeldiklerinden gayri legofet olanların keşişhanede memuriyetleri olub nizamı milletin sadrı sabıkı makamında mu'teber olduğundan muhdes olan tercemanlık rütbesinden mukaddem ve fethi hakaniden beru ber minvali meşruh müraat oluna gelmekle hâlâ legofet olan mersum İskerlet oğlu Yorgaki'den akdem sebkat iden legofetler âyin ve kaide muktezasınca vakitlerinde bulunan Divanı hümayun'um tercemanlarına ve sair rüesayı millete her bar tekaddüm edegeldiklerin bundan akdem

[1] Üzeri çizilmiş.

patriki sabık ledel inha ve mucibince beyinlerinde ma'hud ve mütearef olan âyin ve rüsumu kadimelerine riayet ve icrasında niza' ve müdahale olunmamak üzere işbu bin yüz yetmiş senesi rebiülâhari evasıtında piskopos kalemi kuyudatı mucibince Maliye tarafından emri şerifim sadır olmuşiken yine ol emri şerife mugayir ve âyine muhalif Divanı hümayun tercemanı tarafından muaraza ve teaddi olunduğun bildirüb tercemanı mersum olvdchile hilâfı âyin ve mukaddemâ Maliye'den virilân emri şerife mugayir muarazadan men' ve hususu mezburun hilâfı âyinlerini muhil olduğundan fimabaad hilâfına inha zuhur ider ise ısrâ olunmamak için te'kidten Divanı hümayun'um tarafından dahi müceddeden hükmü hümayunum reca ve Hazinei âmiremde mahfuz piskopos mukataası defterlerine nazar olundukda ber vechi meşruh tarihi mezburda emri şerif virildüğü mastur ve mukayyed bulunmagin mukaddemâ sadır olan emri şerifim ve vechi meşruh üzere muarazadan men' olunmak için yazılmışdır Fi evaili b 1170

225

Paraların üzerinden Kostantaniyye lâfzının kaldırılmasına dair.

İzzetlü reisülkütab Efendi

Bundan akdem fermanı hümayunu hazreti cihandarî ile sikkei hümayunlarından Kostantaniyye lâfzı ref' ve anın yerine İslâmbol lâfzı vaz' olunub... [1] sikkei hümayunlarile evamiri aliyye ve berevatı şerifelerinin alâmat ve tevkıyatı birbirine muvafık olmak emri müstahsen olduğına binaen fimabaad evamiri aliyye ve berevatı şerifenin makamı için Kostantaniyye lâfzı yazılmıyub İslâmbol ismi tahrir olunmak babında fermanı hümayunu mülükâne şeref sudur olmağla badelyevm Divanı hümayun kaleminden ısdar olunan evamiri aliyye ve berevatı şerifede Kostantaniyye yerine İslâmbol lâfzı tahrir itdiresin 19 r 1174

226

Atpazarı'nda yanan canbaz ahırlarile dükkânların ne suretle inşa edileceklerine dair.

Mimar Ağa

Bu esnada Atpazarı'nda muhterik olan canbaz ahırları ve dekâkîni sairenin vaz'ı kadimleri üzere bina olunmasını eshabı bu defa istid'a lâkin mukaddemce sarachane esnafı ve hafaf ve muytab ve toğramacı ve semerci esnafı ve gayrileri arzuhal ve muhterik olan hanlar ve kah-

[1] Yırtılmış.

vehaneler ve bikâr odalarının ekseri hattı hümayuna ve müteaddiden virilân evamiri aliyeye mugayir iken ziyade kira almak için harıkı kebir akabinde eshabı birer takrib bina ve derunlarına eşhas ve erazil iskân ve iyvâ olunub hattâ bu defa zuhur iden harika o makuleler bais olmağla emnü rahatleri meslûb olduğunu inha ve marüzzikir bikâr odaları ve kahvehane ve hanlar bina olunmamasını istid'a eylediklerine binaen mes'ullerine müşadei celilei husrevanî erzani ve mukaddemâ sadır olan emri âli mucibince fimabaad müceddeden hanlar bina olunmıyub ve kahvehane ve bikâr odaları bina olunmamak babında şerefbahşı sudur olan hattı hümayunu mevhibet makrun mucibince müekked emri âlişan sadır ve tarafına suret ita olunduğı mukayyed olmağla imdi binaları istid'a olunan canbaz ahurları ve kiçeci ve muytab dükkânları ve sair dükkânlar üzerlerine ber mucibi hattı hümayunu şevketmakrun bikâr odaları ve kahvehaneler ve hanlar bina olunmamak üzre ancak canbaz ahurlarının kadleri altışar zira' ve muytab dükkânlarının kadleri beşer zira' ve kiçeci dükkânları ahurlar üzerine bina olunmıyub tahtanî bina olunmak üzre kadleri altışar zira' ve çarksız etmekci fırınları ve çörekci fırınlarının kadleri sekizer zira' ve tahtında çarkları olan değirmenlerin kadleri onar zira' ve bakkal ve paçacı ve sebzevatçı ve kalaycı dükkânlarının kadleri altışar zira' ve manav ve attar misillü dükkânların kadleri dörder zira' olmak mu'tadı kadim olduğu tarafından inha olunmaktan naşi ber mu'tadı kadim tayin ve tebyin olunduğı vech üzre binalarına ruhsat virilmek lâkin gerek muhterik olan mahalli merkume ve gayri mahallerde fimabaad mazmunu hattı hümayun ve hilâfı evamiri aliyeye müceddeden han ve bikâr odaları ve kahvehaneler ve gerek cihannüma ve bodrumlar ve tahtapuşlar ve alçak şehnişinler ve müceddeden mahzenler ve dükkânlar ihdasına tarafından ve hulefâ ve âdemlerinden ruhsat virilmek yahud müsamaha ve tegafül vadileri zuhur eylemek lâzım gelür ise haklarınızda lâzım gelân ceza derhal icra kılınır Ve ebniyei memnuayı binaya cesaret iden divarcı ve neccarlar dahi عجرة للغير salb olunur Ana göre amel ve evamiri aliyemin mezamini münifesini icraya aladdevam bezli kudret ve hilâfından hazer ve mücanebet eyleyesin deyu 7 za 1175

227

Istanbul'da oturan elçilerin maiyyetindeki tercemanlara dair.

İzzetlû reisülküttab Efendi

Devleti aliyeyi daimül karar ile musafat üzre olan nesârâ devletlerinin Dersaadet'de mukıym ilçileri ve baylos ve kapu kethudaları zuhur iden mesalihlerini rü'yetde vesateti tercemana muhtac olduklarına binaen

devleti aliyye reayasından terceman istihdam eylemeleri ez kadim şurutu ahidnamelere idhal olunmağla ber mucibi muahede her biri reayayı devleti aliyyeden kifayet mıkdarı terceman beratı âlişan ile maiyyetlerinde istihdam idüb bu mertebe ile iktifa olunmak lâzım iken reayayı devleti aliyyeden bazıları cizye ve tekâlifi saireden muaf olmak ve tüccardan olan bazı reaya dahi gümrüklerini tahfif etmek hevesile zikrolunan devletlerin bayrağı altına girmek unvanile ilçilere ve baylos ve kapu kethudalarına teallük kesb idüb bu madde nizamı umuru raiyyetin ihtilâline bâdi olduğundan maada zikrolunan devletlerin kendü cinslerinden olan âdemlerinden maadası şabka ve miç [1] ile gezmek memnu' iken bazı reayayı devleti aliyyeden minvali sabık üzre teallük kesb idenler reaya libasını terk ve firenk hey'etinde keştü gūzar eyledikleri sahihen haber virilüb bu husus dahi ihtilâli nizamı raiyyete bâdi olmakdan naşi işbu haleti reddiyyenin külliyyen men'ü def'i fermanı hümayun buyrulmağla imdi Dersaadet'de mukıym düveli nesârâ ilçilerinin ve baylos ve kapu kethudalarının tercemanlarını getürdüb fermanı hümayunum ilçilerine tebliğ etmek için kendülere tefhim ve beratı âlişan ile maiyyetlerinde müstahdem olan tercemanlarından maada reayayı devleti aliyyeden her kimin yedine bayrak altında olmak üzre sened virmişler ise senedlerini giru ahz ve bayrak altında olmak maddesi reayayı devleti aliyyeden bir ferd hakkında bir dürlü icra ve itibar olunmamak ve firenk hey'etinde olan reayayı devleti aliyye hey'eti kadimelerine irca' olunmak üzre tercemanlara gereği gibi tenbih ve bundan sonra Galata voyvodası ağa marifetile tafahhus olunub kendü cinslerinden olan âdemlerinden ve beratlu tercemanlarından başka bayrak altında namile ve firenk hey'etile reayadan bir ferd bulunur ise ahzü te'dib olunacağını ve bayrak altında olmak namı ve firenk hey'eti olmadığı halde reayadan olanları surutu ahidnamei hümayun mucibince simsarlık ve sair iktiza iden hizmetlerinde istihdam eylemeleri bu nizama münafi ve mugayir olmamağla heman maksud kendi cinslerinden olanlardan maadası firenk hey'etinde gezmek ve tercemanlardan maada reayayı devleti aliyye bayrak altında olmak namile cizye ve tekâlifden muafiyet iddiasında olmyup reaya hey'etinde edâyı zimmet eylemek maslahatı olduğunu ifade iderek ilçiler vesatlerle hususu mezbura nizam virilmesini tenbih ve te'kid eyleyesiz deyu 19 r 1172 [2]

(Sadır olan fermanı âli mucibince hareket ve hilâfından mücanebet eyleyeceklerini ilçiler taraflarından gelân tahrirat kâğıdları kaleme mühimme tobrasında hıfz olunmuşdur 5 ca 1172)

[1] Meç. [2] Bu buyuruldunun altında ecnebi devletler maiyyetindeki bütün tercemanların isimleri yazılmıştır.

228

Ecnebi devletlerin elçileri maiyetindeki tercemanların tekâlîfe tâbi olduklarına dair.

Galata kadısı Efendi'ye ve topçı ağaya ve Galata voyvodası ağaya hitaben yazılan iki kıt'a fermanların suretleridir

Devleti aliyye reayasından bazıları üzerlerine edâsı lâzım gelân tekâlîflerinden kendilerini tahlis ve gümrüklerini tahfif için devleti aliyye ile musafat ve müsaleme üzre olan düveli nesârânın Âsitanei saadetde mukıym ilçileri ve kapu kethudaları ve baylos taraflarına birer tarykle dühul ve iltica iderek yedlerine patante ve sened ahz ve hususâ bazıları hey'et ve şeklini tebdil ve firenge mahsus libas giyüb bu keyfiyeti şeniânın mazarrat ve şeameti beytûmali müslimîne raci' ve ihtilâli nizamı raiyyete dahi bâdi olub mazarratı mezburenin men' ü ref' ile nizamı merguba rabtu ifrağına iradei hümayun teallük itmegin Divanı hümayunda muhfuz ahidnamelere müracaat ve kendi cinslerinden olan tüccarları ve âdemleri ve ancak France ilçisinin sarayında devleti aliyye reayasından hizmet iden yalnız on beş nefer hademesi ve İngiltere ilçisinin yalnız on nefer hizmetkârı tekâlîfden muaf olmak üzre ahidnamelerde ve tercemanlara virilân berevatı şerifem şurutlarında münderic ve mezkûr olduğuna binaen bunlardan maada devleti aliyye reayasını bayrak altında olmak vechile himaye eylemeyüb ve yedlerine patante ve sened virilmiş var ise giru alınub ve mukaddem bayrak altına giren reayadan firenk kıyafetinde gezenlerin kıyafetlerini selbü men' eylemek ve min baad devleti aliyye reayasına patante ve sened virmemek üzre tercemanları vesatetlerle Galata'da mukıym ilçiler ve kapu kethudalarına ve baylosa ifade ve tefhim olundukda anlar dahi nizamı mezbura itibar idüb rızayı hümayunu hazreti cihandarî üzre hareket ideceklerini ve kendü hanelerinde salifüzzikir hizmet iden hizmetkârlarile kendü cinslerinden olan tüccarlarından maa-dasının firenk hey'etinde olmalarına cevaz göstermiyeceklerini ve fima-baad devleti aliyye reayasını bayrak altına almak vechile himaye etmiyeceklerini ve tagyiri hey'et idenlerin eşkâllerini tebdile ihtimam eyleyeceklerini yine tercemanları vesatetile her birinin başka başka takrir kâğıdları gelüb Divanı hümayun kaleminde hıfz olunmağla imdi keyfiyeti mezbure malûmunuz oldukda ba berevatı şerife hizmetlerinde olan tercemanlardan ve oğullarından ve beher tercemanın ikişer nefer hizmetkârlarından ve kendi cinslerinden olan tüccar ve âdemlerinden ve salifüzzikir hizmetkârlarından maada devleti aliyye reayasından merkulmara intisab iddiasını idenlerin kelâmlarına iltifat olunmıyub üzerlerine edâsı lâzım gelân cizye ve tekâlîflerini şurutu mer'iyyesi üzre sair devleti

aliyye reayası misillü bittemam kendülerden tahsil ve ahiz eylemek üzere muhassılını emvale bir koşca tefhim ve kendü cinslerinden olan âdemlerle salifüzzikir hizmetkârlarından maada firenk libasile gezen devleti aliyye reayasına dahi kıyafetlerini tebdil ve reaya libasile gezmek üzere ibtida tenbih ve te'kidi azım idüb mütenebbih olmıyub badelyevm reayayı devleti aliyyeden firenk libasile ahiz olunanların haklarından gelinmek üzere ilâmlarile huzurumuza irsal idüb min baad bu nizamı müstahsenin hilâfına zihabden ve bu takrib ile ahidnamei hümayunum hilâfına hareketden ve müste'men taifesini mugayiri muahede rencide eylemekden gayetülgaye hazer ve ittikai tam eyleyesiz deyu 5 ca 1172 [1]

229

Sabanca gölünü Sakarya nehrine isale etmek için yapılan keşif masrafına dair

Ber vechi arpalık Koca İli sancağı mutasarrıfı Seyyid Mustafa Paşa damet maalihuya ve İznikmid kadısına ve Sabanca ve Adapazarı naiblerine hüküm ki

Sabanca gölü ve Sakarya nehri isalelerinin keşifleri hususıyçün bundan mukaddem sadrı âzam kethudası ve reisülküttabım ve sair mu'temedanı ricali devleti aliyyem ol tarafa irsal olunub masraflarına ve me'külâta dair ahali vilâyetden bir akçe ve bir nesne alınmış değil iken mumaileyhim oltarafdan badelavde rızayı hümayunuma mugayir âyanı vilâyet İznikmid kazasına üç kise ve Sabanca kazasına dört kise akçe ve Adapazarı kazasına otuz kise akçe tevzi ve tahsil eylediklerin ol havaliden deri aliyyeme gelenler sahihen mesmuumuz olduğundan gayri ahalden bazıları dahi hafiyeten haber virüb tezallümü hâl eylediklerin haber virdiler Bu haber sahih ise men'ü def'ine mukayyed olmıyub sükût ile muamele ve ruhsat göstermenden begayet taaccüb ve istiğrab olunmuştur Lâkin işin künhü sıhhatine kesbi vukuf ve ittila' olunmak lâzım gelmekle imdi işbu emri şerifim ... ile vusulünde haber virildiği vech üzere olmkıdar akçenin zikrolunan üç kazaya tevzi ve tahsil olunduğı sahih midir ve bu akçe kimle.e virilmiştir Yohsa henüz tahsil olunmıyub tevzi ve tahsili irade ve tasmim mi olunur beher hâl bu haberin bir aslı olmamak baidül ihtimal olmağla hakıykati hâl her nice ise alâ vechissihha tahsil ve ittila' ile isim ve resimlerle bu bid'ati seyyieye cesaret idenleri muaccelen deri aliyyeme tahrir ve ilâma müsaraat ve vakun hilâfını tahrirden ve ihmal ve tekâsülden begayet tehaşi ve mücanebet eylemen babında Fi evasıtı s 1173 [1]

[1] Vesika 103 müracaat. s 74.

[1] Vasıf tarihinde bu mes'ele hakkında şu kayıt vardır. Vasıf, Sabanca gölü ile Sa-

(İşbu emri serif mahalline vasıl ve bilcümle ulema ve suleha ve âyanı vilâyet meclisi ser'e cem ve muvacehelerinde fethü kıraet olundukda hakıykatı tafahhus ve sual ve cevablarında mumailayhimin nuzül ve avdetlerinde masraflarına ve me'kûlâta dair vilâyetimizden bir akçe ve bir habbe alınmıyub ve alındığı dahi mesmumumuz değildir Ve bu senei mubarekede öteden beri cari olan masrufat hesab ve kadime mugayir ziyade olunmadığından maada hususâ bu makule cesim masraf zam olunması vechen minelvüch kizbi sarih olub eshabı ağrazın sıdkı inhasi olduğunu haber virdiklerini natik İznikmid kadısı arz etmekle mazmunu ba fermanı âli şerh virilmiştir 28 s 1173)

230

Yalova'da acılmış olan kâğıdhanede hâlâ kâğıp yapılub yapılmadığına dair.

Yalak âbâd naibine ve serdarına hüküm ki

Darüssaade ağası esbak müteveffa Elhac Beşir Ağa'nın evkafından Yalak âbâd kazasında Elmali nam mahalde bina ve ihdas olunan kâğıd kârhanesi elyevm imal olunur mu olunmaz mı ve kim imal ider ve derununda istimal olunan âlât ne gûne âletdir ve ne mıkvardır Ve kârhanei mezbura tâbi çiftlik ve değirman ve tarlaları kimin zabtındadır ve kaç guruşa ilzam olunur bir maddesi mektum kalmamak vechile bu defa mübaşir tayin olunan hassa hasekilerinden Aydoslu Hasan Haseki zide kadrihu marifeti ve marifetiniz ile gereği gibi teftiş ve tafahhus ve harice çıkarılıb defter ve sıhhatü hakıykatı üzre arzu ilâm olunmak فرمانım olmağın işbu emri şerifim ısdar ve mübaşiri mumailayh ile irsal olunmuşdur Alâ vechissıhha bu hususun zahire ihracı matlubu hümayunum olmağla üçünüz bil ittifak bu emri ehemme kemali ihtimam ve dikkat ve ber vechi muharrer kârhanei mezbure elyevm imal olunur mu olunmaz mı ve mahallinde imal olunmuş mevcud kâğıd var mı ve imali nevechiledir ve imal iden kimdir ve derununda istimal olunan âlât nemakule âletdir ve nemıkvardır ve kârhanei mezbura tâbi çiftlik ve değirman ve bağçe ve tarlaları ve bostan arazileri kimin zabtındadır ve senede kaç

karya nehrini birleştirmek hususunda Üçüncü Mustafa'nın arzusundan bahs ederken diyor ki : « Deryayı himmetleri cuş ve şevki tab'ı mülükâneleri huruş idüp nehri mezkûrun icrasını irade ve keşfü muayene zımında kethudayı sadrı âzamı ve reisülküttab ve cebeci başı ve müderrisinden ilmi mesahada mehareti olan Giridi Ahmed Efendi ve sair erbabı vukuf mahalline firistade olunmuşidi Bir mıkdar yer hafir olundukda su çıkmağa başladığundan ve eyyamı şita teakubundan giruye avdet ve alâ rivayetin o havalide bulunan eshabı alâka ve emlâk zarar mülâhaza ve idrak eylediklerinden tarykını bulub me'murları taglit ile bu maslahatı nafiadan tebride sa'yü dikkat eylediler » 1172.

guruşa icar olunur bir maddesi ve bir hılâli mektum ve mestur kalmamak üzere mezid tedkik ve taharri ile cümlesini badettefahhus harice ihrac ve ael infirad sebtı defter olunub bir dâhi sual ve cevabı iktiza eylemiyecek vechile defteri mezbur imza ve mübaşiri mumaileyh ile deri aliyeme irsale ihtimam olunub kusur ve ihmalden ve bir maddesinin defterden haric kalmasma ruhsat ve cevazdan begayet hazer ve ittika eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuştur Fi evaili b 1173

231

Istanbul'da Lâleli Camii'nin inşası için Samakov'dan demir getirilmesine dair.

Sofya mollasına ve Samakov ve ... kadılarında ve Samakov nazırına hüküm ۲۱

Bu esnada لوجه الله تعالى Âsitanai saadetimde müceddeden inşa ve binasına iradei hümayunum teallük iden camii şerif ve imareti lâtifenin levazımatı binasından cüz'ü âzâmı olan timuru hâmin ziyade lüzum ve iktızası olub mubayea ile muaccelen bu tarafa nakli hususuna ihtimam ve dikkat olunmak ehemmi mehamdan olmağla imdi hâlâ bina emini tarafından tayin olunan mübaşir marifetile mevcut bulunan timurdan icab iden behası fiatı kadime üzere bina emini mumaileyhin tarafından eshabına an nakdin edâ ve teslim olunmak şartile kadri kifaye timur mubayea ve acaleten Tekfurdağı iskelesine sevkü nakil olunmasına ziyatle ihtimam ve tekayyüdü tam eyleyüb şöyle ki bazı özür ve illet iradile timuru mezbur te'hire kalub vaktile irişmamek lâzım gelür ise özür ve cevabınız mesmu' olmayub hakkınızdan gelineceğini muhakkak bilüb ana göre, bu emri ehemme mezid tekayyüd ve ikdam ve serimu kusur ve tehavünden ittikai tam eylemeniz babında Fi evaili b 1173 [1]

232

Muhasım deoletlerin birbirinden zabt iderek Türkiye limanlarına getirdikleri eşyadan gümrük resmi alınacağına dair.

Galata kadısına hüküm ki

Fırancelü ile İngilterelü beyinlerinde bir kaç senedenberu mütemadi

[1] Aynı tarihle, gene demir için Pıravişte naibine, kurşun için İzmir kadısına, mermer için Marmara ve Kara Mürsel naiblerine hükümler yazılmışdır. Taşçı ustaları için de Avlonya mutasarıfına hüküm gönderilmiştir. Caminin inşasına 23 şaban 1173 de başlanmış ve 6 ramazan 1177 de hitama ermıştır. Şaire Fitnat hanım şu tarihi söylemiştir ۱۱۷۷ مملی جامع سلطان مصطفی دربو s 178 , 232.

olan münafese ve muadata binaen ruyı deryada birbirini ahzû istirkak ve İstanbul ve İzmir iskelelerine getürecekleri eşyayı بزرگترین tarafından ve ahardan müdahale olunur mülâhazasile aldıkları eşyayı Alikurna [1] ve Cineve ve Malta ve بروج و نخونه و سلوه و البولون و الله nın bazı mahallerine götürüb Galata ve İzmir gümrüklerinin iptaline ve malı mirîlerinin kesrû noksanına bais olmağla şurutu ahidnamei hümayun mucibince yüz altmış bir tarihinde sadır olan emri şerif mucibince tarafeyn ruyi deryada birbirlerinden ahzû şikâr eyledikleri emtia ve eşyayı iskelei mezkûrlara her kangî milletin bandirasile getürürler ise icab iden resmi gümrükleri tahsil olunub müste'men ve reaya yedlerinde bulunan emtia ve eşyaya tarafından ve tarafı aharden müdahale olunmamak için sana hitaben emri şerifim sudurunu hâlâ İstanbul gümrüğü emini Esseyid İshak zide mæcdihu arzualile istid'a ve Divanı hümayun'umda mahfuz kuyudu ahkâma muraacaat olundukda mukaddemâ Niderlandelü ile Firancelü beyinlerinde muharebe vukuunda tagallüben birbirlerinden ahzû ihtilâs eyledikleri emtia ve eşyayı İzmir iskelesine nakil eylediklerinde ahidnamei hümayun şurutu mucibince fakat resmi gümrükleri tahsili için yüz on altı tarihinde emri şerif sadır olub ve Fırance ve İngilterelü memaliki mahrusem sularında ve kal'e tobları altında ve cezayir civarında cengü cidal eylemeyüb ve birbirlerinden ihtilâs eyledikleri emtia ve eşyayı fûruht murad eylediklerinde bir ferd iştira eylemamek üzre evamiri şerife sadır olub lâkin resmî gümrüğü alınmamak hususu tasrih olunmağla yüz on altı tarihinde resmi gümrük alınmak için sadır olan emri âli mucibince İngilterelü ile Firancelünün dahi birbirlerinden korsanlık ile ihtilâs eyledikleri emtia ve eşyanın beyiü şirasına ruhsat virilmamek üzre fakat resmî gümrükleri şuruta ahidnamei hümayun mucibince İzmir gümrüğü emini tarafından tahsil olundukdan sonra birbirlerinin beyinlerinde olan niza'larına konsolosları marifetile feysal virilmesini havi ba telhis yüz altmış bir senesi evasıtı rebîül ulâsında yine emini mumailiyh iltimasile mufassal ve meşruh bir kıt'a ve badehu mutlak tarafeyn sefineleri devleti aliyem sularında birbirlerine taarruz etmamek ve tarafeyn gemilerine devleti aliyem ahali ve reayasından bir ferd gemici ve cenkci ve hidmetkâr yazılmamak ve birbirlerine taarruz ile kangî iskele ve cezire ve limana varırlar ise sefinelerinin dümenleri alınub tevkıyf ve Dersaadetime ilâm olunacağını konsoloslara ve kapudanlara ifade olunarak men'ü def'lerine ihtimam ve dikkat olunmak üzre yüz yetmiş bir tarihinde mufassal ve meşruh evamiri şerife virildiği mukayyed ve memaliki mahruseme getürdükleri emtia ve eşyanın yüzde üç gümrükleri alınmak tarafeyne virilân

[1] Liguri.

ahidnamei hümayunlarda musarrah olmağla bu suretde altmış bir sene-sinde sadır olan emri şerif mucibince beyiü şiralara kat'â müdahale olunmıyarak mutlaka devleti aliyyem sularında ahzü ihtilâs olunmıyub devleti aliyyem sularından haric ve baid mahalde birbirlerinden ihtilâs ile İzmir ve Galata iskelelerine getirilân emtia ve eşyanın lâzım gelân resmi gümrükleri ahidnamei hümayun mucibince ahz olunmak üzere emri şerifim ihsan olunmasını emini mumaileyh iltimas eylediğın انتخار الاماجد والاکام bilfiil reisülküttabım olan Abdullah دام محمد ilâm itmeğın ilâmı mucibince amel olunmak babında fermanı âlişan sadır olmuştur deyu yazılmışdır Fi evası b 1173 [1]

233

Üçüncü Mustafa'nın çocuğu yakında doğacağı cihetle sultanın korkmaması için İstanbul'da top atılmamasına dair.

Boğaz Hisarları kal'eleri dizdarlarına hüküm ki
Bihamdihi tealâ zuhuru melhuz olan vilâdeti hümayunum alâmet ve emaratı tahakkuk eylediğine binaen tevellüdü hümayun vaki oluncıya dek İstanbul'da top atılmamak üzere bu tarafda iktiza edenlere gereği gibi tenbih ve te'kid olunub lâkin Bahri sefid'den gelecek kalyonlar kapudanlarına ve sefayın rüesasına bu tarafda ihba (r) ve tenbihi na mü-yesser olduğuna binaen siz ki dizdaranı mumaileyhim siz bilyümnü vel ikbal selâmetile vilâdeti hümayun vaki oluncıya dek İstanbul'a gelmek üzere Bahri sefid'den Boğaz Hisarları'na vürud iden gerek tüccar ve gerek miri ve müst'emen kalyon ve sefinelerin kapudan ve rüesasına ve zabitanı sairesine bu keyfiyeti her biriniz ifade ve tefhim ve İstanbul'da pişigâhı sarayı hümayunuma geldiklerinde âdet üzere top atmamak üzere muhkem tenbih ve te'kid eyleyüb gaflet ve müsamahadan begayet tehaşi ve mücanebet eylemeniz babında fermanı âli sadır olmuştur Fi evası ra 1174

234

Istanbul'da gedikli sarraflarla gümüşçülere dair.

Hâlâ Darbhane emini Elhac Mustafa Sıdkı zide mecdihuya hüküm ki
Alel esami baş muhasebeden virilân müfredat defteri mucibince yetmiş iki nefer gediklü sarrafan ile mubayeacı gümüşçiyan ve mülâzimleri ve sair bu makule sarraflık ider mu'temed ve mütemevvil zimmiler

[1] Vesika 64 müracaat. s. 42.

yüz otuz yedi nefere baliğ olmalarıyle eyadii nasda ahzü ita ve beyiü şirada harc olunan nakisül vezin altunları sarfu tebdil eylediklerinde noksan kıratını rayici behasından tenzil ile tebdil badehu ahar mahallere sarf etmeyüb beş hissede bir hissesi Mısır zencirlişi' ve zeri mahbub ve tuğralıdan ve bir hissesi dahi fındıkî ve yaldız ve İstanbul zeri mahbubundan ve baki üç hissesi Macar ve sair ana mümasıl envaından olmak şartile her bir neferi beher şehir biner altın getirüb Darbhanei âmireme teslim ve vezni muktezası üzre noksanı rayici behasından tenzil ile icab iden meblağı Darbhanei âmirenden ahzü istifa eylemek üzre müsaadei hümayunum erzani kılındığı halde bu takrile eyadii nasda deveran iden nakisül vezin altunları gerek ibadullah'a ve gerek canibi miriye kesrü zararı müterettib olmaksızın zamanı kalilde mündefi' ve muzmahil olacağı me'mul ve melhuz olmağla salifüzzikir zimmiler minvali meşruh üzere eyadii nasdan noksanı ikmalile sarfu tebdil eyledikleri nakisül vezin altunları bir takrib ile ahar mahallere vermeyüp her bir neferine şehriye biner altın olmak üzere istidad ve tahammüllerine göre beyinlerinde tevzi ve zikrolunan ecnasdan beher şehir Darbhanei âmireme yalnız yüz otuz yedi bin altın getirüb vezni hesabı üzre iktiza eden behasını tamül vezin rayic akçeden ahzü istifa eylemelerini ve bu hususda muhalefet ve tereddüd idenlerin muhkem haklarından gelineceğini tasrih ile müekkid emrişerifim sudurunu senki emini mumaileysin defteri mezbura ilâm ve hususu mezburun bu vechile nizamına iradei aliyyei husrevanem teallûk etmekle arzın mucubince zikrolunan sarraflar ve mubayeacı gümüşciyan ve mülâzimleri ve sairleri nakisül vezin ecnas altundan b her şehir Darbhanei âmireme yalnız yüz otuz yedi bin altın getirüb vezni hesabı üzre iktiza iden behasını tamül vezin rayic akçeden ahzü isifa eylemek üzere kalıbı hasene ifrag ve muktezayı nizam üzere hareket eylemelerini gereği gibi tevfiik ve bu hususda muhalefet ve tereddüd idenlerin muhkem haklarından gelineceğini tefhim ve her kim hilâfına hareket ider ise hakkından gelinmek için isim ve resmile ilâm eylemen babında fermanı âlişan sadır olmuştur Fi evahiri z 1174

235

İstanbul'daki dilencilerin toplattırılıp işde kullanılmak üzere İzmir'e gönderilmelerine dair.

Koca İli sancağı mutasarrıfı Ahmed Paşa'ya ve İznikmid kadısına hüküm ki

Asitanei saadetimde tamül âzâ ve akviyayı ricalden deryuze ve saillik ile sokaklarda ibadullah'a ta'cizi kendülere kârü kisb ittihaz iden kırk üç

nefer miktarı sailler ahz ve bir kayığa vaz ve kapu kethudası mübaşeretile İznikmide irsal olunmaların ilâmen işbu emri şerifim ısdar ve ... ile irsal olunmuşdur Bunların İznikmid'e irsal olunmalarından maksud medinei mazburede cerrü sūal ile ibadullahı ta'ciz ve tazyık için olmayub belki her birisini kuvvet ve istidadına göre münasib mahallere tevzi ve taksim ve bir fi'lü kâr ile kendülerini iştilgal ve deryuzelik kârı mekruhundan halâs eylemek iradesine mebni olduğu malûmunuz oldukda âzası tamam ve zer'ü harse kadir olanları kazai mezburda vaki kura ahalilerine tevzi ve taksim ve kârü kisbe ve hidmete münasib olan emredleri dahi kasaba mezburenin erbabı sanayiine tefrik ve teslim olunub ve tesellüm idenlere kendilerini salıvirmeyüb hizmeti lâzimei me'muresinde alâ eyyi halin istihdam ve imal eylemelerini tenbihi ekid ve bunlardan fimabaad Âsitane'ye gelmek iradesile İznikmid'de ahz olunanların te'dibi şedid ile mahallerine irca' ve teslim olunmalarına daima ihtimam ve dikkat ve temşiyeti maslahatın itmam ve ilâmile mübaşiri mumaileyhin avdetine bezli cehdü miknet eylemeniz babında fermanı âlişan sadır olmuşdur Buyurdumki Fi evaili s 1173

236

Şair Haşmet'in bervechi malikâne mutasarrıf olduğu mukataa reayasının yerlerinde iskân edilmelerine dair.

Karaman valisi veziri celil Mehmed Paşa'ya hüküm ki

Müderrişini kiramdan mevlâna Haşmet [1] zide ilmühunun ber vechi malikâne uhdesinde olan ekradı Likvanik لکوانیک mukataası reayası kadimden beru Adana civarında Atavereze آتاورزه kal'esinde kışlayub ve ol havalide vaki Erceğiz ارجهگيز ve Harmancık nam mahallerde güz mevsiminde ikamet ve hîni fetihden beru vaktü zamanile varub sakın ve malı mirileri mukataa mezkûre mutasarrıfları taraflarından ahzü kabz olunagelmışiken bu esnada beyinlerinde vuku' bulan ihtilâlden naşı dört beş seneden beru zimmetlerinde müctemi' olan malı mirilerini voyvodalarına virmediklerinden maada perakende ve perişan ve mukataa mezkûrenin defterlü reayasından Karnıtlı کرنیطلی aşireti Develü دودولو kazasına firar ve sairleri dahi Adana ve Kayseriye ve Boz Ok ve Sis ve Kars kazalarında tevattun idüb Likvanik لکوانیک reayasının me'vayı kadimleri olan Atavereze آتاورزه ve Harmancığ'a iskânlarıyçün yüz yetmiş dört senesi evası rebiülâhirinde Adana ve Kayseriye mutasarrıflarına ve Boz Ok sancağı mütesellimine ve

[1] Haşmet Efendi, suduru izamdan Abbas Efendi'nin oğlu, ve bu devrin meşhur sairidir. Koca Ragıp Paşa'nın adamlarındandı. Vefatı 1182 dedir. Matbu Divan'ı ile سوننامه ایرون ve سندالشعرا نامında eserleri vardır.

saire hitaben sadır olan emri şerifim mucibince zikrolunan Karnıtlı قریبلی ekradı sevahil tarafına gitmek üzere iken senki veziri müşarünileyhsin Raka' dan eyaleti Karaman'a gelür iken üzerlerinden geleceğini Develü oğlu Ahmed nam şakıy haber aldığı gibi mezburlara at ve kürek ve kılıc virüb salıvmeyüb camaati mezburenin olhevalide durması ibadullaha muzır olub sevahile sevkü itanları lâzım ve mühim olduğu mübaşir tarafından bu defa deri aliyyme ilâm ve sen bu hılâlde Develü üzerinden mürur üzere olacağıın melhuz olmağla mukaddemâ sadır olan emri şerifim mucibince Karnıtlı قریبلی ekradını mübaşiri marifetile buldukları mahal-lerden bieyyihalin kaldırub me'vayı kadimleri olan Atavreze ve Erceğiz dağı ve Harmancık nam sevahile sevkü nakil ve iskân itdirüb teallül ve muhalefet ve ahardan bir ferde mümanaat itdirmeyüb mazmunu emri şerifimin infaz ve icrasına ziyade ihtimam ve dikkat ve eğer aşireti mezbure halkı me'vayı kadimleri olan sevahile gitmekte inad ve ısrar iderler ise hey'eti mecmüalarile kaldırılıb Raka'ya iskân ve yahud Kıbrıs cezi-resine naklü itan olunacaklarını aşireti mezbure söz sahiblerine badettef-him vettehdid keyfiyyetlerini deri aliyyme arzu ilâma mübaderet eylemen babında Fi evahiri za 1175

237

Meraş valisi Sait Mehmed Paşa' nın vefatına dair.

Sabıka Meraş valisi vezir Said Paşa [1] hulûlü eceli mev'udile azimi darı şuhud olub eşyasının ve etbanın oğlu marifetile Haleb sevahilinde vaki münasib bir iskelede bulunan sefine (ye) tahmil ve berren Âsitanei aliyyme naklinde sühulet melhuz olduğına binaen senki veziri müşarünileyhsin müteveffayı mumaileyhin eşya ve etbaı Meraş'dan Haleb'e vürudunda âminen muhafaza olunarak hükûmetin dahilinde münasib bir iskeleye nakline ve sefineye tahmil ve bu tarafa tesyirine muavenet ve ihtimam eylemen fermanım olmağın imdi işbu emri şerifim... ile ledel vusul müteveffayı müşarünileyhin etba' ve eşbâi ve muhallefat ve metrukâtı biavnihi tealâ oğlu marifetile Haleb'e vürudunda emnü selâmet ile hükûmetin dahilinde vaki münasib bir iskeleye nakil ve bir sefine (ye) tahmil ve cümlesinin Âsitanei saadetime tesyir (ine) mezid muavenet ve müsaade birle cümlesinin mashuben bisselâme bu tarafa sevkü tesyirlerine himmet ve muavenet eylemen babında Fi evasıtı r 1175 [2]

[1] İbrahim müteferrika ile beraber ilk türk matbaasını açan Sait Mehmed Efendi. Meraş eyaletinin senece iki taksit ile on bir bin beş yüz gurus hazariyyesi kendisine verilmiştir Fi 14 rebiülâhir 1174. Tarihi Vasıf, s 204.

[2] Yeni bir valî tayin olununcuya kadar Zülkadir zade Mahmud Bey mütesellim tayin

238

Istanbul'da vukua gelen yangından dolayı yapılacak binalara lâzım olan kirecin tedarikine dair.

Anadolu valisi vezir Mehmed Paşa'ya ve Aydın muhassılı Hüseyin Paşa'ya ve Bursa kadısı zidet fezailühuya ve Mudanya ve Aydın ve sair olhavalide vaki kazaların kuzat ve nüvvabına ve zabıtane hüküm ki

Bu defa Âsitanei saadetimde vaki olan harıkı kebir takribile bina olunacak menziller için kesret üzre kirecin lüzumu ve iktizası var iken Üsküdar'a tâbi Darıca nam mahalde kirec harkıyla me'lûf olan zimmiler mahalli mezburu terk ve Kütahya ve Bursa ve Mudanya ve Aydın kazalarına ve civarlarına müteferrik ve olhavalide kirec hark eyledikleri haber virilmekle zikrolunan zimmiler tahtı hükûmetinizde her nemahalde bulunurlar ise tayin olunan haseki mübaşeretile cümlesi kaldırılıb iade ve Darıca tarafına muaccelen sevku tesyir olunmak fermanım olmagin imdi harik sebebi ile bu hâlde ibadullaha kirecin ziyade lüzumu olduğunu bilerek hükûmetiniz dahilinde ne miktar kirecci taifesi bulunur ise özü illetlerine kat'â iltifat olunmıyarak ve bir neferi giruye kalmamak üzere cümlesinin mübaşiri marifetile *على ای وجهه كان* yerlerinden tahrik ve Darıca'ya doğru iade ve sevku isallerine ihtimam ve dikkat olunub edna rehavet ve kusurdan ziyade tehaşi ve mubaadet eylemeniz babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Fi evaili za 1175

239

İşi için Divan'a müracaat iden'erden para alınarak olmayacak işlere dair ferman yazılmamasına dair,

İzzetlû reisül küttab Efendi

Erbabı mesalihin şer' ü kanuna muvafık ve miriye dair vaki olan umur ve hususları alâ mahüvelâde Divanı hümayun ve Maliye kalemlerinden neski vahid üzre rü'yet oluna gelüp yolunda olmıyan kâğıdlarına cevab virilür iken eshabı hacat husamalarından ahzi intikam ve tecrim ve ızrar kasdile mücab olmıyup kalemejni mezbureyin kâtiblerinden bazılarına iltica ve anlar dahi bir kaç gurus ziyade virilür ise dilhahın üzre fermanı yazdırırım deyu erbabı mesalihi iğfal ve birer lu'bü dek ile ziyade akçelerine alub yolunda olmıyan işlerini yoluna komak sevdasile Maliye'den yazılmıyacak kâğıdları Divanı hümayun kaleminden tahrir itdirdüb niçe ihtilâl ve fesadın hudusüne ve erbabı mesalih yedlerinde evamirin kesre-

olunmuş ve yollarda eşyanın muhafazası için "yol üzerinde vaki kuzat ve nüvvab ve ket-huda yerleri ve yeniçeri serdarları ve sair zabıtana,, hüküm yazılmıştır Fi evasıtı r 1175.

tine ve davalarının hilâfı olmak hasebile ibadullahın bihuzur olmalarına ve maslahatların İslâmbol'da ziyade meksü tevakkuflarına sebep ve illet oldukları malûmu hümayun olub bu keyfiyeti reddiye'nin men' ü def'ine ve nizamı merguba idhal ve rabt olunmasına iradei şahanem teallük itmeğin imdi erbabı mesalihin şer'i şerife ve kanunu münife mutabık ve kuyudata muvafık buyurılan kâğıdlarına Bu senin işine yaramaz deyu ziyade akçeye taman sureti ahare ifrag daiyesile müdahale ve iraei taryık eylemeyüb muktezayı ferman üzere emri şerif tahrir ve sahibi yedine virilüb tağyir ve tebdili suret eylemeyüb ve şer'ü kanuna ve nizamı bilâda müteallik olan umuru Maliye kaleminde ve hususatı mirîyyeyi Divan kaleminde tahrir eylemamek ve iğfal ve hile ile mu'taddan ziyade akçe almamak ve işlerine derhal temşiyet virmek üzere beğlik ve kise ve rüüs kalemleri küttabına tefhim ve gereği gibi tenbihi ekid ve cümlesine ilâm ve işaat idüb mütenebbih olmyanların haklarından gelineceğini dahi ifade ile tarafınızdan bu hususa nezaret ve ihtimam ve dikkat eyleyesiz deyu 29 l 1177

240

Fatih civarındaki çingenelerin Edirne kapısının da eskiden oturdukları yerlere nakil ve iskân edilmelerine dair.

Dergâhı muallâm yeniçerileri ağası olan Mehmed Ağa dame ulüvvühuya hüküm ki

Merhum ve mağfurun leh Ebülfetih sultan Mehmed han hazretlerinin camii şerifleri civarında kıbtıyan taifesi sakin olagelmiş değil iken altmış tarihinden sonra taifei merkume birer takrib Büyük Karaman ve Dülgerzade mahallelerinde menazil ve odalarda tevattun eyleyüb ve mahalleteyni merkumeteyin civarı Ebülfetih olmağla taifei mezbure mürtekibi nevahi olduklarından naşi mahalleteyni mezkûre'teyin ahali'leri ef'al ve akvallerinden mutazarrır ve mütezzi olduklarını havi mubarek rikâbı müstetabı hümayunuma ref'i rik'a ile inha ve aйтmış dört tarihinde ihracları için sadır olan emri celilüşşan mucibince cümlesi ihrac ve Edirne Kapısı dahilinde vaki kadimden kıbtıyan sakin oldukları mahalleri mahalli nakil ve iskân olunmalarını istid'a ve keyfiyyetlerinin hakıykatine ittıla' için İstanbul kadısı Efendi'ye havale olundukda ber vechi muharrer ilâm ve ilâmı mezkûr huzuru lâmiinnuru şahaneme arzutakdim olundukda civarı Ebülfetihden taifei merkume kaldınlub kadimî sakin oldukları mahalli mezbura iskân olunmak emrine ihtimam oluna deyu hattı hümayunu mehabetmakrunum şerefsudur bulmağla imdi ber mucibi hattı hümayunu şevketmakrun civarı Ebülfetih olan mahal mez-

burede sakin ve mütemekkin olan kıbtı taifesinin rical ve nisvan ve sıbyanından bir neferi giru kalmamak şartile cümlesi çeri başıları marifetile oldukları mahallerden ihrac ve Edirne kapısı dahilinde vaki kadimden kıptıyan sakin oldukları mahallere iyvâ ve ikân eyleyüb baadezin taifei merkume civarı Fatih'de iskân olunmamak emrine aleddevam ihtimamı tam ve tenbihi lâzım gelânlere alâ vechittehdid tenbih ekid ve ifham ve cümlesinin ihrac ve kadimi yerleri olan mahallere iyvâ ve iskân olunduklarını arzu ilâm eylemen babında Fi evaili ca 1176

241

İstanbul'da oturan işsiz güçsüz kimselerin memleketlerine gönderilmelerine dair.

Koca İli sancağı mutasarrıfı... dame ikbalihuya hüküm ki
 Âsitanei alıyyemde bu hilâlde serseri keştü gûzar ile müzahame iden bazı ekrad ve bilâ maslahat vafir kimesneler ahz ve vilâyetlerine gitmek için İstanbul gümrüğü emini marifetile peyderpey ve ceste ceste kayıklara vaz' ve oltarafa sevku tesyir olunmak üzere emri hümayunum sadır olmağla imdi bu misillûler kayıklar ile bu taraftan vardıkca İznikmid'de ve havalisinde kat'â tevakkuf ve âram itdirilmeyüb yanlarına âdemler tayini ile hududundan ihrac ve vilâyetlerine sevku irsal idüb ve gitmeyüb dönüb İznikmid'de tutulmak lâzım gelür ise habsü te'dib olunursuz deyu kendülere tefhim ve te'kid ve badehu hazai hükümetin dahilinde olan iskelelerin hukkâm ve zabitlerine dahi tarafından buyrulduklar neşrü irsal ve taşradan bilâ maslahat serseri gelân kimesneleri bu tarafa salıvirmemek ve Âsitane'den teb'id olunanlarını bilâ tereddüd vilâyetlerine göndermek hususlarını kemali te'kid ve teşdid birle mazmunu emri şerifimin infazına gayetül gaye daima dikkat ve ihtimam eyleyüb şöyleki bu taraftan gönderilânlerin birisi Üsküdar'da ve Âsitane'de ahz olunmak lâzım gelür ise rehavet ve kusuruna haml ile itizarın kat'â kabul ve ısga ve azlinle kanaat ve iktifa olunıyub alâ eyyi halin hakkından gelineceğini cezmen ve yekinen bilüb ana göre mezid basiret ve intibah üzere hareket ve serimu hilâfından hazer ve mücanebet eylemen babında Fi evasıtı l 1176

242

Koca Ragıp Paşa'nın vefatına ve Helep'teki emvalinin tahsiline dair.

Haleb valisi sadrı esbak vezirim Mustafa Paşa'ya ve Haleb kadısına hüküm ki

Bu hilâlde dari bekaya irtihal iden sadrı sabık Ragıp Mehmed Paşa'-

nın ibtidai sadaretinden fevti gününe dek sarraflık ve bazirgânlığı hidmetinde olan Bedros ve Kazaz nam sarrafların zimmetlerinde müteveffayı mumaileyhin vafir mali olub ve mesfuranın dahi medinei Haleb'de şeriklerine vafir mal gönderdikleri tahkiykan haber virilüb emvali mürsele zahire ihrac olunması kat'â muradı hümayunum olmağla hassa bostanı hasekilerinden kıdvetül emasilü vel akran [1].. zide kadrihu mübaşir tayin ve emri şerifimle irsal olumuşdur İmdi vusulünde mesfurânın oltarafda olan şeriklerinin ibtidaen odası ve sair mazanne olan mahzenleri temhir ve badehu şeriki mezbur terceman ve yahud müste'men makulesinden ise konsolosu marifetile ahiz müste'men değil ise mübaşiri mumaileh marifeti ile ahiz ve marifeti şer' ve haseki mumaileyh mübaşeretü ve nezaretü ile odası ve malzimeleri açılıb nükud ve emtiası mıkdar ve ecnası ile tahrir ve defter ve evrakı her nesi var ise bir danesi zayı olmamak üzre anı dahi zabt ve imrarı nazar olunub bu taraftan kendüye gönderilân emvâle ve zimmine tahsili ıtıla' ve cümle evrakı izah olunarak sebtü defter olunub ve defteri mezburu deri alıyyeme irsale mübaderet ve eşya ve nükud muharrere yine odaya vaz' ve odai mezbureyi muhkem seddü hatm eyleyüb badehu ne gûne emri şerifim varid olur ise ana göre hareket eylesesiz Emvali mürselenin kemali ihtimam ve dikkatiniz ile zahire ihrac olunması sizden matlubu hümayunumdur Şöyleki kusur ve müsahmanız sebebi ile bir maddesi mektum ve haric kalmak lâzım gelür ise özrü illetiniz kabule karin olmayacağını muhakkak bilüb ana göre basiret ve intibah ile istikamet üzre hareket ve serimu kusurdan begayet hazer ve mücanebet eylemeniz babında Fi evasıtı l 1176 [2]

243

Lâleli Camii'ni tezvin için Bandırma'dan renkli taşlar getirilmesine dair.

Bandırma voyvodası ... ve sair iş erleri zide kadrihüme hüküm ki Âsitanei saadetimde Lâleli Çeşme kurbinde حسب الله تعالى bina ve ihyasına iradei hümayunum teallük iden camii şerif derununa vaz'olunmak için Bandırma canibinden siyah ve sarı ve kırmızı ve sair elvan senk mermerlerin mahalli merkumdan getürdülmesinin ziyade lüzum ve iktizası olduğundan ebniyei mezkûrenin tetmim ve tekмили bu taşların gelmesine mevkufl olmağla tulen dörder üçer ikişer zira' ve arzan birer ve birer buçuk zira' seksen aded senk elvan mermerleri senki Bandırma voyvodası muma-

[1] Ali Haseki.

[2] Neticede bir şey elde edilememiştir. Evahiri z 1186 tarihli hüküm. - Tarihi Vasıf's 221.

ileyhsin binnefis kendin taş olan mahallere varub olmkıdar mermer taşları her ne tariyk ve her ne vechile olur ise olsun alâ eyyi halin ihrac ve hacedgâni Divanı hümayun'umdan hâlâ ruznamçei evvel olub camii hümayunumun bina emini olan Yusuf dame mecdihu tarafından tayin olunan mübaşire serian teslim ve camii hümayunuma naklü tesyirlerinde ihtimamı tam eylemeniz için siz ki mumaileyhim siz size hitaben müekkid emri şerifim sudurunu bina emini mumaileyh arzuhal birle istid'a itmeğin vechi meşruh üzre amel ve hareket olunub hilâfından gayetülgaye hazer ve mücanebet eylemeniz babında Fi evahiri za 1176 [1]

244

Lâleli Camii'ne serilecek halıların Uşak'ta dokutulub gönderilmesine dair.

Hâlâ Anadolu valisi vezir Hüseyin Paşa'ya hüküm ki İstanbul'da Lâleli Çeşme kurbinde حسیته تعالی müceddeden bina ve ihyasına muvaffak olduğum camii hümayunum hüsnü hitama karib olmakdan naşi derunu nur lemeanına ferş olunacak kaliçelerin bir gün mukaddem tedarik ve ihzarı mühim ve muktazi olmağla kasabai Uşak ve havalisinde her birinin tul ve arzı bu taraftan gönderilân ölçüye ve kıymetleri Evkafı hümayun'umdan virilmek üzre mihrabsız âlâ ve münakkaş kaliçeleri acaleten nescü imal itdirüb biavnihî talâ gelecek ramazanı şerifden akdem Âsitanei saadetmedarıma defterile maan tesyir ve irsal eylemen için mahsusan iş bu emri şerifim ısdar ve ... ile irsal olunmuşdur Gönderilân ölçüye göre olmkıdar kaliçelerin acaleten imal ve irsali senden matlubu mülûkânem olduğu malûmum oldukda ber minvali muharrer kasabai Uşak'da ve havalisinde her birinin tul ve arzını gönderilân ölçüye göre mihrabsız âlâ ve münakkaş olmak ve kıymetleri tarafı Evkafı hümayun'umdan virilmek şartile marifetinle iktiza iden kaliçeleri muaccelen nescü imal itdirüb بفضلہ تعالی ramazanı şerifden mukaddem Dersaadetime naklü irsal eylemeğe sarfı mezidi vüs'ü kudret ve mıkdarı zerre avku te'hirden ve ihmal ve müsamahadan gayetülgaye tehaşi ve mücanebet eylemen babında Fi evasıtı m 1177 (Te'kiden ve ihtimamen isticali için emri şerif yazılmışdır Evasıtı r 1177)

245

Lâleli Camii'ne serilecek halıların bir an evvel gönderilmesine dair.

Hâlâ Anadolu valisi vezir Hüseyin Paşa'ya hüküm ki Darülhilâfetül aliyyemde Lâleli Çeşme kurbinde لرحمة الله تعالی müceddeden

[1] Taşların sür'atle nakli için Aydıncık kadısına da hüküm yazılmıştır.

bina ve ihyasına mübaşeret ve hüsnü hitama karib olan camii lâmiül envara bastu ferş olunacak kalıçelerin tul ve arzı bundan mukaddem gönderilân ölçüye göre âlâ ve münakkaş olmak üzere kasabai Uşak'da nesci ve ramzanî şerifden mukaddem deri alıyyeme irsali hususu emri şerifimle sana tavsiye ve te'kid olunmuş idi Elhaletü hazihî ma'bedi lâtifî mezbur avnü inayeti müsehhilül esbabile kariben residei hüsnü itmam olmak üzere olduğundan matlubu hümayunum olan kalıçelerin cümlesi inşaallahü tealâ bu salî meymenet iştimal recebi şerifinde bu tarafda mevcud ve hazır bulunması ehemmi elzem olduğuna binaen mukaddemâ ilâmı hal için te'kidten ve ihtimamen işbu emri şerifim ısdar ve ... ile irsal olunmuşdur Ebnîyesi badelhitam camii şerifi hümayunda edayı salât kalıçei mezburenin ferşine mütevakıf olduğu malûmun oldukda bu hatbı ehemde kat'â fütur ve kusuru tecviz etmiyerek nessacların üzerine şimdiden mu'temed ve kârgüzar âdemlerini tayin ve inayeti rabbi izzet ile recebi şerifde kalıçeler bu tarafda mevcud bulunmak ve cümlesi âlâ ve münakkaş olmak üzere tekmillerinde kemali tekayyüd ve ihtimam ve leylü nehar nessacların yanlarından münfek olmamak ve bir dakika mukaddem âlâ ve bol nakış ile nescü itmamlarına terki habı rahat eylemek üzere tayin ideceğin âdemlerine bir hoşca tenbihi ekid ve bir tarafdan peyderpey âdemler irsalile residei hüsnü hitamlarına sa'yü ciddi tam eyleyüb tamam oldukda giçelere sarılıb mahfuzan derhal davarlara tahmil ve serian ve acilen bu tarafâ ulaştırmağa sarfı vüs'ü kudret ve edna kusur ve ihmalden begayet hazer ve mübaadet eylemen babında Evası; r 1177

246

Istanbul'a getirilecek zeytin yağlarına dair.

Yund adası ve civarında vaki kuzat ve nüvvaba ve zabitan zide kadrihüme hüküm ki

Âsitanei alıyyemde sakin ibadullahın külli yevmin muhtac oldukları rugani zeyt kesret üzere nakil ve behayı rahis ile fûruht olunur iken rugani zeyt tüccarı ziyadeye fûruht murad etmelerile İstanbul kadısı tarafından tüccar beyninde sual olundukda Midillü ve Edremid ve Yund adası ve civarlarında altı vakıyye zeyt yağın! altmış sekiz paraya alub Âsitane'ye gelince beher vakıyyesin gümrük ve navul ve hammaliyesi zam olundukda dört buçuk akçe masraf ile mali otuz sekiz buçuk akçeye olur deyu haber virdiklerine binaen hususu mezburun sıhhat ve hakıykati teftiş olunub ve mahalli ahara fûruht olunmıyub zeytun yağı çıkan mahallerden kesret üzere yağ getürdilmek ile İstanbul kadısı tarafından virilân taktırir kâğıdına mebni sadır olan emri şerifim sadrı âzam çukadar-

larından Mehmed zide kadrihu mübaferetile irsal olunmuşiken henüz haberi zuhur eylemeyüb ve henüz bir vakıyye rugani zeyt gelmeyüb ihmal ve tekâsülünüz bedidar olmağla te'kiden ve isticalen işbu emri şerifim dahi ısdar ve irsal olunmuşdur İmdi vusulünde bu babda ihmal ve tekâsül olunmıyub mukaddemâ sadır olan emri şerifim mucibince oltarafda beher vakıyye rugani zeyt kaçır akçeye beyi olunur ve Âsitane'ye gelince masrafı kaç akçeye balığ olur tedkıyk üzre bigaraz kimesnelerden istifsar ve sıhhati üzre deri alıyyeme ilâm ve iş'arla izalei zarureti ibadullah için bu defa rugani zeyt mahalli ahare virilmeyüb kesret üzre heman Âsitanei alıyyeme sevku tesyire kemali ihtimam ve sa'yi malâkelâm eyleyüb bundan sonra dahi rehavet ve tekâsülünüz vaki olmak lâzım gelür ise hakkınızdan gelineceğini muhakkak bilüb ana göre basiret ve intibah üzre amel ve hareket eylemeniz babında fermanı âlişan yazılmışdır Fi evasıtı s 1178

Bir sureti

Edremid ve civarında vaki kuzat ve nüvvaba ve zabıtana [1]

247

Istanbul'a zeytin yağı gelebilmek için zeytin yağı mukataasının nizam altına alınmasına dair.

Mekri ve Taş Öz ve civarlarında vaki kuzat ve nüvvab zide fazlühüme ve zabitan ve gümrükçiler zide kadrihüme hüküm ki

Rugani zeytin killetine binaen Âsitanei alıyyemde sinîni sabıkadan ziyade beha ile fûruht olunub zeyt yağı tedariki hususunda fukara mustaribül bal olduklarıyçün oltaraflardan beher vakıyye rugani zeyt kaçır akçeye beyi olunur tedkik üzre bigaraz kimesnelerden istifsar ve sıhhati üzre deri alıyyeme ilâm ve iş'ar olunmak ve ancak bu defa def'i zarureti ibadullah için rugani zeyt mahalli ahare virilmeyüb kesret üzre heman Âsitanei alıyyeme gönderilmek üzre bir kaç gün mukaddem emri şerifim ısdar ve irsal olunmuş idi Lâkin bu tarafa rugani zeytin killet üzre gelmesine sebep rugani zeyt rüsumu mukataasına mutasarrıf olanların mültezimleri Dilediğimiz kimesnelere rugani zeyti fûruht eylemek üzre yedimizde Maliye'den fermanlarımız vardır deyu rugani zeytin ekserisi Arabistan tüccarına ve müste'men taifesine fûruht olduğu sahihan ihbar olunub binaenaleyh Âsitanei alıyyeme gelân rugani zeyt akallı kalil ve ibadullah kadri kifayeden dun olub müste'men keferesine fûruht olunacak rugani zeytin haddi muayyene rabtu tahsisi ile nizam virilmek lâzım gel-

[1] Bundan başka Taş Öz ceziresi naibine de yazılmıştır Fi evahiri s 1178.

mekle resmi rugani zeyt mukataasına kesrû noksan terettüb eylemamek için badelyevem hasıl olan rugani zeytin sülüsü müste'men taifesine fûruht olunmak ve sülüsânı Âsitanei aliyemde fûruht olunmak üzere Âsitanei aliyeme gönderilmek fermanım olmagın mahsusân işbu emri şerifim ısdar ve irsal olunmuşdur Nizamı mezbur sicillâta ve gümrük defterlerine badel kayıd elyevm mahzenlerde her nemıkdar mevcut rugani zeyt var ise sülüsü müste'men taifesine fûruht olunub maadasının cümlesi kayıklara vaz' ve tarafı şer'den mıkdarı beyanile rüesa yedlerine mühürlü pusla virilerek muaccelen Âsitanei aliyem canibine kesret üzere rugani zeyt sevku irsal olunmasına bilittifak ihtimam ve dikkat ve mukaddemâ sadır olan emri şerifim mantukınca rugani zeytin beher vakiyyesi kaçır akçeye fûruht olunur ve bu tarafa gelince masrafı nemıkdara balig olur sıhhatini deri aliyeme ilâm ve tahrire mübaderet olunub badelyevem nizamı mezbura mugayir hasıl olan rugani zeytin sülüsünden ziyade Arabistan taraflarına ve müste'men taifesine bir vakiyye rugani zeyt fûruht olunmamak ve nakline ruhsat ve cevaz gösterilmemek üzere gümrükcilere ve eshabı zeyte ve sair tenbihi iktiza idenlere gereği gibi tenbih ve mütenebbih olmyanların zecrû te'diblerine mübaderet ve mahzenlerde nemıkdar zeyt yağı var ise ve bundan sonra hasıl olacak zeyt yağının cümlesi ihtiyar olunan nizamı mezbure üzere naklü fûruhtuna ve nizamı mezburun muhafaza ve istikrarına kemali sa'yü dikkat olunarak acaleten ve müsaraaten bu tarafa kesret üzere rugani zeyt irsaline teşmiri saidi gayret ve ikdamü himmet olunub iğmaz ve müsamahadan ve emri şerifime muhalif kusur ve müsaheleden gayetül gaye mücanebet eyleyesiz Şöyleki işbu emri şerifimin mugayiri tayin olunan mıkdarı mezburden ziyade Arabistan taraflarına ve müste'men taifesine rugani zeyt fûruhti külliyyen men' olunacağı muhakkak idüğü malûmunuz oldukda ana göre akıbeti kârı fikrû endişe idcrek mütabassırane hareket eylemeniz babında Fi evahiri s 1178[1]

248

Defteri hakanî kâtiblerinin kazançlarına dair.

Hâlâ defter emini olan Mehmed Emin dame mecdihuya hüküm ki

Dfteri hakanî küttabının hulefa ve şakirdanı süddei saadetime arzuhal idüb kalemi mezburda zuhur iden erbabı mesalihin kaide üzere rızalarile ketebenin hizmetleri mukabelesinde viregeldikleri kalemiyyelerinden bir mıkdarını kutu yevmiyelerine masraf ve bir mıkdarı orta tabirile

[1] Bu hükmün birer sureti de Yund adasına, Edremid'e, Midilli'ye ve Mora valisi ile oralarda vaki kuzat, nüvvab, zabitan ve gümrükçülere de yazılmıştır.

kisedarlarında mahfuzu zarf olub beher mah kalemi mezburun masarifi badel ihrac bakıyyesinin üç beş ayda bir defa kisedarları marifetile cümleye alâ meratibihim tevzi ve taksimi ikiyüz seneden beru rabıtai nizamı hâlleri iken beş on seneden beru defter eminleri etba' iğvasile salifüzzikir badelmasraf beynel ketebe lieclittevzi ibka olunan nısıf orta akçeyi beher mah kisedarlarından ahz idüb gadir ve nizam'arına halel virüb bu sebeb ile ba rüusu hümayun şakirdlik hizmetinde müstahdem olan müstaid şakirdanın kaleme ademi itibarları bu misillü muhdes zuhurundan naşi ve baki fukarayı küttaba gadri mucib olduğun bildirüb badelmasraf baki kalan orta akçelerine ümena taraflarından vaz'ı yed ve müdahale ve taarruz olunmamak babında emri şerifim sudurunu istid'a ve küttabı merkumenin kadimisi üzre nizamını istid'a eyledikleri harc maddesinin hakıykati sual olundukda berat tezkeresi tahrir iden kâtibler erbabı mesalihden mu'tadı kadim üzre kâtibiyyesini aldıktan sonra içinden malümül mıkdarını kendüsi ahz ve kusurunu orta tabirile kisedar bulunanlara tevdi ve bir kaç ayda bir mıkdar akçe müctemi oldukda mücellid ve odacı ve imam ve müezzin şehriyyeleri ve sair kalem masrafı zikrolunan akçeden ihrac olunduktan sonra baki kalanını kalemin bilcümle küttab ve şakirdanına tevzi eylemek iki yüz seneden beru kaidei kadimelerinden iken beş on sene mukaddem defter eminlerinden birisi badelmasarif baki kalan orta akçesinin nısıfını bazı kimesnelerin limaslahatin tergibü tahrisiyle kendüsi ahz idüb ahlâfı dahi isri selefte ittiba' zemininde muhdesi mezburu itka eylediklerin inha ve bu babda emekdaran ve müstaidanı kaleme ve cümleye gadir şümülü nümayan olub muhdesi mezburun ref'ini istid'a itmelerile maddei mezbure cüz'ıyyat makulesinden ve hususâ defter emanetile taltif olunanlara göre لايسمن ولاينقى من جوع kabilinden olub ve zuafayı küttabı kaleme göre âdeti me'lû'fei nafia her ne kadar kalil ise dahi andan mahrumiyeti emri cesim olmağla müsted'alarına müsaade ve ref'i bid'ati seyyie idadından ma'dud olduğuna binaen fimabaad zikrolunan orta akçelerine taarruz olunmamak üzre emri âlişanım sudurıyçün sen ki emini mumaileyhsin ilâm etmenle ilâmın mucibince fimabaad zikrolunan orta akçelerine defter ümenası taraflarından müdahale ve taarruz olunmıyub hasıl olan orta akçesi kadimisi üzre küttab beyninde tevzi ve taksim ve bu nizam düsturül amel tutulmak babında Fi evaili r 1178

Rum İli kazıaskerine küküm ki

İslâmbol ve havalisinde olan Rum taifesinin bazı eşirra ve müzevir-leri kârü kisiblerle iştiğal eylemeyüb tabiatlerinde merkûz olan mel'anet ve hıyanetlerini icra ve celbi emvali fukara fikri fasidile beyinlerinde ihdası tezvirat idüb kimi davacı ve kimi şahidi zor olarak tasmim eyledikleri deavii kâzibelerini mahalli cemiyetlerinde sureti şer'e ba'del ifrag nice ehli ırz ve eytam ve dul ve bikes rical ve nisvanı tecrim ve tagrim eylemek âdet pişeleri olduğından Rum milletinin eşirrayı mezburêden bir dürlü emniyet ve rahatleri kalmıyub te'dib ve gûşmallarında müsamaaha olundukca ef'ali kabihalarına dahi ziyade fırsatyab ve bu vechile yevmen feyevmen tekessürleri bi irtiyab olduğundan gayri müzevirünü mezburün bazı eşirra avretleri ücret ile kendülerine sahib idüb anlar dahi sahte sıbyan ile kimi kocam ve kimi karındaşımdır deyu envai ifkü iftiraya cesaret zımnında rikâbı müstetabı mülûkâneme ve gâh Divanı hümayun'uma ref'i rik'ayı iştikâdan hâli olmyub ehli ırz makuleleri daima havfü lerzan üzre olmalarile ıtminanı bal ve refahı hâli derdimendan için def'i şerlerle te'dibatı lâyıkalının icra olunması bihuzur olan ehli ırz makulesi tezallüm ve istid'a eyledikleri İslâmbol Rum patriki ve Âsitane'de mukıym metrepelidan cemaati iki kıt'a memhur arzuhallerile istirham ve hulâsaları merfuu payei seriri ma'delet masiri şehinşahanem kılınub bu misillü şirret davada gezenler Rum patriki marifetile nef-yolunalar deyu mubarek hattı hümayunu inayet makrunum şerefyaftei sudur olmagın imdi milleti mezbure taifesinin vaki olan deavilerine kemali dikkat ve ihtimam ve bir kimesnenin davası isnad ve mahzâ kizbü düruğ ve ifkü bühtan olduğu zahir oldukda bu misillûler inha olunmyub tevkıyf ve Rum patriki tarafına ihbar olunub davaya tesaddileri mutlaka ızrar ve ta'ciz için olduğu haber virildikde inayet rizi sudur iden hattı şerif şefekat redifim mucibince Rum patriki marifetile te'dibatı lâyıkalı icra olunarak ve eşirrayı mezburenin inkitaina ve def'ü şerrü mazarratlarına ve sahte sıbyan ve ifkü bühtan ile mahkemei şerifine varan nisa taifesinin dahi tardu zecirlerine ziyade sa'yü ihtimam ve bu keyfiyyet halefen an selef malûmu hukâm olmak için sicilli mahfuza kaydü sebt olunub min baad serimu gafflet ve müsaheleden hazer ve mübaadet eylemen babında Fi evası ca 1178 [1]

Bir sureti

Bir sureti

Bir sureti

Bir sureti

Istanbul kadısına Galata kadısına Üsküdar kadısına Haslar kadısına

[1] Ermeniler hakkında da Rumeli kazaskerine aynı hüküm yazılmıştır Fi evaili c 1178.

250

Istanbul'da arzuhalcıların usul ve nizamlarına dair.

Hâlâ Divanı hümayun'umda çavuş başı olan Ahmed dame mecdihuya küküm ki

Hâlâ arzuhalcı başı Osman nam kimesnenin virdiği arzuhalinde arzuhalcı taifesinden adimül bizaa ve fenni inşadan bibehre olan kimesneler dükkân ve cami havlilerinde kıraat olunmaz nice hücreti müstelzim arzuhaller tahririle umuru ibadı ve huşkâmı mirîyi münhil harekâtdan hâli olmamaları ile bu misillülerin men'ini istid'a ve Divanı hümayun'umda mahfus rüusu hümayunumun kaydına müracaat olunçukda arzuhalcı taifesi kadimden beru arzuhalcı başı ve Divanı hümayun çavuşları ocağı zabitanından çavuşlar emini ve kâtibi marifetile müstakıym arzuhal tahririne kadir hoşnüvis ve ehli ırz ve şer'i şerife ve kanunu münife va kaidei mirîyeye vakıf mücerrebül etvar kimesneler intihab ve çavuş başı bulunanlar tarafından izinlerini havı virilân tezkeresi (ile) istihdam o:una gelmişiken biraz müddetden beru bu nizama müraat olunmıyub elyevm bilâ izin dükkân köşelerinde ve kahveci dükkânlarında ve bazan medrese ve cami havlilerinde ser'i şerife ve menuatdan olan hususata vakıf olmyanlar kendü meramları üzre müzahref arzuhaller tahrir ve ehli ırzın bilâ mucib ırzları hetk ve bilâ özü şer'i on beş sene mürur eylemiş atiyk nizam hudusüne ve müceddeden sebtî defter olunmuş iradın ref'ini ve hane tenezülü ve hasareti mirîyi mucib ve kaidei tevcihata mugayir ahvalin zuhurına bais olmaları ile fimabaad arzuhalcı başı ve ocak zabitleri marifetile izni müş'ir yedlerinde tezkeresi olmyanlar arzuhal tahrir eylemamek ve bilâ izin tahririne cesaret idenlerin haklarından gelmek ve nizamı mezbur düsturül amel tutulmak üzre rüusu hümayunum virildiği mukayyed olmagın imdi rüusu hümayunumda mezkûr olan şurutun infaz ve icrasına müraat olunmak üzre arzuhalcı başıya ve sair iktiza idenlere müekkid tenbihi ekid ve daima nazaret ve dikkat olunub bundan sonra eğer bu tenbihe münafi rikâbı hümayunuma ve Divanı alışanıma hilâfı şer'i şerif ve mugayiri kanunu kadim ve kaidei mirîyeye muhalif arzuhalcılar arzuhal tahrir iderler ise her kim olur ise olsun emri şerifime ademî itaatine binaen eşeddi ukubat ile mücazat olunacakları muhakkak idüğü tefhim ve zecrolunarak şurutlu mezburenin aleddevam infaz ve icrasına ve yolsuz arzuhaller zuhurunda tahrir idenlerin tardu te'diblerine kemali ihtimam ve dikkat ve edna iğmaz ve musamahadan begayet hazer ve mübaadet ve işbu emri şerifimi müdam nasbı aynı ihtiyat eylemen babında Fi evaili c 1178

251

Yeniçeri çuhalarının imali için harice yapağı satılmamasına dair[1].

Çekmeceler'den Dırac iskelesine varınca vaki olan kuzat ve nüvvab zide fazlühüme ve yeniçeri serdarları zide kadrihüme hüküm ki

Âsitanei saadetimde mukıym dergâhı muallâm yeniçerilerinin umum zimistanî çukalarına iktiza iden yapağının mubayesiçün Küçük Çekmece'den Dırac iskelesine varınca beş bin kantar yapağı mubayea ve teknil olmadıkca efrenc ve muhtekirden bir ferde bir kantar yapağı virilmemek üzere bundan akdem emri şerifi âlişan şerefbahşı sudur olub derunu emri âlide bizim çiftliklerimiz dahil değıldir deyu özür eylesünler deyu musarrah olmağla nefsi Selânik ve sair mahalli mezkûrede her kimin yedinde yapağı bulunur ise humsü kadimesi üzere beher vakıyyesi on ikişer akçeden yapağı eshabına an nakdin edâ olunmak şartile benim çiftliğim ve iskelem emri şerifde dahil değıldir deyu illet ve muhalefet olunmamak babında fermanı celilüşşanım sadır olmağın... ile vusulünde gerekdir ki sadır olan fermanı celilüşşanım mucibince küçük Çekmece'den nefsi Selânik ve Dırac iskelesine varınca kaza ve nevahide agnam ve çiftlik eshabı yedlerinde mevcut yapağının humsünü kadimesi beher vakıyyesi on ikişer akçeden yapağı eshabına an nakdin edâ olunmak üzere mübaşiri merkur marifetile mahal mezbureden beş bin kantar yapağının cem'ü tekniline mezid ihtimam eylesüz deyu bilfiil dergâhı muallâm yeniçerileri ağası Ömer Ağa dame ulüvvühu tarafından mühürlü mektub virilmekle vechi meşruh üzere amel olunmak için emri şerif yazılmışdır Fi evaili m 1179 (Resid olunmıyub mektubu giru virilmişdir)

252

Istanbul'da vukua gelen zelzeleden Yeni ve Eski Saray'ların harab olan yerlerinin tamiri için Kara Mürsel'den taş getirilmesine dair.

Kara Mürsel nahiyesi naibine ve Kara Mürsel serdarı... zide kadrihuya hüküm ki

Bu esnada biemrillâh vaki olan zelzelei azimeden Sarayı Cedid ve Saray Atik'i ma'muremde fena pezir olan bazı mahallerin tamir ve termimi muktazi olub ahcarı vafirenin lüzumu olduğuna binaen Kara Mürsel tarafından irsaline tayin olunan Mumcu Hüseyin zide kadrihu marifetile on bir aded külhan tabanı ve beş aded pehlü ve altı aded bıçıklı tabir olunur taşlar kat'u irsal olundığı ve kusur kat'u irsali matlub olan taş-

[1] Vesika 178 müracaat.

ları taşıcı esnafı Bizler yalnız binası irade olunan bend [1] için matlub olan taşları kat'u irsal ideriz deyu teallül ve muhalefet üzre olduklarını mumcu mezbur bittahrir ihbar etmekle binası irade olunan bend için iktiza iden taşlar dahi te'hire kalmamak üzre ve kat' olunan taşların lâzım gelân kıymetleri ve navlu sefineleri şehir emini tarafından kabzına me'mur yedinden ahz olunmak şartile Sarayı Cedidi âmire ve Sarayı Atıkı ma'murem için kusur matlub taşlar dahi ceste ceste gönderilmesine ihtimam ve dikkat eylemeniz için mahsusan işbu emri şerifim ısdar ve irsal olunmuşdur İmdi ber vechi meşruh Sarayı Cedidi âmire ve Sarayı Atıkı ma'murem için matlub kusur taşları dahi lâzım gelân kıymetleri ve navlu sefinesi şehir emini tarafından virilmek şartile bir gün akdem taşıcı esnafına kat' ve peyderpey kayıklar ile Âsitanei aliyeme irsal ve isale ihtimam ve dikkat eyleyüb lâkin bu behane ile irade olunan bend taşlarının dahi te'hire kalmasından ve serimu hilâfından ve iğmaz ve müsamahadan begayet hazer ve mücanebet eylemeniz babında Fi evasıtı m 1170 [2]

253

Divanı hümayun kâtiblerinin terfihine dair.

Hâlâ reisülküttabım olan Ömer dame mecdihuya hüküm ki

Divanı hümayunum kalemi aklâmı saireden eşref ve akdem ve küttabı leylü nehar umuru mühimmei devleti aliyem tahriratı hidmetile evkatgüzar ve mu'temed ve mu'teber olub iltifat ve in'amı şahaneme istihkakda cümleden akdem ve elyak olduklarına binaen altmış nefer kediklü Divanı hümayun'num kâtibleri ve on sekiz nefer kediklü şakird olmak üzre tertib ve tayin ve nizamı aslıleri bu vechile iken istikrarı nizamlarına mukayyed olunmıyub iğmaz olunmaktan naşi müretteb olan olmkıdar küttab ve şakirdanın ziamet ve timar ve gedikleri ve hadehu seferler vukuunda müceddeden ba hattı hümayun tertib olunan kırk nefer şerhleri dahi ziamet ve timarlarile mahlül oldukca hîni vaz'ında sadır olan hattı hümayunu şevketmakrun şurutuna mugayir ekserisi ecnebiye ve ibram ile kaleminde na ehil olanlara virilüb elyevm vaki olan umuru mühimme tahriratında leylü nehar bezli makdur idenlerin ekserisinin üzerinde olan nan pareleri bihasıl ve cüz'iyat makulesi olub masarifine

[1] Evhad bendi. — Tarihi Vasıf, s. 278.

[2] İstanbul'da zelzeleden harap olan yerlerin tamirine lâzım olan kireç için Selânik, alçı için Gemlik, hamamcı ve necar ustaları için Kayseri'ye, Çarşı'nın tamirine lâzım olan sakallı mertebe yüz elli binden müteceviz kiremid için Şehir köyü ve Hora'ya hükümler yazılmıştır Fi evasıtı s 1179; Evasıtı s 1180. — Tarihi Vasıf, s. 278.

vefa itmeyüb ve bazıların dahi bir mahalden medarı meaşu olmayub kalemde bulunmak takribile umuru mühimme tahrirati hizmetinde meccanen istihdam olunduğundan başka her talebkâra şakirdlik rüusu hümayunu ita ve bezl olunarak bazı mechulül ahval kimesneler şakirdan zümresine dühul ve olvehile esrarı devleti aliyemden olan ta riratın ketmi kabil olmayub na münasib vaz'u hareketleri zuhuru kalem mezburun şanı maali nişanına şeyin virüb şayanı itibar olanların sukutu itibarlarını mucib oldığı sem'i hümayunuma lâhik olub küttabı mumaileyhimin te'kidi nizam ve terfihi hallerine nezaret ve ihtimam olunmak fermanı hümayunum olmağın imdi senki reisül küttabım mumaileyhsin fimabaad müretteb olan kedik ve şerhlerle ziamet ve timarları zinhar ve zinhar ecnebiden bir ferde ve içlerinden naehle virilmeyüb elyevm kalemde mevcut ve umuru mühimme hizmetinde bezli kudret idenlere istihkak ve istidadlarına göre littecessüs cümle ittifağıyle tertib üzre virilüb sureti hattı hümayunu şevketmakruna mugayir bundan böyle ahare ve himaye ve tasdi' ile kalemde namüstahak olanlarına virilmek lâzım gelür ise refi'lerinden müstahak olanlarına virilüb ve kezalik küttabdan fevt olanların ziamet ve timarları kanundan ziyadesile evlâdlarına ihsanı hümayunum olur ise febhâ ve illâ kanun üzre virilânden maadası ber vechi meşruh kalemlü-süne virilmek ve gedik ve şerh ve ziamet ve timarları mahlül oldukda ecnebi arzuhallerine derkenar olunmamak üzre ilmü haberi virilüb ve badel yevm şakirdlik rüusu hümayunu istid'a idenler Divanı hümayun'uma arzuhal ve musahhah fermanı âli ile sana havale oldukda istihkak ve keyfiyyetine bilfiil tahsili vukuf eyledikten sonra sıhhat ve hakıykatı üzre ilâm ve ilâmın mucibince tekrar musahhah fermanı âli sadır olmadıkca rüusu hümayun ita olunmıyub ve bundan mukaddem yedlerine birer tariyk- le rüusu hümayun alub kaleme müdavemet itmezler iken şimdi müdavemet kasd idenler bu nizam üzre yedlerine müceddeden rüusu hümayun almadıkca atiyk rüuslarına itibar ve müdavemetlerine izin ve ruhsat göstermeyüb ve hâlâ kalemde olanlardan dahi hizmeti kitabetde bulunmıyub kaleme müdavemeti celbi havadisi devleti aliyeme ve erbabı mesaliha cevrü eziyyet ile akçe cerriyçün olanları var ise teccessüs ve badettenassuh hakâtı mezmumeden men' ve memnu' olmıyanların kalemden def'ü tard ile Divanı hümayun'um kalemi küttabının terfihi hâl ve nizamı intizamlarına sa'yü ihtimam ve işbu emri âlişanımi kalemi mezbura kayıd ve inşaallahü tealâ düsturül amel tutulub bir vechile hilâfına müsaade ve ruhsat göstermekden gayetül gaye ittika ve ictinab eylemen babında Fi evasıtı ra 1180

254

Istanbul'da enfiye ticaretine dair.

İslâmbol gümrüğü emini ... zide mecdihuya hüküm ki

Enfiye mukataası varidatı cesimeî miriyeden ve malî mirinin sühulet ile tahsili ecanibin men'î ile nizamının sıyanetine muhtac olduğına binaen mugayiri şurut Âsitanei aliyemde sırran enfiye imaline cesaret idenler ve müste'men taifesinden ve gayriden berren ve bahren Âsitanei aliyeme enfiye getirenler ahz ve yedlerinde bulunan enfiyeleri mirî kârhaneye naklü zabt ve kendüleri müslim ise kal'a bend ve ehli zimmetden iseler küreğe vaz' ve eğer müste'men taifesinden iseler şurutu mukataa ve mukaddemâ sadır olan emri âli mucibince kezalik anlarını dahi enfiyeleri ahz ve kârhane fiatı üzre behası kendülere badetteslim mugayiri emri âli bu makule emri memnu'da ısrar idenler şurutu ahidnamei hümayun mucibince ilçileri marifetile te'dib ve güşmal ve men' olunmalarıçün sana ve dergâhı muallâm yeniçerileri ağası ve hassa bostancı başı ve Galata voyvodasına hitaben emri âli sadır olmakdan naşi bu hususa ihtimam ve canibi mirîyi sıyanet zımında tenbihi ekide cümleden ziyade senin ikdam ve nezaret ve mugayiri şurut ve emri âlişan harakete cesaret idenleri ahz ve te'diblerine müsaraatin iktiza ider iken tenfiz emri âlişanıma ademi ihtimamın hasabile İslâmbol ve havalisinde evvelkiden ziyade sırran enfiye imal ve iskelelerde ve ebvabı surda mukıym olan gümrük nazırları ve didebanları hilâfı emri âli berren ve bahren enfiye getüren müste'menan ve gayrileri bazan himaye ve bazan akçe ahzile iskele ve kapulardan imrara ruhsat virmelerile nizamı mukataa muhtel ve malî mirinin kesrü noksanına ve mukataai merkumenin izmihlâline bâdi olub hususu mezburun te'kidi mühim ve muktazi olmağla hıfzen linnizam ve sıyaneten lilmirî fimabaad bu maddeye binnefis kendin ihtimam ve sair gümrüğü alınacak eşya misillü bu hususa dahi dikkat ve ihmal ve müsamaha ile mürurlarına ruhsat viren kapularda mukıym gümrük didebanları ve nazırların te'dib ile haklarından gelineceğini kendülere tenbihi ekid ile tenbih birle taşradan berren ve bahren enfiye getürenleri ve enfiyelerini alâ eyyi halin ahz ve yedlerinde bulunan enfiyelerini mirî kârhaneye ve sahiblerini mukataa eminlerine teslimde bir dürlü ihmal ve müsahale etmemek ve hilâfı fermanı âli enfiye getürmeğe cesaret eyledikleriçün enfiye getürenlerin mukaddemâ sadır olan emri âlişanımda tasrih olundığı üzre iktiza iden te'diblerini ümenâ kendileri arzu ilâm etmek üzre sana hitaben müekkid ve müşeddid emri âlişanım sudurunu iştiraken enfiye mukataası mutasarrıfları ba arzuhal istid'a eyledikleri ecilden vechi meşruh üzre amel olunmak fermanım olmagin

imdi senki emini mumaileyhsin ber vechi meşruh bu hususa binnefis kendin ihtimam ve dikkat ve gümrüğü alınan eşyayı saire misillü muhafazaya begayet itina ve nezaret ve iğmaz ve müsamahalarile ruhsat gösteren kapularda mukıym didebanlar ve nazırların bilâ tereddüd haklarından gelineceğini tefhime mübaderet ve mukaddemâ sadır olan emri şerifim mucibince badelyevum Âsitanei aliyemde sırran enfiye imal ve fûruht idenler ve taşradan berren ve bahren enfiye getürenler bu emri memnua cesaret eyledikleriçün kendüleri ve enfiyeleri derhal ahiz ve enfiyeleri mirî kârhaneye zabt ve eshabını iktiza iden te'diblerini arz ve ilâm eylemek üzre mukataa ümenasına teslime müsaraat eyleyüb bu babda ihmal ve müsamahadan ve serimu kusur ve müsahaleden gayetül gaye hazer ve mücanebet eylemen babında Evahiri b 1180

255

Üçüncü Mustafa'nın yaptıraçağı kütüphaneye lüzumu olan mermerin tedarikine dair.

Marmara naibine ve Marmara voyvodasına hüküm ki

Bu defa müceddeden inşasına iradei mülükânem teallük iden kitabhane binasına iktiza iden envai mermer ve od taşları Marmara'dan mubayea olunnağa muhtac olmakdan naşi siz ki mevlâna ve voyvodai mumaileyhima sız hâlâ şehir emini olan Esseyid İbrahim zide mecdihu tarafından gönderilân âdemlerinin yedlerine virilân defter mantukunca iktiza iden mermer ve od taşlarının bir gün akdem mubayea ve tedarik ve irsaline mezid ihtimam ve ciddi tam eylemeniz için emri şerifim sudurunu emini mumaileyh arzuhalile inha etmekle vechi meşruh üzre amel eylemeniz fermanım olmagin imdi ber vechi muharrer emini mumaileyh tarafından tayin olunan âdemleri yedlerine virilân defterde tahrir ve ta'dad olundığı vech üzre kitabhanei hümayunum binasına iktiza iden mermer ve od taşlarını tedarik ve mubayea ve bir gün akdem sefineler ile bu tarafa tesyire mezid ihtimam ve sa'yi malâkelâm eyleyüb bu hizmeti hayriyyede edna kusur ve te'hirden ziyade hazer ve mücanebet eylemeniz babında Fi evahiri b 1180

Bir sureti

Kara Mürsel naibine ve voyvodasına ber vechi meşruh

256

Sur haricinde hıristiyanlar tarafından yeniden bina inşa edilmemesine dair.

Galata ve Üsküdar ve Haslar kadılarına hüküm ki

Südlíce'den Rum İli Kavağı'na ve Kadı kariyyesi'nden Anadolu Kavağı'na varınca vaki olan kasabat ve kura sevahilinde ve Eyyub kasabası'ndan Yedi Kuleye varınca harici surda an asıl eseri bina olmiyan arsayı haliyyeye sonradan bina olunmak nice nice mahzuratı müstelzim olmagın yetmiş bir tarihinde men'i külli ile men' ve olvakitden beru vakit vakit müteaddid buyrulduklar ısdar ve bu babda Yehud ve Nesârâ taifesine vechen minel vücuh ruhsat ve cevaz gösterilmemesi tenbihatı ekide ile tenbih olunmuşiken Hasköy ve Tatavla ve Beyoğlu ve Tophane ve Beşiktaş ve Orta köy ve Üsküdar ve sair ol havalide tarihi mezburdan beru eseri bina olmiyan arsayı haliyye üzerine müceddeen katı vafi haneler ihdas ve ekseri büyütu kefere olmak üzere inşa olunub bu keyfiyyet Galata voyvodalarının ve bostancı başıların ve mimar başıların tamaa mebnî ruhsatlarından neş'et eylediği zahir olmağla bu maddenin vechi ahar ile tahtı zabıtaya rabtı baysı hıfzı nizam ve mucibi istirahatı ahali olmakdan naşı fimabaad havalii mezburede eseri bina olmiyan arsayı haliyye üzerine bostancı başı ve Galata voyvodası ve mimar başı izin ve tezkeresile ve mücerred kadı ve naib ilâmile ve mütevellii vakıf ve mukataa ve timar ve ziamet mültezimi temessükile vaz'ı esas ve nasbı sütun olunmıyub izni müş'ir musahhah fermanı âli sadır olmadıkca ihdası bina olunmamak ve her kim bilâ ferman binaya mübaşeret ider ise derakab men' ve isim ve resmîle ilâm olunmak ve eğer iğmaz ve müsamaha ve yahud mahfi izin ita olunur ise izin verenler ve ihbarı üzerine lâzım iken iğmaz idenler te'dib ve divarcı ve neccar kalfası küreğe vaz' ile tertibi ceza olunmak ve işbu men' kadimî arsayı haliyye üzere müstakil hane ihdasıyçün iken bu takrib ile mahallât derunlarında muhterik arsa üzerine bina murad idenleri ve hanesi ve yalısı derununda vaki arsayı haliyyesine kasır ve oda binası ve köhnesini tamir iradesinde olanları mu'tad kadime mugayir tecrim ve tagrimden ve bivecih men' ile ızrardan mübaadet ve ictinab olunmak üzer işbu nizam fimabaad düsturül amel olub aleddevam muktezasına riayet olunmak fermanını olmagın imdi hususu mezbura dair daima nezaret ve hilâfına ruhsat ve cevaz göstermekden hazer ve mücanebet eylemeleriyçün hassa bostancı başıya ve Galata voyvodasına ve hassa mimar başıya hitaben başka başka evamiri şerifemle tenbih ve te'kid olunduğı malûmunuz oldukda dableyevm düsturül amel tutulmak üzere işbu emri âlişanımi her biriniz

mahakim sicillâtına kaydü sebt ve mazmunu itaatmakru'nunun infaz ve icrasına mezid ihtimam ve dikkat ve bir ferdin serimu hilâfına vaz'u hareketlerine ruhsat ve cevazdan gayetül gaye ihtiraz ve ictinab olunmak babında Fi evahiri m 1181

Bir suerti

Bir sureti

Galata voyvodasına ber vechi meşruh Hassa mimar başıya ber vechi meşruh

Bir sureti

Hassa bostancı başıya ber vechi meşruh

257

Merhum Ragıp Paşa'nın sarraflarında kalan paraların tesviyesine dair.

Diyarbakir valisi vezir Hüseyin Paşa'ya hüküm ki

Senki veziri müşarünileyhsin müteveffa Ragıp Paşa sarrafları hesabı deyninden *دین* yalnız yirmi bir bin guruşdan yedi bin beşyüz guruşu bundan akdem alâ tarykıl poliçe irsal ve teslimi Darbhanei âmirem olunduktan sonra baki kalan on üç bin beşyüz guruşu âla hâlihi kalmağla meblağı bâkıyenin dahi teslimi hazinei âmirem olmak için bir saat akdem irsal ve isaline ihtimamı tam eylemen fermanım olmağın imdi ber minvali muharrer meblağı merkumdan baki kalan on üç bin beşyüz guruşu dahi teslimi Darbhanei âmirem için bir saat akdem irsal ve isale ihtimamı tam ve sa'yi malâkelâm eylemen babında Fi evahiri za 1181

258

Cahil tabiblerin dükkânlarının kapatılmasına dair.

Sabıka Rum ili kadıaskeri olup hâlâ hassa hekim başı olan Mehmed Refi' [1] edamallahü tealâ fezailühuya hüküm ki

Istanbul'da vaki dükkân sahibi olan gerek ehli İslâmdan ve gerek Nesârâ ve Yehuddan tababet iddia idenleri ser etbbai hassa olanlar gâhi imtihan idüb tıbda alâkası olmıyub fenni tıbda racil ve echel olanları mualeceden men'ü zecr ve dükkânların kapatmak kanunu kadim olup lâkin biraz zemandan beru bazı meşagil hasebile ve bazı ricali devlet şefaatterile dükkân açan cehelei etibba vedayii halikul beraya olan

[1] Kâtib zade Mehmed Refi' Efendi 1171 de hekimbaşı nasbolunmuştur. Vefatı 1182 dedir.

ibadullahın helâklerine sebep oldukları zahir olub ve bu takrible reca ve şefaât ile maksud hasıl oluyor deyu birer dükkân açub tezyin eyleyüb kat'â üstaddan fenni tıbbı telemmüz eylemeğe dahi rağbet eylememelerile fenni tıbbın indirasına sebep ve ibadullahın helâkine bais ve bâdi oldukları ezharı mineşşems olmağla cehelei mezburûnun yedlerinden ibadullahı tahlis vacib olmağla senki hekim başı müşarünilehsin kanunu kadim üzre mezburûnu imtihan idüb cehli zahir ve nümayan olanların dükkânlarını kapadub ve kendülerini ibadullaha an cehlin ilâc eylemekden men'ü zecr idüb gerek ricali devlet ve gerek sairden mezburûna sahib çıkub reca idenlerin dahi recalarını isga eylememek için sana hitaben emri şerifim suduru babında a'lemül ulemail mütebahirin efzalül fuzelail müteveriiin bilfiil şeyhülislâm ve müftiyyül enam olan mevlâna Veliiyyüddin edamallahü tealâ fezailühu işaret etmelerile işaretleri mucibince amel olunmak babında fermanı âlişan yazılmışdır Fi evahiri m 1182

259

Yalova'da Karpuz deresi civarında bulunan sütunların İstanbul'a nakline dair.

Yalak âbâd naibine ve Çınarcık zabıtine hüküm ki

Çınarcık kurbinde Karpuz deresi nam mahalde orman içinde vaki sırça gözü ve mermer on iki aded sütun olub kadleri dörderzira' olmağla hemşirem Zeyneb sultan ذیبت عفتها و زیدت عفتها'nın Âsitanei saadetimde bina-sına şuru' eylediği camii şerife münasib olduğun bina emini olan Mehmed Tahir zide mecdihu arzuhalile inha ve tarafından irsal eylediği âdemisi ücreti nakliyyesini virmek şartile mahalli mezkûrda mevcut sütunlar ve sair mermere müteallik eşyayı sefinelere tahmil ve tarafı Âsitanei saadetime irsal olunmak babında siz ki mevlâna ve zabiti mumaileyhima siz size hitaben emri şerifim sudurunu emini mumaileyh istid'a eylediğine bina-en vechi meşruh üzre amel olunmak fermanım olmagin imdi siz ki mumaileyhima siz mahalli mezkûrda mevcut sütunları ve sair mermere müteallik eşyayı vechi meşruh üzre ücreti nakliyesile sefinelere tahmil ve tarafı Âsitanei saadetime irsal olunmasına ziyade sa'yü dikkat ve avku te'hirden ve kusuru tehavünden begayet hazer ve mücanébet eylemeniz babında Fi evasıtı m 1182

260

Zelzeleden harab olan Fatih Camii'nin yeniden inşası için Marmara'dan mermer getirilmesine dair [1].

[1] Fatih camii 867 den 875 senesine kadar sekiz senede bitmişti. Zelzele 1179 se-

Marmara naibine ve Marmara voyvodasına hüküm ki

Cennetmekân huldâşiyân merhum ve magfurunleh Ebülfetih sultan Mehmed han tabe serahün âsarı celilerinden olub bilfiil baş defterdarım olan İbrahim Sarım dame ulüvvühunun marifetile Marmara canibinden kat'u nakli iktiza iden ecnası ahcar mermerin kebir kürsi makulelerinin iskeleye nakli müteassir olmak hasebile mukaddemâ sadır olan emri şerif mucibince gerek Nuri Osmanî camii şerifi ve gerek Lâleli Çeşme kurbinde vaki cedit camii şerifim ebniyesi ahcarının nakli için Marmara kazasından ve Kara yaka ve Kemer ve Bekirlü ve Paşa limanı kariyelerinden Marmara voyvodası marifeti ve marifeti şer' ile kara sığır çiftleriyle kuvvetlü ve tüva (na) araba öküzleri tedarik ve ihrac ve istihdam olunduğı üzere bu defa dahi merhumu müşarünileyhin camii şerifi ebniyesiyçün iktiza iden kebir ahcarın nakliyiçün senki Marmara voyvodası mumailihsin marifetin ve marifeti şer' ile kurai mezbu-burenden müstevfa kara sığır çiftleriyle tüvana araba öküzleri tedarik ve kadimden virilügelân ücretleriyle isticar ve ahcarı lâzime bir an akdem iskeleye naklü tesyir itdirilmek üzere emri şerifim sudurunu istid'a ve mukaddemâ Nuri Osmanî camii şerifi ahcarıyçün virilân emri şerif mucibince cedit camii şerifin ebniyesi ahcarı iskeleye nakl olunmak üzere iktiza iden kara sığır çiftleri ve kuvvetlü ve tüvana araba öküzleri zikrolunan Marmara kazasından ve Kara yaka ve Kemer ve Bekirlü ve Paşa limanı kariyelerinden Marmara voyvodası marifeti ve marifeti şer' ile alâ eyyi halin tedarik ve kadimden virilügelân ücretleriyle isticar ve lâzım gelân ücretleri hayvanat eshabına marifeti şer' ile virilerek kifayet mıkdarı hayvanatın mahalli mezkûreden tedarik ve ihrac ve istihdamıyçün yetmiş beş senesinde Divanı hümayun'um tarafından emri şerifim virilmiş olmağla mukaddemâ sadır olan emri şerifim mucibince lâzım gelân ücretleri marifeti şer' ile hayvanat eshabına virilüb ahali kura ücret hususunda rencide olunmamak üzere kurai meburenden mıkdarı kifaye Kara sığır çiftleriyle kuvvetlü ve tüvana araba öküzleri tedarik ve ihrac ve iktiza iden mermer ahcarı bir an akdem iskeleye nakl itdirilmek üzere bu defa dahi Divanı hümayun'umdan emri şerifim tahriri babında baş defterdarım mu-

nesi kurban bayramının üçüncü günü (11 mayıs) vukua gelmiştir. Caminin kubbesi kâmilen çökmüştür. Bunun üzerine bina zemine kadar yıkılarak yeniden yapılmıştır. İnşaata 1180 de başlanmış, ilk bina emini Haşim Efendi azledildikten sonra şıkkı evvel defterdarı Sarım İbrahim Efendi'nin bina eminliği esnasında inşaata devam edilmiştir. Türbenin tarihi inşası 1180 dedir. ١١٨٠ تریه دیا یازدی قاعه . Binanın inşasına 4 rebiülevvel 1181 de başlanmıştır. Caminin inşası, kırk altı ay on günde, 10 muharrem 1185 te bitmiş, Üçüncü Mustafa selâmlık resimini orada yapmıştır. Hafız Hüseyin, Hadikatücevamî, yazama, s 3, 4, 5. — Tarihi Vasıl, s 275.

maileyh ilâm itmegin ilâmi mucibince amel ve hareket ve hilâfından hazer ve mücanebet olunmak babında fermanı âlişan yazılmışdır Fi evaili s 1182

261

İstanbul'da suyun ve odunun azalmaması için yeniden hamam yaptırılmamasına dair.

Hassa mimar başıya hüküm ki

İstanbul ve Üsküdar ve Galata ve tevabi'lerinde ve Eyub halici ve Boğaz içi'nde vaki kasabatda mebni ve mevcut olan hamamlar vaki oldukları mahallerin ahalilerine kâfi iken biraz vakitten beru bazı kimesneler kendülere irad ve akar tedariki sevdasile İstanbul ve Üsküdar ve Galata ve tevabi'lerinde ve Halici mezkûrlarda lüzumu olmiyan mahallerde bazan çifte ve bazan tek çarsu hamamları bina ve ihdas idüb minbaad gayri lüzum hamamın kesreti eyyamı harrede suyun killetine bâdi olduğundan maada Âsitane'ye gelân hatabın beyhude yere telef ve ızaatı ile ibadullahın zaruretine bais olur hâlâtdan idüğü aşikâr olduğına binaen badezin gerek İstanbul ve Üsküdar ve Galata ve levahıklarında ve gerek Eyyub halici ve Boğaz içi'nde vaki olan kasabatda ve çifte ve tek çarsu hamamı bina ve inşasına mimar başı olanlar ve sairler taraflarından bir taryikle izin ve ruhsat virilmeyüb men'i külli ile men'ü def' olunması babında fermanı hümayunum şerefyaftei sudur olmagin imdi sen ki ser mimarı hassai mumaleyhsin keyfiyyet malûmun oldukda badelyevm mahali mezburede gerek çifte ve gerek tek çarsu hamamı bina ve inşasına tarafından ve sair taraflarından vechen minel vücuh izin ve ruhsat virilmeyüb hilâfı emri hümayunum İstanbul'da ve mahali sairei mezburede hamam binasına mübaderet ider olur ise haber alınub derhal hedmile emri hümayunumun infaz ve icrasına aleddevam ihtimam ve dikkat olunub lâkin ricali devleti aliyemin ve sair ehli islâmdan hamama muhtac olan makulelerin kendü nefisleriychün hane ve sahilhanelerinde hamam bina eylemelerine ve bu ane değin bina olunmuş hamamlardan dahi tamiri iktiza idenlerin tamirlerine mümaneatten ve bu maddeyi akçe talebine vesile ittihazından hazer ve mücanebet ve olmakule hane ve sahilhanelerinde hamam binasına muhtac olanların bina idecekleri hamamlar dahi ateş havfinden emniyet hasıl olacak vechile metanet üzre bina itdirilmek hususuna dikkat ve ihtimam olunmak babında Fi evaili ra 1182

262

Kuyumcular tarafından yapılacak altın eşyanın yirmi kırat ayarından

aşağı olmamasına ve bir kırat altının yirmi beş akça bir pula satılmasına dair.

Hassa kuyumcu başıya ve ehli hibreye ve bezazistan kethudasına hüküm ki

Esnafı kuyumcıyanın imal ve ibadullaha beyi eyledikleri eşyai zehebiyyenin yirmi kırat ayarından noksan olmamak üzere imalleriçün mukaddemâ fermanı âli sadır olmuşiken müruru eyyamla nizamları muhtel ve yirmi ayarından noksan ile imal ve fûruht eylediklerinde ibadullahın hasaretlerini müeddî olmağla senki hassa kuyumcu başı mumaileyhsin hususu mezbur için takririn mucibince mukaddemce sadır olan emri şerifim mucibince kuyumcıyana tenbih ve te'kid ve cümlesi emri şerifime itaaten yedlerinde bulunan noksan ayar ile imal olunmuş eşyai zehebiyyelerin şikest ve ber mucibi emri şerifim imale mübaşeret eyleyüb lâkin emri mezkûrda eşyayı zehebiyye ile cevheriyyenin beyni tefrik olunmıyub umumu zikrolduğına binaen bu defa dahi seninle mumaileyh ehli hibre ve ihtiyar ustaların hâlâ Darbhanei âmirem emini marifetile deri alıyyeme takdim olunan takririnizde kadimül eyyamdan beru eşyayı zehebiyye ile eşyayı cevheriyyenin beynlerinde farkı külli olub eşyayı zehebiyye tabir olunan miskal ile beyiü şıra olunan kuşak ve bilâzik ve bunların emsali altundan masnu' eşya olub bazılarında dört beş aded taş yahud minakâri kakma gülleri olmağla altını tahmin için bozulsu altını malûm olduktan sonra taşları ve kakmaları yine mahallerine vaz'da üstadiyyesine halel gelmeyüb ve eşyayı cevheriyye tabir olunan beha takdirile beyiü şıra olunan eşya olmağla taşlarının kıymeti bin gurus ve altını cüz'i olub bunun cüz'i olanın altını malûm olmak için bozulsu üstadiyyesine zarar terettüb etmekle filasıl bu makule mücevheratın tah-tında ve divaresinde olan altını on altı kırat ayarında olmak nizamı kadimlerinden olub ve bu makuleler eşyai cevheriyye ad olundığını ifade ve beyan ve eşyai zehebiyyede mu'tad olan üstadiyyeleri nizamı kadimleri üzere imal eyledikleri eşyai zehebiyyenin miskaline zam ile fûruht ve behai altun dahi Darbhanei âmiremde eleyvm cari olan fi üzere tayin olunmak ehemmi elzem ve eleyvm Darbhanei âmiremde meskûk altunun rayicine tatbikan halisül ayar altunun beher miskali altı yüz altı akçeye olub beher kıratı yirmi beş akçe bir pula cari olmağla bu takdirce altunun beyiü şırası vechi meşruh üzere olub ziyadeye olmamak ve ziyade ile mubayea idenleri ahzü, te'dib olunmak lâzimei hâlden olmağla siz ki hassa kuyumcu başı ve ehli hibre ve bezazistan kethudası mumaileyhimsiz esnafı kuyumcıyan dahi behai mezkûr ile mubayea eyledikleri altundan imal eyledikleri eşyayı zehebiyyede mu'tad olan üstadiyyeleri cümle marifetile beher miskaline zam ile fûruht ve imal eyledikleri altuna vaz' eyle-

dikleri lehimleri nizamı kadim üzre beher miskalde bir buğdayı tecavüz itmamek ve eşyai zehebiyyenin ayarı yirmi kıratdan noksan olmamak ve eşyayı cevheriyyenin taş hanelerinde ve divaresinde olan cüz'i altını on altı kırat ayarından noksan olmamak ve halis altunun beher miskali altı yüz altı akçeye beyiü şira olunmak şartile tenbihi lâzım gelenlere tenbih ve te'kid ve aleddevam bu hususa dikkat ve nezaret eyleyüb iğmaz ve kusurdan gayetül gaye tehaşi ve mücanebet eylemeniz babında Fi evaili r 1182

263

Saray için Katırlı dağına kar ve buz getirmeye gidenleri Arnavut eşkıyasının esir ederek beş bin guruş istediklerine dair.

Gemlik kazası naibine ve Küçük Kumlahı Ağa zade... zide kadrihuya hüküm ki

Kazai mezbura tâbi cebeli Katırlı dan nefsi nefisi hümayunum ve ve tayinatı saire için kar ve buz nakl iden hayvanat ve âdemleri Arnavud taifesinden bir miktar eşkıya ahz ve kaydü bend ile dağa çıkarub Karcı başı tarafından beş bin guruş virilür ise sizi tahlis ideriz ve illâ sizi ve hayvanatı katil ve fimabaad kar ve buz nakl itdirmeziz deyu eşkıyayı merkumenin hilâfı şer'i şerif teaddi ve tecavüzleri ihbar olunmağla imdi marifetiniz ile eşkıyayı mezbure gereği gibi teftiş ve tafahhus ve ele getirilüb alâ eyyi halin ahzü habs ve gasb eyledikleri hayvanat ve âdemler tahlis ve hayvanat eshabına reddü teslim olunduktan sonra olmakule eşkıyanın haklarında icab iden te'dibatı meşruaları icra olunmak için keyfiyyeti deri aliyeme arzu ilâm eyleyüb serimu iğmaz ve tesamühden gayetül gaye tehaşi ve mücanebet eylemeniz babında fermanı âli yazılmışdır Fi evasıtı ca 1182

264

Istanbul'da Rum cemaatinin idaresine dair.

Istanbul kadısına hüküm ki

Âsitanei saadetimde sakin Rum reayası sūddei saadetime takdimi rık'ai tezallüm ve istirham idüb sabık Rum patriklerinin müteşebbis oldukları harakati na berca ve temai hâmları ve bu esnada patriklikden azil olunan Samuel nam rahibin kemali teferrüd ve tehakkümü ile patriklikde istikrarı zımında israf ve itlâf eylediği emvali kesiresi sebebi ile keşişhanelerinin evkaf ve eytama ve dergâhı muallâm yeniçerileri ortaları ve sair kesana dokuz yüz kise akçeden ziyade deyni olduğundan kat'i

nazar İstanbul patrikliğine dahil metropolidliklerin düyunu bir kaç katı tecavüz ve reayayı milleti Rum harab ve karini izmihlâl olmakdan naşi yedlerinde olan hattı hümayunu adaletmakrunum mucibince fermanın olduğu vechile cümlesinin ittifaklarile intihab ve ihtiyar ve nasbına müsaadei husrevanem erzani kılınan sadık ve istikametkâr hâlâ Rum patriki Sofroniyos ve cemaati metropolidan ve milletlerinin rüesa ve ihtiyarları ve söz sahibleri ve müteayyinleri ve erbabı hırfet ve reayanın müsün ve ihtiyarları bir yere cem ve keşişhanelerinin ahvali tanzimini ve düyun ve murabahalarının idare ve edâsı vechini müzakere ve mecumnun ittifaklarile fimâbaad milletlerinin müteayyinleri nezaretlerle kavaidi patrikhaneye vakıf metropolidandan dört nefer ve keşişhanenin cemii umuru hariciyyesini ve ahzû itasını müstakillen idare eylemek üzere müteayyinandan ve esnafdan kendülerden emin oldukları on sekiz nefer müsün ve ehli ırz kimesneler şurutu âtiyüzzikir aleddevam mer'i tutulmak şartile keşişhane mütevellileri nasbu tayin olunmak karardade olub zikrolunan mütevelliler hazır bilmeclis ve reyleri munzam olarak öteden beru olageldiği vech üzere metropolidlik mahlûl olub müceddeden metropolid nasbu iktiza eyledikde mu'tad ve kaidei kadime ve âyinleri üzere keşişhaneye aid olan meblag me'mur olan mütevelliler marifetile tahsil olunmak ve cümle metropolidlikların giriftar oldukları düyun keşişhanede kayıd olunub mukayyed idüğü aşikâr olmak için metropolidlikların ber mu'tad sair metropolidan imzalarile mümza deyin temessükleri tevliyet mührile dahi temhir ve bu vechile ma'mulün bih olmak ve metropolidandan mümza olmiyan temessükât eshabına gadrû hayif olmamak için bu tarihe gelince eyadii nasda bulunan mamulün bih temessükât eshabı mağdur olmamak için ola geldiği vechile makbul ve mu'teber tutlub bundan sonra vechi muharrer üzere nizamı cedid şurutuna riayet ve hilâfı şurut olan düyun meterepolidlerin deyni deyu kabul olunmiyub akçeyi istidame eden metropolidin malinden tahsil olunmak ve patriklikde karar ve istimrarı baisi rahati reaya ve murisi asayışı fukara olan hâlâ patrikleri mersum Sofroniyos hakkında neşri ekâzib ile milletleri beyninde ilkai fesad ve bigayri hakkın metropolidanı ızrar ve ittifakı millet ile bu defa tahtı zabıtaya rabt olunan işbu nizama irası tezelzül kaydında olan muharrik ve müfsid her kağı tarykden ise lieclitte'dib süddei devlet kararına ifade ile te'dibi istirham olunmak ve keşişhane temessukâtı ber mu'tad metropolidan tarafından badel imza mamulün biha olmak zımında tevliyet mührile dahi temhir olunub ve yedlerinde mevcut hattı hümayunu adalet makrun mucibince her paresi birer mu'temedün aleyh kimesne yedine virilüb dört parden ibaret olan cemaat mührü ve mütevelliler nezaretile

temhir olunmak ve müceddeden metropolid nasb olundukda metropolidlik deynini keşişhanede badelkayd beher sene tenzil ideceği mıkdarı teahhüd kâgıdını mütevellilere teslim ve vakit bevakit tenzil olunan meblağı natık temessükü tahlis birle zikrolunan mütevellilere irsal eylemek ve reayaya ve diyunu vafireye müstağrak olan keşişhanelerine medar olacak ve kimesneye mazarratı olmayacak tedabiri nafia irad olundukda cümle tarafından kabul ve icrasına sai olunmak ve keşişhanelerinin bilcümle irad ve tasadduku ahzû itaya me'mur mütevelliler tarafından zabt olunub gerek keşişhanenin senevi mali mirisinin edası ve gerek evkaf ve eytam ve yeniçeri ortaları ve sair malûmül esami kimesnelere medyun olduğu mebalığı kesirenin edası ve sair hakkında olan masarifi cüz'iyeye ve küliyye mersumün tarafından rü'yet olunmak ve sene tamamında cemaati metropolidan ve nazır olan rüesayı millet ve söz sahibleri ve müteayyinleri muvacehelerinde alenen ferade ferade muharrer olarak muhasebeleri ba'derrü'ye mesfurların vekâletde tecdididleri iktiza eylediği suretde tecdid ve yahud yine surutu mezkûre ile ahar kimesneler tayin olunub sabık mütevellilerin keşişhanede alacakları kalur ise cedid mütevellilerden badel edâ yedlerine kat'ı alâka senedi virilmek üzere milletleri beyinde ittifakı ârâ ile tanzim ve bilcümle Âsitanei aliyyemde olan metropolidan ve müteayyinan ve esnaf ehli ırzlarının mühürleriyle memhur ve imzalarile mümza ve şurutu mezkûreyi muhtevi mütevelliler yedine bir kıt'a sened virilüb nizamı mezkûr fukarayı raiyyete baisi refahü rahat olduğına binaen nizamı marûz-zikrin takrir ve te'kidini mutazammın hattı şerifi ma'deletredifim ile muanven fermanı celilüşşanım sudurunu istid'a ve keyfiyyet vechi meşruh üzere olduğını patriki mersum dahi tasdik ve reca idüb zamanı sa'd iktiranı husrevanemde ehli zimmet reaya fukarasının zaruru hasardan sıyanetleri ve patrikhane ve icrayı âyinlerine dair mesalihde sebebi teferruk ve perişanlıkları olan keyfiyyatın indifaile terfihi halleri mevafıkı kavanîni adalet olmakdan naşi taifei mersumenin beyinlerinde virdikleri balâda mezkûr nizamın şurutu düsrül amel tutulmasına müsaadei şehinşahanem erzani kılınmagın işbu emri şerifim ısdar ve yedlerine ita olunmuşdur Sen ki mevlânayı mumaileyhsin siyakı mezkûr üzere rabıta bendi hüsnü nizam olub taifei mersumenin milletleri meyanelerinde tanzim eyledikleri salifülbeyan şurutu nizamları aleddevam makbul ve mu'teber tutulub içlerinden her kim mümaneat ider ise te'dib ve gûşmal olacağını tefhim ve emri münifimi sicilli mahfuza sebtü kayıd ve yine taifei mezkûre yedlerinde ibka ve mazmunile amelü hareket eylemelerini iktiza idenlere tenbih ve te'kide mübaderet eylemen babında Fi evaili ra 1189

265

Kaynarca muahedesinden sonra Ruslardan alınan esirlerin salıverilmelerine dair.

Üsküdar'dan Anadolu'nun sağ kolu nihayetine varınca yeminü yesar uclarda vaki vüzera ve miri miran ve mevali ve kuzat ve nüvvaba ve mukaddemâ deri aliyymenden hususu atiyüzzikre mübaşir tayin olunan... zide mecdihuya ve âyan ve zabitan ve iş erlerine hüküm ki

Devleti aliyymemle Rusya devleti beyninde mün'akid olan musalâhai müebbede şurutuna derc olundığı vechile kendü hüsnü rızalarile dini islâmı kabul eylemeyüb milleti asliyye ve nasraniyyetlerinde ısrar iden Rusyalu ve Lehlü ve Putkalı kazağı ve Eflaklu ve Buğdanlu ve Moralu ve Cezayirlü esirlerinden eyadii nasda bulunanlar için fakat Rusyalu ve Putkalı kazağı ve Lehlü üserasına miriden muhassas yüzer gurus behaları ita olunub ve Eflaklu ve Buğdanlu ve Moralu ve Cezayirlü esirleri mukabelesinde bir pare virilmeyerek cümlesi tahlis ve istirdad olunmalarını havî seksen dokuz senesi cemadel ulâsının evaili tarihile müverrah Anadolu ve Rum lî'nin üçer kollarına evamiri aliyymem neşr olunan sekiz ayı mütejaviz ve şimdiye dek mecmu' üseranın istihlâsile ikmalî maslahat olunmak melhuz ve matlub iken üsera eshabı yedlerinde olan esirleri ketmü ihfa ve ahkâmı celileme ademi itaate cesaret ve sulh akdolunalı müddeti medide mürur eylemekden naşi fimabaad gerek Rusyalu ve Putkalı ve Lehlü ve gerek Eflaklu ve Buğdanlu ve Moralu ve Cezayirlü esirler için habbei vahide virilmeyüb üserayı mesfureden milleti asliyyelerinde musır olanların cümlesi bilâ sümün tahlis ve deri aliyymem isal ve vilâyetlerine tesyir olunmalarına iradei katıai şahanem teallük itmeğın siz ki vüzerayı müşar ve miri miran ve mevali ve kuzat ve nüvvab ve sair mumaileyhim siz tahtı kazalarınızda bulunan esirleri mukaddemâ biddefat fermanın olduğu üzere teccessüs ve rızalarile dini islâmı kabul eylemeyüb nasraniyyetlerinde musır olanları bacem'ühüm istihlâs ve bundan sonra istirdad olunan esirler için bir pare virilmeyüb mecmuunu mübaşire teslim ve tenfizi şurutu ahidnamei hümayunuma ihtimam ve dikkat eylemeniz babında işbu emri şerifim ısdar ve ... ile irsal olunmuşdur Ve senki mübaşiri mumaileyhsin bundan sonra gerek Rusyalu ve Putkalı ve Lehlü üserası ve gerek Eflaklu ve Buğdanlu ve Moralu ve Cezayirlü esirler için sahiblerine beha namile bir habbe virilmesine rızayı daveranem olmadığı ve nasraniyyette ısrar idenlerin cümlesi bilâ sümün tahlis ve istirdad olunmaları matlubu şahanem idüği ve badezin üsera sahiblerine akçe virmek ihtimalde olur ise hesabına mahsub kılınmıyacağı malûm olduğda bir saat akdem eyadii nasda

bulunub rızasile islâmı kabul eylemiyan üserayı bacem'ühüm bilâ sümün tahlis ve muhalefet ve ihfa kaydında bulunanların haklarından gelinmek üzere isim ve resimlerle deri aliyeme ilâm olunarak infazı emri münifime nisarı vüs'ü makderet ve kusuru rehavetden hazer ve mücanebet eylemen babında Fi evasıtı m 1190 (1)

266

Gümrüklerde alınan tütün resimlerine dair.

Hâlâ Selânik sancağı mutasarrıfı sadrı esbak vezirim Halil Paşa'ya ve Selânik kadısına hüküm ki

Istanbul ve Gümülçine ve Yenicei Karasu ve Selânik ve tevabii gümrüklerine tevarüd iden dühanların âlâsından yirmi dörder ve evsatından on beşer ve ednasından on ikişer sağ akçe rüsumu gümrüklerle Kavala ve Selânik iskelelerinden vaz'ı sefayın birle bilâdı Firengistan'a naklolunan dühanların beher vakıyyesinden altışar akçe resmi mirî tahsil olunması nizamı cedid suruntudan olub edasında kimesnenin muhalefet itmesi iktiza itmez iken Nemçelü *...* nam tacirin Selânik mütemekkinlerinden Fatel (!) oğlu Todoraki nam zimmi marifetile iştirâ ve Selânik gümrüğüne idhal eylediği dühanların bir miktarını vaz'ı sefine ve Firengistan tarafına nakl eylemek üzere olduğundan dühanı mezburların iktiza iden rüsumu gümrük ve resmi mirîleri mutalebe olundukda sair emtia için yüzde üç heşabı üzere gümrük virmek vechile yedinde olan emri âliyi ibraz ile dühanlardan dahi yüzde üç hesabı üzere gerek rüsumu gümrük ve gerek resmi mirîsini viririz Ziyade virmeyüz deyu Selânik'de mukıym Nemçe konsolosu vekili tarafından cevap virildğin hâlâ İstanbul ve tevabii dühan gümrüğü emini dergâhı muallâm kapucı başlılarından Mir Seyid No'man dame mecdihu ba arzuhal inha ve hususu mezkur saire dahi sirayet ile emvali miriyyenin kesrü noksan terettübüne bais olmağla Selânik dühan gümrüğüne idhal olunan dühanlar her kimin olur ise olsun nizamı cedid şurutu mucibince rüsumu gümrükleri ve müste'men sefinelerine vaz'u tahmil ve Firengistan'a nakl olunacak dühanların beher kıyyesinden altışar akçe resmi mirî tahsil olunub kimesneye muhalefet itdirilmemek üzere te'kidi havi size hitaben emri münifim sudurunu istid'a ve surutu sual olundukda İstanbul ve Selânik ve tevabii dühan gümrüklerine tüccar taifesinden gerek yeniçeri ve gerek sair askerî ve bazirgân taifesinin fûruht için getürdükleri dühanlarından ba hattı hümayunu şevketmaktun virilân nizamı cedid şurutu mucibince Yenicei vardar yenicesi

[1] Vesika 72 müracaat.

tabir olunur dühanın âlâsının beher vakıyyesinden yirmi dörder ve Karaca Ali'nin vakıyyesinden on beşer ve kaba dühanın vakıyyesinden on ikişer sağ akçe rûsumu gümrükleri cem'ü tahsil itdire deyu beratları şurutunda mukayyed olduğu maden kaleminden ve zikrolunan Selânik ve Kavala ve Gümölcine ve Golos ve sair tevabii olan iskelelerden müste'men taifesinin işтира ve sefinelerine vaz'u tahmil eyledikleri dühanın muayyen gümrüğünden maada işтира idenlerden beher vakıyyesinden ikişer para resmi mirî cem'ü tahsil eyleye ve madamki resmi mirisi alınmadıkca bir vakıyye dühan tahmiline ruhsat ve müsaade gösterilmeye ve işтира iden müste'men sefinelere tahmilleri tekmiil oluncıya dek emin tarafından âdemisi sefineler içinden eksik olmya ve valiler tarafından nakil ve fûruhtu hususunda vechen minel vücuh müdabele olunmya ve elviyei mez-bure Kaza ve nevahisi dahilinde olan kasabat ve kurada sakin ahaliî memleket ve fukarayı raiyyetin kendü lâzımeleriçün beyiü şıra eyledikleri dühandan resim mutalebe olunmyub ve muayyen olmyan iskelere dühan naklü tahmil olunmyub resmi mirî virmemek için gizlü yerlerde tahmil olunmak ihtimali olur ise ele girdikde işтира idenlerden zecren leh ikişer kat resmi mirî alına ve muayyen olan iskelelerde dahi mukataa emini tarafından vekilleri hazır ve mevcut olmadıkca sefinelere bir vakıyye dühan tahmil olunmya Hasılı mukataa emininin iznü marifeti olmadıkca tahmil olunmya ve iskelelerde dühan beyiü şıra olundukca emini marifetile sahihül ayar kanfâr ile vezn itdirilüb emin marifeti olmadıkca vezn olunmağa mübaşeret olunmya deyu resmi miriî dühanı Selânik surutunda olduğu baş muhasebeden ihrac olunub ve Di-vanı hümayun'umda mahfuz Nemçelüye virilân ahidnamei hümayunuma müracaat olundukda tarafeyin tüccarları gerek berren ve gerek bahren getürdükleri emtiadan bir defada bir mahalde ve hududu islâmiyyede işтира idüb ve memnuatdan olmyub vilâyetlerine götürdükleri emtiadan bir defada bir mahalde yüzde üç hesabı üzre resmi gümrüklerin edâ eylediklerinden sonra bir dürlü rencide ve remide olunmyub ve devleti alıyyem tarafından sair dost olan devletlerin tüccarları haklarında mebzul tutılan müsaade müşarünileyhin tüccarına mebzul ve mer'i olub bu güne menfaat ve emniyyet ile teneffü' ve emin olalar deyu mastur ve mukayyed olub dühan gümrüğü mukataatı cesimeî miriyyeden olub kesri terettbüne bir düriü rızayı hümayunum olmyub gerek rûsumu gümrük ve gerek resmi mirisinin şurutu mucibince tahsili ile irası kesrü noksandan vika-yesi matlubu husrevanem ve dühan emtia makulesinden olmyub hubu-bat nevinden olduğından gayri edâyı rûsumü miriyye ve resmi gümrüğün de bu vakte dek sair müste'menanın tereddüd ve niza'ları zuhur itmemesi şurutu mer'iyyei mukataaya riayet eylediklerine bürhanı celi olmağla

kapucu başı mumaileyhsin inhası ve şurutu natık olduğu üzere sair müste'men tüccar ötedenberu iştira eyledikleri dühandan rüsümü gümrük ve mirisi ne vechile olagelmiş ise Nemçe tüccarından dahi olvehile tahsil olunmak hususuna ihtimam ve dikkat ve noksan teklifi ve ziyade mutalebesinden mübaadet olunmak fermanım olmagin imdi siz ki veziri müşar ve mevlânayı mumaileyhima sız emvali miriyyenin her halde tenzil ve tedennisinden sıyaneti lâzım ve mühim olmağla bu hususa mezid ihtimam ve dikkat ve ber minvali muharrer öteden beru sair müste'men tüccarının iştira eyledikleri dühandan resmi miri ve rüsümü gümrüğü nevehile edâ ide gelmişler ise Nemçe tüccarından dahi olvehile tahsil alınub tereddüd ve muhalefet itdirilmeyüb her halde sıyaneti emvali miriye ihtimam ve dikkat ve noksan teklifi ve ziyade mutalebesinden begayet tehaşi ve mücanebet eylemeniz babında Fi evahiri ra 1190 [1]

267

Rusya'dan gelecek tuzlu balık ve havyar gibi me'külâtan gümrük resminin yalnız müşterisinden alınmasına dair.

Galata monlasına ve Galata muzafatından olan nevahi naiblerine ve Galata voyvodasına hüküm ki

Rusya devletinin deri aliyemde mukıym orta ilçisi Aleksandrı Sinagi-yef-الكساندر سناكيف hutimet avakıbihu bilhayrın bu defa takdim eylediği iki kıt'a takrir kâğıdlarında Rusya tüccarının gerek memaliki mahruseme getirdikleri ve alub taşra nakil eyledikleri emtia ve eşyalanyçün biaynihi Françe ve İngiltere tüccarı misillü lâzım gelân rüsumatı muayyenelerin ba'del edâ tarafeyin ziyade mutalebesi ve noksan teklifile teaddi ve rencide olunmaları icab eylemediğinden gayri ahidnamei hümayun şurutunda dahi vechi muharrer üzere musarrah iken ihtisab Galata mukataasının mültezimi olan Galata masdariyyecisi tüccarı merkumenin ber mucibi ahidnamei hümayun rüsümü gümrüğü edâ olunmuş deri aliyeme götür-

[1] Tütünden resim almak 1099 da başladı. Yenice tabir olunur dühanın her bir vakıyyesinden onar akçe ve Kırca Ali tabir olunur dühanın her bir vakıyyesinden sekizer akçe resmi gümrük alındı. Raşid, c II, s 52 — Dühan resmi mukataası İstanbul gümrüğü mülhakatından oldu. Satandan on iki ve alandan sekiz akçe alındı, tütün mukataası elli beş yük akçeye bağlandı (1102). Raşid, c II, s 149 — Daha sonra İstanbul, Edirne ve tevbileri gümrüklerine tüccarın satmak için getirdikleri tütünün Yenicesinden Vardırar Yenicesi denilen cinsinden okka başına onar akçe, ve Kırca Ali ve Kaba denilen tütünün okkasından da dörder akça resmi gümrük alındı. Fakat 1107 de bu resim bir kat daha arttırıldı: Yenicei Vardarın her kıyyesinden yarımsar gurus, Kırca Ali'nin her kıyyesinden kırkar akça ve Kaba tütünün her kıyyesinden yirmişer akça alındı. Raşid, c II, s 377.

dükleri havyar ve tuzlu balık ve peynir ve bunların emsali eşyayı saire-sinin beher vakıyyesinden yarımşar akçe resmi masdariyye mutalebesile mugayiri şurutu ahidnamei hümayun rencideden hâli olmadığından emri ticaretin inkitana bais olmağla badezin masdariyyecii merkumun olvec-hile rüsumu muhdes mutalebesile vaki olan müdahaleleri men'ü def' itdirilmek üzere emri şerifim sudurunu tahrir ve istid'a ve Divanı hümayun'umda mahfuz Rusyalu ve İngilterelü ve Françelü'ye virilân uhud namei hümayun kuyudatına müracaat olundukda gerek emri ticaret ve gerek Rusya tüccarının hakkında işbu madde lâfız belâfız tahrir olunduğı gibi her dürlü ihtiyat zuhurunda Françelü ve İngilterelü ve sairelerin surutları mer'i ve mu'teber tutıla Millet mezbure virdikleri rüsumatı müşkilesini ve aynını ba'del edâ Rusya tacirleri her dürlü emtia ve eşya makulesini naklü ihrac idüb Karadeniz ve sair deryaların sevahil ve limanlarına ve mahruise Kostantaniyye'ye varmaları caiz ola Ve Haleb ve Mısır ve sair memaliki mahrusede İngiltere tüccarı ve ana tâbi olanlar kendü hallerinde alış viriş idüb cemii meta'larından mukaddemâ alına gelân üzere yüzde üç akçe gümrük virüb ziyade bir akçe virmiyeler ve Françe tüccarı dahi ahid namei hümayun mucibince yüzde üçer akçe gümrüklerin gümrük ümenasına edâ ve mu'tad üzere edâ tezkeresin ahiz ve iradet eylediklerinde mu'teber olub tekrar resmi gümrük ve hâdis olan kassabıyye ve reft ve bac ve yasak kulı ve üçyüz akçeden ziyade selâmetlik resmi taleb olunmya deyu mastur ve musarrah ve Haremeyni muhteremeyne tâbi evkafdan İstanbul'da vaki merhum ve mağfurun leh sultan Ahmed han tabe serahü camii şerifi evkafı olan Galata voyvodalığı aklamından iken ber mucibi hattı hümayunu şevketmakrun malûmül mıkdar mal ve muaccele ile bazı kesane fûruht olunmuş marüz-zikir ihtisab mukataasının mu'teber olan şurutunda etraftan gelüb Galata'da fûruht olunan havyar fuçlarının her bir dokuz ve on kantar gelür fuçısından seksen akçe resim alınur deyu Haremeyni Şerifeyin muhasebesinden ihrac olunub bu suretle rüsumu mezkûrenin ademi tahsili hasareti miriyyeyi müeddi ve tahsili sureti dahi hilâfı ahidnamei hümayun vaz'u hareket vukuunu müstelzim olub badezin mucibi niza' ve iddia olunur halâtın irtifaile rabitai haseneye ifrağı hem şurutu ahidnameye riayet ve hem beytûmalî müslimîni hasaretden vikaye ve himayet zımında zikrolunan tacirlerin taşradan getürdükleri ve alub götürdükleri eşyayı mezkûrenin iktiza iden rüsumu miriyyesi resmi riştei penbe mukataasında cari oldığı vechile müşterisinden ahz olunub bayii olan tüccarı mersumlardan mutalebe olunmamak üzere divanı hümayunum tarafından emri şerifim tahriri babında bilfiil baş defterdarım olan Seyyid Elhac Mustafa dame ulüvvühu ilâm itmeğın ilâmı mucibince amel olun-

mak fermanın olmağın imdi siz ki mevlâna ve voyvoda mumaileyhsiz ber vechi muharrer Rusya tüccarının deri aliyeme getirdikleri ve alub götürdükleri tuzlu balık ve havyar ve bunların emsali eşyalarından rüsumatı mezkûrenin ademi tahsili hasaratı miriyyeyi müeddi ve tahsili dahi mugayiri uhud namei hümayun idüğü malûmunuz oldukda badezin tüccarı mersumenin ber vechi muharrer taşradan getürdükleri ve alub götürdükleri eşyayı mezkûrenin iktiza iden rüsumu miriyyesi resmi riştei penbe mukataasında cari olduğı vechile müşterisinden ahz olunub bayii olan tüccarı mersumûn taraflarından mutalebe itdirilmemek babında Fi evahiri l 1193 (Mukataa mutasarrıfları inhasile emir yazılmışdır Evaili r 1194)

268

Venedik'te oturan Rumlara Istanbul patriki tarafından öteden beri tayin olunan metropolidlerin tekrar tayinine dair.

Istanbul Rum patrikının istid'ası :

Ma'ruzu kullarıdır ki

Nefsi Venedik'de fethi hakanîden evvel Rum mezhebiâde niçe ise viler sakin olub metropolidleri darüssaltanat olan Kostantaniyye patriki ve cemaati izinnamesile nasbu tayin oluna gelmekle bundan akdem mahalli mezbur sekeneşi âdetlerince bir nefer metropolid nasbı için cemaatimizden izinname taleb eylediklerini hakıpayı devletlerine ifadeye cesaret eylediğimizde bu husus ne vechile cari olmuşdur ve cemaatinizden nevakitde metropolid tayini için izinname virilmişdir sual buyurulmağla takdimi tavriri çakeraneye cesaret kılındı Milâdı İsa'nın bin beşyüz elli yedi tarihinde yani ikiyüz yirmi dört seneden beru bu ane gelince tevarihi muhtelifee mahalli mezkûrda on bir nefer metropolidanın nasbu tayini için cemaatimizden izinname virile geldiğı muhatı ilmi devletleri buyuruldukda olbabda ve her halde emrû ferman menlehül emir hazretlerinindir

Bende
Avril patriki
Istanbul
Rum
Mühür

Çefalonya [1] ve Zakilse [2] piskoposu tavil Pahomyo nasbolundu Milâd tarihinin Fi 18 ağustos sene 1557	Filâdelfiya [4] ruhbanlarından Giridi Milti Hortaci'nin nasbı tarihi Fi 25 şehri mart sene 1657
Aya Yorgi manstırının ruhbanlarından Gavril Sobro nam rahib Nasbı tarihi milâdın Fi 29 haziran sene 1573	Istanbul patrikliğinden ma'zul Metodiyo Moroni'nin nasbı tarihi Fi sene 1677
Teofani İksenaki nam rahibin nasbı tarihi milâdın Fi 16 şehri nisan sene 1617	Filâdelfiya ruhbanlarından Yerasimo Vılaho'nun nasbı tarihi Fi 3 şehri eylül 1679
Çefalonya ve Zakilse piskoposu Niko Dimo Metaksa'nın nasbı tarihi milâdın Fi 12 şehri nisan sene 1632	Filâdelfiya ruhbanlarından Miltiyo Betalto'nun nasbı tarihi Fi şehri mart sene 1685
Çuka adası [3] piskoposu Tanaş Valeriyano'nun nasbı tarihi Fi 6 şehri mayıs sene 1635	Filâdelfiya ruhbanlarından Ligor Façya'nın nasbı tarihi Fi 18 şehri kânunusani sene 1761
	Çuka adası piskoposu Nikiforo Modmoro'nun nasbı tarihi Fi 30 temmuz sene 1768

Re süllküttabın bu mes'ele hakkındaki takriri:

Fethi hakaniden mukaddemlerden beru Rum milletinden nice kimesneler nefsi Venedik'de tevattun idüb muktezayı âyinleri üzre muhtac oldukları metrepeldleri İstanbul patriki ve cemaati metrepelidan izin namelerile nasb oluna gelmek mülahasasile bundan akdemce zikrolunan Venedik'de mütemekkin ervam âdetleri üzre bir nefer metrepelid nasbını ve izinnamesini taleb eyledikleri hâlâ İstanbul Rum patriki kulları tarafından nevakitde metrepelid tayiniyçün izinname virilmiştir deyu irad buyunlan suale cevab olmak üzre patriki mesfurun takdim eylediği memhur kâğıdında milâdı hazreti İsa'nın bin beşyüz elli yedi tarihinde yani ikiyüz yirmi dört seneden beru tevarihî muhtelifede mahalli mezkûre on bir nefer metrepelidanın nasbu tayiniyçün cemaati mezkûre taraflarından izin nameler virile geldiği tahrir ve inha ve nasb olunan metrepelidlerin isim ve şöhetleri ve tevarihî nasbu tayinleri beyanile bir kıt'a defter ibraz eylediğinden maada taifei mezkûre ahdi karibelere dek yani seferi hümayun zuhuruna dek ber vechi meşruh metrepelid tayiniyçün izin nameler virile gelüb lâkin zuhuru seferden beru virilmediğinden bu defa

[1] Kefolonya adası. — [2] Zakinte, Zanta adası.

[3] Çerigo, Serigo adası.

[4] Alaşehir.

vaki olan mutalebelerine muktezayı vaktü hâle nazaran patriki mersum mingayrı istizan mümaşat göstermeğe cesaret idemediğin ve taifei mezkûre İstanbul patrikhanesinden izin nameye destres olamadığı halde zaruri ya Nemçelü tarafından ve yahud Rusya diyarında mukıym olan Rum patriki canibinden izin name talebine ibtidar idecekleri nümayan olmağla sonra niçün bunu devleti aliyyeye ifade eylemedim sualile mes'ul olmamak için bilmediğimi ifade iderim deyu patriki mersum şifahen takrir ve beyan eylemiş Malûmu devletleri buyuruldukda emrû ferman hazreti men lehül emrindir

Sadrızamın telhisi :

Padişahım

Şevketlü kerametlü mehabetlü kudretlü velinimetim efendim

Kadimî Venedik'de tevattun iden Rum taifesi üzerine muktezayı âyinleri üzre nasbı iktiza iden metrepelid kadimden seferler vukuna gelince İstanbul Rum patriki olanların ve cemaati metrepelidanın izin namele-
rile tayin olunagelmek mülâbesesile bu defa dahi taifei mezbure üzerle-
rine bir nefer metrepelid nasbını istid'a eyledikleri Rum patriki tarafın-
dan bundan akdemce inha ve istizan olundukda bu husus nevehile cari olmuşdur Ve cemaati mezkûre taraflarından nevahitde metrepelid tayiniçün izin name virilmişdir deyu irad olunan suale cevap olmak üzre seferler zuhuruna dek kaç nefer metrepelid nasb olunduğunu ve her birinin tarihlerini havi patriki mesfur muahharen bir kıt'a takrir kâğıdı takdim etmekle gerek takriri mezkûr ve gerek patriki mesfur tahriren ifadeye cesaret idemeyüb şifahen maddei mezbure-
nin reddinde beyan eylediği mahaziri muhtevi reis efendi kullarının bir kıt'a takriri manzuru hümayunları olmak için merfuu atebey uylaları kılınmağla manzur ve malûmu mülükâneleri buyuruldukda hususu mezburda ne gûne iradei samileri erzan buyurulur ise emrû ferman şevketlü mehabetlü kudretlü velinimetim efendim padişahım hazretlerindir

Telhisin üzerindeki hattı hümayun :

Benim vezirim

Aslından devleti osmaniyye... [1] kaç yüz sene izin verüb... [1] ve bu defa seferi mezburda niçün ve ne sebebden ref' olmayub devletimize mazarratı olmayub kaidei devleti osmaniyye üzre nizamı kelevvel münasib ve müstahsen ise nizam viresiz Değil ise arz idesiz [2]

[1] Mürekkebi uçmuştur.

[2] Tarihi 1196 dır.

269

Yedikule salhaneleri uzak olmak hasebile İstanbul ve Eyub salhanelerinde de koyun kesilmesine dair.

İstanbul kaymakamına ve İstanbul ve Haslar kadılarına hüküm ki Kasab taifesi gelüb İstanbul ve Eyyub etrafında olan kadimî selhaneler men' ve mesafei baide olan Yedikule haricinde vaz' olunub kendülere ziyade gadir olunduğun bildirüb olbabda hükmü humayunum reca eyledikleri ecilden imdi Eyyüb'da ve İstanbul etrafında olan selhaneler kadimî yerlerinden men' ve Yedikule haricinde mesafei baide olan mahalde vaz' olunduğı ümmeti Muhammede ve sair ibadullaha ta'ciz ve zarar olub hilâfı şer'i şerif olduğun bilfiil Rum İli kadıaskerim olan mev-lâna Mustafa edamallahü tealâ defterile ilâm itmekle kanunu kadim üzre matekaddemden zebh olunan selhanelerde zebh olunmak için izin virilüb hilâfı şer'ü kanun bir ferde dahlü taaruz itdirilmemek babında yazılmışdır Fi evaili ra 1195

270

Yedikule dibaghanelerinde eski nizama riayet edilmesine ve İstanbul'da mevcut dibaghanelere dair.

Müfettişi evkafa hüküm ki

Mahrusei İstanbul'da vaki merhum ve mağfurun leh ceddim Ebül-fetih sultan Mehmed han gazi tabe serahünün Ayasofyai Kebir camii şerifi evkafından Yedikule haricinde olan debbag tayifesi dergâhı muallâma arzuhal idüb vâkıfı müşarünileyh İstanbul'u feth eyledikde mahalli mezburda üçyüz altmış bab dibaghane bina ve camii merkuma icarei muaccele ve yevmî dörtyüz akçe ücreti müeccele virmek üzre vakf idüb fethi hakanîden beru otuz üç bab selhanelerde sekiz yeniçeri meydanı ve Sarayı Atiyk ve Cedid ve şehir için İstanbul dahilinde ve haricinde bilcümle lebi deryada ve dahili şehire nakl olunan selhanelerde kasab taifesinin zebh eyledikleri hayvanat derilerinin cümlesi şartı vakıf ve nerhi cari üzre vakfı muzbur müst'ecirleri iştira ve adedi dekâkin üzre ber mucibi defter mahzâ lonca tabir olunur mahalde tevzi' ve dibagat ve tathir eylediklerinden sonra ulûfesiz miriye müteallik mühimmatı seferiyye ve âmmei ibadullah mesalihi için sukı sultanîde fûruht idüb fimabaad ahare virilmemek üzre mukaddemâ ellerine müteaddid evamiri şerife ve mülûki maziyeeden şartı vakıf mucibince hattı kümayunu saadet makrun ihsan olunub o makule zikrolunan mahallerde zebh olunan deriler ahar mahallerde olan debbaglara virilegelmış değil iken

m'tauidi kadime mugayir sonradan Üsküdar ve Tophane ve Kasımpaşa ve Hasköy ve Hazreti Eba Eyyubu Ensari ve gayri yerlerde dibaghaneler ihdas olunmağla her kes oldukları mahallerde zebh olunan derileri almağa kanaat eylemeyüb hilâfı emri şerif ve mugayiri hattı hümayun ve şartı vakıf İstanbul'da bunlara mahsus olan mevazı'lerde zebh olunan derilerden deri almalarile bunlara kifayet etmeyüb kârü kisb etmek mümkün olmadığından gayri nisfından ziyadesinin kârhaneleri harab ve muattal ve canibi vakfa aid olan icaratu virmeğe iktidarları olmamağla anın gibi debbaglık işlemek isteyenler Yedi kule haricinde vakfı mezburu ceddin akarâtında işleyüb aharinde işleyenler men'olunub ve hususu mezbur ceddin sultan Murad hanı Salis zamanında İstanbul kadıları arzıyle telhis olundukda ahar tarafa virilân emrile amel olunmıyub ancak ceddin Ebülfetih sultan Mehmed han gazi vakfı tarafından virilân emirle amel oluna deyu hattı hümayunu saadetmakrun ile, emri şerif virilmişiken hâlâ Üsküdar'da vakı Atiyk Valde Sultan ve Safiye Sultan ve Mihrimah Sultan tabet serahümün vakfı debbagları Sarayı Cedid için Çatladı'da ve Sarayı Atiyk için Aya kapusu'nda ve Şuhud ve Emin önü ve Balık pazarı ve Hasır iskelesi'nde zebh olunan derileri ve hassa mirî Kasım Paşa ve Sinan Paşa vakfı debbaglarıyla meydan selhanelerinin mecmuunda nöbet ile beher yevm bir dükkândan elli aded koyun derisi ve Balat'da ve Hasır iskelesi ve Yedi kule haricinde ve Aya kapusu'nda Sarayı Atiyk için zebh olunan derileri almak ve Hasköy'de Piri Paşa vakfı debbagları beher yevm yirmişer deri ve Eyub debbagları Yeni kapı haricinde Mevlevihane kurbinde olan selhanelerden deri almak üzere emri şerif ihrac ve hüccet itdirilüb bunlara ziyade gadir etmelerile bundan akdem defatile Âsitanei saadetimde ve Divanı hümayun'umda kazıaskerlerim huzurumda mürafaai şer'i şerif olduklarında yedlerinde olan evamiri şerife ve hücceti şer'iyye mucibince kadimisi üzere amel olunub badelyevm Üsküdar ve Tophane ve Kasımpaşa ve Hasköy ve Hazreti Eba Eyyubu Ensari debbaglarına ve gayrilere İstanbul dahilinde ve haricinde bilcümle lebi deryada olan selhanelerde zebh olunan derilerden deri aldırılmamak için evkafı mezbure nazırı olub bilfiil Darüssaadetim ağası olan انتصار الخواص والفرجين Yusuf Ağa dame ulüvvühunun inhası mucibince hattı hümayunu saadetmakrunumla muanven emri şerifim varid olmuşiken ana mugayir müdahale ve hâlâ Rum İli kadıaskeri olan mevlâna Mustafa ادم الله تعالى فضائل bunların yedlerinde olan temessükâta nazar eyledikde hücceti şer'iyye ve mukaddemâ virilân emri şerifler mucibince kadimisi üzere amel olunub fibaad zikrolunan mahallerde debbag taifesine dahilü taaruz itdirilmemek üzer ilâm ve mucibince kadimisi kemakân ibka olunmak babında tekrar hükmü hümayunum verilmiş iken yine kaanat

olunmıyub hassa mirî debbaglardan Kasım Paşa, Sinan Paşa vakfı debbagları beynimizde ittifakımız vardır deyu şirrete sülûk ve nizaidüb دستور اکرم شيرازي نظام اعلاء نظامه مناظم الامم nun huzurunda mürafaai şer'i şerif olduklarında bunlara hüküm olunmağla zikrolunan debbag tayifesinden badelyevm olvechile iddia idenlerin da'vaları istimaiyçün bir tarıyk ile fermanı âli ibraz iderler ise ahar yerde isma' olunmıyob senki mevlânayı mezbursun huzurunda şer'ile görilüb men'ü def' olunmak babında emri şerifim reca eyledikleri ecilden yedlerinde olan hücceti şer'iyye ve evamiri şerifler mucibince amel ve kadimisi kemakân ibka olunmak babında fermanı âlişanım sadır olmuşdur Buyurdumki... vusul buldukda bu babda mukaddemâ ve hâlâ mürafaadan sadır olan evamiri şerifeler ve hücceti şer'iyyeleri mucibince amel idüb fibaad hilâfına rıza ve cevaz gösterilmiye ve bu makule müraffaadan cevab virilân davanın istimai memnu'dur Hali üzre ibka eylesesin deyu yazılmışdır Fi evahiri m 1196

271

Fatih Camii'nin tamiri için Marmara'dan mermer getirilmesine dair.

Galata kazası muzafatından Marmara nahiyesi naibine ve nahiyeyi mezkûre zabiti zide kadrihuya hüküm ki

Galata voyodası Elhac Mustafa zide mecdihunun bafermanı âli bina (ve) inşasına me'mur olduğu Ebülfetih sultan Mehmed han tabe serahın camii şerifi için muktazi olan mermer sütunlar ve söve ve sair ecnas senk ve iktiza iden mermerlerin ber mucibi defter Marmara'da taşçılar kethudası Mehmed zide kadrihu mübaşeretile mabayea ve bir saat mukaddem sefinelere vaz' ve Âsitanei aliyeme ib'as olunması babında siz ki mevlâna ve zabiti mumaileyhimasız size hitaben emri şerifim sudurunu mumaileyh ba arzuhal inha ve istid'a eylediğine binaen vechi meşruh üzre amel olunmak fermanım olmagin işbu emri şerifim ısdar ve irsal olunmuşdur İmdi siz ki mevlâna ve zabiti mumaileyhimasız ber mucibi muharrer camii şerif mezkûr için muktazi olan mermer sütun ve pehle ve söve ve sair ecnas senk ve mermer sütunların ber mentuku defter kethudayı merkum marifetile bir an evvel mubayea ve sefayine vaz' ve Âsitanei saadetime ba'sü tesyiri hâlâtına bilitifak ihtimam ve dikkat ve te'hirini tecvizden mübaadet eylemeniz babında Fi evahiri l 1196

ALFABE TERTİBİ FİHRİST

A

- Abbas Ağa 115, 116, 118
Abbas Efendi 195
Abdullah (Şehislam) 90, 124
Abdullah Paşa (yeniçeri ağası) 138
Abdullah (Su başı) 152
Abdullah Paşa (Sadırsabık) 152
Abdullah (Müderriş) 116
Abdullah (Hattat) 175, 176
Abdullah (Reisülküttab) 193
Abdi Efendi 57
Abdürreuf 2
Abdüllâtif (Askeri Kassamı) 58
Abdülbaki (Müzehhib) 17
Acı Hamam 29
Ada 156
Adapazarı 189
Agop (Ermeni patriki) 161
Ağriboz 98
Ahmed (Defterdar) 1
Ahmed I (Sultan) 12, 226
Ahmed II (Sultan) 16, 20
Ahmed III (Sultan) 42, 56, 65, 76, 77, 101, 114, 151, 152
Ahmed Paşa (Elhac) 46
Ahmed (Kazasker) 49
Ahmed (Galata voyvodası) 116
Ahmed (Gümrük emini) 50
Ahmed (Kalyonlar defterdarı) 53
Ahmed (Bolu voyvodası) 53
Ahmed (Muid Galata Kadısı) 58, 85
Ahmed Paşa (Haleb Valisi) 86
Ahmed Paşa (Raka Valisi) 145
Ahmed Efendi (Kazasker) 168
Ahmed Efendi (Yalak âbâd Kadısı) 167
Ahmed (Mimar başı) 169
Ahmed (Yeniçeri ağası) 169
Ahmed Resmî (Giridi) 190
Ahmed Paşa (Mutasarrıf) 194
Ahtepolu 97
Ahyolu 134
Akbaba 175
Akdeniz 14, 17, 36, 72, 73, 102, 103, 173
Akseki 41
Akşehir 128
Aleksandrı (Mavrokordato) 21, 135
Ali (İkinci defterdar) 2, 3
Ali (Kazasker) 8
Ali (Galata kadısı) 11
Ali Paşayı Atıyk 117, 118
Ali Paşa (Silâhdar) 51, 56, 57, 58,
Ali (Sürre emini) 53
Ali (Bina emini) 178
Ali Haşim (Şehir emini) 181
Alikurna 75, 192
Anadolu 11, 21, 98, 105, 106, 121, 127, 148, 161, 162, 176, 197, 201, 213, 222
Ankara 77
Antakya 128
Arabacılar meydanı 118
Arabistan 204
Asım (Çelebizade) 65, 84, 85, 87, 89, 98, 103, 152, 153, 160

Ataullah (Bina emini 172)
 Atina 98
 Atmeydanı 111
 Atpazarı 185
 Avlonya 191
 Avril (Rum patriki) 227
 Aydın 197
 Aydıncık 201
 Aya Kasım 118
 Aya Nikola 118
 Aya Sıratı 10
 Aya Sofya 7, 57, 142, 145, 146, 147,
 150, 151, 156, 159, 230
 Aya Yorgi 118
 Aya Yani 117
 Aynı 84, 85
 Aynoroz 44

B

Babayı Atiyk 81
 Babadağı 135
 Bağçe kapusu 29
 Bağçe köyü 127
 Bahrisefid 72, 73
 Bakırköy 31, 35
 Balat 10, 28, 31, 117
 Bali (İstanbul kadısı) 8
 Balıkpazarı 88, 231
 Balkapanı 29, 41
 Bandırma 200
 Bar 76
 Bayezid 29, 40, 112, 133, 178
 Bazarköyü 176
 Beç (Viyana) 182
 Bedon (Bodin) 13
 Beğkoz 175
 Behram (Darüssaade ağası) 8
 Bekirlü 216
 Belgırad 98, 156, 181
 Belgırad (Kariyye) 85, 127
 Bergama 169

Bergos 81, 135
 Berkofçe 97
 Beşiktaş 64, 65, 66, 116, 118, 177
 Beşir Ağa (Kızlar ağası) 164, 165 190
 Beyoğlu 213
 Bihisni 144
 Boğaz hisarları 36, 102, 103, 120, 193
 Boğaz içi 217
 Boğazkesen 62
 Bolu 53
 Bostan zade 12
 Bozca ada (Tenedos) 44, 98
 Bozok 195
 Buğdan 109, 110
 Bulgurlu 175
 Bursa 34, 98, 197
 Büyükdere 127
 Büyük Valde Sultan 139

C

Ceneviz 14, 192
 Cerrahlar 29
 Cezayir 23, 25

Ç

Çamlıca 175
 Çamurlu 146
 Çatal hisar 181
 Çefalonya (Kefalonya) 228
 Çekmece 81, 208
 Çenkâr (Kariyye) 172
 Çerigo 228
 Çetrofçe 97, 98
 Çifte havuzlar 85
 Çilinkoz 129
 Çirmen 42
 Çivizade 12
 Çınarcık 215
 Çırağan sarayı 66
 Çöplük iskelesi 97
 Çorlu 81, 134, 135
 Çubuklu 172
 Çukurçeşme 29

D

Darıca 35, 172, 197
 Darbhane başı 29
 Davud paşa 118
 Değirmenlik (Milo) 74
 Dereseki 175
 Derviş Mehmed (Kapucu başı) 46
 Develü 195, 196
 Dil iskelesi 169
 Dimetoka 42
 Dimitri (Donanma mimar başı) 101
 Diyarbekir 214
 Divan yolu 28, 29, 30
 Dırac 208
 Dobrovnik (Ragüze) 75
 Dobrica 154
 Dolma bağçe 152
 Dülgerzade 198

E

Eba Eyyub 6, 15, 17, 65, 79, 132, 153, 217, 280, 231
 Ebüssüud 12, 113
 Edirne 5, 9, 16, 17, 19, 24, 32, 38, 39, 40, 42, 46, 80, 81, 83, 84, 98, 102, 135, 137, 139, 145, 169, 173
 Edirne kapusu 118, 198, 199
 Edremid 202, 203, 204
 Eflak 5, 110
 Egri kapu 65
 Elmalu 159, 165
 Ereğli 119, 128
 Erceğiz 195, 196
 Erzurum 24, 62
 Esad (Galata kadısı) 91, 93
 Eski odalar 28
 Eskişehir 68
 Eski saray (Sarayı Atiyk. b)
 Evhad bendi 209

F

Fatma sultan 56, 72, 82, 97, 98

Fazlı paşa 104
 Felemenk (Niderlande) 14, 43, 47, 75
 Fener 21, 31, 81, 139, 140
 Fener kapusu 28
 Feyzullah Efendi (Şehislâm) 17
 Filibe 98, 173
 Firengistan 223
 Fitnat Hanım 191
 Florine 97
 France 11, 14, 148, 225, 226

G

Galata 6, 10, 11, 13, 14, 15, 18, 21, 26, 27, 29, 30, 32, 43, 57, 58, 91, 106, 110, 112, 115, 118, 119, 138, 160, 161, 162, 173, 174, 182, 187, 188, 191, 192, 193, 206, 211, 213, 214, 217, 225, 226, 232
 Gelibolu 98, 103, 119
 Gemlik 131, 174, 209, 219

Golos 224
 Görele 131, 176
 Gülnüş sultan 42
 Gümölcine 223, 224
 Gümüşhane 62, 69

H

Hacı Hasan (Nakkaş başı) 9, 17
 Hafsa 81
 Haleb 21, 52, 98, 128, 196, 199, 200, 226
 Halil (Bostancı) 174
 Hâmid (Kazasker) 8
 Hanya 74
 Hasan hoca (Kalyon halifesi) 53
 Hasan (Yeniçeri ağası) 84, 88, 173, 175
 Hasan (Çukadar) 86
 Hasan (Zülâli) 103
 Hasan (Seğbanbaşı) 113
 Hasan Paşa (Vezir) 150
 Hasköy 213, 231
 Haslar 6, 40, 50, 79, 106, 129, 151,

173, 174, 206, 213
 Haşim Efendi 216
 Haşmet Efendi 195
 Hazinedar çiftliği 172
 Helâgu 124
 Hisarcık 145
 Hırka deresi 159, 165, 167
 Hısnı mansur 142
 Hocapaşa 28, 29
 Hore (Bakırköy) 31, 169, 170
 Hüseyin (Mimar başı) 36
 Hüseyin (Mevkufatçı) 47
 Hüseyin Paşa (Amucazade) 52
 Hüseyin (Defterdar) 58
 Hüseyin (Bostancı başı) 131
 Hüseyin Paşa (Aydın muhassılı) 197
 Hüseyin Paşa (Anadolu valisi) 201
 Hüseyin Paşa (Diyarbakır valisi) 214
 Hüseyin (Hafız) 216

İ

İbrahim (Sultan) 42
 İbrahim Paşa (Nevşehirli) 47, 64,
 65, 66, 72, 89, 90, 94, 109, 110
 İbrahim (Baruthane nazırı) 48, 73
 İbrahim (Darbhane nazırı) 73
 İbrahim Paşa (Karaman valisi) 86
 İbrahim (Müteferrika) 89, 91, 100,
 119, 123, 152, 168
 İbrahim (Kâğıthane emini) 160, 167
 İbrahim (Kazasker) 168
 İbrahim (Şehir emini) 212
 İğne ada 129
 İngiltere 26, 42, 43, 47, 182
 İran 62, 63
 İshak (İstanbul kadısı) 91, 93
 İshak Paşa (Tiflis muhafızı) 115
 İskender Paşa 113
 İslâmbol 178, 184, 201
 İsmail (Mimar başı) 33.

İsmail (Defterdar vekili) 46
 İsmail (Şehislâm) 57
 İsmail (Çavuş başı) 88
 İsmail Paşa (Vezir) 127
 İstavroz 9
 İstinye 127
 İzmir 24, 42, 43, 62, 74, 98, 177,
 192, 193,
 İznikmid (İzmid) 35, 65, 133, 160,
 173, 175, 181, 189, 194, 199
 İznik 63, 65

I

İstanbul 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 13,
 15, 16, 17, 17, 19, 20, 21, 23, 26,
 27, 28, 30, 31, 32, 83, 34, 35, 36,
 40, 41, 43, 44, 46, 47, 50, 53, 54,
 58, 62, 65, 66, 67, 69, 77, 79, 81,
 83, 85, 89, 94, 97, 100, 103, 104,
 105, 106, 108, 109, 118, 119, 120,
 129, 131, 132, 137, 138, 139, 141,
 142, 148, 153, 154, 155, 161, 164,
 168, 171, 172, 179, 181, 182, 183,
 186, 190, 192, 193, 194, 196, 197,
 199, 201, 202, 203, 206, 207, 209,
 211, 214, 219, 223, 227, 230
 İskanoz 98
 İstıranca 133
 İnablı 142

K

Kabakulak zade 9
 Kadıköy 30, 173, 213
 Kalinikos (Rum patriki) 183, 184
 Kaplan Giray 84
 Kapudağı 152
 Karaağac 160
 Karaca burun 172
 Karadeniz 15, 18, 39, 98, 102, 104,
 154, 171, 174, 179, 226
 Karagümrük 131
 Kara kaya 146

- Kara kilise 167
 Karaman 29, 86, 127, 195
 Kara Mürsel 131, 133, 157, 178, 181, 191, 208, 212
 Kara yaka 216
 Karpuz deresi 215
 Kars 195
 Kartal 131
 Kasımpaşa 30, 91, 93, 231, 232
 Katırlı 219
 Kavak 39, 62, 154, 174, 213
 Kavak 157
 Kavala 149, 178, 223, 224
 Kaynarca 222
 Kayseriye 125, 126, 195, 209
 Kekboze (Gebze) 131, 157
 Kelemeriye 48
 Kemerler 151
 Kemer 216
 Kenan (İskân başı) 86
 Kili 62
 Kirilos (Rum pafriki) 183
 Kiryako (Rum patriki) 44
 Kıbrıs 94
 Kılazak 151, 152
 Kırcı Ali 224, 225
 Kırım 84
 Kısıklı 175
 Koca İli 65, 159, 164, 165, 167, 181, 189, 194, 199
 Koloşvar 89
 Konya 98, 128
 Kostantaniyye 11, 28, 83, 110, 121, 155, 163, 226, 227
 Kulaksız 112
 Kuruçeşme 5
 Kuş adası 74
- L**
- Lâleli 121, 200, 201, 216
 Lânga 104
- Lefkoşe 94
 Lehistan 135
 Limni 49, 98
 Lui XV 94
- M**
- Macar 23, 194
 Mahmudpaşa 29, 109, 178
 Mahmud (Şehislâm) 48
 Mahmud Paşa (Sadaret kaymakamı) 113
 Mahmud I (Sultan) 115, 169
 Mahmud Bey (Zülkadir zade) 196
 Malatya 145, 146, 147
 Malta 192
 Manastır 97
 Manisa 98
 Margiz dö Vilnöv 148
 Marmara 42, 64, 65, 66, 101, 145, 148, 151, 155, 157, 168, 169, 172, 191, 212, 215, 216, 232
 Mehmed (Evkaf müfettişi) 8, 41
 Mehmed (Galata kadısı) 11
 Mehmed II (Sultan) 11, 40, 112, 113, 114, 133, 198, 215, 216, 230, 231, 232
 Mehmed (Fenari) 12
 Mehmed (Kürkci başı vekili) 19
 Mehmed III (Sultan) 25
 Mehmed (Valde kethudası) 30
 Mehmed (Baş defterdar) 32, 35, 53
 Mehmed (Simkeşhane emini) 34
 Mehmed Paşa (Baltacı) 51
 Mehmed (Mutasarrıf) 68
 Mehmed İzzeti 71
 Mehmed Bey 72
 Mehmed Paşa (Kethuda) 85, 109, 110
 Mehmed (Şeyh) 95
 Mehmed (Mimar başı) 101
 Mehmed Efendi (Kethuda zade) 103, 139
 Mehmed (Gümrük emini) 105

- Mehmed Said (Galata kadısı) 115, 118
 Mehmed (Cebeci başı) 138
 Mehmed Emin (İstanbul kadısı) 141
 Mehmed (Yeniçeri ağası) 198
 Mehmed Emin (Hekim başı) 136
 Mehmed (Seğban başı) 141
 Mehmed Paşa (Mutasarrıf) 146
 Mehmed Paşa (Belgrad muhafızı) 156
 Mehmed Paşa (Vezir) 195
 Mehmed Paşa (Anadolu valisi) 197
 Mehmed Emin (Defter emini) 204
 Mehmed Tahir (Bina emini) 215
 Mekke 85, 136
 Mekri 203
 Meraklı 170
 Meryem ana 115, 117, 118
 Meraş 195
 Metropolitler (Venedik. b)
 Midilli 2, 74, 178, 202, 204
 Midye 129, 134
 Mihrimah sultan 231
 Miknos 74
 Mirza Safi (Şehzade) 119
 Mısır 17, 22, 23, 26, 46, 59, 60, 63, 70, 83, 88, 98, 99, 120, 121, 137, 194, 226
 Molva 27
 Mora 53, 56, 57, 71, 204
 Mudanya 120, 197
 Murad IV (Sultan) 13, 231
 Murad III (Sultan) 25
 Musa (Mevlevî şeyhi) 91, 93
 Mustafa, Mirzazade (Sehislâm) 1, 47, 52
 Mustafa (Darbhane nazırı) 6
 Mustafa (Darüssaade ağası) 8
 Mustafa (Kazasker) 8
 Mustafa Paşa (Veziri âzam) 9
 Mustafa Paşa (Kapudan) 17, 60
 Mustafa II (Sultan) 114
 Mustafa (Gümrük emini) 42
 Mustafa (Dayezade) 47
 Mustafa (Baş defterdar) 60, 61, 63,
 Mustafa Paşa (Tebriiz serdarı) 101
 Mustafa Paşa (Kapudan) 108
 Mustafa Paşa (Silâhdar) 113
 Mustafa (Mimar başı) 154
 Mustafa Paşayı Atiyk 118
 Mustafa (Bostancı) 133
 Mustafa Atıf (Baş defterdar) 147
 Mustafa (Reisülküttab) 167
 Mustafa III (Sultan) 190, 193, 212
 Mustafa Paşa (Sadri esbak) 199
- N**
- Naimâ 52
 Nakşe 72, 74
 Nedim 98
 Nemçe 5, 225
 Nerdübanlı 173
 Nezir Ağa (Darüssaade ağası) 13
 Nişancı Çaffer 117, 118
 Nuh (Hekim başı) 38
 Nuri Osmanî 168, 169, 216
- O**
- Odun kapısı 30
 Okmeydanı 112, 114
 Olgün 76
 Ortaköy 157, 158, 213
 Osman II (Sultan) 12
 Osman Paşa (İstanbul kaymakamı) 21
 Osman Paşa (Bender muhafızı) 109
 Osman (Cebeci başı) 138
 Osman III (Sultan) 169
 Otakçılar 131
- Ö**
- Ömer Paşa (İstanbul kaymakamı) 1, 3, 36
 Ömer (Yeniçeri ağası) 208
 Ömer (Reisülküttab) 209

P

Paris 94
 Paşa limanı 216
 Paşa sancağı 97
 Pazarcık 173
 Patras 52
 Patrona 109, 123
 Pehlivanlı (Aşiret) 86
 Pendik 131
 Pıravişte 191
 Piri Paşa 231
 Piyas 62

R

Rağb Paşa 136, 195, 199, 214
 Raka 86, 142, 145, 196
 Rakoçi 138
 Raşid 2, 3, 26, 49, 62, 66, 108, 118,
 119, 152, 153, 225
 Re'fet Süleyman Paşa 114
 Reyhanlı (Aşiret) 86
 Rişvan 144, 146, 147
 Rodos 47, 48, 74
 Rodoscuk 42, 102
 Rukiye sultan 17
 Rum İli 8, 11, 38, 98, 99, 100, 105, 106,
 108, 110, 121, 122, 127, 148, 162, 176,
 181, 206, 213, 214, 222 230, 232
 Rumeli hisar 5
 Ruscuk 98, 108
 Rusya 222, 225, 226, 227

S

Saad âbab 87, 157
 Saadeddin (Hoca) 169
 Sabanca 189
 Safiye sultan 231
 Sahak (Ermeni patriki) 33
 Sahib (Selânik kadısı) 91, 93, 94
 Said Mehmed Efendi 89, 94, 100,
 124, 125, 196
 Saliha Sultan 104

Salim (Mirzazade) 47, 48, 49
 Salma tomruk 116
 Samakov 173, 181, 191,
 Samuel (Rum patriki) 219
 Samsad 142, 144
 Santron (Santorin) 74
 Sarachane 29
 Sarayı Atiyk 2, 7, 20, 29, 30, 208,
 209, 230, 231
 Sarayı Cedid 6, 7, 64, 101, 154,
 172, 181, 208, 209, 230, 231
 Saray Bosna 3
 Saray 134, 144
 Sarım İbrahim Efendi 216
 Sarıyar 127
 Saruhanlı 165, 167
 Selânik 34, 44, 47, 48, 62, 71, 73,
 91, 98, 119, 149, 150, 178, 208,
 209, 223, 224
 Selim I (Sultan) 25, 84
 Selim II (Sultan) 25
 Semendire 156
 Semendirek (Samotras) 98
 Seyfullah (Defterdar) 56, 58
 Seyyid Osman (Kazasker) 8
 Seyyid Vehbi 101, 128
 Sidre kapsi 49
 Silistire 108
 Silivri 81
 Sinan Paşa 94, 231, 232
 Sinagiyef 225
 Sis 195
 Sofya 98, 191
 Safroniyos (Rum patriki) 220
 Sultaniyye 172
 Sultan önü 68
 Südlice 213
 Süleyman (Kanunî) 13, 25
 Süleyman III (Sultan) 7
 Süleyman (Darbhane nazırı) 60

Ş

Şam 21, 136
 Şatnôf 11
 Şehir köyü 80, 119, 169
 Şehzadebaşı 72

T

Tabibler 28
 Tahta kale 28
 Tanaş (Rum patriki) 44
 Tarabye 127
 Taşoz 73, 98, 203
 Tatavla 213
 Tebriz 101
 Tekfurdağı 15, 42, 46, 102, 103, 119,
 131, 173, 191
 Tekfursarayı 65
 Terkos 129
 Tırhala 149
 Tokad 62
 Tokad bağçesi 175
 Tophane 29, 30, 213, 231
 Topçılar 131
 Topkapu kasrı 154
 Tosya 9
 Tököli İmre 31
 Trablus 23, 25
 Trablus Şam 22
 Trabzon 52
 Tulon 18
 Tunus 23, 25
 Tuna 110
 Türkiye 36, 42, 62

U

Uhri 10
 Umur yeri 172
 Unkapamı 29
 Uskumrı köyü 127
 Uşak 88, 201, 202
 Uzeyr 128

Ü

Üsküdar 6, 9, 15, 30, 42, 50, 106,
 128, 131, 153, 173, 174, 175, 176,
 197, 199, 206, 217, 222, 231
 Üsküblü 53

V

Valdei Atiyk 9, 231
 Valdehamı 32, 33
 Vankulu 91, 100
 Varadin 56
 Vasıf 189, 196, 200, 209, 215
 Vasıl (Darüssade ağası) 8
 Venedik 53, 54, 76, 77, 227, 228, 229
 Vezirhanı 33
 Vidin 156
 Vilyemi Salis 26
 Vize 134

Y

Yahya (Kazasker) 8
 Yalova (Yalakâbâd) 35, 131, 133,
 159, 164, 165, 167, 190, 215
 Yanbolu 10
 Yedikule 7, 9, 34, 131, 132, 133, 213,
 230, 231
 Yeni Cami 29, 40, 88
 Yeniceî Karasu 223
 Yeniceî Vardar 225
 Yeni kapı 29, 164, 231
 Yeni köy 127
 Yenişehir 90, 98
 Yirmi sekiz Efendi 94
 Yorgaki (İskerlet oğlu) 184
 Yorus 153
 Yund adası 202, 204
 Yusuf Paşa (Sadrazam) 51
 Yuşa 175

Z

Zagoriçe 97, 98
 Zağra 178
 Zanta 228
 Zülkadir 196